

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 05865

GEZAMLTE VERK

Joseph Opatoshu

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER

AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

געזאַמלטע ווערק

פון

י. אַפֿאַטאַשו

II

ווילנע - 1929

ווילנער פארלאג פון ב. קלעצקין

י. אַפּאַטאַשו

אונטעררוועלט

ווילנע-1929

ווילנער פארלאג פון ב. קלעצקין

PRINTED IN POLAND

Copyright by Joseph Opatovsky New-York 1918
J. O p a t o s z u. „UNTERWELT“
Drukarnia „Wyd. Wileńskie“ B. Kleckina, Wilno

פון ניו-יאָרקער געטאָ

(1914)

אָרום פיר אַ זייגער פֿאַרטאָג איז ספּאָרט אויפגעשפרונגען,
אויסגעצויגן זיין לענגלעכן קערפער מיט די שפיציקע מאָרדע, גע-
דרייט מיטן האָריקן עק, געדראַפּעט מיט די נעגל און זיך צעפילט.
ער איז באַלד אַרויף אויפן בעל-הבית בעטל, צוגעשטעקט זיין קאַלטן
שנוק צו סעמס באַק און אים גענומען גלעטן.

סעם האָט זיך דורכגעטרייסלט, געוואָרפן אַ בליק אויף דער
וואַנט, וווּ די גרופע „פייטערס“ האָבן געהאַנגען, און זיך איינגע-
קוקט אין דעם העלן פירעקיין שיין. עס האָט געהייסן: אַז די
גרויסע עלעקטרישע לאַמפּ, וואָס הענגט אויף אַ גרויסן קלאַץ קעגנ-
איבער דעם פענסטער, ברענט נאָך, און דער זייגער איז נאָך ניט פיר.
סעם האָט זיך איבערגעצויגן, געשמאַק פּאַנאַנדערגעגענעצט און
איינקוקנדיק זיך אין שיין, איז ער אַראָפּ פון בעטל. באַלד האָט זיך
פון שיין גענומען בולט אַרויספרעסן „נאַק-אויט-בראון“ מיט זיין
פאַרעקשנטן, ווי ביי אַ יונג ביקל, שטערן, פון הינטער וועלכן
עס האָבן אַפּערגעקוקט אַ פּאַר ווייכע, שמייכלענדע אויגן. סעם האָט
זיך פאַרקוקט אויפן „פרייז-פייטער“, בשעת מעשה אויסגעשטרעקט
זיין רעכטע האַנט, ווי אַ פליגל פון אַ ווינט-מיל, די לינקע מיט
אַ פאַרקוועטשטע פויסט האָט ער איינגעקורטשעט, געהאַלטן נעבן דער
גאַמבע און זיך פאַרמאַסטן גלאַט אין דער וועלט אריין.

ספּאָרט האָט זיך צוגעזעצט אויף זיינע הינטערשטע לאַפּעס און
מיט אַ הינטישע שמחה זיך געוואָרפן אויפן בעל-הבית. סעם האָט
אים אַרומגעכאַפּט, זיך אַ שליידער געטאַן אויפן בעטל און האַרציק
געלאַכט.

און ניט בחנם איז סעם אַזוי אויפגעלייגט געווען — ער איז
נעכטן אויסגעפאַרן מיט פּאַלין, זיין בעל-הביתעס טאַכטער.
דער גאַנצער „גענג“, וואָס האָלט זיך אויף ביי זיין בעל-הביתע

אין „סטיישאָנערי-סטאָר“, האָט זיך אַפילו געבליאָזן, געטענהט, אַז אָן אלעקס וויסן דאַרף ער נישט פּאַרן. נאָר וועמען אַרט עס! ער איז אַלעקן נישט געקראַכן אין וועג אַריין! און צוריקגערעדט, האָט אַלעק גאָר קיין רעכט נישט זיך אַרומצושלעפּן מיט אַ „יאָהודיש“ מיידל, ער איז אַ „גיני“ טאָ לאָז ער זיך אויסקלייבען פֿון זיינע! און דער עיקר וועלן אים איצט אַלע מקנא זיין. אַ קליינקייט, זיי ווערן דאָך אַלע פֿאַרכאַפט פֿאַר פּאַלין!

סעם האָט געפלאַנט ווי אַזוי אַלעקן אַראָפּצוראָמען פֿון וועג. ער איז געווען זיכער, אַז דער גוי וועט אים נישט פאַרשווייגן, ער איז דאָך אַן אַנטאַליענער, אַז ביי יעדער געלעגנהייט וועט ער אים אַריינזעצן אַ שטילעט אין דער זייט. נאָר דאָס האָט אים איצט כמעט ווי גאַרנישט געאַרט. ער האָט צומיינסטן געטראַכט וועגן פּאַלין, ווי דאָס מיידל האָט מיט טרערן אין די אויגן זיך געוואָרפֿן אים אויפֿן האַלד. אים געשלעפט ווי זי גייט און שטייט אין ווייסן „סוועטער“ צו אַ „ראַבאָי“ אַ חופּה שטעלן, געבעטן, אַז ער זאָל זי צונעמען פֿון אַלעקן, דען זי איז אַ פֿאַרלירענע! דער גוי וועט זי באַלד נאָך דער התונה פאַרקויפֿן, אַז נישט וועט ער איר צעשניידן מיט אַ בריטווע דאָס פנים, זי ווייס, אַז אַנטאַליענער טוען אזוי. — —

סעם האָט געשמייכלט. ער האָט געוויסט, אַז דאָס איז נישט דאָס ערשטע מאָל, וואָס פּאַלי צעקריגט זיך מיט אַלעקן. און יעדעס מאָל קלויבט זי זיך אויס, אַלעקן אויף צעפלאַצעניש, אַ צווייטן יונג און ווי נאָר אַלעק באַווייזט זיך און בעט זי איבער, שלאָגט זי מיטן יונג פּפּרות. און ווער געדענקט נישט די מעשה מיט דזשייקן? און דזשייק איז נישט געווען אבן ווער! ער איז געווען אַ טעלעגראַפּיסט מיט אַ גוטן געהאַלט און אַלע האָבן געהאַלטן אין איין טענהן, אַז פּאַלי איז אים נישט ווערט. נו, איז זי זיך מיט און שיקט אים אָפּ פֿאַר דער התונה די תנאים און דער בחור האָט פֿון גרויס צרות אַזש גענומען שפּורן. סעם אָבער וועט זיך נישט לאָזן שפּייען אין דער קאַשע — ער קאָן זיין שטעטל באַשטיין!

פֿון צווייטן צימער האָט מען געהערט ווי מיסעס ריטש, סעמס בעל-הבית, פאַרעט זיך. זי האָט געוועקט אַך זונדל הערר. ער זאָל אַפּענען דעם „סטענד“ מיט צייטונגען, וואָס זי האָט געהאַלטן אונטערן „עלעווייטער“.

מיסעס ריטש, אן אלמנה פון א יאָר פערציק, איז געווען א דויטע, א געוונטע יידענע, ווי א טערק מיט א פאָר פינקלדיקע אויגן, זי האָט גערעדט מיט א קוויטשיקן אַלט און עס האָט זיך געדאַכט, אַז ניט זי רעדט, נאָר א דבוק קוויטשעט אַרויס פון איר און מאַכט חווק.

— העררי, אום גאַטעס ווילן, געט אָפּ, געט אָפּ! — האָט זי גערעדט האַלב אין יידיש, האַלב אין ענגליש און אים געקיצלט די פּיאַטעס פון די פּיס.

העררי, א פּעט בחורל פון א יאָר פערצן, קיינמאָל ניט קיין אויסגעשלאָפּענער, האָט זיך דורכגעוואָרפן, געעפנט זיינע פאַרשלאָ-פענע אויגן, באַטראַכט א וויילע די מוטער, זיך א האַסטיקן דריי געטאָן און געבורטשעט:

— גראַרי היר! באַלד עפענען, באַלד! לאָז אַן אויג צומאַכן! אַן עלטערער ייד מיט א פאָר גרויע וואַנסן, וואָס אין גע-שלאָפן אויף א לעדערנער קאַנאַפע, האָט זיך מיט א מאָל אויפגע-זעצט. ער האָט אויסגעשטעקט דעם קאַפּ מיטן קורצן האַלו, אויסגעגלאַצט א פאָר וואַסערדיקע אויגן און זיך שטאַרק צעהוסט. דער ייד האָט אויפגעהערט הוסטן, גענומען וואַרפן דעם קאַפּ, ווי אין הייליקן-וויטעס-טאַנץ, און געשלונגען לופט מיט אַלע כחות. עס האָט זיך געדאַכט, אַז א פאָר פעסטע הענט שטיקן דעם ייד פארן האַלז און ער אַמפּערט זיך.

דאָס איז געווען מיסעס ריטש טאַטע, א לעמבערגער ייד, וואָס האָט געליטן פון א שווערע אַסטמע.

א קליין יינגל פון א יאָר דריי אין א לאַנג פלאַנעלן שלאָף-העמדל איז אַראָפּ פון בעט, זיך גענומען שיבערן מיט איין הענטל די האָר, מיטן צווייטן געריסן די מוטער פארן אונטער-קלייד און געמעקעט ווי א קעלבל:

— מאַא, עס-סן!

— נא, גוט שבת, זיך אויפגעכאַפּט „פאַרצע-דראַנע!“ — האָט מיסעס ריטש זיך צעקוויטשעט, א כאַפּ געטאָן דעם יינגל פאַר א הענטל און אים א שליידער געטאָן אין בעט אריין — שלאָף, ממזר, דען כְּדוּרס דִּיך!

דאָס יינגל האָט זיך נאָך העכער צעוויינט, גענומען אַראָפּוואַרפן
מיט די פיסלעך די קישנס אויף דער פּאָדלֶאַגע און געשריען:

— כ'וויל עסן — עס—ס—סן! — —

משה, מיסעס ריטש טאַטע, וואָס איז שיער ניט דערשטיקט
געוואָרן און געכאַרכלט מיטן האַלדז ווי אַ געקוילעטע גאַנז, האָט
גערופן דעם יינגל:

— אַרטור, כי, כי, כי!

אַרטור האָט זיך פאַרקוקט אויפן זיידן, געמיינט, אַז ער מאַכט
„פאָן“ און אַנטשוויגן געווארן.

מיסעס ריטש האָט אַ צעפאַטלטע געעפנט סעמס טיר און איז
לייכט אַריין אין אירע שיך מיט גומענע אָפּצאַסן.

— העל, סעם, שלאָפסט? — האָט זי געזאָגט און אַרויפגעלייגט
איר האַנט אויף זיין מוסקוליסטן אַרעם.

— ווער שלאָפט?

— טאָ הער, פאַרגעס ניט צו לאָזן אַן עקסטרא „וואַירלד“ אין
סאַלון און דעם אַלטן בעקער אַ „טיימס“, וועסט ניט פאַרגעסן.
— אָ-רייט!

מיסעס ריטש האָט זיך אַוועקגעזעצט אויפן בעטל, ווילעריש
סעמען אַ קלאַפ געטאַן אין דער פלייצע און מיט אַ שמיכל געפרעגט.
— נו, האָסט כאַטש פאַלין געגעבן אַ „גוד-טיים“, דו „לאַבסטער“?
— פאַרלאָזט זיך אויף סעמען, מיסעס ריטש, אַז ער פעדעמט
איין — נייט! איר ווייסט דאָך, כאַ, כאַ, כאַ! — האָט זיך סעם
האַרציק צעלאַכט.

— שאַרצפּ יו — האָט מיסעס ריטש פלומרשט אַ בייזע געזי
ענטפערט און אים אַרויפגעלייגט די האַנט אויפן מויל — וואָס טויגן
די קונצן, סעם, ביסט זי אסור ווערט! און גלויב מיר, ווען ניט דאָס
אומגליק מיטן שייגען, מיט אַלעקן מיין איך, איז מיין נאָמען ניט
סיידי, צי דו וואָלסט זי געקריגן — לאָמיר זיך ניט נאַרן, אַזאַ
פאַרשוין ווי דו וואָלט זי קיינמאָל ניט פאַרשפעטיקט! דו ביסט דאָך
אַ געוואַלדיקער פאַרדינער, מיר ווייסן דאָך! ווען דו וואָלסט געווען
אַ לייט, וואָלסטו שוין היינט געהאַט אַ „ביזנעס“ פאַר זיך, ניט גע-
דאַרפט ארבעטן פאַר פרעמדע. נעם אָט די אַלע „ניוס-דילערס“

דאָס זענען דאָך אַלע גרינע יידן און איינס ביי איינס זענען זיי ווערט
צו עטלעכע טויזנט טאָלער. און איר אַלע, דעם גאַנצן „גענג“ מיין
איך? איר זענט אַ חברה ליידיק-גייערס, פוסט-און-פאָסניקעס! מי-
שטיינס געזאָגט, ביי אייך קאָן אַ ווייב לעבן אין ליידן, עסן ברויט
מיטן לעפל?!

סעם האָט זיך ביי די לעצטע ווערטער צעשמייכלט, זיך צו-
געבויגן צו מיסעס ריטש און איר איינגערוימט:

— אַז כ'האָב געפאַסט פאַר דער מאַמען, פאַס איך פאַר דער
טאַכטער, אַי-אַי!

— נו, גענוג זיך צו חכמהנען, סעם, מיר וועלן זיך שוין
שפעטער אויסשמועסן! גיב נאָר אַהער די דריי טאָלער, וואָס דו
האַסט נעכטן אָפגענומען אין סאַלון פאַר צייטונגען!

— די דריי טאָלער פאַרשרייבט אויף מיינע „וויידזשעס“, —
האַט סעם געענטפערט.

— וואָס מיר „וויידזשעס“? — האָט מיסעס ריטש אַ קוויטש
געטאָן — שוין די דריי טאָלער אַהער! קיינע „מאָנקי-ביזנעס“! דיר
קומט גאַרניט און אויב עס געפעלט דיר ניט, ברעך הענט און
פיס אַרויס! ביסט נאָך דערווייל מיין מאַן און מיין איידעם ניט,
הערסט? גנבים, סאָקערס! איך, אַ שוואַכע אלמנה מיט קליינע
יתומים, מיט אַן אַלטן קראַנקן טאטן איבערן קאָפּ, מוז נעבעך
פאַרשוואַרצט ווערן, ניט שלאָפן קיין נעכט — — און פאַר וועם?
פאַר אַזעלכע ליידאַקעס, רוסישע שנאָרערס!

סעם האָט געוואוסט, אַז דאָס איז ניט דאָס ערשטע מאָל, וואָס
זיין מיסעס קריגט זיך מיט אים, אַז נאָך היינט וועט די „גאַליצקע-
גנב“ (אַזוי פלעגט ער זי תמיד רופן) אים איבערבעטן און פלומרעט
אַן אָנגעברוגזטע וועט זי אים מוסרן, אַז אויב ער וויל איר
טאַכטער, טאָ זאָל ער זיך ניט אַרומשלעפן מיט אַנדערע נקבות.

מיסעס ריטש איז זיך דערווייל פאַרגאַנגען אַלץ העכער אויף
איר קוויטשיקן אַלט, געמאַכט אַזעלכע קולות, אַז אַלע אין שטוב
האַבן זיך אויפגעכאַפט.

דער אַלטער משה האָט זיך באַוווּזן אין דער טיר אין
אַ צעפראַלטן שלאָפראָק מיט צוויי פאַמפענעס. אַרטור האָט אים גע-

האַלטן פאַר די פּאַלעס און געשפּילט מיטן זיידן אין פּערדלעך.
העררי איז אַרײַן אין די גאַטקעס, אָנגעכאַפט די מוטער פאַר אַ האַנט
און זי גענומען שרעפּן:

— זע נאר, זיך צערײטשעט! קום שוין, קום! גיי עפּן דעם
„סטאַר“ בעסער!

מיסעס רײטש איז געוואָרן מיט אַמאָל שטיל, גלייך מען וואָלט
איר הענט און פּיס אָפּגענומען, און גענומען אַרויסגיין מיט העררין.
זײענדיק שוין בײ דער טיר, האָט זי זיך ערשט אַרומגעזען, אַז
העררי פּירט זי אַרויס, האָט זי פּון פאַרדרוס אים אַ וואָרף געטאָן
פּון זיך, זיך אויסגעדרײט און אויף דאָס נײ אָנגעהויבן איר פּוזמון:
— גנבים! סאַקערס! כּוועל! אייך איינס בײ איינס דורכטרייבן!

וואָס? כּוועל זיך קומען אנפּרעגן בײ העררי סמאַרעק, צי איך זאָל
שרײען, צי נײן? אַ נײט דערלעבן וועט ער עס! קײנער האָט מיר
דאָ קײן דעה נײט צו זאָגן! כּווייס נײט? זיך צונויפגעזאָגן די קעפּ,
די גאַנצע באַנדע און אַלע אַנטקעגן מיר! און דו, לײטוואַק — האָט זי
זיך געווענדעט צו סעמען — דו זאָלסט זיך נײט דערוועגן ווייזן אויף
די אויגן אָן די דריי טאָלער, הערסט? — און צוקלאַפּנדיק די גלע-
זערנע טיר איז זי אַרײַן אין צווייטן צימער.

דער אַלטער משה האָט אויסגעגלייכט עטוואָס זײן אײגענהײ-
קערטע פּיגור און מיט אַ טריט פּון אַ הײמישן ירד איז ער צו
צו סעמען. ער האָט גערעדט מיט אַ ווייכן לַמד און געהאַט אַ טבע
בו פּארציען פּיל ווערטער, ווי לַמשל: שיסעלע, קיעלע.

— גוט מאַרגינג! — האָט ער אָנגעהויבן און אַ בויג געטאָן
זי קניען ווי אַ ייד צו שמונה-עשרה — נו, סעמעלע, אַז מען האָט
שוין אַ סכּסוכל, דאַרף מען אַזוי שרײען? מען האָט דאָך געקאָנט
מײנען, כּווייס וואָס? אַ שיפעלע איז חס וחלילה אונטערגעגאַנגען!
און אין גאַנצן גײט עס אין דריי טאָלער! פע, גאַרניט שײן! ספּאַסט
פאַר אַ יידענע! כּײן אויך אַמאָל אַביזנעסמאַן געווען, ווי דו קוקסט מיך
אָן, בין איך אַ בעלן געווען מיט „פּינוועריל“ אַ סיגאַרל פאַררוי-
כּערן און נײט, פאַרשטייטו מיך, אַבי ווער? געפּירט „ביזנעס“ אין
די שווערע טויזנטער! אַ לײוועראַנט בין איך געווען, אַ לײוועראַנט
אין קײזערלעכן הויף! ער שפּילט זיך מיט מיר, כאַ, כאַ, כאַ! דו

פֿאַרשטייט! דו פרא אדם בצורת פֿערד! און אזוי ווי כ'רעד מיט דיר פה אל פה, האָב איך גערעדט מיטן קייוער, מיט פראַנץ יאַזעפֿן. זאָל לעבן! נאָר ניט דאָס בין איך אויסן. יעס. מיר טענהן דאָך היינטיקע צייטן — סעם האָט דעם אַלטן משה פֿמעט ניט פֿאַרשטאַנען, ניט געקאַנט צעקייען דעם אַלטנס עברי, געווסט, אַז ער זאָגט קיין איין וואָר וואָרט ניט, פֿונדעסטוועגן האָט ער אים לִיב געהאַט און אָפט פֿאַרבראַכט מיט אים. סעם איז ניט געווען אויפגעלייגט אויסצוהערן דעם אַלטנס מעשיות, געווען זיכער, אַז דער אַלטער וועט אזוי לִאַנג „האַקן אַ טשייניק“, ביז ער וועט דורך פֿאַרשיידענע קונצן באַ אים אַרויסקריגן עטלעכע סענט, האָט ער אים באַצייטנס געגעבן אַ צען סענט=שטיק, אבי פֿטור צו ווערן פֿון אים.

דער אַלטער האָט זייער קינציק אַריינגערוקט די מטבע צווישן צוויי פֿינגער, געכאַפט פֿאַר שמחה אַרטורן, וועלכער האָט זיך געשפּילט מיט ספּאַרטן, און איז אַרויס פֿון צימער.

מיט אַמאָל איז אין שטיבל געוואָרן טונקל. די לאַמפּ אין דרויסן האָט אַ צאַפֿל געטאָן און דאָס שטיבל איז געוואָרן אָפּגעגאַסן מיט אַ מאַ=טע רויטקייט. נאָך אַרגע—אַליק איז צעשווימען און עס איז געוואָרן שטאַק=פינסטער.

סעם איז גיך אַראַפּ פֿון בעטל, איז צו צום קראַן מיט וואַסער און זיך גענומען איינזאָשן, אַרויסלאָזנדיק בשעת מעשה מאַדנע קולות. ער האָט גיך אַרויפֿגעוואָרפֿן אויף זיך אַ פּאַר הויזן, אַ פּאַר ליייונטענע שיך צו שנורעווען, אַ שוואַרץ העמדל מיט אַן איבערגעלייגטן קאַלנער, אַרי=בערגעוואָרפֿן אַ לאַנגן פּאַסעק איבערן אַקסל, זיך פֿון פֿאַרדרוס פּאַנאַנ=דערגעפֿיכט און אַרויס מיט ספּאַרטן אויף דער גאַס.

II

אויף דער גאס האָט זיך סעם אָפגעשטעלט, אָנגעפאַקט זיין פייפ מיט טאַפאַק און פאַרצויגן. עס איז נאָך געווען פינסטער, נאָר דאָ און דאָרט האָבן זיך שוין געוויזן סמנים פון מאַרגן, ווי ער רייסט זיך, שלאָגט זיך דורך אַ וועג.

פון אַ זייטיק געסל איז אָנגעקומען אַ וואָגן מיט מילך געשפּאַנט אין איין פּערד. דאָס פּערד האָט זיך פאַרקערעוועט אָן בעל-הבית און זיך אָפגעשטעלט נעבן אַ מויער. באַלד איז אַרויסגעשפרונגען פֿון אַ קאָרידאָר אַ יונג אין איין העמד מיט הויזן, אַ פייף געטאָן, און דאָס פּערד האָט זיך גערירט פֿון אָרט.

איבערן טראָטוואַר האָט זיך געשלעפט אַ יונג אין ווייסן, ווי אַן אויסגעבאַקנער. ער האָט געפֿירט מיט אַ געפילדער אַ וועגעלע געבעקס. פֿון געבעקס האָט זיך פאַרשפּרייט אַן אָנגענעמער ריח, וואָס רעגט און מאַכט אָפּטיט. סעם האָט אָפגעשטעלט דעם יונג, געקויפט פֿאַ אים אַ בייטל מיט פּאַנטשעס און געשפּרייזט ווייטער.

מיסטער פּאָלאַק, אַ פֿעטער „סאלון-קיפּער“, מיט אַן אָנגעלאָפּן פנים, מיט וואַסערדיקע אויגן, וואָס מאַכט דעם איינדרוק, ווי ביים ערשטן שטופּ צעגיסט ער זיך, איז סעמען גלייך אין פנים אָנגעקומען, זיך גע-וואָלט אַ דריי אויס טאָן. באַלד זיך מישב געווען, אַז עס איז צו שפּעט און זיך געגריסט:

— האַלץ! סעם!

— האַלץ, מיסטער פּאָלאַק! וואָט טוט איר דאָ אַזוי פרי

— ביזנעס, זעסט ניט — האָט פּאָלאַק געשטאַמלט — דינע אַמע-

ריקאַנער דאָקטוירים, די קאָנאָוואַלן, רעדן מיר איין, אַז כּבֿין קראַנק. הייסן טרינקן ביטער וואַסער, זיך דורכגיין אַ ביסל, אַזוי אַ פיר און צוואַנציק שטונדן אין מעת לעת, כאַ, כאַ, כאַ! און העלפן וועט עס, ווי אַ טויטן פּאַנקעס! יאָ, „יעס-סיר“, נו, „גוט-פּאַי“, סעם. — און ער איז אַוועקגעגאַנגען.

— אן אַלטער „פייקער“, וויל פאַררעדן די ציין! — האָט סעם צו זיך געזאָגט.

סעם האָט געוויסט, אַז פּאָלאַק איז פּאַרליבט אין מיסעס רייטש איבער די אויערן, וואָרט זי יעדן טאָג אָפּ ביים הויז און העלפט איר עפענען דעם „סטאָר“.

ער האָט אויסגעשפּיגן, געגאַנגען ווייטער און אין מח באַ אים האָט זיך אַלץ געפּלאַנטערט זיין מיסעס:

— ווערט זי פּאַרכאַפט מיט אירע צייטונגען צוזאַמען! — האָט סעם צו זיך גערעדט — כּוועל מיט איר רעדן פּראָסטע דבורים, זיך ניט לֵאָזן אַרומפירן באַ דער נאָז, מיר אַלץ אינאיינעם אויפּוואָרפן, אַז כּבין ניט קיין פּאַרדינער! און אויב כּגעפעל איר ניט, האָט זי אַ ברירה! וואָס מיינט זי, וואָס? כּבין ווי יענע גרינע „קאַיקס“, וואָס פּאַרדינען זעקס טאָלער אַ וואָך און שפּאַרן זיבן? „טהע-העלל“!

אין אַ קאָרידאָר איז געשטאַנען אַ יונגער פּאַליסימאַן געאַרעמט מיט אַ מיידל. סעם זעענדיק דאָס פּאַרל האָט זיך צעזונגען:

— „Everybody is doing it.

is doing it.

is doing it!“

(„ — — יעדער איינער טוט עס, טוט עס, טוט עס!“)

און צוגעקלאַפט מיט די אָפּצאַסן אויפן טראָטוואַר.
פון קאָרידאָר האָט זיך געהערט אַ געלעכטער.

סעם האָט אָנגעהויבן גיכער שפּאַנען.

אַ פּאַרטיע איטאַליענער אין קאָלירטע העמדלעך, מיט ברייטע שטרויענע קאַפעליושן, מיט בלאַנקענדע שפּאַדלעס אויף זייערע אַקסלען זענען אים אַנטקעגן געקומען. זיי האָבען געגאָדערט ווי גענו, געוואָרפן גיך צום טאַקט מיט זייערע הענט און געקלאַפט מיט זייערע היימישע שטיבלעטן.

— שטילעטא, קאַפּושעטא, פּאַלאַצעטא! — האָט סעם זיי גוטמוטיק נאָכגעמאַכט. די איטאַליענער האָבן זיך איבערגעקוקט, צושטייכלענדיק און איינער אַ יונגער האָט אים געוויזן אַ צונג.

פון דערווייטנס האָט שוין סעם דערזען די „ניוס-דייִערס“. זיי זע-
נען געווען צעוואָרפן איבער אַ האַלבן „בלאַק“, געסאָרטירט זייערע ציי-

טונגען, וואָס זענען יעדע פופצן מינוט אָנגעקומען מיטן „עלעווייטער“. דאָס רוב „ניוס-דיילערס“ זענען געווען יידן, עטלעכע אַמעריקאַנער יונגען און צוויי דייטשע „פרייליינס“. די יידן זענען אַליין ניט געקומען נאָך די צייטונגען. זיי האָבן געהאַלטן מענטשן, דאָס רוב סטודענטן — פּלייכע בחורים מיט לענגלעכע האָר און ניט געראַזירטע פּנימער, וואָס האָבן פאַר דריי טאָלער אַ וואָך צעטראָגן יעדן פּרי-מאָרגן די צייטונגען אי-בער די הייזער.

די סטודענטן פלעגן זיך צונויפקלייבן אין אַ ווינקל, פאַרזויערטע, ניט אוימגעשלאָפּענע, זיך צוזעצן אויף אַ טרעפּ, פון לאַנגווייליקייט פאַר-ציען עפעס אַ דעבאַטע איבער אַ רוסישע פּראָגע און דרעמלען. די שקצים מיט סעמען אין דער שפיץ פלעגן אויפזוכן אַ שמאַטע, זי איינטונקען אין וואַסער און אַ שליידער טאָן אין דער קופּע. די בחורים פלעגן זיך אי-בערטרײסלעך און בורטשען. סעם האָט זיי אַלע פיינט געהאַט, זיי גע-טאַפט פאַר די הענט צי זיי האָבן מוסקולן און די בחורים פלעגן אויס-גראַצן זייערע קרענקלעכע אויגן און נאַריש שמייכלען: „געטראָפּן ס'אַרט“

ליוואַי, אַ נידעריק יידל פֿון אַ יאָר עטלעכע און דרייסיק, מיט אַ קאָסע אויג און מיט אַ פּאַר צוגעשוירענע, שטייפּע ווי נאָדלעך, וואָנסן האָט געסאַרטירט זיינע צייטונגען און געזונגען מיט אַ ראש-השנה-ניגון!

—אוי—אוי—אוי—אוי—אוי—האַ—האַ—אַ—האַ—א.
און אַ הויכער געלער יונג האָט אונטערגעכאַפט:
—ה—מ—ל—ך!

לעבן זיי איז געשטאַנען מיט בעקער, אַן עלטערע דייטשע מויד, אַרומגערינגלט מיט עטלעכע שקצים. מיט בעקער האָט גענומען אַ זעמל, דורכגעצויגן אַ שטריקל עס זאָל אויסזען ווי אַ שיל-ראש, זיך אָנגעטאָן אויפֿן קאַפּ, זיך געשטעלט אין אַ ווינקל און נאָכגעמאַכט מיט ווילדע קולות, וואַרפֿנדיק מיט די הענט און מיטן גאַנצן קערפּער, ווי יידן דאַווען.

אַלע, סיי גוים, סיי יידן, האָבן געפלאַצט פֿון געלעכטער. סעם האָט בטבע פיינט געהאַט אַלע יידישע „סאַנגעס“. ער איז אַליין אַ גרויסער בעלן געווען אַפּצולאָכן ווי יידן רעדן ענגליש, ווי זיי

מאכן משונהדיקע העויות גשעת זיי רעדן, נאָר אַז ער פֿלעגט זען ווי
אַ גוי טוט עס, פֿלעגט ער אַן אויפגעקאָכטער ווערן.
ער איז אַ בילאַסער אַרויף אויפֿן „עלעווייטער“, אַראָפּגעכאַפט זיינע
צוויי פעקלעך צייטונגען, זיי אויסגעסאָרטירט און איינגעשנורעוועט אין
פּאַסעק. די מויד איז נאָך אַלץ געשטאַנען און געבלעקעצט. סעם האָט
אָועקגעגעבן העררין, וואָס האָט נאָר וואָס געעפנט דעם „סטענד“, זיין
פּאַק צייטונגען, גענומען מיט בעקערס „פּושקאַרט“, פּאַמעלעך אים צוגע-
פֿירט צו איר און זי הינטערוויילעכט אַ זעץ אַריינגעטאַן אין וועגעלע.
דאָס „פֿרויליך“ האָט געמאַכט קולות, זיך געריסן, נאָר סעם איז גע-
פֿלויגן מיטן וועגעלע איבערן טראָטואַר, ווי אַ רוח. ספּאַרט איז געשפרונג-
גען אויף אַ פֿריער מיט אַ בילעריי, זיך געוואָרפֿן אויף דער מויד. זי
האָט פֿאַרריסן אירע נאַקעטע פֿיס און געשאַלטן. סעם האָט ניט געענטפֿערט.
ער האָט זי צוגעפֿירט צו דער צווייטער סטאַנציע פֿון „עלעווייטער“ און
זי אָפּגעלאָזט. ער איז גיך אָוועק, געכאַפט די צייטונגען, זיי אַריבערגע-
וואָרפֿן איבערן אַקסל און אַן אויפגערעגטער זיך געקליבן אין וועג אַריין.
— האַלאָ, סעם! — האָבן אים עטלעכע חברים אָפּגעשטעלט.
— האַלאָ, באַיס! ווי גייטס? — האָט סעם געענטפֿערט.
סעם איז אָבער קיין נאָר ניט געווען, ער האָט געוואָסט, אַז עס
וועט פֿאַלד גיין אַ סדרה פּאַלי — שווייגט ער, קוקט מיט שטאַלץ אויף
זיינע חברים.
— נו, — האָט אים איינער אַ שטופּ געטאַן מיטן עלנבויגן — ביסט
„אַל־רייט“, סעם! הפנים פּאַלי גלייכט דיך! —
— דאָס ווייס איך — האָט סעם געענטפֿערט מיט אַזאַ צוויידייטיקן
שמייכל, ווי איינער זאָגט: „ניט נאָר זי גלייכט, ברודער, נאָר זי ווערט
פשוט פֿאַרכאַפט פֿאַר מיר.“
— און אַלעק מיינסטו וועט דיר שווייגן? — האָט אַ צווייטער גע-
זאָגט — איטאַליענער שווייגן ניט. —
— „וואַט טהע העלד“! ווער האָט מורא, ווער? און איצט, חברה,
„גוט־באָי“, מיר וועלן זיך דאָך טרעפֿן פֿאַרנאַכט אין סאלון — און גע-
וואָלט אָוועקגיין.
— אַלעק האָט נאָר וואָס געפרעגט אויף דיר — איז העררי צו און
אים איינגערוימט אַ סוד.

— נו? — האָט סעם געפרעגט.

— כ'האָב געזאָגט, אַז דו ביסט אַוועק אויפֿן „ראַוט“.

— און ער?

— ער האָט גאָרניט געענטפערט. מיר דאַכט זיך ער איז געגאַנגען

צו דזשעראָם-וועלדל.

ס'זעט זיך אַ טאַפּ געטאָן פֿאַר זיין הינטערשטער הויזן-קעשע-
נע, אַ שפּיי געטאָן און איז אַוועק. ער איז אַרויס אויף אַ זייטיק
וועגל, וווּ קליינע פּריוואַט-הייזלעך זענען געשטאַנען. ער האָט
שנעל געדרייט די צייטונגען אין רויירן, זיי געפּאַדעוועט, פּלינק
געוואָרפֿן אויף די וועראַנדעס. פּון מאָל צו מאָל האָט ער ספּאַרטן
געגעבן אַ צייטונג אין פּיסק אַריין. דער הונט איז פּאַרשוונדן, איז
באַלד צוריק מיט אַ העשע און מיט אומגעדולד געוואָרט אויף אַ
נייע שליחות. סעם האָט געשפּאַנט און געפּילט, ווי דאָס פעקל
ווערט גרינגער. ער האָט זיך יעדע וויילע אַרומגעקוקט, געווען זי-
כער, אַז אַלעק ג'ז ערגעץ אויף אַ „לאַט“, הינטער אַ קוסט און
קלייבט זיך אים איבערפּאַלן. ער האָט מיט אַמאָל דערפּילט אַ גע-
וואַלדיקן חשק, אַז אַלעק זאָל אַרויס מיט אַ רעוואָלוציע, צי מיט אַ
שטילעט, אים פּאַרשטעלן דעם וועג, פּרעגן אַ פּרעטענזיע — ער
איז געווען זיכער, אַז פּריער אָדער שפּעטער און איינער וועט
מוזן אָפּטרעטן, דען פֿאַר זיי ביידע איז קיין פּלאַץ נישטאָ. סעם
האָט מיט אַמאָל אַ ציטער געטאָן און זיך אָפּגעשטעלט.

פּון אַ גרויסע גוס-אייזערנע רוייר, וואָס איז געלעגן אין מיטן
וועג אָנגעגרייט פֿאַר וואַסער-לייטונג, האָבן אַרויסגעשטעקט אַ פּאַר
שוואַרצע, ערטערוויי אָפּגעסמאלעטע פּיס. די פּיס האָבן זיך גענו-
מען באַוועגן און אַמענטש איינגעהילט אין צייטונגען האָט ביס-
לעכווייז גענומען אַרויסקוקן פּון דער רוייר. ער האָט זיך אויסגע-
גלייכט, צעשפּרייט די פּיס, אַריינגעמאַכט די הענט אין די הויזן-
קעשענעס און ציענדיק ווי אַ זשיראַף זיין לאַנגן, דאַרן האַלז, האָט
ער זיך צוגעזעצט. דער קאַפּ איז געווען צעשוּבערט, באַדעקט מיט
שטיקלעך פּאַפּיר און די האַר האָבן אויסגעזען ווי פּאַרוואַנעט גראַז.
— העי, ביל — האָט ער זיך געווענדעט צו סעמען, שפּייצע-
דיק אין אַלע זייטן — האָסט אפּשר אַ סיגאַרעט?

— נאָ סער — האָט סעם געענטפערט — טאָבעק האָב איך!

— אָל-רייט! גיב „אונז“ טאָבעק!

ער האָט גענומען אַ שטיק צייטונג-פאַפּיר, אויסגעוויקלט אַ סיגאַרעט, פאַרקלעפט מיט דער צונג, אַרויסגענומען אַ שוועבעלע, אָנגעריבן אָן די גלאַנציקע ווי לעדער הויזן און פאַרצויגן. ער האָט איינגעקאַרטשט זיין לאַנגן האַלז צווישן די אַקסלען און אַ הינקעדיקער פאַרשווינדן צווישן די ליידיקע „לאַטס“.

סעם האָט נאָכגעקוקט דעם טרעמפּ. און כאָטש ער האָט געוויסט, אַז זיי ווערן דערהרגעט אין די טויזנטער יערלעך, אַז זיי גנבענען זיך אויף די צונג, ליגן הינטער די וואַגאַנעס אויף די רעסאָרן און מען שלייזערט זיי אין שנעלן לויפן אַרונטער, פונ-דעסטוועגן האָט אים דאָס פרייע טרעמפישע לעבן פון תמיד אָן געצויגן און איינער פון זיינע שענפטע חלומות איז געווען אַוועקצו-פאַטשן אין אַ פּראָסטן פרימאָרגן, אָן אַ זיי געוונט אין דער ווילדער „וועסט“.

סעם האָט אויסגעטיילט די לעצטע צייטונגען. ספּאַרט איז גע-לאָפּן אויף אַ פּריער מיט אַן אויסגעשטרעקטע צונג — אַ סימן עס וועט זיין אַ המימה. ער האָט געקוקט פון אויבן אַראָפּ אויף די קלענערע הינט, וואָס האָבן מיט אַ הינטישע הניפה זיך געלעקט צו אים, געדרייט מיטן עק. און אַז אַן עזות-פנים האָט זיך אָנגעשפּאַרט מיט זיינע פּאָדערשטע לאַפּעס אָן ספּאַרטס רוקן — האָבן אים שוין מער קיין צרות ניט געפּעלט. דערפּאַר, אַז ער האָט געטראָפּן זיינס אַ גלייכן, האָט מען זיך אָפּגעגעבן שלום מיט די שנוקעס, זיך באַ-שמעקט, פיל מאָל חשק געהאַט צו פאַרציען די באַקאַנטשאַפט, נאָר ווי אויף צו להכעיס האָט זיך תמיד דערהערט סעמס פייף און ספּאַרט איז אַ פּאַרליבטער אַוועק צום בעל-הבית.

פון די הייזער האָבן זיך שוין גענומען אַרויסשיטן מענטשן מיטן לעצטן ביסן אין מויל און מיט האַלב אָנגעטאַנענע רעקלעך. פאַרשלאָפּענע מיידלעך זענען אַרויס מיטן מיטאָג, איינגעוויקלט אין פאַפּיר אונטער די אַרעמס, און מיט דיקע ראָמאַנען אין די הענט. זיי האָבן זיך פאַרגאַפּט אַרומגעקוקט, אינסטינקטיוו אַ צי גע-טאָן מיט דער האַנט איבער דער לענג פון קלייד צו זען, אויב

דאָס אונטער-קלייד זעט זיך ניט אַרויס, אָפגעוּפּצט און זיך גע-
לָאָזט צום „שאַפּ“. די מענער, אַלעט און יונג, האָבן אויטאָמאַטיש
געפרעגט פֿאַרבייליגונדיק סעמען: „האָו וואָן“? — ניט געוואָרט אויף
אַן ענטפער און געלָאָפן ווייטער. דאָס האָבן זיי געפרעגט וואָס
פֿאַר אַ פֿאַרטייע האָט געוואונען דעם „בייז-פּאַל גייס“. סעם האָט זיי
נאָכגעקוקט, זיך געוואונדערט, ווי זיי קאָנען דאָס זיצן גאַנצע טעג
אין שאַפּ און אַרבעטן. און אים איז איינגעפֿאַלן, אַז דעם טרעמפּ,
וועמען ער האָט געזען אַרויסקריכן פֿון דער רוי, איז אפשר
בעסער פֿון זיי

עס האָט זיך אים פֿאַרוואָלט עסן. ער האָט לָאָנג ניט גע-
טראַכט, איז אַריין אין ערשטן פעדערהויז, צוגענומען אַ פֿלאַש
מילך, וואָס איז געשטאַנען נעבן אַ טיר, אַרויסגענומען עטלעכע
זעמל פֿון אַ בייטל און געגאַנגען צו דזשעראָם-וועלדל.

דאָס וועלדל איז באַשטאַנען פֿון גרויסע צעשפּאַלטענע סקאַלעס.
פֿון די שפּאַלטן האָבן אַרויסגעוואַקסן וועלשענע ביימער. דאָס גאַנ-
צע וועלדל האָט זיך געטוקט אין זון. שטראַלן מיט שטראַלן האָבן
זיך געשפּילט, געפֿלאַכטן, זיך צונויפּגעגאַסן אין ברייטע זילבערנע
פּאַסן, געטיילט דאָס וועלדל.

סעם איז צוגעקומען צום וועלדל און זיך מיט אַמאָל דער-
פילט אַזוי פֿריי — כאַטש נעם און שטעל זיך אויפן קאַפּ!
ער האָט זיך אָפּגעשטעלט. אַ זילבערנער זייל איז אַרויסגע-
וואַקסן פֿאַר זיינע אויגן, געוואַקסן אַלץ העכער, זיך געריסן אין
הימל אַריין און עס האָט זיך געדאַכט, אַז אָט-אַט און דער זייל
פֿאַרט. דער זייל איז באַשטאַנען פֿון קליינע זילבערנע פּליגעלעך,
וועלכע האָבן געהאַלטן אין איין באַוועגן זיך. דער הונט האָט זיך
עטלעכע מאָל אַוואָרף געטאַן אויפן זייל מיט אַן אָפּן פּיסק, דאַכט
זיך געמאַכט אַלעך און גלייך ווי דער הונט איז אָפּגעשפרונגען
איז שוין קיין זכר פֿון לָאָך ניט געווען.

סעם האָט געוויסט, אַז דער פּלאַץ איז זומפיק, האָט ער אים
אויסגעמיטן, זיך אַוועקגעזעצט אויף אַ סקאַלע הינטער אַ בוים. ער
האָט געעפּנט די פּלאַש און גענומען טרינקען פֿון העלדל. ניט ווייט
פֿון סעמען הינטער אַ צווייטן בוים איז געזעסן דער טרעמפּ. ער

האָט עפעס אַרויסגעגעסן פון אַ פּאַפּיר און פּאַרטרונקען מיט מילך
פון אַ פּלאַש. ספּאַרט האָט אַפּנים דערשמעקט פּלייש און זיך צע-
בילט. סעם האָט זיך אַרומגעקוקט, דערזען דעם טרעמפּ, און דאָס
בלוט האָט אים אַ שלאָג געטאָן אין פּנים אַריין. ער האָט אַליין
ניט געוואָסט, פּאַרוואָס ער האָט זיך פּאַרשעמט, געלאָזט ליגן די
פּלאַש און געוואָלט אָפּציען דער טרעמפּ זאָל אים ניט באַמערקן.
— העי, ביל — האָט ער דערהערט דעם טרעמפּס שטימע —
קום אַהער, וועסט אַ ביס טאָן, צוזאַמען וועט זיין היימלעכער און
הונגעריק ביסטו דאָך געוויס ווי אַ שול-מויז!
סעם האָט זיך פּאַרלוירן, געוואָלט עפעס ענטפּערן, פון פּאַר-
דרוס אַ שפּיי געטאָן און גיך אַרויס פון וועלדל

III

ארויסקומענדיק פֿון וועלדל האָט סעם באַמערקט, ווי אַמענטש
וואַרפט זיך אויף אים. און איידער ער האָט צייט געהאַט זיך אַרומ=
צוקוקן האָט ער דערהערט: „הענדס אָפּ!“ און דערפֿילט, ווי אַ פּאָר
הענט נעמען אים פֿעסט אַרום.

סעם איז עטוואָס צעטומלט געוואָרן, אינסטינקטיוו דערפֿילט, אַז
דאָס מוז זיין אַלעק און זיך אַ ווילדן ריס געטאָן. פֿאַר אים איז געשטאַ=
נען דזשייק אין אַ פּאָר. אויסגעדריוולטע הויזן, פֿון וועלכע עס האָט זיך
געדאַלט, ער איז שוין לאַנג אויסגעוואַקסן, זיך געהאַלטן פֿאַר די זייטן
און געלאַלט.

— גיי צו אַלדע וויסטע יאָר, דו פֿאַרפֿילטער העכט! — האָט
סעם אַן אויפגערעגטער געזאָגט, נאָר זעענדיק דזשייקן אין זיינע געקעס=
טלעטע מייטקעס, מיטן אָפּגעעם האַריקן לייב, האָט ער זיך ניט געקאָנט
איינהאַלטן און זיך צעשמייכלט. ער האָט דזשייקן גוטמוטיק אַרומגענומען,
אים גענומען דרייען אין אַלע זייטן, באַטראַכטנדיק אים פֿון קאָפּ ביז
פיס:

— אַ הילוכל גנב! האַ, האַ, האַ! — האָט זיך סעם האַרציג
צעלאַכט.

— לאַז געמאך, דו פֿאַרשטאַפּטער מח! — האָט דזשייק געענט=
פערט עטוואָס אַ באַליידיקטער. ער האָט זיך אַרויסגעדרייט פֿון סעמס
הענט און אַ וואַקלענדיקער זיך קוים דערהאַלטן אויף זיינע פיס.
— פיסט אַ נאַר — האָט סעם געשמייכלט — כ'מאך אַ שפּאַט און
דו „בוּב“ באַליידיקסט זיך.

אַז דזשייק האָט זיך געפילט בגלופֿין, האָט ער געהאַט אַ שוואַל=
קייט צו רעדן מיט דער שפּראַך פֿון שערידאַנס און שעקספירס העלדן.
— סילענסיום — האָט דזשייק אויסגעשריגן, אַריינגעשטעקט די
הענט אין די הויזן-קעשענעס און זיך קוים געהאַלטן אויף די פיס —

עס שטייט דיר פֿיליכט ניט אָן צו גיין מיט מיר? דו שיס־לעקער! דו פֿאַרדאַמטער, הונט=שלעגער! איגנאַר־אַמוס! יעדער „אינטש“ אין מיר איז אַ דזשענטעלמען?

דזשייק זעענדיק, אַז סעם האַלט אין איין שמייכלען, האָט ער פֿון פֿאַרדרוס גענומען שילטן זיין מאַמען, זיין טאַטן, זיינע פֿאַרגאַנגענע דורות, זיינע קומענדע דורות, ביז דעם פֿערטן געבורט.

— צו אַלדע יאָר, וואָס גאַדערסטו? — האָט סעם זיך אַזוי הייל־ליק און האַרציק צעלאַכט, אַז דזשייק האָט ניט ווילנדיק געמוזט מיטלאַכן. — רעד מענטשן זאָלן פֿאַרשטיין, אַז דו רעדסט כינעזיש — דזשייק האָט מיט דער גוטסקייט פֿון אַ שפור אָנגעכאַפט סעמען פֿאַרן אַרעם, אים עטלעכע מאָל געקושט, געקלאַפט אויף דער פֿלייצע און ציט־ריק גערעדט:

— ביסט אַ „גוט=באַי“, סעם! כִּהאַב דיך לייב! גיב אַ האַנט, אָט אַזוי! מיר וועלן זיין פֿריינט! כִּהאַב דיך נאָר וואָס באַליידיקט, מיאוס באַליידיקט, אַן אַנדערער וואָלט מיר די אויגן אונטערגעשלאָגן! אָבער דו קענסט דזשייקן, אמת?

סעם האָט זיך פֿאַרלוירן פֿון דזשייקס ווערטער, געוואַלט עפעס ענטפֿערן, נאָר מער ווי אַ צוג מיט די אַקסלען האָט ער ניט געטאָן. — איצט, ברודער — האָט דזשייק ווידער אָנגעהויבן — מוזטו גיין מיט מיר, מיר מוזן אָפּשווענקען אונזערע פֿייפלעך, טרינקען ברודערשאַפט, ווי דער שוואַב זאָגט: ניט געזאָרגט, סעם, איך צאָל!

זיי זיינען אַריין צו פּאַלאַקן אין סאַלן, זיך אַוועקגעזעצט ביים צאָל־באַנק, אָנגעשפּאַרט איין פּוס אָן דעם מיט קופּערנע בלעך באַשלאָ=געבעט שטעקן, וואָס האָט זיך געצויגן דורך דער גאַנצער לענג פֿון דער צאָל־באַנק, און געבעטן צו גלעזער בראָנפֿן.

דער סאַלן־קיפּער האָט אַוועקגעשטעלט אַ פֿלאַש בראָנפֿן מיט שמאַ=לע גלעזלעך און זיך געווענדעט צו סעמען:

— דו ווייסט, סעם, כִּהאַלט דאָך ביים קויפֿן מיסעס ריטשס „סטאַר“?

— אבי ניט די מיסעס — האָט סעם זיך צעלאַכט און אויסגע=טרונקען אַ גלעזל בראָנפֿן — „נא העט“, מיסער פּאַלאַק, קיפּט דעם „סטאַר“, און מיר אַ „רייז“ איז דאָך אָפּגערעדט, האַ?

— ווי דען, ווי דען — האָט פּאָלאַק געשמייכלט און ווילדעריש
אַ פּרעג געטאָן — און אז כוועל קויפן אי די „מיסעס“, אי דעם
„סטאַר“?

— איז נאָך בעסער! דעמאָלט, מיסטער פּאָלאַק, פּאַרויכער
איך איין, אז איר וועט שוין קיין ביטער וואַסער ניט דאַרפן
טרינקען — —

— האָ, האָ, האָ! — האָט דער אַלטער זיך צעלאַכט און
געקלאַפט סעמען אויף דער פלייצע — „טהאטס ע' גוט וואָן!“ יאָ,
„יעס סיר“. אָבער נאָך אַלע קונצן איז מיסעס ריטש אַ בריה, האָ?
ווי כווע גלייכסטו אַפנים דעם „ספּרינג-טשיקען“, פּאַלין — האָט
דער אַלטער סעמען אַ קיצל געטאָן און גענומען אָנגיסן אַ קעסעלע
ביר.

פונקט ווי באַ אמתע שפורים, באַ וועלכע דער בלוזער ריח
פון בראָנפן איז גענוג, אז אַלץ אַרום זאָל ווערן גרעסער און שע-
גער — אזוי האָט דזשייק נאָכן צווייטן שנאַפּס דערפילט, אז ער
וואַקסט העכער און העכער, אז נאָך אַרגע און זיין קאָפּ וועט
דורכשלאָגן דעם סופיט. אַלץ האָט באַ אים אויסגעזען שענער,
אַפילו דער צענאַסענער שענקער מיט די וואַסערדיקע אויגן האָט
באַ אים אויסגעזען ווי אַ נאָבעלער מאַנדאָרין נאָר אָן אַ צאַפּ. ער
האָט דערפילט ווי דער מח ווערט ריינער, אַרבעט שנעלער און עס
האָט באַ אים דורכגעפליצט, אז סעם איז אַ פאַרשטעלטער ריטער
פון עליוזאַבעטס צייטן, פאַרט אויף זיין צוגאָווע פערד לאַנד - איין,
לאַנד - אויס און זוכט -

„A Lady From a Far Country“

אין עק צאָלבאַנק איז געשטאַנען אַ ניגער מיט אַן אַראָפּגע-
לאָזטער ליפּ ווי אַ שמאַטקע איבער אַ גלאָז ביר און געמאַכט אַ מינע
ווי ער קלויבט זיך כאַפן אַ דרעמל.

דזשייק האָט אָנגעגאָסן אַ שנאַפּס און זיך געווענדעט צום ניגער:
— האַלאָ, דזשימי! נא, מאַך אַ שנעפּסל!

דער ניגער האָט אַ שמייכל געטאָן, צוגעגאַנגען אַ ניט זיכערער,
ווי איינער וואָס רעכנט, אז ווען ער וועט צוקומען, וועט מען אים
אַנשטאַט בראָנפן ווייזן אַ פייג. ער האָט גענומען דאָס גלעזל אין

זיינע מאַלפישע הענט, פאַרקאַטשעט די לײַפן, געדריקט דזשייקן די האַנט און פאַלנדיק פון די פיס, האָט ער אַ האַסטיקן טרונק אויס-געטאָן דעם בראַנפן.

דער ניגער האָט פאַר גרויס שמחה אַרויסגעכאַפט אַ זילבער-נעם דאָלאַר, אַ וואָרף געטאָן אויף דער צאַלבאַנק און באַשטעלט דריי שנאַפסן מיט אַמאָל. דזשייקס ריטערשע נאַטור האָט זיך גע-פילט פאַליידיקט, וואָס אַ ניגער איז אים מכבד, האָט ער זיך גע-כאַפט פאַר זיינע ליידיקע קעשענעס, געשטופט דעם ניגער דעם דאָלאַר צוריק און געשריען, אַז ער וועט צאָלן. דער ניגער האָט פאַרגאַצט זיינע עטוואָס מיט בלוט אָנגעגאַסענע אויגן, געגאַווערט, זיך געוואַקלט און געשריען, אַז ער מוז צאָלן, אַז כאַטש ער איז אַ ניגער האָט ער דאָך אַ סך געלט, אַז אפילו ליינקאָלן, דער גרעס-טער מענטש, וואָס די וועלט האָט אַמאָל געהאַט, האָט געטרונקען ברודערשאַפט מיט ניגערס, אַז — — — ביז ביידע האָבן זיך פאַר גרויס ליבשאַפט אַרומגעכאַפט, זיך גענומען קושן און סמאָטשקען מיט די לייפן ווי מיט בייטשן.

סעם האָט זיי עטלעכע מאָל געוואָלט פאַנאַנדערשיידן און יע-דעס מאָל האָבן זיי זיך אויף דאָס ניי געוואָרפן, ווי אַ פאַר געליב-טע, אין די אָרעמס.

דער ניגער האָט זיך איבערגעבויגן צו דזשייקס אויער, אים געקלאַפט איבער דער פלייצע און אינגערומט אַ סוד, אַז אַלע האָבן געהערט.

— קום, ברודער, קום מיט מיר, האָב איך אַ ווייבל — דאָ האָט דער ניגער צוגעלייגט די שפיץ פינגער צום מויל און אַ פייף געטאָן — זי איז אַ גוט מיידל, זאָג איך דיר! „סטריקטלי“ כשר! כײ, כײ, זי איז אַ מלאַך, קום! דו ביסט מיינ חבר, אַלץ באַ-לאַנגט צו דיר, אפילו מיינ ווייב, ניט וואָר?
— וואָס, דיין ווייב איז אַ יידישע? — האָט דזשייק אויסגע-שאָסן מיט אַ האַלצערנעם געלעכטער.

— מיך אַרט ניט — האָט דער ניגער געגאַווערט — מענטשן זיינען מענטשן, ניט וואָר? באַ מיר איז אַלץ איינס: אַ ווייסער, אַ שוואַר-צער, אפילו אַ ייד — — גאָט האָט אונז אַלע געמאַכט, ניט וואָר?

— און אין גאָט גלויבסטו? — האָט דזשייק גלאַט אַזוי געפרעגט.
 — אין גאָט — האָט דער ניגער איבערגעחזרט, אָנגעשפּאַרט
 בשעת מעשה זיין האַלז אָן דזשייקס אַקסל, ווי אַ קו אויף דער
 צווייטער, און געמעקעט — צי איך גלויב אין גאָט? כ'ווייס ניט!
 דאַכט זיך, כ'גלויב! ווי זאָגט אונזער גלח? אַז אַ „שאַפּ“ אָן אַ
 „פּאַרמאַן“ קאָן ניט זיין! דאָס איז אמת! אונזער גלח, דער גאָט
 פאַרדאַמטער, איז אַ קלוגער בחור! ער זאָגט, אַז גאָט זעט מען
 ניט, אים פילט מען, אַלץ אַרום זאָגט עדות, אַז עס איז דאָ אַ
 גאָט. אַ גאָט, זאָגט ער, איז געגליכן צו אַ טכויר. אַ טכויר זעט מען
 ניט, מען הערט ניט, מען פילט אים אָבער, כּי, כּי, כּי! גאָט-
 פאַרדאַמטער, אונזער גלח איז קלוג, ניט וואָר?

דאָ האָט זיך דזשייק אַזוי צעלאַכט, אַז ער האָט פון גרויס
 שמחה אָנגעכאַפט דעם ניגער און מיט אים אַרויסגעשפּרייט פון
 שענק. ער האָט אַשפּרייט געטאַן פון אַלע דריי טרעפּלעך און זיך
 אַרויסגעקייקלט מיטן ניגער אויפן טראָטואַר.

פון דעם קלאַפּ האָט זיך דזשייק אויסגעניכטערט. ער האָט
 פון פאַרדרוס אַשפּרייט געטאַן, געלאָזט ליגן דעם ניגער און אַוועק
 מיט סעמען. עס איז געווען צען אַ זייגער. דער טערמאַמעטער האָט
 געוווּן אין שאַטן 95 גראַד פאַרנהייט. הייסע כוואַליעס האָבן זיך
 געטראָגן אין דער לופט און עס האָט זיך געדאַכט, אַז מען שטייט
 צווישן גרויסע אויסגעהייצטע אויוונס און די פּלאַמען באַקן און
 פּרעגלען אָן רהמנות.

זיי זענען אַריין אין פאַרק און זיך אויסגעצויגן הינטער אַ
 בוים. ספּאַרט האָט איינגעקאָרטשעט זיינע הינטערשטע לאַפּעס, אויס-
 געצויגן די פּאָדערשטע, עטוואָס פאַרזשמורעט די אויגן, אַרויסגע-
 שטעקט די צונג, אָנגעשטעלט דעם קאָפּ גלייך אַנטקעגן דער צע-
 פּלאַמטער זון און געהלומט.

— נו, זאָג אַליין, דזשייק — האָט סעם אָנגעהויבן נאָך אַ
 לאַנגן שטילשווייגן — זאָג אַליין, וואָס וועט זיין דער סוף? דער
 בראַנפן הרגעט דיך דאָך אַוועק! גלויב מיר, ווען כ'האַב דיך גע-
 זען ליגן מיטן שמוציקן ניגער אויף דער ערד האָב איך חשק גע-
 האָט דיר אַ קאָפּע צו טאָן אין הינטן, יאו דעמעט!

דזשייק האָט גאַרנישט געענטפערט. ער האָט זיך אויפגעזעצט, אויסגעשטעלט די קני ווי קראָקוועס, זיי אַרומגעגאַרטלט מיט די הענט, אָנגעשפּאַרט זיין מידן קאָפּ און זיך איינגעהערט. — ווי לָאָזט זיך אַ מענטש אַזוי אָפּ? — האָט סעם ווידער אָנגעהויבן.

— שאַראָפּ! — האָט דזשייק אים איבערגעריסן און האָסטיק אויסגעצויגן די פיס — קוק, ווער ס'רעדט! ס'איז ניט דיין באַ- בעס דאגה! כ'בין ל'חלוטין ניט אויפגעלייגט דיך הערן פריידיקן, הערסט? איך מיש זיך פיל אין דיינע פריוואַט-אינטערעסן? דו מיינסט ס'איז אַסוד, אז דו שלעפסט זיך אַרום מיט פּאָלין? פונ- דעסטוועגן, מעגט איר ביידע ברעכן הענט און פיס, וועמען אַרט עס? פאַר מיר איז זי געשטאַרבן! דו פאַרשטייסט? דו פאַרשטאַפּט- טער מה, דו! ווען דו וואָלסט געוויסט וואָס דאָ קומט פאַר — האָט דזשייק געשריען און זיך געקלאַפט מיט דער פויסט אין האַרצן — וואָלסטו קיין מאַראַל מיר ניט געפריידיקט, דו גאָט פאַרדאַמטער, דו! דו האָסט רחמנות אויף מיר, באַוויינסט מיך וואָס פון מיר איז געוואָרן און אַליין קריכסטו מיט דיינע האַלאַבליעס, פאַרדאַמטער „שיני“ אין דער זעלבער בלאַטע אַריין! האַ, ניט אמת? שפיי אויס! דזשייק וועסטו ניט נאַרן, ער האָט אַן אַדלער-אויג, ברו- דער! הע, דו ינגעלע, ינגעלע — האָט דזשייק גאַליק געזאָגט און זיך צעוויינט מיטן קאָפּ — כ'זיין און קוק ווי דאָס קדהת וואַרפט דיך, ווי דו ביסט נאַר וואָס פאַרפלאַמט געוואָרן ווי אַ נאַריש מיידל, ווען כ'האָב פּאָליס נאָמען דערמאָנט. און שוין באַלד דריי שטונדן ווי דו שלעפסט זיך נאָך מיר, ווי אַ הונט נאָך אַ צויג, און האָסט אַלץ ניט דעם מוט, דו פייגלינג, דו, צו זאָגן וואָס דו ווילסט! איך אָבער ווייס וואָס דו ווילסט! זיך אויסשמועסן וועגן פּאָלין, אמת? און דו וועסט ניט מיד ווערן צו רעדן וועגן איר אַ גאַנצן טאָג, וועסט זיצן אין דרייען אַן איינגעקורטשעטער, מיט דער סלינע אין מויל און זיך איינהערן מיט לייב און לעבן צו יעדן וואָרט מיינס, אַזאָ טבע האָט שוין דער מענטש, און בשעת מעשה מסתמא קלערן, אַז אַט די פּאָלי וועט זיין דיינע! טאָ הער מיך אויס, מיינ ינגעלע, הער וואָס דזשייק שכור זאָגט דיר: שלאַג

דיר פאָלין אַרויס פון קאַפּ, הערסט? דזשייק איז מער מענטש גע-
ווען פון דיר און זי האָט פון אים געמאַכט אַ פּאַיאָק, רעכנסטו,
אַז זי וועט מיט דיר חתונה האָבן? מפות! זי האָט אין זיך הינ-
טיש בלוט, האָט זי אין זיך! אַזוינע פּרויען האָבן גיט חתונה און
טאָרן גיט חתונה האָבן, און אויב אפילו זי וועט מיט דיר חתונה
האָבן וועט זי צומאָרגנס אַנטלויפן! און אַלעקן מיינסטו האָט זי
ליב? ניקסי! זי האָט אים פיינט ווי דעם טויט און קריכט צו אים
ווי אַ ציגאַנקע, אַזאַ פאַרשוין איז זי!

סעם איז געזעסן אַן ערנסטער, מיט אַ צעפענט מויל, אַ פּאַזע,
וואָס מאַכט תמיד גוטמוטיקע אויסזען נאַריש, און זיך איינגעהערט
מיט לייב און לעבן צו דזשייקס רייד. דזשייק איז אים איצט נאָך
מער געפעלן, און ווי אַלע גוטמוטיקע יונגען, וואָס זוכן זיך תמיד
אַפּ אַ פּריינט פאַר וועמען דאָס האַרץ אויסצוגיסן, האָט סעם אויך
באַשלאָסן, אַז דזשייק איז דער פּאַסנדסטער און באַ זיך אין האַרצן
נאָך מער באַדויערט צו וואָס דער יונג שפורט.

אַז דזשייק איז אַנטשוויגן געוואָרן האָט סעם אים אַ קלאַפּ
געטאָן איבער די קני.

— ווען גיט דער ביטערער טראָפּן, דעמעט, וואָלסטו געקאָנט
זיין אַ „לאַיער“!

— יאו בעט — האָט זיך דזשייק צעלאַכט — וויינט גיט,
אַלע גוטע בעל-מלאכות זענען שפורים.

דזשייק האָט אָפּגעהוסט, זיך צעשמייכלט און ווידער אָנגע-
הויבן:

— כוועל דיר עפעס דערציילן וועגן פּאָלין וועסטו לאַכן.
שפּילסט זיך מיט איר? הער אַ געשיכטע: פּאָלי האָט געהאַט אַ
חברטע גיט פאַר דינע צייטן, אַ יונגע, גיט קיין מיאוסע אלמנה.
זי האָט געהאַלטן אַ „ביוטי פּאַרלאַר“ אויף בראַדוויי. דאָס ווייבל
האָט מיך געגליכן און איך, פאַרשטייסטו מיך, האָב געהאַט מיינע
צרות, איז זי מיר אפילו אין קאַפּ אַריין גיט געקראַכן. מיט אַמאָל
געמט פּאָלי מיט מיר איינטענען, אַז כּבין זייער אַ שלעכטער,
כּבאַגיי זיך מיט איר חברטאָרן צו גראַב, אַז עס איז אַ רחמנות
אויף איר און כּהאָב איר געמוזט צוזאָגן, אַז כּוועל זיך באַגייין

מיט איר אנדערש. דערווייל האָט זי מיך גענומען איבערלאָזן מיטן ווייבל אַליין, האָט אויף קאַטאָועס איינמאַל פאַרשלאָסן אונזער טיר און אַוועקגעגאַנגען. דו ווייסט דאָך אַ מאַן איז קיין חזיר, אַ ווייבל הענגט זיך דיר אויפן האַלז, קושט דיך און אַליין ביסטו ניט פון האַלץ, נאָר וואָס זאָל איך דיר לאַנג ברייען — האָט מיר פאַלי אָפגעשפּילט דערנאָך אַ נאַכט, געהאַלטן אין איין וויינען, זיך געריסן די האַר, מיר געשפיגן אין פנים, געשריען, אַז כ'בין פאַלש און אַזוי ווייטער. און אַז כ'האַב מיך גענומען פאַרענטפערן האָט זי אויסגעשריען, אַז זי ווייס אַלץ, זי האָט דורכן לעכל פון דער טיר אַריינגעקוקט. נו, וואָס זאָגסטו דערויף?

דזשייק איז אַנטשוויגן געוואָרן, אָפגעהוסט, אַ שפיי געטאָן אויף צוויי איילן פון זיך, צוריק אָנגעשטעלט די קני, ווי קראקוועס, זיי אַרומגעגאַרטלט מיט די הענט, אַראָפגעלאָזט דעם קאַפ און מיט אַמאַל דערהערט אַזעלכע טעמפע קלעפ, גלייך מען וואָלט מיט שווערע האַמערס געקאָועט ברייאַס בליי. דער בליי איז זיך צע-לאָפן אונטער די קלעפ אין דינע קיילעכדיקע רעדער. די רעדער זיינען זיך צעוואַקסן משונהדיק גרויס, איינגעשלאָנגען איינער דעם צווייטן, געפייפט, גערעוועט, זיך איינגעשניטן אין מח, אים מיט-געשלעפט. ער איז געפלאָיגן העכער און העכער איבער די וואָלקנס, געפילט ווי די לופט ווערט שיטערער, פאַרכאַפט דעם אָטעם, שטיקט און מיט אַמאַל האָט ער זיך צעוויגט, צע-לאָזט הענט און פיס, אַרויסגעלאָזט אַ קוויטש און באַץ פון אַ וואָלקן אַראָפ! ער איז געפלאָיגן אַלץ שנעלער און שנעלער, זיך געטראָגן מוראדיק גיך, געווען זיכער, אַז באַלד, באַלד קומט דער טויט און אינסטינקטיוו דערפילט ווי אַלץ ציט זיך באַ אים ביז צום פלאַצן, גרייט זיך צום לעצטן ווידערשטאַנד. ווי אַ פאַרוונג-דעטע היה, האָט ער זיך געכאַפט מיט די הענט, מיט די פיס, אפילו מיט די אויגן פאַר יעדע זאַך, וואָס ער האָט אָנגעטראָפן אויפן וועג — איז אַלץ אָבער צעפאַלן אונטער זיינע פינגער ווי איבערגעווענגטע שטרוי און ער איז נאָך שנעלער געפאַלן. און פון דערווייטנס האָבן זיך געטראָגן מחנות אינדיאַנער מיט אויפטרייס-לענדע קולות, זיך געריסן צו אים. דזשייק האָט פון שרעק אַ גע-

שריי געטאָן, געכאַפּט אַ שטרוי און זיי פאַרשטעלט דעם וועג. די אינ-
דיאַנער האָבן זיך אַ שטעל אָפּ געטאָן, צוריקגעפאַלן אויף מייַלן און ווי
פאַרשטיינערט געוואָרן. די פּלוצלינגע שטילקייט האָט טעמפּ געקלונגען
אין דזשייקס אויערן און ער האָט דערהערט קולות :

— ציט אים פאַר דער נאַז, אָט אַזוי! עפנט ס'העמד גיכער!
וואַסער, וואַסער!

ער איז אויפגעקומען מיטן געדאַנק, אַז ער לעבט, אַז ער איז ניט
געשטאַרבן, און טיף אָפּגעזיכצט.

איבער אים איז געשטאַנען סעם און אים געצויגן פאַר דער נאז.
אַ פרוי האָט אים געעפנט דאָס מויל און אַריינגעגאַסן וואַסער פֿון אַ
פּלעשל. אַ מאַן האָט געאַרבעט מיט דזשייקס הענט ווי מיט אייזנס פֿון אַ
פּאַמפּ...
— אַבי דערמינטערט! — האָט זיך געהערט פֿון אַלע זייטן.

וויבער מיט „קערידזשעס“ און אַן קערידזשעס זיינען זיך צונויפֿ-
געקומען פֿון אַלע עקן פאַרק, געשפּרייזט אַזוי גיך ווי די שמאַלע קליי-
דער האָבן נאָר ערלויבט, געמאַכט רחמנות-פּנימער, געלאָזט טרערן און
אַז זיי זענען צוגעקומען און דערווען, אַז דער חלשער זיצט שוין און
שמייכלט, זענען זיי געפליבן מיט בעזער און געוויס אין האַרצן באַדוי-
ערט, וואָס זיי האָבן פאַרפעלט אַזאַ אַמוזירנדע זאַך.

דער עולם איז זיך צעגאַנגען
— צו אַדעל יאָר — האָט דזשייק געשמייכלט — אַ נאַרישע
טבע צו חלשן.

— אַז דו ביסט אַליין שולדיק — האָט סעם אַן ערנסטער גע-
זאָגט — דאָס טרינקען לייגט דיך אין דער ערד אַריין!

— זיי קיין נאָר ניט — האָט דזשייק גוטמוטיק געענטפּערט — דאָס
איז דאָך די איינציקע זאַך, וואָס איז געפליבן אין לעבן! און דערצו
האָט דאָך יעדער עפעס, וואָס פאַרשפורט אים! אַט האָסטו למשל אַ פּאַלי,
אַ צווייטער האָט עפעס אַנדערש, נו, און אַזוי ווייטער — די גאַנצע
וועלט, ברודער, איז אַ סאָלן! דער אונטערשיד איז נאָר, וואָס
יעדער איינער האָט זיך זיין משקה, טהאט-אַל! און יעצט מיין
ליבער „באַי“, פאַק זיך, כּיבין טויט מיד, כּוועל זיך אַביסל
צושפּאַרן.

- גיי שוין, גיי, ביסט דאָן ביט געזונט - האָט טעם אים גענומען
בעטן - קום בעסער מיט מיר, כ'זועל דיך אַהיימפירן!
- זיי קיין נאַר ביט - האָט דזשייק געזאָגט און זיך אומגע-
דרייט מיטן פנים צום בוים - דער טייוול וועט מיך ביט נעמען! „גוט“
פאַי”

IV

פּאָלאַק דער „סאַלון-קיפער“ האָט אַ גאַנצע נאַכט ניט געקאַנט
 שלאָפן. ער האָט זיך געדרייט ווי אַן אַלטער בער פון איין זייט
 אויף דער צווייטער, געקרעכצט, אַז עס איז דערשטיקט צו ווערן.
 יעדע וויילע האָט ער זיך אַן איבערגעשראַקענער אויפגעכאַט, ווי
 איינער וואָס האָט מורא צו פאַרשפעטיקן אַ צוג, און זיך איינגע-
 הערט. ער האָט אַרויסגענומען פון הינטערן קישן זיין טז מבאנקענע
 „ציבעלע“, זיך איינגעקוקט און פאַרגעסנדיק גלייך ווי שפעז עס
 איז, האָט ער זיך צוריקגעלייגט. ער האָט טאַקע ניט געקאַנט
 שלאָפן. עס האָט געשטיקט. די לופט איז געווען געזיכט און עס
 האָט זיך געדאַכט וואָס מען זאָל ניט אַרויסלאָזן פון דער האַנט
 וועט עס בלייבן הענגען. דאָס שטיקעניש אָבער איז נאָר געווען
 אַ ביי-זאַך. שוין באַלד צוויי וואָכן ווי פּאָלאַק איז ניט געשלאָפן.
 ער איז געווען פאַרליבט ווי אַ יינגל אין מיסעס ריטש. דעם אמת
 זאָגנדיק, האָט ער זיך שוין געשדכנט צו איר איבער אַ יאָר און
 פון שדוך וואָלט אפשר גאָר ניט געוואָרן, דען ביידע זענען געווען
 צו כיטרע אָפצונאַרן איינער דעם צווייטן. מיסעס ריטש האָט גע-
 וואָלט אַ קלייניקייט: ער זאָל אָפשרייבן אַ העלפט פאַרמעגן און
 דורכטרייבן חוהן, עפעס אַ פאַרדעכטיקע מויד, אַ האַלבע אידיאָט.
 קע, פלומרשט אַן אייגענע, וואָס האָט געווינט באַ אים. פּאָלאַק
 האָט פון דעם אַלעם ניט געוואָלט הערן, זיך געהאַלטן פאַר אַ גע-
 וואָלטיקן חכם און שפייצענדיק זיך אין פויסט אַריין, (אַזא טבע
 האָט ער געהאַט) האָט ער זיך געטראַכט, צו וואָס דאַרף ער דעם
 גאַנצן טאַראַראַם, אַז מיסעס ריטש וועט סיי-ווי-סיי אין זיינע הענט
 אַריינפאַלן. געזאַגט-געטאַן, און פּאָלאַק האָט אָפגעקויפט דעם ערשטן
 „מאָרטגיידיזש“ אויף מיסעס ריטש „סטאַר“. אַז עס איז געקומען די
 צייט צו צאָלן די ערשטע ראַטע איז מיסעס ריטש געוואָרן די

חכמה און זיך געטראכט, אז זי וועט אים צאלן ס'חולאת מיטן ריפקוכן. זי האָט זיך אָנגעטאָן אַ יום-טובדיק קלייד, געלאָזט דעם קאָרסעט אין דער היים און אוועק צו פּאָלאַקן.

שפעט אין דער נאַכט איז פּאָלאַק געזעסן איינער אַליין, זיך געשפיגן אין דער פּויסט אַריין און געטראַכט, אז עס האָט נאָך געקאָנט זיין ערגער. מיסעס ריטש אַהיימקומענדיק האָט געלאַכט אין די פּויסטן, אַריינגעוואָרפן עטלעכע סענט אין דער תּלמוד-תּורה-פּושקע, וואָס האָט געהאַנגען אויף דער וואַנט, און צעריסן דעם וועקסל.

פּון דעמאָלט אָן האָט פּאָלאַק אַ מינוט ניט געקאָנט לעבן אָן מיסעס ריטש, אַרומגעאַנגען ניט טיט ניט לעבעדיק, זי אָפּגעוואָרט יעדן פּאַרטאָג און איר געהאַלפּן עפענען דעם „סטאַר“.

פּאָלאַק האָט באַשלאָסן, אז היינט מוז ער מאַכן אַ סוף און זיך אויפגעכאַפט נאָך פּריער ווי תּמיד. ער איז פּון היימלעכקייט וועגן דורך עטלעכע מאָל די שטוב און אַריינגעקוקט צי חוה שלאָפט.

חוה איז געווען אַ מויד פּון אַ יאָר פּופּציק, מיט אַ שמים-פּנימל, מיט אַ פּאַר טעמפע, פּייכטע אויגן. מען האָט זי זעלטן ווען געזען אויף דער גאַס און נאָך זעלטענער געהערט רעדן. זי איז תּמיד געזעסן אין שטוב, געדאוונט און געזאָגט תּחינות. וואָס זי האָט געטאָן באַ פּאָלאַקן האָט קיינער ניט געוואוסט, פּונקט ווי קיי-נער האָט ניט געוואוסט ווער פּאָלאַק איז. פּאָלאַק אַליין האָט אויך פיל געהאַלטן פּון שווייגן, כאָטש ער האָט גערעדט אַ קימלן פּון אַכט שפּראַך. אז ער האָט זיך שוין יאָ אַמאָל צערעדט איז עס גע-ווען פּאַר פייער און פּאַר וואַסער. האָט ער אָבער געהאַט אַ מעלה, אז מען האָט אים ווייניק פּאַרשטאַנען. דען ער פלעגט פּאַרטוישן די יוצרות, איבערגיין פּון איין שפּראַך אויף דער צווייטער. וואָס מענטשן האָבן יאָ אַרויסגענומען פּון זיינע שמועסן איז, אז חוה האָט אַמאָל געמוזט זיין זייער אַ שיינע, האָט מיט אים דורכגעוואָנ-דערט דריי פּערטל וועלט און לעבט איצט באַ אים פּון זכות-אבות, ווי באַ אַ פּאַרמער אָן אַלטער הייזעריקער הונט. דעם לעצטן פּאַר-גלייך האָט ער תּמיד איבערגעחזרט און אַפּנים גרויס הגאה געהאַט

פון אים. און אז די שרייפעלעך זענען באַ אים אַביסל צו לויז געוואָרן און די צונג האָט פאַרלוירן דעם גלייכגעוויכט, האָט ער זיך תמיד אין דער צייט אַליין אַ כאַפּ געטאַן, אַריינגעהוסט אין דער פויסט אַריין און אַנטשוויגן געוואָרן. מענטשן מיט לאַנגע צינגער האָבן זיך אפילו געשושקעט, אַז חוה איז ניט פחנם אַזוי פרום — זי איז מסתמא געווען פון די „הייליקע“. נאָר וועמעס באַבעס דאגה איז עס? פאַלאַק איז אַן אַנשטענדיקער יונג, אַטאַ-לער שפּילט באַ אים קיין ראַלע ניט — האָט מען אים טאַקע אויסגעקליבן פאַרן פרעזידענט פון דער שול „אנשי לייץ“.

מער וועגן פאַלאַקן מיט חוהן האָט קיינער ניט געוואוסט. חוה איז געווען די איינציקע אויף דער וועלט, וואָס האָט געוואוסט פאַלאַקס אַלע סודות. זי איז אים באמת געטריי געווען, געהיט זיין געלט, ווי אַ הונט אַ ביין, און ער האָט זיך בשום אופן ניט געקאָנט פאַרשטעלן, ער זאָל זיך מיט איר ווען עס איז צעגייין. און כאַטש פאַלאַק האָט אויף אַ פריער געוואוסט, אַז חוה וועט אים קיינמאָל קיין עצה ניט געבן און אַליץ וואָס זי ווייס וועגן אים, וועט בלייבן אַן אייביקער סוד, זי וועט זיצן מיט איר נאַרישן שמייכל אויף דעם האַלב-אידיאָטישן פנים, שאַקלען מיט די לייפן און תמיד זיין איינשטימיק מיט אים, פונדעסטוועגן איז עס באַ אים געווען פשוט אַ נויטווענדיקייט מיט איר זיך וועגן אַלעם דורכ-צושמועסן און פילן בשעת מעשה אַן אינערלעכע, אומבאַשטימטע צופרידנהייט, וואָס זי ווערט אַליץ מער אידיאָטיש און זיין סוד שטאַרבט אָפּ מיט איר.

האָט אַבער אַמאָל פאַסירט אַזאַ מעשה, וואָס עס האָט זיך פאַ-לאַקן קיינמאָל ניט געחלומט. עס איז געשען אַנס — דער איינזל האָט אַנגעהויבן רעדן.

גלייך ווי פאַלאַק האָט איר דערציילט, אַז ער גייט חתונה האָבן מיט מיסעס ריטש, האָט זי אויפגעהערט שמייכלען, צוגעדעקט דאָס פנים מיט ביידע הענט און זיך צעוויינט אַן טרערן אַזוי אויסטערליש ווי אַ סאָווע. זי האָט זיך מיט אַמאָל אַ וואָרף געטאַן צו פאַלאַקס פיס, זיי אַרומגעכאַפט מיט ביידע הענט, גענומען קושן זיינע שיק, גערעוועט און אים געבעטן ער זאָל ניט חתונה האָבן.

ער זאָל זיך דערבאַרעמען און בלייבן מיט איר. הוה זענדדיק, אַז אירע רייד ווירקן אויף פּאָלאַקן, האָט זי אינסטינקטיוו גענומען צו אים שמייכלעך און שיסן אויגן ווי אַ גאַסן-קאָקעטקע, דאָס איינצי-קע געווער, קעגן וועלכן קיין מאַנסביל און אפילו פּאָלאַק אַליין האָט אַמאָל ניט געקאָנט ווידערשטיין.

פּאָלאַק איז בשעת מעשה עטוואָס גערירט געוואָרן, זיך באַגעגנט מיט חוהס פאַרשייטן שמייכל אויף איר אויסגעווייקטן, מיט זעקלעך אונטער די אויגן, פנים, וואָס האָט זי נאָך מיאוסער געמאַכט, האָט ער זיך גלייך געפאַסט און אַ געשריי געטאָן אויף איר ווי אויף אַ הונט, וואָס וויל מיטלויפן מיטן בעל-הבית, וועל-כער טרייבט אים צוריק.

חוה איז גלייך אויפגעשטאַנען, אַנטשוויגן געוואָרן און זיך אַוועקגעזעצט אויף איר שטענדיקן פּלאַץ. זי האָט געמאַכט מיט די לייפן און פּאָלאַקן איז איינגעפאַלן, אַז זי שילט אים.

איצט ווען פּאָלאַק איז געשטאַנען נעבן איר בעט, האָט ער געפילט, אַז ער איז אומגערעכט קעגן חוהן און באַשלאָסן זי אויפ-צוועקן און געבן צו פאַרשטיין, אַז כאָטש ער וועט חתונה האָבן וועט זי באַ אים תמיד בלייבן. און ער האָט זי גענומען וועקן:

— חוה, שלאָפסט, חוה?

חוה האָט זיך אַכאַפּ-אויף געטאָן, געעפנט אירע פייכטע, טעמפע אויגן, געקוקט מיט איר נאַריש פנים אויף פּאָלאַקן, און גאַרניט געזען. זי איז ביסלעכווייז געקומען צו זיך, ווי איי-נער וואָס קומט אויף פון דער פּאָליגע, דערקענט פּאָלאַקן, וואָס האָט אויסגעזען אין די ווייסע גאַטקעס ווי אַ גרויסער, אַרומגעבונ-דענער זאָק מעל און געפרעגט:

— ווילסט עפעס?

פּאָלאַק, אַנקונדיק חוהן, האָט חרטה געקראָגן, ער זאָל זיך פאַר אַזא שטיק פלייש מיט אויגן פאַרענטפערן און געזאָגט:

— הייב דיך אויף, וועסט מיך איינרייבן!

ער האָט זיך איינגעוויקלט אין אַ ליילעך און זיך אויסגעצויגן אויף דער סאַראַטענער קאַנאַפע.

חוה איז אַריין מיט אַ שיסל קאַלטע וואַסער, געמאַכט מיט

די לייפן ווי אַ זשאַבע אין גענומען איינרייבן מיט אַ שוואַם פּאָלאַקס לייב, אַז בלוט האָט שיער ניט געשפּריצט.

פּאָלאַק איז געלעגן ווי גרויס ער איז געווען, האָט פּאַרריסן מיט די הענט דאָס ליילעך, זיך געדרייט פֿון איין זייט אויף דער צווייטער און געקרעכצט מיט דער זעלבער הנאה, ווי ווען מען שטעקט אַרויס אויף אַ רגע אין אַ קאַלטן ציימער אַ נאַקעטן פּוס און מען כאַפט אים גלייך אַריין הינטער. דער וואַרעמער פּערינע.

אַז חוה איז שוין אינגאַנצן פּאַרטיק געווען, איז זי געפליבן שטיין באַ דער קאַנאַפע, נערוועז גענומען צופֿן איר פּאַרטן און זיך צעוויינט דורך די פּאַרקוועטשטע ציין גלייך אַ ווינט וואָלט געוואָיעט. — כ׳וועל פּאַר דיר אַלץ טאָן, אַלץ, וועסט זען, פּונקט ווי אַמאָל. אַבי גיי ניט צו איר.

פּאָלאַק אַז געוואָרן אַן אויפגעקאַכטער, זי אַ שטיפּ געטאָן מיטן פּוס פֿון זיך און זיך צעשריען:
— שאַראַפּ! קיין וואָרט ניט מער!

You hear? I am the boss herre. That's all!

(דו הערסט? איך בין דער בעל-הבית דאָ אין פּאַרטיק!)

און זיך גענומען אָנטאָן.

חוה האָט ניט געענטפּערט, זי האָט געקוקט אויף דעם זעלבן פּלאַץ, וווּ פּאָלאַק איז געשטאַנען, און געמאַכט מיט די לייפן. אַז פּאָלאַק איז שוין געווען פּאַרטיק און געוואָלט אַרויסגיין, האָט ער אַ טראַכט געטאָן צי זאָל ער איר עפעס זאָגן צי ניט, נאָר איידער ער האָט צייט געהאַט צו באַשטימען, איז ער מיט אַמאָל אַ פּאַל געטאָן אויף דער קאַנאַפע. חוה האָט אים אַרומגעכאַפט וואָס פּוּ נאָר, געשריען: „וועסט ניט גיין!“ און ער האָט געפילט ווי אַ פּייכטע צונג גלעט אים איבערן פנים. איבער די אויגן, לעקט פּונקט ווי אַ הונט ...

באַלד האָט ער דערשפּירט אַ שטאַרקן ביס נעבן קאַרק. ער האָט זיך אַ ריס געטאָן, אַוועקגעשליידערט חוהן און אויפגעשפרונגען. וואַרע=מע שלענגלעך האָבן זיך געגלייטשט איבערן האַלז, בלוט איז געריגען פֿון ביס און אן אימה האָט אים אַרומגענומען.

חוה האָט זיך ווידער געוואָרפֿן אויף אים.

פּאָלאַק האָט דערפילט אַ שרעקלעכן עקל, דאָס בלוט האָט אין

אים גענומען קאכן, האָט ער זיך אַ דריי אַרויסגעטאַן פון אירע הענט און זיך פאַרמאַסטן חוהן אין האַרץ אַריין, אַז זי האָט זיך באַלד איבערגעדרייט.

ער איז אַרויס פון שטוב און געהערט הינטער זיך אַ ווילד געוויין, אַ שוידערלעך רעווען, אַז דאָס בלוט האָט אין אים גענומען פֿירן...

פֿאַלאַק האָט געשפּרייזט אַזוי גיך, ווי זיינע דיקע פֿאַלקעס האָבן אים נאָר ערלויבט. ער האָט זיך געהאַלטן אין איין טאַפן פֿאַרן ביט, און פֿאַר זיינע אויגן האָט זיך איבערגעחזרט דאָס גאַנצע בילד מיט אַלע קלייניקייטן. ער האָט נאָך איצט געפילט ווי אַ נאַסע, ווילגאַטנע צונג גליטשט זיך איבער זיינע באַקן...
ברר...

עס האָט אים געוואָרפן ווי אין פיבער און ער האָט דערפֿילט, ווי עפעס אַ גליטשיקס קריכט איבער זיין געזיכט — אַ זשאַבע... — זי איז געוויס טשווע געוואָרן — האָט ער אַ טראַכט געטאַן, און זיך אָפּגעשטעלט — אַז אַ משוגענער הונט בייסט שטאַרבט מען...
שטאַרבט מען...

ער האָט געזען אַן אָפּגענעם "דראַג-סטאַר" און איז אַריין פון לאַבאָראַטאָריום האָט אַרויסגעקוקט אַ פאַרשלאָפּענער אַפטייקער אין אַ לייבל מיט אַ האַלב איינגעמוליעטן פנים צום ראַוירן. דער אַפטייקער האָט אויף גיך אָפּגעווישט מיט אַ האַנטוך דעם זייף פון פנים, איבערגעלאָזט אַ פלאַסטער מולעכץ נעבן אויער, ווי די ווייסלעכע שוים פון אַ וויך, אַרויפגעכאַפּט אַ רעקל און איז אַריין. ער האָט פֿאַלאַקן באַרויקט און איינגעשמירט דעם ביס מיט יאָד.

פֿאַלאַק איז געגאַנגען און געשאַלטן. ער האָט באַשלאָסן באַלד צו מאַכן אַ סוף, נאָכגעבן מיסעס ריטש אַלץ וואָס זי וויל, גיכער שזעלן אַ חופּה און נאָך היינט אַוועקשיקן חוהן אין משוגעים-הויז.

ניט ווייט פון מיסעס ריטשס הויז איז אים סעם אַנטקעגן געקומען. ער האָט אַפילו חשק געהאַט אים אויסצומיידן, דאָך ניט ווילנדיק זיך אָפּגעשטעלט, און כאַטש ער האָט געוואוסט, אַז סעם ווייס ווהין ער גייט יעדן פרימאָרגן,

האָט ער פונדעסטוועגן געהאַלטן פאַר נויטיק אים צו זאָגן אַ לייגן.

פּאָלאַק האָט לֵאַנג ניט געדאַרפט וואַרטן אויף מיסעס ריטש. זי האָט זיך גלייך צאוויזן אויפן טרעפּל, מיט איר אויפגעקעמטן קאָפּ האָר ווי אַ דריי-גאַרנדיקע געביידע. נאָכדעם ווי מיסעס ריטש האָט זיך געקריגט מיט סעמען און די קינדער האָבן אים געגעבן גערעכט, האָט זי די נכּפה אויפגעגע-געסן. זי האָט זיך אַרומגעקוקט, געזוכט פּאָלאַק און אויך גע-טראַכט צו מאַכן נאָך היינט אַ סוף, נאָר פאַמערקנדיק אים האָט זי אינסטינקטיוו דערפילט, אַז זי איז די פּרוי, זיך געמאַכט פּלאַ ידע, ווי זי זעט אים ניט, און גענומען שפּרייזן מיט אַזאַ פּוילקייט אין די רונדע אַקסעלען אין „סטאַר“ אַרײן.

— גוט מאָרנינג, מיסעס ריטש!

מיסעס ריטש האָט פּלומרשט אַן איבערראַשטע זיך אַ זיריי אויס געטאָן, געמאַכט אַ מינע גלייך זי וואָלט פּאָלאַקן מער ניט ערוואַרטעט דאָ צו טרעפּן און זיך אָנגערופן:

— נו, זאָגט אַלײן, מיסטער פּאָלאַק, איר האָט דאָך מיר צו-געזאָגט ניט צו וואַרטן דאָ פּאַרטאָג? אויף מײן וואַרט, ווי איר מאַכט מיר אַ מיאוסן שם! כּדאַרף ניט מער ווי אַרײנצופאַלן אין אונזערע שכנימס מיילער!

— הערט, מיסעס ריטש — האָט פּאָלאַק אויסגעשאָסן —

כּרעד מיט אייך „פּליין, אפּען-דאון“. כּ׳בין גרייט אייך אַלץ נאָכ-צוגעבן. דעם אמת זאָגנדיק, איז עס פאַר מיר אַ פּאַלידיקונג כּ׳זאָל אייך עפעס פּאַרשרייבן. וואָס הייסט? אַז איר האָט מיט מיר חתונה איז אַלץ אייערס, איר קומט אַרײן אויף אַלעם גרייטן. נאָר גאָר ניט, אַז די וועלט איז היינט קליגער און איר שפּאַרט זיך אייך פּאַרשרייב אייך אייך העלפט. וועגן דער מויד וואָלט אויך בעסער געווען זי זאָל זיין מיט אונז, איר לעפּל געקעכץ ווט זי זיך תמיד פּאַרדינען, נאָר גאָר ניט... אַז איר וועט זיך שטאַרק איינ-שפּאַרן וועל אייך זי ערגעץ אָנדינגען... וואָס האָב אייך קיין לייגן ניט געוואָלט זאָגן, יעס, כּ׳מײן די חתונה זאָל מען אָפּשטעלן וואָס גיכער, דען גלויבט מיר, ס׳איז מיר שוין דערעסן דאָס לעבן:

א הויז אָן אַ בעל-הביתטע גייט אַלץ קאפוט! כ'דארף דען אייך
דערציילן?

מיסעס ריטש האָט די מעשה הנאה געטאָן, נאָר זי האָט
קאַלטבלוטיק געענטפערט:

— וואָס טויגן די רייד, מיסטער פּאָלאַק, איר וויסט דאָך
אַז כ'מוז פריער די טאָכטער חתונה מאַכן.

— וואָס מיר טאָכטער? — איז פּאָלאַק ביז געוואָרן — ווער
ווייס ווען אייער טאָכטער וועט חתונה האָבן? דאָס איז אַ געשיכטע
אין דער לאַנגער באַנק אַריין! הערט זיך איין, איצט פּועל'ט איר
ביי מיר אַלץ, טאָ אויב איר ווילט — מאַכט קיין שהיות ניט...
מיסעס ריטש איז אַביסל ווייכער געוואָרן און זיך צעשמיי-

כלט:

— גזלן, ווי גייט מען דאָס חתונה האָבן אין אַזעלכע היצן?
— האַ, האַ, האַ! — האָט זיך פּאָלאַק צעכאכעט און גענומען
שפּיען אין דער פּויסט אַריין — לאַנג לעבן זאָל זי!
דאָס פּאַרל איז אַוועק צום סטאר

V

מיטאָג-צייט איז מיסעס ריטש אַהיימגעקומען פון סטאָר אַ
הונגעריקע און בייזע. זי האָט אויסגעשאָטן אויפן טיש צוויי זעקלעך
מיט פענעס, זיי גענומען ציילן און אויסגעוויקלט טוטלעך צו האַלבע
דאָלאַר אין יעדן.

אַרטור, אַן אויסגעשמירטער, מיט אַ צושיבערט קעפל האָר, איז
פון עריגעץ-ווי אַרויס אין זיין נאַכטיקן שלאָף-העמד ביז איבער די פּיאַ-
טעס. ער איז צו צו דער מאַמען, מיט איין פיסל גענומען קראַצן דאָס
צווייטע און גענומען וויינען אָן טרערן:

— מאַא אַ פעני! מאַא!

מיסעס ריטש האָט אים אַ וואָרף געטאָן אַ סענט:

נאַ, ווער דערוואָרגן!

אַרטור האָט אויפגעהויבן דעם סענט, אים אַריינגעלייגט אין מויל

און איז אַרויס פון שטוב.

— גענוג זיך צו פּוצן, גענוג! — האָט זיך מיסעס ריטש
געווענדעט צו פּאָלין, וואָס איז געשטאַנען אין שפיגל און זיך גע-
קעמט די האָר — גיי שוין אין סטאָר אַריין, גיכער! און שיק
הערלין אַהיים, הערסט? ער האָט נאָך היינט ניט איבערגעביסן!

— כ'גיי שוין, כ'גיי — האָט פּאָלי געענטפערט און זיך גע-

נומען פּאָלין די נעגל.

— און ווו איז סעם? נאָך ניטאָ? — האָט מיסעס ריטש ווי

צו זיך גערעדט — שוין מסתמא ברוגז, האָנאַראַווע מענטשן! אַז

פאַרשפּעט זאָלן זיי ווערן! סאַקערס! ליידיק-גייערס! אַרבעט פאַר

זיי, ווער פאַרשוואַרצט און אַלץ פאַרן טייל!

עס האָט זיך געהערט אַ קלאַפּ אין טיר.

— קאַם אין!

אַ פרוי פון אַ יאָר פּופציק אין אַ שייטל, מיט ברוינע, פולע

בזאקן, ווי די קאָרע פון גוט אויסגעבאָקן געבייטלט ברויט, איז אַרײַן. די פרוי האָט געטראָגן אַ קאָשיקל.

— זע נאָר, זע, אַ גאַנצע וואָך ווי כ'וואָרט אויף איר, אסור צי מען קוקט אַזוי אויס משיחן — האָט מיסעס ריטש פלומרשט אַ ברוגזע געזאָגט, איז צו צו דער שוועסטער און זיך מיט איר גע-נומען קושן — כ'האָב שוין היינט ווידער אַוועקגעשיקט דיר אַ קאַרטל, מען האָט טענות צו פרעמדע, נו, און דאָ איז אַ לייבלע-כע שוועסטער קומט זי איינמאָל, ווען ס'איז דריי טאָג ראש-חודש! אסור ניט שוין, לאה! נו, מילא, די שוועסטער האָט דיר פילייכט שלעכטס געטאָן, כ'ווייס, היינטיקע צייטן! נאָר ווי קומט מען ניט צו אַ טאַטן?

— ווי דאָס רעדט, ווי דאָס מאַלט — איז פאָלי אַרײַן אין דערמיט — לאָז די מומע אַפאַטעמען!

— כ'וועל מיר אַ מעשה אָנטאָן! — האָט זיך מיסעס ריטש צעשריען — די שטרויענע „ליידי“ שטייט נאָך, און איך האָב גע-מיינט, אַז זי איז שוין לאַנג אַוועקגעגאַנגען! לאָמיר שוין דיינע פטור ווערן! העררי האָט דאָך נאָכנישט איבערגעביסן! גיי שוין, גיי!

— נאָר ניט געשריען, מאַ — האָט פאָלי געענטפערט מיט אַ שמייכל — דו ווייסט דאָך, אַז איך שרעק זיך ווייניק! כ'וועל פאַרטיק ווערן וועל איך גיין! דו האַלט זיך היינט אין איין ביי-זערן, הפנים אויף דער לינקער זייט אויפגעשטאַנען!

— נו, נו, פטור, נים געקריגט זיך! — האָט זיך די מומע לאה אַריינגעמישט, זיך דערמאָנט, אַז זי האַלט נאָך דאָס קאָשיקל אין דער האַנט און עס אַוועקגעשטעלט.

— אַז די זייטן, מיין טאַכטער, וואָלטן דיר אַזוי וויי געטאָן, זוי זיי טוען מיר וויי, וואָלסטו אַזוי פיל ניט גערעדט — האָט מי-סעס ריטש געזאָגט, אַריינגעלייגט די טוטלעך מיטן געלט אין קלייד, עס עטוואָס אויפגעהויבן און גענומען שפרייזן מיט די זאָקן איבער די שיך אין אַ צווייטן צימער — אַרבעט פאַר זיי, ווער אויסגעריסן, און דאָס גיט דיר צומאָלט קיין גוט וואָרט ניט!

— כ'וואָלט איר ניט געענטפערט — האָט לאה געזאָגט צו

פאָלין מיט אַזאַ מינע, ווי איינע זאָגט: „כ'ווייס דען ניט, אַז דו ביסט גערעכט? נאָר גאָר ניט! אַז גאָט שטראַפּט מיט אַ שלעכטע מאַמע, קאָן מען זיך עפעס העלפּן?“

— ווער האָט מיט איר געשעפטן, ווער? אַז זי איז משוגע — האָט פּאָלי געזאָגט אויף דער מאַמען, זיך געזעגנט מיט דער מומען, געזאָגט „גוד-באָי“ איר אַלטן פּאַפּוגאי און איז אַרויס. מיסעס ריטש איז אַריין און זיך געווענדעט צו דער שוועס-טער:

— ביסט דאָך אודאי הונגעריק, לאַה, זאָג, וואָס זאָל איך דיר מאַכן צו עסן?

— פּאַרע זיך לייבערשט ניט, סייד, כ'האָב אויף מיין וואָרט נאָר וואָס גענעסן — האָט לאַה געענטפּערט, אַרויסגענומען בשעת מעשה אַ האָר-נאָדל און זיך גענומען קראַצן דעם קאָפּ — און אויב דו ווילסט ניט כ'זאָל אַנטלויפּן, טאָ זען דיך אַוועק!

— נו, מילאַ, מסתמא האָב איך זיך בעסער ניט פּאַרדינט — האָט מיסעס ריטש זיך געקלאָגט און געפילט, אז אין דער שוועס-טערס געגנוואָרט איז זי ניט מער די כוואַטסקע מיסעס ריטש, דער שמד-קאָפּ, ווי שכנים פלעגן זי רופן, נאָר אַ זינדיקע אשה, און זי האָט גערן אָפּגעקלאָגט זיך פאַר דער שוועסטער — ווילסט ניט, דאָרף מען ניט! נאָר גלויב מיר, אַז כ'וועל קומען צו דיר וועל איך אויך ניט עסן! כ'האַלט טאַקע אָפּן שבת דעם „סטאָר“ נאָר גאָט איז אַן עדות, אַז ביי מיר איז כשרער ווי ביי אַנדערע פרו-מע יידן!

— פטור, פטור — האָט זיך לאַה געקרומט — פון יעדער נאַרישקייט מאַכסטו אַ גאַנצן וועזן, נו, דאָרף מען צו דיר קומען? ! ב'סט בייז, דו וויסט דאָך, אַז ביי אַ היימישע פּרנסה קאָן מען פון שטוב ניט אַרויסגיין!

— נו, און אַביסל ווישניאַק וועסטו טרינקען, האָ? — האָט מיסעס ריטש אַליץ אין איינעם געמונטערט די שוועסטער — היימי-שער ווישניאַק, אַ מעדן, זאָג איך דיר!

זי האָט אַראָפּגענומען פון פּאָליצע אַ פּלאַש, אויסגעווישש מיטן גראַבן פינגער אַ גלעזל און איינגעגאָסן יצחק גאָדבערגס ווישניאַק.

לאה האָט דערוויי? צעשפילעט די בלוזקע, אַרויסגעשלעפט אַ פעקל מיט בראַנשווייגער-צעטלעך און געלאָזט ליגן צוויי אויפן טיש. זי האָט פאַרזוכט דעם ווישניאַק, זיך געלויבט, געזאָגט „צום געזונט“ און פאַרביסן מיט אַ שטיקל לעקעך.

— אַמאָל פלעג איך כאַטש געווינען אַ סטאַווקע — האָט מי-סעס ריטש פלומרשט געשמייכלט, און אין האַרצן זיך געטראַכט: „ביזנעס! כ׳וועל באַלד בלוטן מיט אַ פאַר טאַלער!“ — און היינט? הפנים קיין מזל ניטאָ! און מיטן געלט, לאהשי, וועסטו מוזן וואַרטן ביז די צווייטע וואָך.

— ווער מאַנט דיך געלט, ווער? — האָט לאה זי איבערגע-האַקט, — וועסט געבן די דריטע וועט אויך קיין מאַלער ניט זיין, פטור אַ דאגה האָב איך! הא, וואָס האָב איך קיין ליגן ניט גע-וואָלט זאָגן, יעס, וואָס הערט זיך מיט פאַלין? ס׳האַלט טאַקע ביי אַ דרך? הא? איז דאָך טאַקע אמת, אַז כ׳בין אַ האַלבער נאַר — האָט זיך לאה האַלב פאַרשטיקט צעלאַכט — גלייך ווי כ׳האַב נאָר דערהאַלטן דיין קאַרטל, זאָג איך צו בינמען, אַז דאָס ווילסטו זיך שוואַלעצה זיין מסתמא וועגן פאַלין, טאָ הער מיך אויס, סייד, קיינע שהיות געמאַכט! תנאים געשריבן און גלייך אַ חופּה! אַבי פטור! מיט פייער, שוועסטערשי, שפילט מען זיך ניט! אַזעלכע מעשיות, ס׳זאָל ניט געבראַכט ווערן איבערן מויל, טרעפן זיך ביי לייטן!

— אַז אָך און וויי — האָט מיסעס ריטש אָפּגעזיפצט און זיך אַוועקגעזעצט געבן דער שוועסטער — אַז כ׳בין עלנט ווי אַ שטיין, ניטאָ מיט וועמען קיין וואַרט אויסצורעדן, און אַרויסרייסן זיך פון שטוב אויף אַ מינוט קאָן איך אויך ניט! וואָס, זיך אויס-טענהן מיט פאַלין צו מיט העררין? גיי שוין, גיי, אַז דאָס איז גאָר קיין קינדער ניט! שפילט זיך מיט אַמעריקאַנער קינדער! כ׳האַב ביי זיי פונקט אַזאַ פנים ווי די הון, וואָס זיצט אויס הינ-דעלעך. די הינדעלעך שווימען אַוועק און איך בלייב ביים קוואַ-קען! כ׳ווייס, ביי לייטן, אַז מען האָט אַן אַלטן טאַטע איז עס אַ שיינדל! אַלץ דער טאַטע, און דאָ? דו ווייסט דען נישט אַליין? ס׳איז דאָך אַ טאַטע, מען טאָר ניט רעדן. נאָר גלויב מיר, עס איז ניטאָ

מיט וועמען צום טיש צו גיין! און אזוי ווערט מען פארשוואַרצט, מען שלאָפט קיין נעכט ניט! מיינסט, כ'ווייס ניט? מיר לעבן דאָך ערגער ווי בהמות! ניטאָ קיין שבת, קיין יום-טוב, כ'האָב אזוי געדאַרפט האָבן די „פייפער-ביזנעס“, ווי אַ לאַך אַנק אָפּ! און אויב כ'וועל, אם ירצה השם, פון די שיינע ביזנעס פטור ווערן, וועל איך ניט איין פונט לעכט געבן אין שול אַריין! נאָר דער וויל, שוועסטער, זיי מיך נישט מקנא! פון אַלע זייטן צרות! אייגענע צרות, צרות פון דער שיינער טאַכטער, מיט איין וואָרט, ס'טויג ניט!

— אַז דו ביסט אַליין שולדיק — האָט די שוועסטער זי איבערגעהאַקט — פון יעדער נאַרשקייט מאַכסטו אַ וועזן! מען ברויך ניט מער וויפיל איך בין אויסגעשטאַנען, אויף קיין שום יידן געדאַכט, און פונדעסטוועגן איז נאָך דאָ כח צו לאַכן אויך! זיך גיין צולאָזן צום האַרצן? איז דאָך אויס וועלט!

— וואָס ווייטטו, וואָס — האָט מיסעס ריטש יוז זיך ניט צו-געהערט צו דער שוועסטער — גיי צערייס זיך איבער דער טאַכ-טער, פטר אָפּ די פאַר יאָר, זיין אַ וויסטע אלמנה און אַליץ צוליב וועם? וואָס, כ'בין עפעס אַן אַלטע יידענע צי אַ פאַרזעעניש? מענטשן רייסן דאָך מיר די אויגן אויס, ס'טייטש, וואָס וועל איך אויסזיצן? דו וויסט דאָך מיין ווילטאָג ביי חיים פיאַניצע, און אַז גאָט האָט מיך אויסגעהערט און אים צוגענומען פאַר דער צייט, טאָ ווי לאַנג איז דער שיער? און אַליץ צוליב דער מויד! און דאָס גיט דיר צומאָלט קיין גוט וואָרט ניט! ביי אַן אַנדער מאַ-מע וואָלט אַזאַ מויד אָפגעשפילט אַזעלכע לייטישע געלעכטערס? זיך אַרומגעשלאָפּט מיט אַן איטאַליענער? און היינט געפעלט איר גאָר סעם? אַז אַך און וויי! גלויב מיר לאה, מיר זאָל דאָ האָרן אויסוואַקסן — מיסעס ריטש האָט אָנגעוויזן אויף איר דלאַן פון דער האַנט — אויב די „ליובע“ וועט האַלטן לענגער פון אסתר-תענית ביז פורים! דו שפילסט זיך מיט איר? אַז דאָס איז אינגאנצן חיימקע מיט די ביינער! ער איז דען געווען בעסער? מען טאָר דאָך ניט זינדיקן, ער איז דאָך שוין טויט, נאָר דאָס האָט אין זיך געהאַט הינטיש בלוט! און פאַלי איז פונקט דער טאַמע מיט די פאָדקאוועס, ווי אַ טראַפן וואַסער! ציט בחנם ניט זי צום „תלוי“.

— מיין עצה איז — האָט די שוועסטער זי איבערגעריסן —
וואָס גיכער איר פאַרדעקן דעם קאָפּ, הערסט?

— אין אַמעריקע פאַרדעקט מען קיין קעפּ ניט! — האָט זיך
מיסעס ריטש צעלאַכט — און מ'שטיינס געזאָגט, וואָס פאַר אַ גליק
ס'וועט זי דאָ באַטרעפּלען, ווען זי וועט חתונה האָבן מיט אַזאַ
ידישן איטאַליענער ווי סעם?

— נו, פטור! — האָט זיך לאַה אַ קוועטש געטאָן — העלף
דיר בעסער! פאַלג מיך און מאַך קיין שהיות! ס'געפעלט דיר
סעמס יחוס ניט? ער איז אַ לייטוואַק? זאָלן מיר טאַקע אַזוי באַ-
גליקט ווערן ווי ס'זענען דאָ לייטוואַקעס אָרנטלעכע, כשרע יידן,
וואָס זייערס אַ נאָגל איז ביי מיר חשובער ווי פיל פון אונזערע
לאַנדסלייט! האָסט געהערט? וואָס מיר יחוס? אין אַמעריקע איז
דער אַ יחוס, וואָס האָט אַ טאַלער אין פאַקעט! און ווי זאָגט מען
עפעס, שוועסנערשי, אַז מען האָט קינדער אין די וויגן לאָזט מען
לייטן צופרידן!

— אַלץ הייסט אַ יחוס — האָט מיסעס ריטש געשמייכלט —
דאָס זענען גאַלע רבנים, פון הקדש ביז דער מקוה! איין פעטער
איז אַ „דעטעקטיוו“, אַ צווייטער זיצט אין שער-הרחמים, שוין ס'דרי-
טע יאָר, און גלויב מיר, אסור פאַר תהילים-זאָגן! נאָר גאָר ניט!
וויילסט סעמען? אַלל-רייט, לאָז זיין סעם, כאַטש אָך און ווי, וואָס
פאַר אַ פאַרדינער ער איז, אַבי ניט דעם גוי, און כ'מיין אַז איך
בין שוין מיט איר אויפן דרך, איז אין מיטן, מיר ניט, דיר ניט,
פאַלט זי אַריין ווי אַ יון אין דער סופּה, צעכעכ'ט זיך און פרעגט
מיך צי כ'וועל ניט זיין „דזשעלאַס“, נו, וואָס זאָגסטו דערויף? ביסט
עפעס אַ מבין אויף אַזאַ מויד? ווען אַ זייטיקער שטייט דערביי,
וואָלט ער געטראַכט מי יודע וואָס? וואָס פאַרע געשעפטן איך פיר
מיטן יונג? נאָר וואָס זאָל איך דיר לאַנג ברייען, עס האָבן איר
שוין קיין צרות ניט געפעלט! כ'האָב אויסגעבייטלט צו איר קאָפּ,
צו איר לייב און לעבן, און ס'האָט פיל ניט געפעלט, כ'זאָל איר
צעפראַסקען דעם פרעסער! נאָר גאָר ניט, כ'בין דאָך פאַרט אַ
מאַמע! און ווי זאָגט מען: בלוט איז קיין וואַסער, האָט מיר טאַ-
קע דאָס האַרץ געבלוטיקט...

העררי איז אַרײַן, עפעס אַ ברום געטאָן צו דער מומען אין
דעם שײטל, און מיט אַ האַלב-ווייניגענדיק קול האָט ער אַ געשרײ
געטאָן:

— כ'שטאַרב עסן!

אַז לאַה איז אַריבערגעקומען נאָך אמעריקע האָט נאָך איר
זיידע ר' לייזער געלעבט, נאָך וועמען, איין גאָט ווייס פאַר וואָס,
מען האָט דעם אייניקל גערופן העררי, פונדעסטוועגן האָט העררי
זי געהאַלטן פאַר אַ „גרינהאַרן“ און, כמעט ווי אַלע אמעריקאַנער
קינדער, געווען אַ קנאַפער מחותן מיט דעם גרינער מומען.

— מאַך אים טאַקע עפעס צו עסן, סיידו — האָט זיך לאַה
אַריינגעמישט — ס'הונגערט דאָך אים!

מיסעס ריטש האָט זיך גיט אויפגעהויבן פון בענקל, אויסגע-
דרייט איר קאָפּ צו העררין און אים גענומען אויספרעגן.

— וואָס ווילסטו עסן, וואָס? אפשר אַ גוט שטיקל הערינג
מיט בוימל? „קרים“ מיט „פיקלס“? זאָג!

— אַז זי האָט זיך אַוועקגעזעצט, האָט זי זיך — האָט העררי
ווייניגענדיק אַ געשרײ געטאָן — פרעג ניט, גיב! ס'האַרץ גייט דאָך
מיר אויס!

— ער איז קראַנק זיך אַליין צו נעמען! — האָט מיסעס ריטש
געזאָגט, און זיך אויפגעהויבן.

— פטור, פטור — האָט זיך לאַה געקוועטשט, און זיך אויפ-
געשטעלט — אַז פון אַלץ מאַכסטו אַ וועזן! יעס, כ'וועל זיך
אַהיימפּעקלען!

— וואָס איילסטו, וואָס? זיין נאָך! — האָט מיסעס ריטש
געבעטן ביי דער שוועסטער, און דערלאַנגט העררין אַ שיסל סמע-
טענע מיט אונגערקעס.

— ניין, כ'מוז גיין, סיידישן, מיין אַלטער וועט ניט וויסן
ווי כ'בין אַהינגעקומען! נו בלייב מיר געזונט!

— אַז דו איילסט זיך יאָ, טאָ וואַרט זשע אויס, כ'וועל דיך
באַגלייטן צו דער „קאַר“.

לאַה האָט זיך צורעכט געמאַכט דאָס שײטל, געזאָגט העררין
„גוד-באָי“ און אַרויס מיט דער שוועסטער.

מיסעס ריטש האָט אָפגעשטעלט די שוועסטער נעבן הויז, זי
אָנגענומען פאַר אַ קנעפל פון דער בלוזקע און געשטאַמלט:
— דו ווייסט דאָך, כ'מיי, וועסט ניט טרעפן צו וואָס כ'האַב
דיך גערופן.

— נו, לאָמיר טאַקע הערן — האָט לאַה אַ נייגיריקע גע-
זאָגט.

— מען האַקט דאָך מיר פשוט די טירן אָפּ!
— אַז כ'ווייס ניט וואָס דו זאָגסט — האָט לאַה זיך צע-
שמייכלט.

— דו פאַרשטייסט, כ'מיי — האָט מיסעס ריטש ווידער גע-
שטאַמלט — כ'האַב ניט געוואָלט רעדן העררי זאָל הערן, בקיצור,
דו ווייסט דאָך מיינ מערכה! ווי לאַנג איז דער שיצער?
— כ'ווייס נאָך דערווייל גאַרנישט — האָט לאַה זיך צע-
לאַכט.

— כ'רעד דאָכט זיך פאַרשטענדלעך — האָט זיך מיסעס ריטש
פאַרלוירן — בקיצור, וואָס מיר שיסעלעך, דעקעלעך, כ'וועל דיר
פותר ה'לום זיין, כ'האַלט ביי אַ שידוך!

— אַזוי הערט מען קלאָרע דבורים! — האָט לאַה געלאַכט.
מיסעס ריטש איז געוואָרן לעבעדיקער, זיך צוגעגעבן קוראזש
און אַריין אין דער ראָלע פון אַ פּלה-מיידל, ווען זי דערציילט אי-
רע חברטעס וואָס פאַר אַ גליק עס שטייט איר פאַר, אין ס'אַראַ
שמאַלץ-גרוב זי פאַלט אַריין, מיט איין וואָרט, ווי גליקלעך זי איז!
און פּלה-מיידלעך מוזן דאָך זיין גליקלעך, אַז ניט וואָלטן העלפט
געבליבן פאַרזעסן.

— יעס, וואָס וועל איך לאַנג ברייען — האָט מיסעס ריטש
געטענהט, געבלישטעט מיט די אויגן און זיך אַלץ מער פאַרגעסן—
דער מאַן לאָזט מיד פשוט ניט לעבן. האַלט אין איין שיקן צו
מיר שדכנים, קומט אַליין, און אין אמתן וועל איך דיר זאָגן, אַז
ער אַליין געפעלט מיר אויך, ניט פון די פריצאַקעס! אַ באַזעסענער
מענטש, אַן עושר, האָט עטלעכע הייזער, אויפן "קאַרנער" אַ סאַלון
און דערצו איז עס אַ מאַן, ס'איז דאָ עפעס אָנצוקוקן, מיט
וועמען צום טיש צוגיין! און דער עיקר, שוועסטערשי — און זי

האָט זיך צוגעבויגן צו לאהס אויער — פאַרשרייבט ער מיר העלפּט.
נו, וואָס זאָגסטו, ביסט דאָך עפעס אָן עלטערע שוועסטער?
— כ'ווייס — האָט לאה אַ הייב געטאָן מיט די אַקסלען —
מיר דאַכט זיך, אַז גלייכער וואָלט געווען פריער פּאָלין חתונה צו
מאַכן.

— וועגן דעם איז גאָר קיין רייד ניטאָ — האָט מיסעס
ריטש אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט ווי זי וואָלט ניט געוואָלט
הערן דערפון. — ביי מיר האָסטו אפילו געפּוועלט צו וואַרטן,
אַבער, פאַרשטייסטו מיך, אַ מאַן מיט אַ „ביזנעס“ קאָן מען צו אים
קיין טענות ניט האָבן. כ'ווייס, ווען ס'האַלט מיט דער מויד אויף
אַ דרך, וואָלט איך שוין ניט געקוקט, געוואַרט נאָך אַ צוויי חדשים,
אַבי זי חתונה געמאַכט, געפּטרט אָן עול פון קאַפּ. אַבער, מענטש,
אַז דאָ הויבט זיך נאָך גאָר ניט אָן! בקיצור, מיר האָבן באַשלאָסן
שבת-צו-נאַכט צו שטעלן אַ חופּה. הערסטו? כ'וועל ניט מאַכן קיין
גרויסע פּיקסע-פּאַקסן, צונויפרופן אַ מגין יידן, מאַכן אַ גוטן „סאַ-
פּער“ און פאַרטיק! ווי ס'פירט זיך געוויינלעך ביי „דושאַדעס“.
נו, וואָס שווייגסטו?

— כ'ווייס, לאָז זיין מיט מזל, אין אַ גליקלעכע שעה —
האָט לאה געשטאַמלט, זיך אַ וויש געטאָן די פאַרלאָפּענע אויגן
און זיך גענומען קושן מיט דער שוועסטער — הייסט עס דעם
שבת-צו-נאַכטס האָבן מיר אַ חתונה! נא נא, בינם וועט גאָר ניט
גלויבן!

— אַצינד לאהשי, האָב איך צו דיר אַ טובה, זאָלסט אַריבער
קומען פרייטאָג און זיין ביי מיר שבת, ווייסט דאָך, מיר וועלן
האָבן אַלע ארבעט איבערן קאַפּ.

— אַלל-רייט! כ'וועל קומען און בינם וועט צוקומען שבת-צו-
נאַכט אַליין, נו, בלייב מיר געזונט!
זיי האָבן זיך נאָך אַמאָל צעקושט און זיך צעגאַנגען

אַז מיסעס ריטש איז אַריין אין שטוב, איז שוין העררי גע-
לעגן ווי אַ ליכטש אויף דער קאַנאַפּע און געשנאָרכט.
— קיין ווונדער — האָט מיסעס ריטש אָפּגעזיפּצט — אַ

שיער וואָס דער „באָי“ צעפראַצעוועט, דאָס קומט שוין באַצייטנס אָפּ חבוט-הקבר! כ'וועל אַם ירצה השם פון די „ביזנעס“ אויך פטור ווערן. שוין קירצער ווי ווייטער.

זי האָט אַרויסגענומען פון אייז - שענקל אַ ביפשטיק, אים אַרויפגעלייגט אויף אַ דראַטענע שאַטקע, אָנגעצונדן דעם גאַז-אויון און גענומען בראַטן דאָס פלייש. אַ הונגעריקע און אַ מידע האָט זי זיך אַוועקגעזעצט נעבן גאַז-אויון, געקוקט ווי דאָס מיט בלוט-פאַרגאַסענע פלייש בלעזט זיך און געהאַלטן אין איין שעלטן און רעדן צו זיך.

איצט אַז מיסעס ריטש איז געזעסן איינע אַליין אין שטוב און זיך ניט געדאַרפט פאַר קיינעם אויספיינען, האָט זי געפילט, אַז פּמעט אַלץ, וואָס זי האָט דערציילט דער שוועסטער, איז געווען אַ ליגן. אַז דאָס נאַרט זי זיך אַליין אָפּ! דער געשוואָלענער „סאַ-לון-קיפער“ הויפט איר ניט אָן צו געפּעלן! און אין אמתן, צו וואָס דאַרף זי זיין געלט? ניט צו פאַרזינדיקן, האָט זי, ברוך השם, אייגנס! און האָט לייכט געקאַנט קריגן אַ לייטישן מאַן, ניט עפּעס אַ וועטעראַן פון דער גאַנצער וועלט! קאַרג צרות איז זי אויסגעשטאַנען פון היימל פיאַניצע, זיך פאַרשאַלטן צען מאָל אַ טאָג דאָס לעבן, און אַז גאָט האָט איר בקשה אויסגע-הערט...

דאָס ענירל געדאַנקען האָט זיך מיט אַמאָל ביי מיסעס ריטש איבערגעריסן. זי האָט פאַרשטעלט מיטן פאַרטוך די אויגן און זיך שטיל צעוויינט.

סעם איז אַריין מיט ספּאַרטן, געוואָלט גיין צו זיך אין שלאָף-צימער, האָט אים די בעל-הביתטע פאַרשטעלט דעם וועג:

— הייסט עם טאַקע, אַז דו ביסט אויף אָן אמת ברוגז, און וואַרטסט מסתמא איך זאָל דיך איבערבּעטן, פאַלן דיר צו די פיס, אַ ניט דערלעבן וועסטו עס, הערסט? דערווייל בין איך עלטער, און אויב דו וועסט נאָך אַמאָל אָפּנעמען געלט אָן מיין וויסן און זיך מאַכן פּלא יודע וועל איך דיך אינגאַנצן דורכטרייבן: דאַרפסט מיך שוין קענען! און איצט ביסטו דאָך אודאי הונגעריק, טאָ זעץ דיך אַוועק און מיר וועלן עסן.

סעם האָט געשמייכלט.

מיסעס ריטש האָט אַרויסגענומען אַ ברויט, אַ הערינג, צע-
שניטן דאָס געבראָטענע פלייש אויף צווייען און זיך געזעצט מיט
סעמען עסן.

און פונקט ווי אַ קינד, וואָס רייסט זיך, וויינט און ס'דאַכט
זיך עס וועט נעמען שעהן לאַנג ביז מען וועט עס אייננעמען, און
אין דערזעלבער רגע פאַרגעסט עס זיך און ס'ווערט מיט אַן
אמת פריילעך, אַזוי האָט מיסעס ריטש נאָכן ערשטן שנעפסטל
זיך פאַרגעסן, געוואָרן לעבעדיק און גענומען עסן מיט ביידע
באַקן.

— נו סעמקע, וואָס זאָגסטו? ער איז דאָך היינט ווידער גע-
ווען, האָקט מיר אָפּ די טירן! לאַזט פשוט ניט לעבן...

— ווער? מיסער פּאַלאַק?

— ווער דען?

— אין וואָס גייט עס — האָט סעם געשמייכלט — מען האָט

חתונה!

כ'פרעג ביי דיר קיין עצות ניט, געוויס וועל איך חתונה

האַבן, דיר אויף צעפלאַצעניש!

— די טאַכטער האָט אין וועם אַריינצוגראָטן — האָט סעם

ביי זיך אַ טראַכט געטאַן און גאַרנישט געענטפערט.

— ווען ער וואָלט נאָר אַזוי פעט ניט געווען — האָט

מיסעס ריטש ווייטער גערעדט — כ'האַב פשוט מורא, אַזאַ

מאַשין קאָן זיך נאָך אַמאָל צעגיסן! אַזעלכע פאַרשויענע ווי

זיי קומען אַריין אין די פופציקער פלאַצן זיי, קריגן די פאַפּ-
לעקציע!

— אַזאַ שידוך, מיסעס ריטש, איז ווי געוונטשן! — האָט

זיך סעם צעלאַכט.

— ווער שוין פאַרשטומט בעסער, ווער! כ'וואָלט נאָר גע-

וואָלט זען ווי דו וואָלסט זיך אַריינגעלייגט מיט אַ געזונטן קאַפּ

אין אַ קראַנק בעט.

סעם האָט ניט געענטפערט, אָפּגעגעסן, געפילט ווי די אויגן

קלעפן זיך אים פון מידקייט, און איז אַריין צו זיך אין שלאָף-

צימער. ער האָט זיך אויסגעצויגן אויפן בעטל און באַלד אַנט-
שלאָפן געוואָרן.
מיסעס רייטש האָט צוגערוימט די שטוב, אַראָפגעלאָזט דעם
קלאָפ-שלאָס און שטיל אַריין אין סעמס צימער.

VI

סעם איז געזעסן אויפן פֿענסטער אָן אויסגעפּוּצטער אין אַ העלן אַנצוג מיט געלע פּאַנטאַפּל און געפּייפּט אויף וואָס די וועלט שטייט. מיידלעך און ווייבלעך פון די שכנישע פּענסטער האָבן זיך ווי צונויפֿ= גערעדט, אָנגעהויבן מיט אַ מאָל אויסצוקלאַפּן פּאַרשיידענע זאַכן, און אַזוי ממזריש געשאַסן „אייגעלעך“ גלייך זיי וואָלטן גאָר ניט אויסן געוואָן. סעם האָט געוואוסט וואָס דאָס באַדייט, האָט ער מיט אַ צופּרידנהייט פֿון אַ געזונטן, שיינעם זכר, זיך צעפּייפּט נאָך שטאַרקער, געוואָרן לאַבוס= עוואַטער. די אַמעריקאַנער צנועות האָבן פֿלומרשט באַליידיקטע גיך אַריינגעכאַפּט די קעפּ און פֿון הינטער די גאַרדינען נייגערק אַפּער= געקוקט.

סעם איז נעווען גוט געשטימט — געוואַרט אויף פּאַלין, מיט וועל= כער ער האָט זיך געקליבן ארויסצוגיין.

אין דער טיר האָט זיך באַוויזן דעם אַלטן משהס קאַפּ. ער האָט זיך אַרומגעקוקט, און זעענדיק, אַז אויסער סעמען איז קיינער נישטאַ, איז ער אַ דרייטער אַריין.

— האַללאַ האַללאַ! האָט משה געפּאַנפּעט און דערלאַנגט סעמען אויסגעשטרעקט אַ האַט.

— האַללאַ האַללאַ! האָט משה געפּאַנפּעט און דערלאַנגט סעמען שלום מיט צוויי פינגער. ער האָט מעשה=ינגל גענומען ד? סחורה פֿון סעמס ראַק, געמאַכט אַן ערנסטע מינע, אָנגענומען די וואַרע מיטן פֿלייש צוזאַמען און שקצהדיק אויסגעשריען:

— פּטש, איינמאַל אַ וואַרע! — און זיך צעלאַכט.

סעם האָט געשמייכלט פֿון אַלטנס שפּאַס און דוצנדיק אים, ווי אַלע אַמעריקאַנער ווען זיי רעדן ייִדיש, האָט ער געזאָגט:

— ווי גייטס, משה? מאַכסטו עפעס גוטע „ביזנעס“?

דער אַלטער האָט זיך אַוועקגעזעצט, אויסגעוויקלט אַ פּאַפּיראַס פּון סטראַמאַניום=בלעטער, וואָס פּאַרלייכטערט די אַסטמאַ, עטלעכע מאָל פּאַר= צויגן און אָנגעהויבן צו רעדן גלייך ער וואָלט פּאַרטגעזעצט אַן איבער= געריסענעם שמועס:

— הייטט עס, וועגן וואָס שמועסן מיר? יעס! צו כ'מאַך „ביזנעס“, האָ? אויף אַלע שונאי=ציין געזאַגט! צוריק גערעדט, וואָס קאָן אַזאַ מענטשעלע ווי איך, מ'שטיינס געזאַגט, מאַכן אין אַמעריקע? אַז דאָ איז אַלץ קאַפּויר, מיט די פּיס אַרויף! מיר ווייסן, דאַכט זיך, ווי דער פּסוק זאָגט: „כּשדים זה עם לא היה“. פּאַרגעסן, האָ, דו פּרא=אדם, דו? אָבער משה האָט אַן אייזערן קעפּל, כאַ, כאַ, כאַ! ער שפּילט זיך מיט מיר! יעס! זאָגט רש"י, אַז כּשדים מאַכט: „קראַווצי, שעווצי, דאַמסקע אי מענסקע“ — דאַכט זיך גוט, האָ? און מיר ווייסן דאָך וואָס פּאַרע פּרות אונזערע שניידערס מיט שוסטערס זענען, פּונדעסטוועגן, איז עס זייער אַמעריקע! וווּ אַ פּרעזידענט אין אַ שול — מוז ער זיין אַ שניידער, ברויכסט ווייט צו זוכן? נעם אָט דעם געשוואַלענעם, דעם פּרעזידענט פּון אונזער שול, מיסטער פּאַלזאַק מיין איך — איז ער דאָך אַ גאַנצער דזשענטלמען, אטור טעפּט. און אין דער היים, פּאַרשטייסטו מיך, איז דאָס געווען דאָר ווי אַ כּאַרטל, און קיין צוויי ניט געקאַנט ציילן, פּלעגט אַפּשטיין ביי מיר אין פּאַדערהויז שעהן, ביז ער האָט געקריגן אַ „סוטעל“ אויסצופּרעסן, כאַ, כאַ, ער שפּילט זיך מיט מיר!

— משה, האָסט אַ טעות — האָט סעם אים איבערגעריןן — מיסטער פּאַלזאַק איז דאָך גאָר אַ ליטוואַק, ווי קומט ער צו דיר אין שטעטל? דער אַלטער האָט זיך ניט פּאַרלוירן, וואָס מען האָט אים געכאַפּט ביי אַ ליגן. ער האָט אַ שמיכל געטאַן און גענומען סעמען אויף זיכער.

— אַז דו פּאַרשטייסט ניט, שוטה! צו זיין אין אַמעריקע אַ ליט= וואַק פּאַסט אויך צום רימל! ס'איז ביזנעס! האָ, האָ, האָ! אַ גאַליציאַנער קומט קיינמאָל ניט פּון גאַליציע, נאָר דו, ער קומט פּון עסטרייך! שפּילט זיך מיט אונזערע ייִדעלעך! נאָר ניט דאָס בין איך אויסן. יעס! הייסט עס, אַמעריטשקע איז אַ שניידערשע מדינה! און נעם למשל מיך? דאַכט זיך געווען אַ ביזנעס=מאַן און געהאַנדלט ניט מיט אַפּי וועמען, און לישון האָט מיר, ברוך השם, אויך ניט געפּעלט, און אַ פּעדער געהאַט אין דער האַנט — וואָס מיינסטו, וואָס? אַ לייוועראַנט אין קייזערלעכן הויף

איז אזוי לייכט צו ווערן? ער שפילט זיך מיט מיר! פרעגט זיך וואָס?
 איז דער תירוץ, גארנישט! און דאָ בין איך אַ שלים-מזל, קאָן אַ קאָן
 אַ וויידל ניט צופינדן, און פֿון אַלעם געוואָרן אַ ניאַנקע אויף דער עלטער.
 מיין סידי איז דאָך אַ דימענט און דערצו אַ בעל-תכליתניצע, נו, האָט
 זי ניט געקאָנט זען ווי דער אַלטער טאַטע גייט אַרום און כאַפט דעם
 אָטעם, האָט זי אים פאַרשאַפֿט דריי „דזשאַבעלעך“: פֿאַגאַנדערטראַגן
 איבער די הייזער אַ פֿאַר ייִדישע צייטונגען, זיך ניאַנטשען מיט אַרטורן
 און אחרון, אחרון חביב, אויסלערנען דעם תנא-ברעק העררן מפֿטיר.
 וועסט דאָך פֿרעגן: סטייטש? היתכן? דער ייִנג איז דאָך שוין פֿופֿצן
 יאָר אַלט? פֿאַרזיכער איך דיר, אַז ער מיט פֿאַלין זענען געקומען פֿאַר
 דער חתונה אויף דער וועלט און ער וועט צו אַכצן אויך ניט קענען,
 אַז דאָס איז אינגאַנצן דער טאַטע היימל פֿיאַניצע, עלו השנאָבל! און
 מיינסטו, בטבע איז ער געווען אַ שלעכטער ייִנג? אסור! ער פֿלעגט
 דאָס פֿעצטע העמד פֿון לייב אַוועקגעבן, געהאַט אָבער אַ מיחוש – ער
 האָט ניט געטרונקען, כאַ, כאַ, ער האָט ברודער לעבן, געגאָסן! און געזונט
 איז עס געווען ווי אַ דעמב! און מיט אַ מאָל, ניט מיר, ניט דיר, אזוי
 פֿון דער העלער הויט און דער בחור האָט אויפֿגעהערט טרַינקען, אזוי אויפֿ-
 געהערט, אז ער האָט אפֿילו דעם גערוך פֿון בראָנפֿן ניט געליטן. וואָס
 וועל איך דיר דאָ לאַנג ברייען, גלייך ווי דער ייִנג האָט אויפֿגעהערט
 טרינקען האָט ער גענומען איינדאָרן און אין אַ משך פֿון איין חודש
 איז אויף אים אַ פֿאַרפֿעניש געקומען. דו פֿאַרשטייסט? ס'לייגט זיך
 אפֿילו אויפֿן שכל: נעם למשל אַ דעמב איז וואָס מער ער ליגט אין
 וואַסער, ווייקט זיך, אַלץ פעסטער איז ער. און ווי דו נעמסט אים נאָר
 אַרויס פֿון וואַסער און לאָזט אים ליגן אויף דער לופֿט, עסט אים די
 לופֿט דורך. דער דעמב נעמט איינדאָרן און דו קאָנסט אים קרישלען
 מיט די פינגער. פֿאַרקערט, שוואַך האָלץ, ווי למשל, סאָנסאָווע, ווערט
 אַלץ שטאַרקער אויף דער לופֿט, מעגסט מיר גלויבן, כ'בין אַ מאָל
 אַ טישלער געווען, געאַרבעט באַ אַנטיטשנע זאַכן, כאַ, כאַ, ער שפּילט זיך
 מיט מיר! דאָס זעלבע זעסטו איז מיט אַ מענטש, מיר פֿאַרשטייען עס
 ניט! דען מ'שטיינט געזאָגט, וואָס איז אַ מענטשל אינגאַנצן? סופֿו לעפֿר!
 אַט איז חיים געוואָרן אויס פֿיאַניצע, דאַכט זיך גוט, האַ? נעמט ער
 און שטאַרבט אַוועק!

עס האָט זיך דערהערט אָן אויסטערליש קויל פון צווייטן צימער :
האַללאָ, האַללאָ! פּאָלי, האַללאָ!

— נו, סעמעלע — האָט משה זיך אויפגעשטעלט און אַ ווינק געטאָן מיט די אויגן — מאַרש פון בעטעלע! דאָס קומט זי, פּאָלי, מיט איר פּאַפּוגאַי. אַ וויל קינד פּאָלי, אמת? נו, וואָס זאָנסטו צו מיין אייניקל, האָ? אַ יאָר אויף מיר, ווי אַ מענטש זי איז! און מיינסטו זי האָט קיין פעלערן ניט? זי האָט אויך אַ פעלער, און אַ מיאוסן פעלער, כאָטש איך טענה, אַז אַ מענטש אָן אַ פעלער איז גאָר קיין מענטש ניט! צוריק-גערעדט, נעם טאַקע מיין היימען, ווער ווייט? ס'קאָן זיין, אַז דאָס, וואָס באַ אַלע איז אַ פעלער, איז גאָר קיין פעלער ניט! היים איז קיין צדיק ניט געווען, האָט ער אָבער געהאַט אַ טבע צו מאַכן באַ יעדן גלעזל אַ „שהכור“ און עס קאָן זיין, אַז אין דעם זכות האָט ער געלעבט און יוז באַלד ער האָט אויפגעהערט טרינקען, האָט ער דאָס לעצטע שטריקל איבערגערטן און געגאַנגען פֿאַר דער צייט פון דער וועלט! באַ פּאָלין, זעסטו איז שוין גאָר אויסטערליש, קידער-ווידער, גיין און האָבן עסקים מיט אַן איטאַליענער און דערצו נאָך אַזאַ פֿאַרזעעניש דאָס, זעסטו, קאָן שוין מיין שכל ניט משיג זיין! נו, אַצינד פּאַק איך זיך שוין אַרויס, כִּהָאָב פּיינט צו שטערן! אין די הינזיכטן, פֿאַרשטייסטו מיך, בין איך ניט פּאַנאַטיש! אויך אַ מאָר יונג געווען, כֵּא, כֵּא, כֵּא!

עס האָט זיך געהערט אַ קלאַפּ אין טיר.

— קאַם אין!

פּאָלי איז אַריין אין אַ העל דורכזיכטיק קלייד מיט אַ גרינדלעכן פּאַפּוגאַי אויפן אַקסל, דער פּאַפּוגאַי האָט יעדע וויילע געעפנט זיין קרומען קורצן שנאָבל און געשריען: האַללאָ! האַללאָ!

דער אַלטער משה, וואָס איז געווען אַ היימישער „מה יפית“ ייד, ניט געהאַט קיין בושה און עס איז כמעט געווען אַן אוממעגלעכע זאָך ער זאָל זיך פון אַ זייטיקן מענטשן באַליידיקן, אָט דער משה האָט באַ זיך אין שטוב דוקא געוואָלט מען זאָל אים רעספעקטירן און דער קלענער-סטער קרים פון דער טאַכטער צי פון אַן אייניקל האָט אים באַליידיקט אַז פּאָלי איז אַריין האָט זי אַ קוק געטאָן אויפֿן „גרענד-פּאַ“ מיט אַזאַ אַפֿלאַכענדן שמיכל, ווי זי וואָלט געזאָגט: איך בין אסור סעמען מקנא, האָסט אים שוין פֿאַרנדיעט.

דער אַלטער משה האָט זיך גלייך אָנגעבלאָזן און גענומען אַרויס=
זיין. סעם האָט גיך אַרויסגעכאַפּט אַ זילבערנע מטבע און אַריינגעשטעקט
דעם אַלטן אין דער האַנט. דער אַלטער האָט באַדאַנקט מיט אַ מאַדנעם
ברום און איז אַרויס.

— מיר גייען שוין, סעמי — האָט פּאָלי אַ פֿרייעכע געזאָגט, איז
צו סעמס רעקל, וואָס האָס געהאַנגען אויפן ווענטל פון אַ שטול, און
גענומען זוכן אין די קעשענעס באַשוואַרג פאַר דעם פּאַפּוגאַי. סעם האָט
זי אָנגענומען פאַר אירע באַקעטע עלנבויגנס און זי לייכט אויפגע=
הויבן:

— דזשי, אַזוי לאַנג טוט מען זיך אָן!
— דאָס הייסט ביי דיר לאַנג — האָט פּאָלי זיך צעשמייכלט,
אַ דריי געטאָן מיטן רעכטן פּוס אַזוי קונציק, אַז דער שליין, וואָס איז
געווען אין פּראָנט פֿון איר קלייד האָט זיך צעעפּנט און אַ שוואַרץ=זיי
דענער זאָק ביז איבער די לידקע האָט אַרויסגעקוקט. — דו ווייסט, אַלעק
האָס אַמאָל אין אַ פּראָסט אויף מיר געוואַרט אַ באַנצן אַזונט און זיך
ניט דערוואַרט — — איך ווייס טאַקע ניט — האָט פּאָלי זיך צעלאַכט — נאָר
דו האָסט עפעס מער מזל פֿאַר זיי אַלע.

— טאַקע? — האָט סעם מיטגעלאַכט און געקוקט אויף אירע עט=
וואָס שפיציקע, ווי מיט גענוענע הויט באַצויגענע עלנבויגנס, וואָס מען
זעט אַזוי אָפּט ביי זעכצן=יעריקע מיידלעך.

פּאָלי האָט אינסטינקטיוו געפילט, אַז סעם קוקט אויף אירע עלנ=
בויגנס, האָט זי זיך אַ ריס אַרויס געטאָן פון זיינע הענט, גענומען האַצ=
קען מיטן פּויגל ווי מיט אַ קינד און שטיפּעריש געזאָגט:

— פּונדעסטוועגן נעם זיך ניט איבער! און אַז דו וועסט ווערן
אַ שלעכט ינגל איז „גוד=באַי, טשאַרלי!“ יעס, דו ווייסט, איך האָב דאָך
היינט געקריגן אַ בריוו פֿון אַלעקן.

— וואָס וויל ער ווידער? — האָט סעם פּלומרשט גלייכגילטיק גע=
פרעגט און געפילט בשעת מעשה ווי ער ווערט בלאָס.

— גאַרניש! — האָט פּאָלי געענטפּערט און הנאה געהאַט, וואָס
עס פּאַרדריסט סעמען — כִּ'האַב דעם בריוו צעריסן, „טהאַטס אַלל!“
— און וועגן מיר שרייבט ער עפעס? — האָט סעם געפרעגט און
געשמייכלט.

- געוויס, ער לאזט דיך גריסן - האָט פּאַלי זיך צעלאַכט - רעדט אויף דיר אַלדאָס ביז, סטראַשעט אַז ער וועט זיך מיט דיר אָפּרעכענען. דו האָסט דען מורא פאַר אים ?

- ווער האָט מורא, ווער ? — האָט סעם ווילערניש געענטפערט - כ'בין צו יעדער צייט גרייט אויסצוהערן פֿון אים אַ פרעטענסיע !
- און ווען ער רופֿט דיך אַרויס אויף אַ „פֿייט“, דעם אמת זאָג, וואָלסטו געגאנגען ? — האָט פּאַלי אָן ערנסטע געפרעגט.

- און דו מיינסט טאַקע, אַז כ'האַב מורא פֿאַרן „גיני“? טאָ הער: אַ! דו ווילסט, רוף איך אים נאָך היינט אַרויס ! ער האָט קיין רעכט ניט דיר בריוו צו שיקן ! — האָט סעם אויסגעשריען - ווילסט זאָג: אַליץ צוליב דיר, פּאַלי, אפילו אין פייער...

- האָ, האָ, האָ! — האָט זיך פּאַלי צעלאַכט - „גוד-באי“! און זיך געלאַזט צו דער טיר.

סעם האָט זי אָנגעכאַפט, צוגעדריקט צו דער וואַנט, צוגעפרעסט זיין באַק צו אירער און געפּילט ווי די פּערפומעו פֿאַרשפורן אים. ער האָט זי געקושט אויפן קאַפּ און געפלאַפּלט :
- ניטאָ פּאַלי, מיין קעצל, זיי ניט בייז...

ער האָט זיך מיט אַ מאַל באַגעגנט מיטן בלינדן אויג פֿון דעם פּאַפּוגאַי, וואָס איז געשטאַנען באַ פּאַלין אויפן אַקסל. דער פּויגל האָט לייכט געהויבן די פּליגל, ביז געקוקט, און סעמען האָט זיך געדאַכט, אַז אָט, אָט און דער פּויגל וועט מיט איין פאַרמעסט פֿון שנאָבל אים אויסהאַקן אָן אויג. ער האָט אַ ציטער געטאָן און דערפֿילט ווי איינער, וואָס פּאַלט אין חלום פֿון אַ הויכן באַרג אַראָפּ. פּאַלי האָט זיך אַרויס-געריסן פֿון סעמס אַרעמס און פֿלומרשט אַ באַלידיקטע זיך גע-בייזערט :

- גיי, גיי, איך האָב דיך פּיינט, האָסט תמיד אַזאַ שטעכיקע מאַדע !

סעם האָט געפלאַצט פֿון געלעכטער.

VII

איבער דער לענג פֿון דער גאָס האָבן זיך געטראָגן ייִנגלעך און מיידלעך אויף „ראָלינג־סקייטס“, באַלאַנסירנדיק מיט לאַנגע שטעקנס. אויף אַ פריער אין אַ ווייסע, לויזע בלוזע האָט זיך געטראָגן האַנט אין האַנט אַ זעכצן־יעריק מיידל מיט אַ בחורל אין קורצע הויזן. אַן אויטאָמאָביל איז דורך. דאָס בחורל האָט אָפּגעלאָזט דאָס מיידל, אַ כאַפּ געטאָן זיך מיט איין האַנט פֿאַרן אויטאָמאָביל און אַ צופֿרידענער פֿאַר־שוונדן. דאָס מיידל מיטן לאַנגן צאַפּ האָט זיך אויף אַ רגע אָפּגעשטעלט, פֿון פֿאַרדרוס אַ קאָמאָדע געטאָן מיט דער האַנט, זיך געלאָזט אויף אירע שטאַלענע רעדלעך און דער צווייטער זייט גאָס און די דריי־צן־יעריקע קאוואַליערן זענען איר נאָך ווי פינען נאָך אַ „מאַטקע“.

די ברייטע אַספּאַלט־גאָס, וואָס האָט זיך געצויגן בערגל = איין, בערגל = אויס אויף מיידל, דאָס מיידל מיט איר לאַנגן צאַפּ און מיט אירע גראַציעזע באַוועגונגען האָבן סעמען גערייצט און ווילד געמאַכט. ער האָט חשק געהאַט אויפצוזוכן אַ פעסטן, קיילעכדיקן שטיין, אים אַ לאָז צו טאָן איבערן גלאַטיקן אַספּאַלט אַזוי, ער זאָל אַוועק אָן אויפֿהער.

סעם האָט דערפֿילט ווי די פויסטן ציען זיך ביי אים אָן ביז צום פּלאַצן. ער האָט פֿאַרגעסן וווּ ער געפינט זיך, געגאַנגען ווי אויף שטאַלצן און הנאה געהאַט פֿון די קלעפּ, וואָס ער גיט אַלעקן.

נעבן אַ „סטאָר“ האָט זיך געטריקנט אַ בלעכענע קאַן פֿון מיידל, האָט סעם, אַזוי פֿלאַחר יד, זי אַ בריקע געטאָן מיטן פֿוס און מיטן גאָס אַריין און געגאַנגען ווייטער.

— ביסט משוגע געוואָרן? — האָט פֿאַלי זיך פֿלומרשט געבייזערט.

סעם האָט זיך צעלאַכט מיט אַ פול מויל און געזונטע געבלעכע ציין,

ווי מיט מאָך באַוואַקסענע פיענקעס, האָבן זיך אַרויסגעזען.

אַ „טיהם“ פֿון צען ייִנגלעך אין קאָלירטע לייבלעך אָן אַרבל מיט

בלויזע צעשויערטע קעפלעך, האָבן ערגעץ אויפגעזוכט אַ רייף, זי אָנגע-
האַנגען באַ אַ לאַמטערנע אין מיטן גאַס און געשפּילט מיט אַ גרויסע,
מיט לעדער באַצויגענע פּילקע אין „בעסקעט=באָלע“.
פונקט ווי אַ פּרומער ייד וועט ניט דורכלאָזן אַ קוש צו טאָן אַ
מזווה, אַזוי וועט דער דורכשניטלעכער, גוטער אַמעריקאַנער ניט דורכ-
גיין גלייכגילטיק אָן דער גאַס, ווען אַ „באָלע“ וועט פּליען אין דער
לופטן.

סעם האָט זיך ניט געקאָנט צוריקהאַלטן פון דעם פּאַרגעניגן, גע-
וואָלט אויך אַ מצוה טאָן און ניט טרעפּנדיק מיט דער האַנט, האָט ער
מכבד געווען דעם „באָלע“ מיטן פּוס וואָס פּוח נאָר. צווישן די ינגלעך
איז געוואָרן אַ מהומה, זיי האָבן זיך אַ שאַט געטאָן איינער אויפן צוויי-
טן, זיך גערטן, געגוואָלדעוועט און סעם האָט אַ צופּרידענער זיך געגרייט
שוין אַ צווייטן מאָל אויסצושטרעקן דעם פּוס, ווען ער האָט דערהערט
פּאַליס קול:

— כּיני אַ היים! וועסט שוין אַ צווייטן מאָל וואַרטן כּזאָל גיין מיט
דיר! אזו דו קאָנסט מיט אַ ליידיגן נישט גיין!

סעם האָט פּון גרויס התפעלות אָנגעכאַפט פּאַלין פּאַר דער האַנט,
אַריינגעמאַכט זיינע פּינגער צווישן אירע, געפּילט ווי זיי בייגן זיך, קנא-
קן און אַ שווייגנדיקער געשפּאַנט מיט איר אַלץ פּעסטער.
אַז זיי זענען אַריין אין פּאַרק איז שוין געווען טונקל. דער גאַנ-
צער הימל איז געווען באַדעקט מיט אַרייצנדע קופּערנע רויטקייט.
גלייך ערגעץ ווייט וואָלט מען פּייערן געלייגט, פּריירעס וואָלטן געברענט
אַ פּאַרשפורנדע פייכטקייט, ווי דער שווערער אָפּגעהאַקטער אַטעם פּון
געליבטע, האָט זיך געהויבן פּון דער ערד, איינגעהילט אַלץ אַרום. פּאַר-
חלשטע פּאַרלעך זענען געזעסן הינטער די ביימער, זיך איינגעגעסן איי-
נער אין צווייטן אין די העלזער, אין די מילער, זיך ניט דערשראָקן
פּאַר מענטשנס טריט און גלייכגילטיק געקוקט אויף זיי, ווי אויף קעגנאי-
בערדיקע ביימער.

פּאַלי מיט סעמען האָבן געשפּרייזט אויפן ווייכן גראַז, ווי איבער
גוט אויסגעקנאָטן טייג, זיך געטוליעט איינער צום צווייטן, מיט הנאה
געפּילט ווי די פּינגער ווערן אַלץ שטייפּער און געזוכט מיט ברייט=צע-
עפנטע אויגן אַ פּלאַץ ווי זיי זאָלן זיין אַליין.

אויף אַ פּרייטע מיט מאַך = באַוואַקסענע סקאַלע האָבן זיי זיך אָפּגע-
שטעלט. שטיץ. פֿון דערווייטנס האָט זיך געטראָגן אַן אָפּקלאַנג פֿון אַ
„רעג-טיים“. אַרום און אַרום האָבן זיך געצונדן און געלאָשן גאַלד-
פֿליגעלעך.

סעם האָט אַ כאַפּ אַרום געטאַן פּאַלין, זי אויפּגעהויבן און געוואָלט
זי אַרויפּזעצן אויף זיין אַקסל. פּאַלי האָט זיך מיט אַ מיידלשן קוויטש
אַרויסגעריסן און פֿון גרויס איילעניש איז איר שמאַל לעטשל אַראָפּ פֿון
פּוס, סעם האָט געכאַפט דאָס לעטשל, זיך גערייצט און געלאַכט. פּאַלי
האַט אַ הינקעדיקע און מיט אַ געמאַכט געוויין אים געבעטן ער זאָל איר
צוריקגעבן דעם שוך. זי האָט זיך מיט אַמאַל אַ האַסטיקן דריי אויס
געטאַן, אָנגעכאַפט סעמען פֿאַר דער האַנט און אין איין אויגנבליק זענען
ביידע געלעגן אויף דעם נאַסן גראַז און געפילט ווי זייערע אַטעמס ווע-
רן אָפּגעהאַקט און שווער.

— פּוססי מיין פּוססי, כּוועל דיך אויפּעסן! — האָט סעם געסאָ-
פּעט און ווי אַ גרויסער, קודל־אַטער הונט שפּילט זיך מיט זיין בעל־הבית
און ווייזט אַרויס זיין געטריישאַפט מיט אַ געמאַכטן ביס, מיט אַ לעק,
אַזוי האָט סעם ניט געפּונענדיק קיין ווערטער, זיך געשפּילט מיט פּאַלין,
ביינסדיק זי וווּ ער האָט נאָר געטראָפּן.

— ניטאַ, ניטאַ, ניטאַ! כּ'האַב דיך פּיינט! — האָט פּאַלי זיך גע-
צאַפּלט ווי אַ פּישר און אים אַרומגענומען מיט ביידע הענט. אַרום איז
געווען שטיץ, נאָר פֿון מאָל צו מאָל האָט מען דערהערט ווי אַ שפּען
פֿון שלאַנגען — דאָס האָט זיך אַ הויך-צוג ערגעץ דורכגעשלייכט אויף
אַ פּערגל זענען געזעסן אַ קאַמפּאַניע באַהורים מיט מיידלעך אַרומגעריב-
גלט מיט פּייערדיקע „פּאַנקס“, ווי מיט אַ פּשוף-קרייז, די „פּאַנקס“
זענען געווען אַריינגעזעצט אין דער ערד, די מיין זאָלן ניט בייסן. אַ
ווייסער סילדעט איז מיט אַמאַל אויסגעוואַקסן אין מיטן קרייז, אַ מאַך
געטאַן מיט אַ קליין באַנדל צעוואַרפענע „פּאַנקס“, ווי מיט פּשוף = שטע-
קעלעך און פֿאַרשידענע פּייערדיקע געשטאַלטן ווי האַלבע רעדער, שלאַנג-
גען האָבן געוואַגט אין דער לופּט. עס האָט זיך דערהערט אַ שטילע,
אָנגענעמע פֿרויען-שטימע:

קליפּ-קלאַפּ אין גאַלדן טיר,
מיין זיס לעבן עפֿן מיר. —

א חברה אַמעריקאַנער „באַיס“ זענען דורך דעם פאַרק מיט אַ פּויק פון אַן אַלטן בלעכענעם קעסל און מיט אַ לוסטיקן „רעג-טיים“ געזאַנג. דאָס געזאַנג האָט אַלץ פאַרהילכט, ביסלעכווייז זיך גענומען פאַרלירן און אין אַ וויילע אַרום איז נאָך שטילער געוואָרן. ערגעץ ווייט האָט זיך פֿון דער חמימה דער הימל געפאַלדעוועט אין וויכע בליצן. אַ שטערן נאָך אַ שטערן איז געפאַלן צווישן די צונויפגעאַסענע אין דער ווייט-קייט ביימער.

שפעט אין אָונט האָט פּאַלי דערפילט, אַז עמעצער שטייט נעבן איר און זי האָט זיך אויפגעשטעלט. זי האָט זיך אָפגעטרייסלט ווי אַ הינטל, וואָס שפּרינגט אַרויס פֿון וואַסער און זיך אַוועקגעזעצט אויף דעם סקאַלע.

נעבן איר איז געשטאַנען אַ האַלב-נאַקעט יינגל מיט אַ קעסטלע נאַשוואַרג אין איין האַנט און מיט פעקעלעך „פּאַנקס“ און דער צוויי-טער.

דאָס יינגל מיט אַ חוש פֿון אַ געניטן פעדלער און פיליכט אַ צו-קונפטיקן קאַנטול נאָך טערקיי, האָט אויסגעמיטן פּאַלין און אונטער-געטראַגן זיין קעסטלע דעם האַלב-שלאַפּנדיקן סעמען:
- קויפט, מיסטער, פאַר אייער ליידי, מיך = טשאַקאַלאַד, פֿינף סענט אַ פעקל! די „מאַסקיטדעס“ בייסן היינט שרעקלעך! - און דער-לאַנגט פּאַלין אַ פעקל „פּאַנקס“.

סעם האָט געשמייכלט. אים איז דער קליינער „פעדלער“ גע-פֿעלן געוואָרן, זיך געטראַכט: „יעדער הונט האָט זיין טאַג“ און אים באַצאָלט דאָפּל. ער האָט זיך אויסגעצויגן ווי גרויס ער איז געווען, איינגענורעט זיין צעפּלאַמט פּנים אין דעם טוי-באַדעקטן גראָז, געפילט אַ פֿרישקייט און געטראַכט, אַז ווען אלעק וואָלט אים איצט ניט געשטאַ-נען אין וועג וואָלט ער געווען דער גליקלעכסטער. מיט איין שאר פֿון זיין קערפּער איז ער געלעגן באַ פּאַליס פּיס און זיי פּעסט אַרומגענומען.
- פּאַלי, דארלינג, כ'בעט דיך, שיק אָפּ אלעקן דעם פריוו! וועכט אַפשיקן?

פּאַלי האָט זיך אַרויסגעדרייט פון סעמס הענט און אן ערגסטע געפֿרעגט:

- און אז כ'ועל ניט אַפשיקן?

סעם, ניט ערווארטנדיק אַזא ענטפער, האָט זיך עטוואָס פאַרלוירן, זיך געפונען געקרענקט און כאָטש ער איז געווען זיכער, אז מיט ביזן זועט ער ערגער מאכן, האָט ער זיך ניט געקאָנט איינהאלטן און אויסגעשריען:

— און איך זאָג דיר, אַז דו וועסט אָפשיקן אַלעקן דעם בריוו. ער האָט זיך גלייך געכאפט, אַז ער האָט אַלץ קאליע געמאכט און געבליבן שטיין ווי איינער, וואָס שטעלט איין די לעצטע סטאַווקע.

— אזוי, כ'וועל גאָר מוון? נו, דאָס זענען אנדערע ווערטער! — האָט פּאָלי ביטער א שמיכל געטאָן, אָנגעטאָן דאָס לעטשל און פאַרלייגט איין פּוס אויפן צווייטן—ס'הייסט טאַקע, דו מיינסט מיט אַן אמת, אַז כ'בין פאַרליבט אין דיר און כ'וועל מוון פאַלגן אַלע דינע קאַפּריזן, האָ? ניקסי, מײן „באָיי“! שלאַג דיר אַרויס די אַלע נאַרישקייטן פון קאַפּ! און כ'וועל דיר אויסזאָגן אַ סוד — האָט פּאָלי שטילער געזאָגט און צו געלייגט די האַנט צום מופל — הער זיך איין, דאָס אַלץ איז מער ניט געווען ווי אַ שפּאַס, הערסט? נו, ווי געפעלט עס דיר? — האָט זי פאַרענדיקט און פון גרויס אויפֿרעגונג זיך אַ שטעל אויף געטאָן.

—ס'געפעלט מיר שוין גאָר ניט — האָט סעם געענטפערט פלומרשט מיט אַ שמיכל און זי אַרומגענומען — גיי ביזט אַ קינד, וואָס דו פלאַפּסט אַלץ! — און ער האָט גענומען קושן אירע הענט.

— אויב כ'בין יאָ אַ קינד — האָט פּאָלי אַן אָנגעמורעטע געזאָגט און אַ שלעפּ אַרויס געטאָן איר האַנט — האָב איך דאָך אודאי געהאַט דאָס רעכט צו שפּאַסן!...

סעם איז ארויס פון געדולד.

— מיט מיר שפּאַסט מען ניט! וואָס מיינסטו, וואָס? זיך לָאָזן אַרומפירן באַ דער נאָז? איך בין ניט אַלעק, בין איך ניט! דו מיינסט אַז כ'ווייס ניט? — כ'ווייס אַלץ!

— וואָס ווייסטו?— האָט פּאָלי רויק געפרעגט און מיט אַזאַ ביטורל געשמיכלט, ווי אַ גרויסער שמיכלט ווען אַ קינד כאַפט זיך אים שלאַגן. סעם האָט באַשלאַסן ניט צו ענטפערן, נאָר פּאָליס שמיכל האָט אים אַזוי אויפֿגערעגט, אַז ער האָט אויף דאָס ניי אויסגעשאַסן:

— אודאי ווייס איך! ס'איז אַ סוד מיינסטו!! דזשייק האַלט אין איין טענהן, אַז דו וועסט קיינמאָל ניט חתונה האָבן, אַז דו, אַז דו

האַסט הינטיש בלוט אין זיך!
דאָ האָט זיך פּאַלי פּלוצלינג צעלאַכט, געוואָלט עפעס זאָגן, נאָר
דאָס געלעכטער האָט איר אַזוי געשטיקט, אַז זי האָט זיך אַזש געהאַל-
טן פֿאַר די זייטן:

- און דו ווילסט דיקא מיט מיר חתונה האָבן? - האָט פּאַלי
קוים דערציגן דעם אָטעם און זיך ווידער צעלאַכט - זייער שיין, מיין
יינגל! אבי איך האָב געמיינט עס ליגט דיר אין דער לינקער פּאה גיט!
אויב אַזוי, זעסטו, וועל איך דזשיקן אויף צעפּלאַצעניש מיט דיר
חתונה האָבן, נו, ביסט צופרידן.

סעם האָט זיך פּאַרלירן, גיט געווסט צי זי זאָגט אמת, צי זי
מאַכט חוזק און געקוקט איר גלייך אין די אויגן אַריין.
פּאַלי האָט אָפּגעבראַכן אַ שטיקל טשאַקאָלאַד, איז גראַציעז אונ-
טערגעשפרונגען צו סעמען און זיך מיט אים גענומען שפּילן:
- מיר אַ שטיקל, דיר אַ שטיקל, מיר אַ שטיקל, דיר אַ שטיקל,
מיר-דיר, דיר-מיר - און צום טאַקט אונטערגעטראַגן דאָס שטיקל טשאַ-
קאָלאַד פֿון איר מויל צו זיינס.

צום סוף האָט זי אַ שטופּ אַריין געטאָן דאָס שטיקל טשאַקאָלאַד
סעמען אין מויל אַריין, אים אָנגעכאַפט פֿאַר די אַקסלען און זיך קינדיש
צעלאַכט.

סעם איז געזעסן אַ צעטומלעך און געפילט זיך אַזוי, ווי מען
פילט געוויינלעך שטייענדיק אונטער אַ שפּריץ וווּ הייסע און קאַלטע
וואַסער גיסן זיך נאָכאַנאַנד.

- אַצינד באַרויק זיך - האָט פּאַלי געזאָגט און זיך צורעכט גע-
מאַכט די האָר - זיי גיט ביז און גיב מיר אַ האַנט. אַט אַזוי!
סעם האָט גיט געענטפּערט, געגאַנגען מיט פּאַלין אַהיים און גע-
ווען צופרידן, וואָס ער איז ווידער נעבן איר. און כאָטש דאָס האַרץ
האַט אים געזאָגט, אַז פּאַלי וועט זיינע גיט זיין, אַז פּילייכט נאָך מאָר-
גן וועט זי עמעצער צונעמען פֿון אים, פונדעסטוועגן האָט דער גע-
זונטער סעם דערפילט יענע פּרייד פֿון אַ קראַנק קינד, וואָס ווייס, אַז
דער פּאַטער נארט אים ווען ער שענקט אים זיין גאָלדענעם זייגער ער
זאָ? איינעמען די מעדיצין און איז פֿאַרט בשעת מעשה צופרידן.

VIII

פֿאַרנאַכט איז סעם געזעסן באַ זיין בעל-הביתטע אין „סטיישיאַ“
 בערי סטאַר“ און זיך צוגעקוקט ווי זיינע חברים שפּילן אין „דייס“. יע=
 דע וויילע האָט אַן אַנדערער גענומען דאָס לעדערנע טעפל, עס פּאַנאַנ=
 דער געשאַקלעט, דריי מאָל אויסגעשפיגן אויף מזל און עס אַ וואָרף גע=
 טאָן אויף דער גלעזערנער צאָל=פּאַנק.

די יינגען האָבן געשפּילט מיט מיסעס ריטש, וועלכע האָט אויסגע=
 צאָלט די געווינסן מיט סיגאַרן און נאַשוואַרג. זי איז געשטאַנען אַ צע=
 יאַכמערטע, עטוואָס אויסגעפויגן די פּלייצעס, געקוקט מיט ביידע אויגן
 די חברה זאָלן ניט מאַכן שקרס, און מורא האָבנדיק מען זאָל דערווייל
 עפעס ניט אונטערשלאָגן, האָט זי זיך יעדע וויילע אומגעקוקט, ווי איי=
 בער וואָס שרעקט מען זאָל אים ניט אַ פּלאַם טאָן אין געזעס אַרײַן.

סעם האָט נס באַמערקט און זיך פּאַנאַנדער געשמייכלט, ער האָט
 זיך פּאַרגנבעט הינטער מיסעס ריטש, ווילעריש אַריינגעשפיגן אין דער
 לײַנקער האַנט, אָנגעשטעלט די רעכטע און זיך פּלומרשט געקליבן צו לײַ=
 גן מיסעס ריטש אַ חתומה. די יינגען מיט סליווע אין די מיילער האָבן
 ממש געחלשט ער זאָל וואָס גיכער אַ כּמאַל טאָן.

מיסעס ריטש האָט אינסטינקטיוו געפּילט, אַז עמעצער שטייט הינ=
 טער איר, האָט זי זיך אַ דריי=אויס געטאָן, דערזען סעמען און מיטגע=
 שפּאַסט.

— מער וואָלט דיר שוין קנין צרות ניט געפּעלט, פּאַסקודניק דו! —
 און זי האָט זיך אויסגעגלייכט.

סעם האָט אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט, צוגעקנאַקט מיט דער
 צונג: „אי, ווען זי כּאַפט זיך ניט!“ — און זיך אַ צופּרידענער אַוועקגע=
 זעצט.

אַ פּאַליסמאַן, וועמען עס גיז דערעסן געוואָרן זיך צו פּאַקן אַיף
 דער גאַס, האָט פֿון לאַנגווייליקייט אַריינגעשטעקט דעם קאַפּ אין „סטאַר“.
 ער האָט באַטראַכט דעם עולם און זיך פּאַנאַנדערגעשמייכלט, ווי איינער

זאָגט: „אז כ'ויל חברה, קאָן איך אייך אַרײַנפאַקן אין שער הרחמים, נאָר
נאָר ניט!“

— העלאָ, קעפטען! — האָט מיסעס ריטש ווילערײש אַ זאָג גע-
טאָן, דערזענדיק דעם פּאָליסמאַן און גלייך גענומען אַיינגיסן אַ גלאָז קאַל-
טע וואַסער — כ'האַף, איר וועט זיך ניט אַפּוּזאָגן פּון אַ גלאָז קאַלטע
סעלצער מיט סאַק, האָ? „סטעפּ אין!“
דער פּאָליסמאַן איז שמייכלענדיק אַריין אין סטאָר. ער האָט אויס-
געטרונקען מיט איין צי אַ גלאָז וואַסער, מעשה קאָמאָנדיר באַטראַכט דעם
עולם און שפּילנדיק זיך מיטן „קלאָב“ האָט ער זיך געווענדעט צו דער
חברה:

— קיפּ אַפּ, באַײס! קיפּ אַפּ!

די חברה האָבן ווידער גענומען שפּילן.

דער פּאָליסמאַן איז געשטאַנען אַ וויילע, זיך געישובט און צום
סוף אויך אַיינגעשטעלט אַ צען-סענט-שטיק. ער האָט אַ וואַרף געטאָן די
ווערפּל און פאַרשפּילט.

מיסעס ריטש האָט אים בטער צוריקגעגעבן די פאַר סענט, אים
נאָך מכבד געווען מיט אַ סיגאַר און געדאַנקט גאָט וואָס זי ווערט פּון
אים פּטור.

סעמען האָט געלאַנגט וויליקט. ער איז געזעסן און געטראַכט וועגן
פּאָלין, מיט וועלכער ער איז שוין דעם צווייטן טאָג געווען ברוגן. די
חברה פּון סטאָר האָבן זיך אָנגעשטויסן, אַז עס איז ניט גלאַטיק, וואָס
סעם זיצט עפעס היינט איינער אַליין און שווייגט — האָבן זיי צוגע-
שיקט דעם דורכגעטריבנסטן צווישן זיי, ער זאָל אַ טאַפּ טאָן דעם דפּק.
דער יינג האָט „דורכגעדזשיגעט“ עטלעכע מאָל דעם סטאָר-טאַם-
טאַ-טאַ-ראַם-טאַם! טאַם-טאַם! זיך אָפּגעשטעלט נעבן סעמען, אַרויסגע-
נומען אַ סיגאַרעט מיט אַ גאַלדענעם שטאַפּסל, אים אָנגעקלאַפט עטלעכע
מאַל אָן שאַכטל, מכבד געווען סעמען מיט אַ צווייטן און זיך אַוועקגעזעצט.
— הער זיך איין, סעם, יעס, וואָס איז דער מער, מען זעט עפעס

פּאָלין ניט? זי פּילט ניט גוט?

סעם האָט פאַרשטאַנען, מיט וואָס דאָס שמעקט, האָט ער אַ לאַנגן
צי געטאָן דעם סיגאַרעט, ביסלעכווייז אַרויסגעלאָזט דעם רויך און גע-
טראַכט וואָס צו ענטפּערן.

— וואָס פֿאַלט דיר איין, וואָס? זי האָט פשוט קיין צייט ניט!
וואָס מיינסטו? אַ מיידל פֿאַר אַ חתונה, איז זי טאַקע פֿאַרנומען...
— וואָס איך הער? — האָט דער יינג אַ פֿאַרווונדערטער געשמייכלט,
פֿאַרריסן זיין קורץ אויסגעבויגן ווי אַ זאָטל בעול און ס'איז מיט אַמאָל
פון דער נאָז ביו צום מויל אויסגעוואַקסן אַזאַ שטח, כאָטש נעם און
וואַלגער אויס אַ בלאַט לאַקשן. אַזוי, נו, וואָס טווייגסטו, וואָס, דו דע-
מעט, שטעק אַרײַן אַ האַנט — וועסט כאָטש בעטן אויף דער חתונה,
דו — ?

— ווי דען, ווי דען!

— איין זאָך טוט מיר הגאה — האָט דער געלער גיקלאַפט סעמען
אויף דער פֿלייצע — וואָס דער „גיני“ איז געבליבן מיט אַ נאָז!
— ער מיינט טאַקע, עפעס גרעסערע קנאַקערס ווי דער „גיני“ זענען
געבליבן מיט נעז!

— אַזוי? אָן געלעכטער, סעם, מאַך מיך טאַקע קלוג — האָט דער
געלער זיך געמאַכט תּמעוואַטע — וואָס אַזוינס האָט פֿאַלי אין דיר גע-
פֿונען? זי האָט לייכט געקאָנט קריגן אַ „פֿראַפעשאַנאַל“. האָסט מויל, גאד-
דעמעט, טהאַטס אַלל!

— יו בלאַק העד! — האָט סעם ווילערײַש געענטפערט און אַפֿער-
געוואָרפֿן זיינע פּיס מיט די געלע האַלבע שיך און געלע זיידענע זאָקן—
ווען דו וואַלסט געוואוסט ווער עס האָט זיך אַלץ צו פֿאַלין געשדכנט
וואַלסטו נשתומם געוואָרן! קענסט דאָקטאָר פֿריד?

— נו?

— ער שיקט איר נאָך היינט בריוו

— און זי?

— זי עפנט זיי צומאָלט ניט, צערייסט און פֿאַרטיק!

— אַזוי?

— טרי טשירס! טרי טשירס, באַיס! — האָט אַ יינג אויסגעשריען.
אויף דער שוועל איז געשטאַנען פֿאַלי אין אַ ווייסע „ראַשען“=בלוץ,
געשנורעוועט פון ביידע זייטן מיט בלויע זיידענע טאַשמעס און מיט
אַ בלויען מאַטראָזן קאָלנער.

די יינגען האָבן זיך גלייך אויסגעשטעלט אין צוויי שורות, ווי די
זעלנער, גענומען לייכט „דזשיגען“ מיט די הויכע אַפּצאַסן, קנאַקן מיט די

פינגער, און פאָלי אַ שיינענדיקע, מיט אירע גרויסע, שוואַרצע אויגן איז דורך ווי אַ גענעראַל, וואַרפּנדיק שמייכלעך רעכטס און לינקס. אַ יינג אין אַ בלוי העמדל מיט אַ זיידענעם קעפּ איבערן רעכטן אַייער איז אַרויס אין מיטן „סטאַר“ און מיט אַ שטימע פון אַ „קעמפּיין“= רעדנער האָט ער אויסגעשריען:

— פּי! עי! יו! על! וואַי!

און אַלע האָבן אונטערגעכאַפט:

— פּי! עי! יו! על! וואַי! פּאָלי! פּאָלי!

זיי האָבן פאַרגעסן אָן אַלעם, געטאַנצט פון איין פּוס אויפן צוויי= טן, געקנאַקט מיט די פּינגער און עס האָט אויסגעזען ווי אַ מחנה אינ= דיאַנער וואָלטן געפּראַוועט עפעס אַ הייליקן טאַנץ.

סעם איז געשטאַנען, קיין אויג ניט אַראָפּגעלאָזט פון פּאָלי און געקוואַלן. אַ קלייניקייט! זיי ווערן דאָך אַלע פאַרכאַפט פאַר איר?

מיסעס ריטש האָט געוויסט, אַז איצט וועט שוין קיינער מער ניט שפּילן, האָט זי באַהאַלטן דאָס לעדערנע טעפּל און אַ בייזע געשאַלטן:

— מען האָט זי דאָ געדאַרפּט, צו אַלדע שוואַרצע יאָר! אַן אָנשיקע= גיט! און איר — האָט זי זיך געווענדעט צו די יינגען — זייט אַביסל שטילער, באַ מיר איז קיין טאַנץ=זאַל ניט!

— נאָר זיך ניט געבייזערט, מיסעס ריטש, איר וועט דאָך איצט מער לייזן — האָט אַ געלער יינג מיט אַן אָפּגע=לאָטן קאַפּ געזאָגט און געקויפּט אַ פעקל טשאַקאָלאַד.

פּאָלי האָט זיך געמאַכט ניט הערן די מאַמעס געוואַלדן, זי האָט געקייט טשאַקאָלאַד, געשוועבט ווי אַ פּיגל פון איין יינג צום צווייטן, בראַציעז געהויבן אירע אַקסלען, יעדן עפעס איינגערוימט און דער עולם האָט געהאַלטן אין איין לאַכן.

סעם איז געשטאַנען אין אַ זייט און באַמערקט, אַז פּאָלי מיידט אים אויס, האָט ניט פאַר גויטיק זיך אָפּצושטעלן נעבן אים. זי איז עטלע= כע מאָל פאַרביי זיין נאָז, זיך געמאַכט אים ניט זען, צום סוף האָט זי זיך אַ פּרובּלינגן דריי אויס געטאָן, ווי איינער וואָס דערזעט אַ ניט ערוואַרטעטן גאַסט, און גריסנדיק אים מיט דער האַנט, האָט זי גענומען טענהן מיט אַ צווייטן.

סעם האָט דערפֿילט אַ מאָדנע שנאה צו פּאָלין און איז בלאַס גע-
וואָרן. אים האָט זיך געדאַכט, אַז אַלע קוקן אויף אים, ווייסן, אַז ער
איז אויסגעשפּילט און ער האָט שטאַרק חשק געהאַט אָפּצוטאָן עפעס
אַזוינס, אַז אַלע זאָלן נאָר וועגן אים רעדן און טראַכטן.

סעם איז אָבער אַ מוזיק געווען, און פונקט ווי אַ גנב, וואָס דער-
שמעקט דער ערשטער, אַז ער איז אַריינגעפאַלן און איידער וואָס ווען
ווערט ער דער חכם, יאָגט אויך און שרייט: „כאַפט אַ גנב!“ – אַזוי
האָט סעם זיך אַ ביס געטאָן אין דער אויבערשטער לײַפּ און געוואָרן
מיט אַמאָל לעבעדיק. ער האָט געוואוּכט מיט וואָס אַוועקצונעמען די אויפ-
מערקזאַמקייט פֿון פּאָלין – האָט ער זיך אַ שטעל אַוועק געטאָן אין מי-
טן „סטאַר“ און גענומען נאָכמאַכן אַ וואָדעוויץ = פּאַיאָן. ער האָט אַ צי-
איינ געטאָן די אויגן ווי שמאַלע, שאַרפע מאַנדלען, וואָס קומען זיך,
דאַכט זיך, צונורף, ערגעץ הינטער דער נאָז, געמאַכט אַ נעבעך = פּנימל
און זיך פֿאַרגעשטעלט אַלס דער נאָבעלער „לאַנדרי-מען“ טשון-טשו-גו.
אויף אַן עכט-כינעזישן ענגליש האָט ער אויסגערעכנט זיינע פּאַרדינסטן
פֿאַר אַמעריקע. ער האָט אָפּגעגעבן אַ שבח דעם הייליקן קאָנפּוּציוּס, קלאַ-
פּנדיק דעם שטערן זיבן מאָל אין דער פּאָדלאָגע, וואָס ער האָט זיך באַ-
מיט פֿאַר זיינע „הימל-קינדער“ און געגעבן חכמה דעם „ניט-ריינעם“
נאָר פֿאַרט נאָבעלן קאָלומבוס צו אַנטדעקן אַמעריקע. אַז ניט וואָס
וואָלטן נעבעך אַזוי פּיל „הימל-קינדער“ געטאָן? און אַמעריקע איז אַ
„קאָנטרי“ פֿון „האַרי-אַפּ“ – האָלט מען טאַקע אין איין שוויצן. די
מענער קאָנען אַ וועלט פּאַרפּלייצן! און די ווייבער? זאָל דער הייליקער
קאָנפּוּציוּס שומר ומציל זיין!

דער עולם איז אַזוי באַגייסטערט געוואָרן פֿון סעמס דרשה, אַז
ער האָט פּאַרגעסן ס'איז דאָ אַ פּאָלי אויף דער וועלט, געקייכט פֿאַר גע-
לעכטער און עטלעכע מאָל אויפֿגעהויבן סעמען.

אַ פּוילישע דינסט = מויד מיט אַ פעט מייליכיק פנים איז אַריין אין
סטאַר. זי האָט זיך אפנים פֿאַרשעמט פֿאַר די יינגען און מאָדנע גענו-
מען שפּרייזן, גלייך אַ שטעקן וואָלט זיך איר געפּלאַנטערט צווישן די
פּיס, זי האָט געגעבן מיסעס ריטש אַ גלעזערנע קרוג און געבעטן סאָ-
דע-וואַסער.

— אָט איז אַ שײַן מיידל — האָט פּאַלי שפּאַסיק געזאָגט — גאָ
עהעד, באַיס, מאַכט „לאָוו“ צו איר!

— אַ יינג האָט זיך גלייך צוגעשאַרט צו דער דינסט, איר געגעבן
צוקערלעך, געמאַכט קאַמפּלימענטן און זעענדיק, אַז די שיקסע לאַכט
מיט אַזאַ שעפּסן געלעכטער פּון זיינע חכמות, האָט ער אויך די הענט גע-
נומען צו הילף, און וווּ אריין צו קניפן האָט ניט געפעלט.

די „מאַריכנאַ“ האָט זיך פּלומרשט געווערט און זייענדיק זיכער, אַז
די „אַמעריקאַנצעס“ פּאַרשטייען ניט קיין פּויליש, האָט זי גערעדט אַזעל-
כע רייד, אַז אַ קאָזאַק וואָלט רויט געוואָרן און פּון גרויס הנאה אַרייַן-
געלאַכט זיך אין בוזעם אַריין אַזש צום וויינען.

ווען די מויד האָט שוין געוואָלט אַרויסגיין האָט סעם איר דורכ-
געקרייצט דעם וועג און זיך אַ כאַפּ געטאַן פאַר אַ פּוס. די מויד האָט
אַ קוויטש געטאַן, זיך צוגעזעצט און די גלעזערנע קרוג איז צעפּאַלן
אויף שטיקלעך.

— מזל-טוב! מזל-טוב!

עס איז געוואָרן אַ טומל.

מיסעס ריטש האָט געמאַכט קולות, געזידלט סעמען, געטריבן פּון
„סטאַר“ אַרויס און גענומען אויפווישן דאָס וואַסער און אויפקלייבן די
שט קלעך גלאָז.

די „מאַריכנאַ“ האָט אויסגעגלאַצט אַ פּאַר אויגן, געקוקט דאָ אויף
מיסעס ריטש, דאָ אויף דער צעבראַכענער קרוג און געהאַלטן ביי פּאַ-
נאַנדערוויינען זיך.

— נו, וואָס שטייטו וואָס, ווי אַן אַנגעמלאַכטער — האָט מי-
סעס ריטש אַ שטופּ געטאַן סעמען — דו קאַמעדיאַנט מיינער! איצט
זיי זשע מוחל און קויף איר אַ „פיטשער“!

פּאַלי האָט זיך געקייקלט פּון געלעכטער.

סעם האָט ערגעץ דערטאַפט אַ קרוג, זי אַנגעגאַסן מיט וואַסער און
משלח געווען די דינסט.

די מעשה מיט דער קרוג האָט סעמען עפעס מאַדנע צעטרייסלט.
עס איז אים מיט אַמאָל אומעטיק געוואָרן און ער האָט זיך אַוועקגע-
זעצט.

פּאַלי האָט עס באַמערקט.

— „באָיס“, ווער נעמט מיך נאָך „קוני“? — האָט פּאָלי קאָ-
 קעטיש געפרעגט — כ'האַב גאָר קיין חשק ניט דאָ זיך צו פרעגלען...
 אַלע האָבן זיך געכאַפט פאַר די קעשענעס, זיך עלעגאַנט
 פאַרנייגט, ווילעריש געקלונגען מיט די ממתקים און יעדער איי-
 נער איז גרייט געווען כאַטש שוין כאַפּן אַן אויטאָמאָביל און פליען.
 — און דו, „בייבי“ — האָט פּאָלי סעמען אַ פאַטש געטאַן
 מיט איר ווייס-זיידענע הענטשקע אין פנים אַריין — וואָס איז דער
 מער מיט דיר? וואָס ביסטו עפעס מיט אַמאָל אַזוי שטיל געוואָרן?
 — ער טרויערט נאָכן צעבראָכענעם „פיטשער“ — האָט זיך
 איינער אָנגערופן.

— ער איז פאַרליבט. — האָט דער געלער אויסגעשריען,
 אַ גנבישן ווינק געטאַן מיט די אויגן און בשעת מעשה אַ דריי גע-
 טאַן מיט די אויערן ווי אַ פּערד.

— טאַקע? — האָט פּאָלי סעמען געפרעגט.
 — טאָ לאַז ער ווייזן די צונג! — האָט אַ צווייטער אַן עצה
 געטאַן.

סעם האָט אַליין ניט געגלויבט ער זאָל זיך קאָנען אַזוי פאַר-
 לירן, געוואָרן מיט אַמאָל בלאַס, געפילט ווי ער ווערט אַן אויפ-
 געקאַכטער, געמיינט, אַז אַלע האָבן זיך צונויפגערעדט, לאַכן פון
 אים און ער האָט געטראַכט צו זאָגן פּאָלין אַזוינס עס זאָל איר
 פינסטער ווערן אין די אויגן. ער האָט אָבער אַ נאַרישן שמייכל גע-
 טאַן און אַרויסגעשטעקט אַ צונג ווי אַ לעדער.

פּאָלי איז עטוואָס רויט געוואָרן, גענומען סעמען שלאָגן איי-
 בערן פנים מיט איר זיידענע הענטשקע און געשריען:
 — אַ יו פּרעש טהינג!!

סעם האָט זיך איינגעבויגן און וועלנדיק פּאָלין אויסמיידן,
 האָט ער אַ שפרונג געטאַן אָן אַ זייט, זיך פאַרטשעפעט אין אַ
 טשוואַק און געמאַכט אַ געוואַלד-ריס ווי אַ דלת אין זיין נייעם ראַק.
 — ניט אַנדערש, ווי משוגע — האָט מיסעס ריטש געקווי-
 טשעט — אַז די מויד איז ווילד, רוט ניט ווי דער סמבטיין! האָט
 ער צעבראָכן אַ קרוג, זיך צעריסן דעם ראַק, גיי האָב טונות, אַז
 מענטשן זענען „ביזי“!

— ס'מאכט גיט, מיסעס, מען וועט קויפן א צווייטן! — האָט סעם גוטמוטיק געענטפערט.

פּאָלי האָט אויף גיך איינגעפעדעמט אַ דינע נאָדל, איז צו צו סעמען און אים גענומען פאַר דער האַנד:

— ביסט ביזו, סעם? אַז כ'בין אויף מיין וואָרט ניט שולדיק!
זי האָט אים געגעבען אַ שטיקל פּאָדים צו קייען פאַר אַן עין-
הרע און גענומען אויף גיך פּערנייען דעם ריס.

סעם האָט אָן אַלעם פּאַרגעסן. ער איז געשטאַנען אַ גליקלעכער מיט עטוואָס צעשפּרייטע הענט און פּיס, געווען יעדע מינוט גרייט אַרומצונעמען פּאָלין און געפּילט דערביי ווי איינער וואָס האַלט אַ קאָשיקל איינער און שרעקט ער זאָל ניט צוקוועטשן.

ער האָט געפּילט ווי פּאָליס זיידענע האָר קיצלען זיין פנים און יעדעס מאָל ווען עס קומט איר אויס אָפּצורייסן דעם דריים שפּאַרט זי אָן איר קני אָן זיינע.

די חברה זענען געשטאַנען אַרום און זיך געוויצלט.
סעע איז מיט אַמאָל בלאָס געוואָרן און געפּילט ווי ער טרייסלעט זיך אינגאַנצן — אַלעק איז אַריין אין סטאָר.

אַלעק האָט זיך מיט אַלעמען באַגריסט, געוואָרפן אַ בליק מיט זיינע שוואַרצע, רירעוודיקע אויגן, וועמענס שאַרפן בליק זעלטן ווער עס האָט געקאָנט אויסהאַלטן. זיין קליינער באַוואַקסענער ביז אין דער העלפט מיט האָר, שטערן און די טעטוירטע אַנקערס אויף זיינע הענט האָבן עדות געזאָגט, אַז דער בחור האָט שוין ניט איין חטא באַגאַנגען. ער האָט געטראָגן אַ העלן אַנצוג מיט אַ ווייסן, געקעס-טעלטן קעפּ.

— האַלף, אַלעק! האַלף! — האָט זיך געהערט פון אַלע זייטן.
אַלעק האָט זיך מיט אַלעמען באַגריסט, געוואָרפן אַ בליק אויף פּאָלין מיט סעמען. ווי דער לעצטער איז געשטאַנען מיט צעשפּרייטע הענט, האָט זיך אים געדאַכט, אַז סעם פּאַרמעסט זיך צו אַ טאַנץ, ער האָט זיך ניט וויסנדיק געמאַכט און געבעטן אַ סיגאַר.
מיסעס ריטש האָט באַמערקט אין זיינע אויגן, אַז ער איז ניט ניקטער, האָט זי אים געוונטשן ער זאָל פּאַרשרעטען ווערן מיטן סיגאַר צוזאַמען און זיך אָפטשעפען פון איר טאַכטער.

פאָלי האָט געענדיקט נייען, אויסגעגלייכט דעם שניט מיט די פינגער און זיך געווענדעט צו די יינגען.

— נו, באָיס, ווי גלייכט איר מיין „דושאַב“?

— פיין, עקסעלענט! — האָבן אַלע אויסגעשריען און געקוקט דאָ אויף אַלעקן דאָ אויף סעמען, וויסנדיק, אז די באַגעגעניש וועט גלאַט ניט אָפגיין.

— האַללאַ, פּאָל! דו דערקענסט שוין ניט קיין באַקאַנטע?... —

— אַ אַלעק, האַללאַ, כ'האַב דיך אסור געזען — האָט פּאָלי פלומרשט אַן איבעראַשטע געזאָגט — ווי גייטס? פאַר וואָס זעט מען דיך גאָר ניט?

אַלעק האָט ניט געענטפערט. ער האָט אַרויסגענומען אַ קליין יעוועלירל מיט אַ גאָלדן קייטעלע און עס פּאָלין געוויזן.

— אָ, ווי שיין דאָס איז? — האָט פּאָלי אויסגעשריען און באַטראַכט דאָס יעוועלירל, וואָס איז באַשטאַנען פון אַ גאָלדן קרענ-צל סאַמעטלעך, געזעצט מיט פערל און אין דער מיטן אַ ברייאַנט ווי אַן אַרבעט. — זאָגט איז עס ניט שיין? — האָט זי זיך גע-ווענדעט צו דער חברה און עס אָנגעטאָן.

סעם האָט דערפילט ווי דאָס בלוט, וואָס האָט אין אים גע-נומען קאָכן בשעת אַלעק איז אַריינגעקומען, האָט אים מיט אַמאָל אַ קלאַפּ געטאָן אין פנים אַריין. ער האָט זיינע אייגענע אויערן ניט געגלויבט. איז דאָס מעגלעך, אז פּאָלי זאָל אַזוי רעדן צו אַלעקן אין זיין געגנוואָרט, און ער האָט זיך אַוועקגעשטעלט פּאָלין אין די אויגן אַריין, ווי ער וואָלט דערמיט געזאָגט: פאַרגעס זיך ניט, איך בין אויך דאָ... —

— ס'געפעלט דיר? — האָט אַלעק געפרעגט.

— אָ, דזשוי! — האָט זי פּאַטעטיש אויסגעשריען און אַ בליץ געטאָן מיט אירע שוואַרצע אויגן.

— אויב עס געפעלט דיר, טאָ געס עס! — האָט אַלעק אַ ברום געטאָן.

— דו מאַכסט שפּאַס — האָט פּאָלי געצויגן די ווערטער און געווען זיכער, אָז דאָס יעוועלירל באַצאָנגט שוין צו איר.

זי האָט באַמערקט ווי די מוטער ווינקט צו איר זי זאָל דאָס
ניט נעמען, שרייט „לאו“ און כאַטש זי האָט ניט פאַרשטאַנען וואָס
דאָס מיינט, האָט זי זיך געשטויסן, אַז מען הייסט זי ניט נעמען.
פּאָלי איז צוגעגאַנגען נענטער צו אַלעקן.

— דו מיינסט מיט אַן אמת כ'זאָל עס נעמען?

— באַליידיקסט מיך פּאָלי — האָט אַלעק אַ בלאַסער געזאָגט —
דו מיינסט אַז איך בין עפעס „קאיק“, וואָס מאַכט פופּצן דאָ-
לאַר אַ וואָך? איך בין אַלעק — בין איך!

ער האָט אַרויסגעכאַפט צוויי פּולע הענט מיט פּאַפּירן-געלט.
— נאַ, אויב דו ווילסט גיב נאָר אַ פיפּס און האָסט צוואַנ-
ציק אַזעלכע יעוועלירלעך און נאָך בעסערע, דען איך בין אַלעק!
ער האָט אַ וואָרף געטאָן אַ פּולע האַנט פּאַפּירן-געלט אויף
דער צאָל-באַנק און וויינדיק מיטן פינגער האָט ער זיך געווענדעט
צו מיסעס ריטש:

— זעסט, פאַר דערפאַר קאָן איך אָפקויפּן דיין גאַנצן סטאָר
און איך שענק עס דיר אַוועק: דען איך בין אַלעק! וואָס שטייטו!
קלייב עס צונויף!

מיסעס ריטש איז רויט געוואָרן, זיך געקווענקלט אַ וויילע
און וואַרפּנדיק אים דאָס געלט אין פּנים אַריין האָט זי אויסגעשריען!
— דהע העלל, מיט דיין געלט!

אַלעק האָט געשמייכלט, געהייסן מאַכן אַ וואַרע, געסטראַ-
שעט, אַז ווער עס וועט אויפהייבן אַ פּאַפּירל וועט ער די בעבע-
כעס אַרויסנעמען און אויפגעקלייבן דאָס געלט. ער האָט זיך אַ נער-
וועזער געווענדעט צו פּאָלין:

— קום פאַר אַ שפּאַציר!

— איך ברויך דיך צו האָבן! — איז מיסעס ריטש אַריין אין
דער מיטן.

- אַלל-רייט, — האָט פּאָלי געענטפערט און זיך ניט צוגע-
הערט, וואָס די מוטער זאָגט — כ'גיי! — און זי האָט זיך געווענדעט
צו סעמען — קום סעם, מיר וועלן זיך דורכגיין.

סעם, וועלכער איז געשטאַנען ווי אויף הייסע קוילן און זיך
יעדע רגע געקליבן צו וואַרפן אויף אַלעקן, איז אַזוי צעטומלט

געוואָרן פון פּאָליס פּראַגע, אַז עס האָט אים גענומען איבער אַ
מינוט ביז ער האָט פאַרשטאַנען וואָס זי וויל פון אים, ער האָט
פאַרקוועטשט די פּויסטן און געענטפערט:
— כ'גיי ניט!

פּאָלי האָט אַ שמייכל געטאָן.

— דערויף האָסטו געדאַפט אַזוי לאַנג צו קלערן? — און זי
האָט זיך געווענדעט צו אלעקן — אַל-רייט, אַלעק, אַז ער וויל ניט,
גייען מיר ביידע.

— דו וועסט ניט גיין! — האָט די מוטער געשריען.

— מיסעס ריטש, פאַרוואָס האָט איר מורא צו לאָזן אייער
טאָכטער צו גיין מיט מיר? דערפאַר וויל כ'בין ניט קיין ייד?
דערפאַר וואָס דער „סאן ע' גאָן“, סעם, סטראַשעט, אַז כ'וועל פּאָ-
לין נאָך דער חתונה פאַרקויפן? וויל כ'בין אַ „גיני“?

אלעק איז פון גרויס רגזה געוואָרן אַ פאַרפלאַמטער, די אוי-
גן האָבן זיך ביי אים פאַרקאַטשעט און רויט געוואָרן, די נאָז-פלי-
גל געציטערט, דאָס מויל האָט זיך צעעפנט און אינגאַנצן האָט ער
אויסגעזען ווי אַ רויכערנדער קראַטער.

ער האָט זיך גענומען קלאַפן מיט ביידע פּויסטן אין דער ברוסט
אַריין.

— כ'שווער אייך, מיסעס ריטש, אַז אויב איר ווילט ווער
איך מאַרגן אַ ייד! און כאַטש כ'בין אַ „גיני“, בין איך טויזנט מאָל
בעסער פאַר סעמען דעם פאַרדאַמטן ש. —
דאָס לעצטע וואָרט „שיני“ האָט ער ניט דערזאָגט, האָט אַ
סאָפע געטאָן און אַלע האָבן געמיינט, אַז ער וואַרפט זיך אויף
סעמען.

סעם האָט דערפילט, אַז ס'ווערט אים פינסטער אין די אוי-
גן און ער האָט זיך אַ ריס געטאָן צום איטאַליענער.

— דו זוכסט אַ פרעטעגסיע, דו הינטישער זון?! קום אַרויס
אויף דער גאַס, גיכער, דו גאָטס פאַרדאַמטער דו! — און אים אָנ-
געכאַפט פאַרן קאַרק.

חברה זענען גלייך אַריין אין דער מיטן, זיי פאַנאַנדערגע-
שיידט. ביידע, סיי סעם, סיי אַלעק, האָבן זיך געריסן איינער צום צווייטן.

מיסעס ריטש האָט געקוויטשעט:
— כ'וועל מיר אַ מעשה אָנטאָן! גנבים, „באָמס“, אַרויס!
כ'גיי רופן אַ פּאָליסמאַן!
זי האָט איינגעטונקען אַ סמאַטע אין וואַסער און גענומען
קלאָפּן איבער די קעפּ.
אַלעק האָט עפעס איינגערוימט פּאָליץ און אַרויס מיט דער
גאַנצער חברה אויף דער גאַס.

מיסעס ריטש האָט נאָך אַלץ געשריען:
— דו וועסט זיך נאָך אַ וויסט יאָר אויסריכטן, דו כאָנטע,
דו! ברעך הענט און פיס, אַרויס פון מיין שטוב! כ'ווייל דיך מער
ניט קענען, ניט קוקן אין דיין טרפהן פרצוף אַריין! גיי צום אי-
טאַליענער, גיי, אַבי פון מיינע אויגן אַרויס!
פּאָלי האָט ניט געענטפערט.

סעם האָט זיך ניט צוגעהערט וואָס מיסעס ריטש זאָגט, ער
האָט אויפגעשטעלט זיין קאַלנער פון רעקל, כאָטש אין דרויסן איז
געווען אַ שרעקלעכע היץ און איז אַרויס.

IX

סעם האָט געשפּאַנט איבערן טראָטואַר אַ צעטראָגענער, די הענט אין די הויזן-קעשענעס און זיך געהאַלטן אין איין שילטן. ער האָט מיט אַמאָל דערפילט, אַז אַרץ אַרום אים איז ענג געוואָרן, אַז פאַר אים מיט אַלעקן איז דאָ קיין פּלאַץ ניטאָ מער און איינער מוז אומבאַדינגט אַראָפּגערוימט ווערן. צו מיינסטן איז סעם ביז געווען אויף פּאַרן. ער איז געווען איבערצייגט, אַז אין אַלעם אַזוי זי שולדיק, אַז ווען זי וואָלט אַלעקן ניט געגעבן אַ געלעגנהייט וואָלט ער קיינמאָל קיין חוצפה געהאַט אָפּצושפּילן אַזאַ חתונה. סעם האָט אַלעקן כמעט ווי ניט באַשולדיקט. אַ מאַנספאַרשויגן — האָט ער מיט זיך געטענהט — איז ניט מער ווי אַ הונט, אַז מען ווייזט אים אַ פינגער וויל ער די גאַנצע האַנט. ער וואָלט אויך בעסער ניט גע-ווען, פונדעסטוועגן איז ער זיכער געווען, אַז היינט, מאָרגן אויב ער וועט זיך טרעפן מיט אַלעקן וועט איינער פון זיי געוויס די קאָפיטעס אויסציען. אים איז איינגעפּאַרן, אַז די געזונטסטע זאָך וואָלט פאַר אים געווען ווי ער גייט און שטייט צו פאַרלאָזן ניו-יאָרק, כאָטש ביי זיך איז ער זיכער געווען, אַז ער וועט עס ניט טאָן, אַז אויב ער וועט אפילו אַוועק, וועט ער זיך פון מיטן וועג אומקערן, בלויז דערפאַר, אַז אַלעק זאָל ניט מיינען דאָס דער „שי-ני“ האָט זיך איבערגעשראַקן און געמאַכט פּליטה.

ער איז אויך זיכער געווען, אַז פּאַרלי ליבט קיינעם ניט — ניט אים און ניט אַלעקן. און וואָס מער ער האָט וועגן דעם גע-טראַכט אַרץ מער האָט ער זיך איבערצייגט, אַז פּאַרלי איז אַ שלעכ-טע, זייער אַ שלעכטע, אַז זי האָט אין וועמען צו זיין געראַטן, אַז דאָס שפּילט זי זיך מיט זיי — פונדעסטוועגן ווען פּאַרלי קומט איצט צו אים וואָלט ער מיט איר אַנטלאָפּן וווּ דער פּעפּער וואַקסט.

ביי סעמען האָט דער מח געאַרבעט אַזוי קלאָר און שנעל ווי ער אַרבעט געוויינלעך נאָך אַ פריילעכע נאַכט, ווען עס פעלן ניט עטלעכע גלעזלעך אייז-וויין. יעדע קלייניקייט האָט זיך ביי אים אי-בערגעחזרט פולטער און שאַרפער, בליצנהאַפט געשפרונגען פון איין זאָך צו דער צווייטער. עס זענען אים אויפן זינען אַרויף דושייקס ווערטער, אַז פאַלי שפילט זיך מיט אים, אַז זי וועט קיינ-מאָל ניט חתונה האָבן, דען זי האָט אין זיך הינטיש בלוט.

סעס האָט זיך מיט אַמאָל צעלאַכט. ער האָט זיך דערמאָנט ווי דושייק אין זיינע אויסגעדריוולטע הויזן האָט זיך אַראָפגעקייקלט מיטן ניגער פון אַלע טרעפלעך אויפן טראַטאַר. דאָס געלעכטער האָט אים עטוואָס אויסגעניכטערט און ער האָט באַשלאָסן גלייך זיך אַריבערצוכאַפן צו דושייקן.

אַן עלטערע איטאַליענערקע אין אַ נאַציאָנאַלע קרינעלינע מיט אַ שטרויען חוּק-קאַפעליוש, פונקט ווי מען טוט אָן פערד אין די גרויסע היצן, האָט אַן איינגעשפאַנטע געשלעפט אַ שפיל-קאַסטן אויף צוויי רעדער.

אַ מיידל ווי אַן אויסגעגאַטענע, אָן אַ טאַליע, האָט איר נאַכ-געטראָגן אַ צימבעלע. די איטאַליענערקע האָט זיך אָפגעשטעלט גע-בן טראַטאַר, גענומען שפילן עפעס אַן אַלטן וואַלס און דאָס מיי-דל האָט אַקאַמפאַנירט.

דאָס מיידל מיט איר פוילקייט און די קיילעכדיקע פלייצעס, מיט איר אָפגעברענט באַחנט פנים, מיט אירע גרויסע, פאַרוואַלקנטע אויגן האָט אומערוואַרטעט גענומען אַפּשטעלן אַלע דורכגייער, גלייך זיי וואַלטן געטראָפן געוואָרן פון אַ שטיל שיסנדע ביקס. און ניט איין גאַליציאַנער אָדער אונגאַרישער פעדלער מיט פאות האָט פאַרשאַרצט זיין שוואַרצן, שטרויענעם קאַפעליוש און נכש'ל געוואָרן אין איר בליק. פון די אַרומיקע הייזער האָבן זיך גענומען אַרויסשיטן מיי-דלעך אין קורצע, ווייסע קליידלעך, זיך געפאַרט, זיך געשלאַסן אין קרענץ, גראַציעז און ריטמיש געהויבן די פיסלעך און צוגעזונגען אויף זייערע קינדישע קולעכלעך. אַ פאַרל איז דורך. דאָס מיידל האָט ניט געקאָנט ביישטיין דעם נסיון, האָט זי גענומען גיין צום טאַקט טאַנצנדיק. דער יונג האָט מיט איין האַנט אַרומגעכאַפט דאָס מיידל

פֿאַר דער טאַליע, זיך פֿאַרמאַסטן צום טאַנץ און אָפּגייענדיק אַזוי עטלע-
כע טריט זענען זיי פֿאַרשוונדן מיט אַ געלעכטער.

סעם איז געוואָרן אויפֿגעהייטערטער. ער האָט חשק געקריגן אַ
טשעפע צו טאַן די איטאַליענערן און אין דער זעלבער צייט האָט ער
ווי פֿאַר עפעס זיך געשראַקן. און ניט בחנם! סעם האָט געוואוסט, אַז די
שיינע „גינישע“ מיידן, וואָס שמעקן מיט „וועדושעטייבעלס“ און האָבן
דאַכט זיך קיין ביזו גאַל ניט, קאַגען, פונדעסטוועגן, פֿאַר דער מינדעס-
טער זאַך אַריינזעצן אַ מעסער. ער האָט זיך באַגעגנט מיט אירע גרויסע
אויגן, זיך צוגעגעבן קוראַזש און אויסגעשריען:

— בעללאַ סיניאַראַ!

דאָס מיידל האָט אַריינגעלאַכט אין צימבעלע אַריין און שטאַרקער
גענומען פויקן.

סעם האָט כמעט אָן אַלעם פֿאַרגעסן, געווען גליקלעך, שוין חרטה
געקריגן צו וואָס ער גייט צו דזשיקן. ער האָט אַרויסגעכאַפט אַ „ניקל“,
אויסגעשריען: קאַפּ-שאַק און אים אַ וואָרף געטאָן אין דער לופט. ער
האַט זיך געלאָזט גיין צו דזשיקן. ער איז געגאַנגען גיך, זיך מיט אַמאַל
געפילט בכח אַ וועלט איינצולייגן און כמעט צופֿרידן געווען וואָס ער
האַט זיך צונויפֿגעטראָפֿן מיט אַלעקן.

איצט האָט ער געוואוסט וווּ ער איז אין דער וועלט און באַשלאָסן
צו שלאָגן מיט אַלע כפּרות. ער איז געוואָרן ווילדער, און פונקט ווי אַ
יינגער זשערעבעץ צעבריקעט זיך, ווען מען לאָזט אים אַרויס אויף דער
פֿריי, אַזוי איז סעם דורך דעם טראַטואַר מיט ברייטע אַרעמס און ניט
איינעם אַ שטורך געטאָן אין אַ זייט.

באַרג-אַראַפּ טראַטואַר איז געשטאַנען אַ „פּושקאַרט“ מיט „גראַ-
סערי“=זאַכן, האָט סעמען דאָס האַרץ ניט געלאָזט דורכגיין און האָט עס
פֿאַרטשעפעט. דאָס וועגעלע האָט גענומען פֿליען באַרג = אַראַפּ און דער
גראַסערי=יונג און אַ ווייסן פֿאַרטוך מיט פּלאַכע הינקעדיקע פֿיס פון צו-
פיל גיין איז נאָכגעלאָפֿן און געשריען: אי, אי, ס'איז נאָך די אייער!
ס'איז נאָך די אייער!

סעם האָט זיך צעלאַכט, פֿאַרלאָפֿן אויף אַ פֿריער און אָפּגעשטעלט
דעם פּושקאַרט. עס איז אים אפילו איינגעפֿאַלן צו געבן אַ פייער-אַליאַרם

אויך - האָט ער זיך אַרומגעקוקט, געזען עס איז צו ליכטיק און גע-
שפּרייזט ווייטער.

ער איז אַרויף צו דזשיקן, געקלונגען עטלעכע מאָל, געקלאַפט אין
טיר, וואָס איז געווען באַשלאָגן מיט אַן אָפּשטייענדע פּלעך, נאָר קיינער
האַט ניט געעפֿנט. סעם האָט באַשלאָסן, אַז עס איז דאָרט מסתמא קיי-
נער ניטאָ, האָט ער אָפּיסל פֿון פּאַרדרוס, וואָס ער האָט קיינעם ניט גע-
טראָפֿן, גענומען אויסקלאַפֿן אין דער אָפּשטייענדער פּלעך ווי אין א פּויק
אַ מאַרש.

— אַ קלאַפֿן זאָלסטו קאָפּ אַין וואַנט! - האָט ער געהערט אַ קול
פֿון איבערווייניק.

ער האָט זיך עטוואָס דערשראָקן, אַ צי אַרויף געטאָן די אַקסלען,
צעעפֿנט דאָס מויל און אַרויסגעלאָזט אַן אַי-אַי-אַי!

און פֿונקט ווי אַ יינגל, וואָס טוט אַ קוועטש אָן אַ עלעקטריש קנע-
פל פֿון אַ פּרעמדער טיר און מאַכט פּליטה מען זאָל אים ניט כאַפֿן, אַזוי
האַט סעם געוואָלט אָפּציען.

— צו אַלדע שוואַרצע יאָר, אַ העזה זאָל האָט צו קלאַפֿן אין
פֿרעמדע טירן!

סעם האָט זיך אויסגעדרייט, דערזען ווי פֿון דער צעעפֿנטער טיר
רוקט זיך אַרויס אַ געזונטן, באַרוויסן ווייבל מיט אַ קינד אויף דער
האַנט. דאָס ווייבל האָט מיט איין האַנט צוגעהאַלטן די טיר, אַ פּלישטש
געטאָן מיט אירע קליינע, שוואַרצע אויגן און איינציענדיק דאָס שנעבע-
לע ווי אַ יינג חזירל האָט זי זיך צעקוויטשעט.

— אַ די הענט זאָלן דיר אָפּגעדאַרט ווערן, דו פּאַמטשיסקע!

האַסט געהערט אַמאָל? אַ קלאַפֿעניש אויף זיין קאָפּ! דייך גליק וואָס „מיי-
נער“ איז ניטאָ — איז זי זיך פּאַרגאַנגען אַלץ העכער און דאָס שנעבע-
לע האָט זיך געפּלעזלט - אַז ניט וואָלט ער דיר דעם מח צעפּלעט,
געוויזן ווי ר'נאָך צו קלאַפֿן אין פֿרעמדע טירן! קוק אים נאָר אָן! ווי
עס שטייט און גלאַצט מיט די אויגן! דאָס קאָן קיין צוויי ניט ציילן!
אַרויס פֿון דאַנען, דען כּרוף אַ פּאַליסמאַן, דו כּאַלערעטשיסקע!

סעם האָט זיך פֿון אַזאַ ברוך הבא עטוואָס פּאַרלירן, נאָר זעענ-
דיק ווי דעם קינד איז מיט אַמאָל געפּעלן געוואָרן דער מאַמעס נאָז און
ווי דער קליינער האָט זי אַנגעהויבן מיט ביידע הענטלעך צו מעל-

קן, אזוי אז זי איז אזש פארפלאמט געוואָרן, האָט ער פֿאַרגעסן אָן
אַלעם און האָט זיך צעשמייכלט.

די מוטער האָט אַ פנים מורא געהאַט אָפצולאָזן מיט דער האַנט
די טיר, איז זי נאָך בייזער געוואָרן, זיך ניט געקאָנט קיין עצה טאָן,
געשריען: „לאָז אָפּ ממור!“ און געוואָרפן דעם קאָפּ ווי אַ ניסנדע קאָפּי-
לע. דעם קינד איז די המצאה געפֿעלן געוואָרן, האָט ער זיך צעגאָדערט
אויף זיין שטייגער און מיט אַ קינדישע שמחה אַרומגעכאַפט די מוטער
מיט ביידע הענטלעך.

דאָס ווייבל האָט זיך צעלאַכט.

— אל בעטש יו, עס פאַסט אייך פֿיל שענער ווען איר לאַכט! —
האָט סעם גוטמוטיק געזאָגט.

דאָס ווייבל האָט זיך צעפֿינטלט, עטוואָס רויט געוואָרן און ווי זי
וואָלט זיך אָט איצט דערמאָנט, אז זי שטייט מיט אַ מאַנסביל, האָט זי
מיט איין אויג, אזוי פֿלאַחר יד, פֿאַטראַכט איר הולך, אַריינגעשארט די
פֿאַרוויסע פֿיסלעך הינטער דער טיר און איינשנורלענדיק נאָך שטייפער
איר שנעבעלע האָט זי געזאָגט:

— ניט געטראָפֿן ס'אַרט, מיסטער לעבן! מיר קענען אייך! מאַכט
ליבערש ניט קאַליע קיין רייד, אומזאָנסט אייער טרחה! — האָט זי
פֿאַרענדיקט און אַ צופֿרידענע געוואָלט פֿאַרמאַכן די טיר.

— אַנטשוילדיקט לייד, איר האָט אַ טעות! — האָט סעם געזאָגט —
איר האָט ניט וואָס מורא צו האָבן, כ'וועל אייך אסור באַגנבענען!
דאָס בין איך געקומען צו אייער „באַרדער“ צו דושייקן.

— טפוי! — האָט זי אַ שפיי געטאָן — האָסט געהערט אַמאָל! מיינע
וויסטע חלומות — — איר האָט דאָך פֿאַלד געקאָנט זאָגן דאָס זעלבע!
נו, נעמט ניט פֿאַר אומגוט, מיסטער, איר וויסט דאָך היינטיקע צייטן
טאָר מען ניט זיין קלוג, עס זאָל אזוי ניט טרעפֿן ווי עס טרעפט! אָט
האָט מען מיין שכנטע אזוי ר'נאָך באַגנבעט. עס איז אַריינגעקומען אַ
מאָן, פֿלומרשט דער געזע-מאָן, זיך געפורקעט ביים געזע-מעטער און איר
אַרויסגעריסן די דיימאָנדס פֿון די אויערן! יעס, וואָס האָב איך גע-
וואָלט זאָגן? איר דאַרפט דושייקן? כ'מיינן צו וואָס דאַרפֿט איר אים?
ס'איז טאַקע ניט מיינע „פֿינעס“, נאָר עס וואָלט שוין צייט געווען דער

ינג זאל קריגן א „דזשאב“ - האָט דאָס ווייבֿ געהאַלטן אין איין מאָלן.

- פֿליען, לאָזט מיך אַריין צו אים - האָט סעם געשמייכלט.
- וואָס הייסט? - האָט זי געזאָגט און אָפּגעלאָזט די טיר - מיטן פעסטן פֿאַרגעניגן! אָבער איך וועל אייך זאָגן דעם אמת, דזשיק איז איצט ניטאָ, נאָר אַז איר ווילט זייט זשע מוחל און וואַרט צו אַביסל, ער דאַרף באַלד אַנקומען.

סעם האָט זיך געקווענקלט צי ער זאל אַריין, נאָר באַגעענענדיק זיך מיט דעם ווייבֿלס שוואַרצע אויגן, מיט אירע רירעוודיקע קיילעכדיקע פֿלייצעס, האָט ער אַ טראַכט געטאַן, אַז מען דאַרף ניט זיין קיין יאָלד און איז אַריין.

זי האָט אים אַריינגעפירט אין דזשיקס צימער און אים געגעבן אַ שוועבעלע.

- אַז איר ווילט צינדט אייך אָן די גען, כ'מוז אַ קוק טאָן צום „סאַפּער“. איר ווייסט דאָך, אַז אַ מאַנסביל קומט אַ היים און די שיסל איז ניט גרייט - האָט זי זיך צעלאַכט און קאַקעטיש אַרויס פֿון צימער. ביי סעמען האָט זיך עפעס געבאַמבלט אין מח, ער איז עטלעכע מאָל דורך דעם צימער, אַ שפּיי געטאַן און אוועקגעלייגט דאָס שווע-בעלע.

דער צימער האָט געשמעקט מיט געקאַכטע וועש, מיט זיסע, גע-בראַטענע קאַרטאָפֿל. מער ווי אַ בעטל, וואָס האָט אויסגעזען ווי אַ נאָ-רע אין אַ תּפּיסה און אַ שטול מיט אַזאַ גלאַנציקע פֿאַרב, וואָס האָט אַ טבע זיך איינצוקלעפּן אין געזעס אַריין - איז אין צימער גאָר ניט געווען.

סעם איז צו צום פענסטער. דורכן אָפּענעם פענסטער, וואָס איז אַרויסגעגאַנגען אין אַ שמאַלן פּיר-עקיקן הויף, ווי אין אַ ריזיקן קאַס-טן, האָט זיך געהערט ווי אַ הייזעריקער פֿאַנגאַראַף זינגט:
אַ בריוועלע דער מאַמען,

זאַלסטו ניט פֿאַרזאַמען - -

צוויי „יענטעס“ פֿון קעגנאיבערדיקע פענסטער זענען געזעסן אין די בלויע העמדער מיט איבערגעוואַרפֿענע פֿאַרטוכער, געשמאַק זיך קאַלופּעט די נעז און זיך דורכגעשמועסט אויף דער העכסטער אַק-

טאווע, אויף אַ טיפֿן „טשודנעם“ לײַטווישן לשון, ווי זייערע, באַציקעס
אושפיעוואַיען אין שקול“.

עפעס אַן אַלטע איטאַליענערן מיט צעפאַטלטע קודלעס ווי אַ
מכשפה האָט זיך אַרויסגעבויגן פון איר פֿענסטער ביז איבער דער
העלפט, געוויזן אַ ווייבל אַ קליין קעצל, געמאַכט מיט די הענט, געלאַכט
און געגאַדערט אויף איר לשון. דאָס ווייבל האָט אַ פנים גאָר ניט
פאַרשטאַנען, געהויבן מיט די אַקסלען, נאַריש מיטגעלאַכט און, איין
גאָט ווייס פאַר וואָס, זי האָט געהאַלטן אין איין איבערחזרן אויף
גויש: דאָ, קראַסיווי קאַטיאָנאַק! קראַסיווי! און גלייך זיך געווענדעט
צו אַ שכנה:

— זי זאָל אזוי וויסן פֿון איר קאַפּ, צי כױיס וואָס זי דברט צו
מיר?!

קינדער האָבן אַריינגעקאַטשעט אין מיטן שמאַלן הויף אַ באַרל
מיסט, עס אונטערגעצונדן און אַ געדיכטער רויך, ווי טונקעלע שטיקער
צערסענע וואַטע, האָט זיך גענומען שפאַרן אַרויף. די ווייבער זענען
געבליבן זיצן ביי די צעעפנטע פֿענסטער, איינגעאַטעמט דעם שמעקנדיקן
וויירוך ווי קיינמאַל גאָר ניט און גערכלותט אויף וואָס די וועלט שטייט.
און אז דער רויך האָט זיך שוין פעסט פאַרקליבן אַיִדענע אין נאָז
אַריין, אַז זי האָט פאַרריסן דעם קאַפּ און אַ נאַס געטאַן, האָט די
שכנטע פֿון קעגנאיבער אונטערגעכאַפט:

— איר זעט, מיסעס לעבן, כױאַג קיין ליגן ניט! אַט האָט איר
גענאַסן דאַרויף!

— אַ-אַה, זע נאָר, זע, ווי פֿאַלסטו אויס צו פֿאַרבלאַנדזשען
אַהער? — האָט דזשייק אויסגעשריען ווען ער האָט געטראָפֿן ביי זיך
אין צימער סעמען.

— און איך האָב געמיינט, אַז כױועל זיך שוין ניט דערוואַרטן
אויף דיר — האָט סעם געזאָגט און אים אַריינגעשטעקט שלום — האַללאַ,
דזשייק! ווי גייסט? דו ווייסט איך האָב שוין שיער קיין קלעפּ ניט
געכאַפט פון דיין מיסעס, וואָס פֿרעגסטו —

— וואָס הייסט? האָט אים דזשייק איבערגעשלאַגן מיט אַ קלאַפּ
אין דער פֿלייצע — געוואַלט מאַכן קוצעניו-מוצעניו?

— ס'וואָלט אסור קיין עולה געווען — האָט סעם שמדיש
געענטפערט — און גלויב מיר, אַז דערפאַר וואָלט זי מיך שוין
גאָר ניט געשלאָגן!
— מיט וואָס ביכטו אזוי זיכער? — האָט דזשייק לאַכנדיק
געפרעגט.

— דו לאַכסט דאָך, האָ? זאָג איך דיר פאַרלאָז דיך אויף
סעמען, אין די ענינים, פאַרשטייטו מיך, בין איך אַמויק! מעגסט
הערן! כ'קלאַפּ עטלעכע מאָל אָן אין דער טיר און. מען ענטפערט
ניט, מיין איך קיינער איז ניטאָ און וויל שוין אַוועקגיין. נאָר ווי
גייט מען דאָס אַוועק אָן אַלעצט-געלט? פּוילט זיך מיינער ניט און
טוט אַ טערעבענץ אין דער טיר, אַז זי האָט זיך אַזש אונטערגעהויבן,
גיט זיך די טיר אָן עפּן און דיין מיסעס איז אַרויס. וואָס זאָל
איך דיר דערציילן, עס האָבן מיר שוין קיין צרות ניט געפּצילט,
זי האָט מיך אָנגענומען פאַר אַ גנב, ווי געפּעלט דיר דאָס?
— כאַ, כאַ, כאַ! — איז זיך דזשייק פאַרגאַנגען — ער שפּילט
זיך מיט איר? נו, נו?

— וואָס נו, כ'האָב געזען, אַז כ'וועל שוין דאָ גלאַט ניט
אַפּשניידן, האָב איך זיך אויסגערעדט, כ'ווייס אַליין ניט פאַר וואָס,
וועגן יענע זיבן גוטע זאַכן און איך זע ווי דאָס ווייבל צעפינטלט
זיך — נו, ווער איז גערעכט?

— כאַ, כאַ, כאַ! — איז זיך דזשייק פאַרגאַנגען נאָך העכער —
נו, וואָס שטייטו? זיך! — און אים אונטערגערוקט אַ שטול.

סעם האָט זיך אַוועקגעזעצט און דזשייק מיט פאַרלייגטע
הענט אויף אַהינטער האָט גענומען שפּאַנען איבערן צימער.
סעם, וואָס איז אַהער געקומען מיט דער דעה אַלץ דזשייקן
צו דערציילן, איז געזעסן ווי אויף שפּילקעס און זיך געקליבן
אַלץ אין איינעם אויסצושיסן. אים איז אָבער שווער געווען צו
צוזוכן אַן אָנהויב, צו מאַכן אַ התחלה. און יעדעס מאָל ווען ער
איז שוין פאַרטיק געווען און געוואָלט אַרויס מיט לשון, האָט ער
זיך באַגעגנט מיט דזשייקס אויסגעדאַרטער, ציטערדיקער, ווי מיט
קוועק-זילבער אָנגעגאַסענער פיגור, און די רייד זענען אים געבליבן
שטיין אין גרגרת.

דזשייק האָט זיך אָפּגעשטעלט, אַרויפגעלייגט זיין רעכטע האַנט אויף סעמס אַקסל און גוטמוטיק געפרעגט:
— אָן געלעכטער, סעם, זאָג, ס'ארע גוטע יאָר האָבן דיך מיט אַמאָל אַהערגעבראַכט?
סעם האָט זיך אַ וויילע געישובט און ס'איז אים אויפן אָרט איינגעפאַלן אַ ליגן:

— כ'וועל דיר זאָגן דעם אמת, מיר האָבן זיך אַזוי פאַררעדט, אַז כ'האָב שוין באַלד פאַרגעסן צו וואָס איך בין געקומען. יעס, דו ווייסט, כ'האָב דאָך פאַר דיר אַ „דזשאַב“, פאַר דיר וועט ער זיין ווי געוונטשן, בלויז דריי שטונדן אַ טאָג צו אַרבעטן — —
— זייער שיין פון דיין זייט, מיין ליבער סעם — האָט דזשייק אים איבערגעהאַקט, בשעת מעשה אַריינגעמאַכט די הענט אין די הויזן-קעשענעס און זיי אַ מאַדנעם צי אַרויף געטאָן, אַז עס האָט זיך אויסגעדאַכט די הויזן הענגען און טריקענען זיך — נאָר ווי דו קוקסט מיך אָן וועל איך שוין אָפּלעבן מייע פאַר יאָר אָן אַ „דזשאַב“.

— און פון וואַנען נעמט מען צו „פּופּלען“? — האָט סעם געפרעגט.

— האַ, האַ, — האָט דזשייק זיך צעלאַכט — דאָס טענהן דאָך אַלע, „יו בלאַק העד!“ ער האָט אַנטדעקט אַמעריקע! נאָר זיי קיין קינד ניט, הער מיך בעסער אויס: דו וועסט אויך מודה זיין, סעם, אַז עס איז גאָר ניטאָ אַזאַ מענטש ער זאָל זיין צופרידן מיט זיין פאַך. און מען האָט, ברודערקע, גאָר ניט מורא פאַרן מאַרגן-דיקן טאָג אויך, דען פון הונגער איז נאָך קיינער ניט געשטאַרבן! יעדער איינער רעדט וועגן זיין אַרבעט מיט שוים אויפן מויל, האַלט אין איין דריזגען מיט די קאָפיטעס און פונדעסטוועגן גייט ער אין שפּאַן. ווייסטו פאַר וואָס? טאָ הער וואָס דזשייק זאָגט: שוין טויזנטער יאָרן ווי מען האַקט דעם מענטש אין קאָפּ אַריין, אַז ער מוז אַרבעטן, אַז אַרבעט מאַכט זיס דאָס לעבן און נאָך אַזעלכע חכמות ביו דאָס האָט זיך אַזוי איינגעגעסן אין מענטשן, אַז אַרבעטן איז פשוט ביי אים געוואָרן אַ באַדערפעניש, פונקט ווי סען און שלאַפּן. און אַז עס טרעפט זיך אַ מענטש טרייסלט זיך

פאנאנדער און הערט אויף צו ארבעטן קוקט מען אויף אים ווי אויף א משוגענעם, באקאנטע באדויערן און ווייכן אויס און אָט פאר די באקאנטע שעמען מיר זיך! מענטשן ווילן ניט פארשטיין — האָט דזשייק זיך צעהיצט און געקלאַפט מיט אַ פויסט אין דער צעעפנטער האַנט אַריין — ווילן ניט פארשטיין אזא איינפאַכע זאַך, אַז יעדער האָט פונקט אזא רעכט ניט צו ארבעטן, ווי יאָ צו אַר-בעטן. דען שטעל דיר פאַר — דאָ האָט זיך דזשייק אויסגעגלייכט און גענומען שפּאַנען איבערן צימער — שטעל דיר פאַר, ווען כ'האַב זיך היינט אויפגעכאַפט איז שוין געווען גרויסער טאָג, מיין צימער, אָט די קאַנורע אפילו, האָט זיך געטוקט אין זון. כ'בין געלעגן און זיך געפילט אזוי פריש, כאָטש נעם און פלי אַרויס דורכן פענסטער! פונקט ווי אַ קעצל שפּילט זיך מיט אַ קנויל פאַ-דעם, האָב איך זיך געשפּילט מיט די זילבערנע שטויבעלעך, וואָס זענען אויסגעוואַסקן נעבן מיין בעטל. אַלץ אַרום האָט באַ מיר אויסגעזען שענער, יום-טובדיקער — וועסט לאַכן, נאָר פון תמיד אָן האָב איך פיינט אַ שפּין, אפשר דערפאַר וואָס מיין מו-טער האָט מיר תמיד נאָך קליינערהייט געזאָגט, אַז אַ שפּין איז אַ מצוה צו דערהרגענען, ווייל זי האָט געבראַכט פייער צו פאַרברע-גען דאָס בית המקדש. נאָר ווי די זאַך זאָל ניט זיין, האָב איך פיינט אַ שפּין און וווּ כ'זאָל זי ניט טרעפן מוז איך זי דערהר-גענען. און היינט אין דער פרי, זעסטו, האָב איך אַ לענגערע צייט זיך איינגעקוקט ווי אַ שפּין האָט געווצבט אַ פּאַדעם, זיך אויפגע-הויבן, זיך אַראָפּגעלאָזט, אפנים זיך געחנדלט צו אַ צווייטע שפּין, וואָס איז געזעסן אין דער מיט פון אַ שפּין-וועב און זיך געוויגט. און די שנאה איז פאַרשוונדן. און אפילו די שפּין, אַלץ האָט באַ מיר געהאַט מלא חן! ווייסטו פאַר וואָס דאָס אַלץ איז געווען? ווייל כ'האַב קיין זאָרג נישט געהאַט, געווען פריי—און פאַרקערט, וועז כ'וואָלט היינט געדאַרפט גיין ארבעטן, וואָלט איך זיך מסתמא אויפגעכאַפט אַ ניט-אויסגעשלאָפענער, ווי אַ רוז זיך אָנגעטאָן, שטייענ-דיקערהייט אַריינגעכאַפט דעם „ברעקפעסט“, מיט פאַרגעניגן דער-הרגעט די שפּין און געלאָפן אין פאַרשטיקטן „שאַפּ“ אַריין, געהאַלטן אין איין טראַכטן ווי ר'נאָך צו געפעלן דעם

„פּאַרמאַן“ אין צווי אַ טאָג פּאַר אַ טאָג, אַ טאָג פּאַר
אַ טאָג —

דזשייק איז אַנטשוויגן געוואָרן, געשפּרייזט איבערן צימער,
די אַלע שטיקלעך געדאַנקען, וואָס האָבן פאַ סעמען ערגעץ
טיף דאָרט געדערמלט, האָבן מיט זמאַל ערוואַכט און ער האָט
דערפילט, אַז דזשייק זאָגט אמת, אים האָט פאַרדראָסן פאַר וואָס
ער האָט דזשייקן אָפּגענאַרט און זיך צוגעבנדיק קוראַזש האָט ער
גענומען אַלץ דערציילן.

סעם האָט דערציילט די גאַנצע געשיכטע, וואָס ס'האָט זיך
אָפּגעשפּילט צווישן אים, אַלעקן און פּאַלין. ער האָט זאָנג גערעדט,
יעדע וויילע אָנגעהויבן פון אָנהויב, אַרייַנגעמישט זייטיקע זאַכן,
זיך געהיצט, איבערגעגעבן פון מאָל צו מאָל זיינע געפילן מיט אַן
אומדרוקבאַר וואָרט און מיט אַ שפּיי, פונדעסטוועגן האָט אים
ס'האַרץ ניט געלאָזט דערציילן דעם גאַנצן אמת און ניט ווילנדיק
איז אויסגעקומען, אַז פּאַלי האָט אים טאַקע אין דער ערד, נאָך
דערפאַר האָט ער זי אויך אין דער ערד. פּרעגט זיך וואָס? איז
כאָטש הרגע אים וויל ער ניט, אַז אַ ייִדישע טאַכטער זאָל זיך
אַרומשלעפּן מיט אַ „גיני“.

דזשייק האָט אַ פאַרינטערעסירטער אַלץ אויסגעהערט און זיך
פאַנאָדערערגעלאַכט:

— בנאמנות, אַ וויל מיידל! זאָנג לעבן זאָל זי! האַ, האַ,
האַ! נו, און זי? זי איז אודאי געשטאַנען און געקוואַלן ווי
דו האָסט זיך געריסן מיט אַלעקן, האַ? און גלויב מיר, ווען דו
ברעכסט אים אָן די ביינער, וואָלט איר הנאה געטאָן, דען דו
שפּילסט זיך מיט פּאַלין! דאָס איז אַ וואַזשנער פּויגל! אַזאַ מויד,
פאַרשטייטו מיך, דאַרף מען „לינטשן“, און אַלע וואָס דרייען זיך
אַוואַ איר ווייסן עס, שעפטשען אין דער שטיל דאָס זעלבע און
פונדעסטוועגן פּויעט מען פאַר איר אויף אַלע פּיר, מען קריכט פון
דער הויט איבערצושטייגן איינער דעם צווייטן, אַפי מער איר צו
געפעלן. און איך בין בעסער געווען מיינסטו? נאָך היינט אפּיל
ווען כּטרעף זי, פיל איך ווי די הענט און פּיס ווערן באַ מיר
אָפּגענומען, דען אַזאַ טבע האָט שוין דער מענטש! דען וואָס זאָלסטו

ניט זאָגן, אַן אינטערעסאַנטע מויד איז זי! זי האָט אין זיך
 משוגענע שטיק. אויסטערלישע קאַפּריזן. זי איז אַ מכשפה און פּונ-
 דעסטוועגן איז יעדער איינער וויליק צו קריכן פאַר איר אין פּיי-
 ער! און גלויב מיר, אַז קיינער קען זי ניט, אַלע וואָס דרייען זיך
 אַרום איר טענהן, אַז פּאַלי איז אַ יונג. אַ טעות, זעלטן צו געפינען
 אַזאַ ליידנשאַפטלעכע מויד ווי זי איז! זי לאָזט ניט דורך קיין
 איין „בייזאַל גיים“. און דו מיינסט טאַקע, אַז זי איז אַזוי שטאַרק
 פאַרינטערעסירט אַן דעם שפּיל? ניקסי! איר געפעלן די מיאוסע,
 ווי רויע „ביעף-סטייקס“, צעוירענע פּניסער פּון די שפּילער. זי
 האָט דאָך אַלעקן פּיינט, לאַכט פּון אים, אַז ער שמעקט ווי אַלע
 איטאַליענער מיט „באַרבער“ און „וועדזשעטיבלס“ און פּונדעסט-
 וועגן, אַז זי דערזעט זיינע ברייטע פּלייצעס צעקאַכט זיך אין איר
 דאָס הינטישע בלוט. און מיט אַן אמתן, האָב איך ניט שטאַרק
 לייב קיין „גיני“, זיי פאַרליבן זיך שוין עפעס צו פּיל אין אונ-
 זערע מיידלעך און כ'האַב גלאַט פּיינט אַ מאַן, וואָס לאָזט זיך מל'
 זיין צוליב אַ מויד...

דזשיק איז אויף אַ ווילע אַנטשווינגן געוואָרן און ווידער
 אַנגעהויבן:

— דהע העלל, כ'האַב זיך היינט צערעדט ווי אַ יידענע,
 ס'איז מיר שוין טרוקן אין האַלז, „קאם אן באַי“, גיב מיר אַ פּאַר
 סענט, כ'וועל אַריינכאַפּן אַ „פּיטשער“ ביר.
 סעם האָט אים געגעבן און זיך אויסגעצויגן אויפן בעטל.
 — און דו צינד אַן די געז! — האָט דזשיק געזאָגט און
 אַרויס פּון צימער.

סעם האָט זיך קיין ריר ניט געטאָן, פּאַרמאַכט די אויגן און
 געפילט, אַז דזשיק איז גערעכט. מען דאַרף זיך אַרויסשלאָגן פּון
 קאַפּ די אַלע נאַרישקייטן און פאַרלאָזן ניו-יאָרק.
 דזשיק איז אַריין, אַ ברוטשע געטאָן פאַר וואָס סעם האָט
 ניט אַנגעצונדן די געז און אַליין אַ רייב אָן געטאָן אַ שוועפעלע אָן
 דער וואַנט.

נאָך דזשיקן האָט זיך אַריינגעשאַרט אַ הויכער, דאַרער יונג
 מיט אַן אַנגעפאַקט מויל פלייש. ער האָט הייליק געקייטעט, זיך

געווישט די הענט אָן זיינע לייונטענע אויבער-הויזן, וואָס זענען
געווען אויסגעשמירט מיט פֿלערליי פֿאַרבן און עס האָט אויסגעזען, אַז
דער ייִנג קלויבט זיך אָפֿצוטאָן אַ שווער שטיקל אַרבעט.

— טשאַרלי — האָט זיך דזשיק געווענדעט צום ייִנג — זעסט,
דאָס איז מיין פֿריינט סעם — און אויסדרייענדיק זיך גלייך צו סעמען
דאָס ער געוויזן מיטן פֿינגער אויפֿן ייִנג — און דאָס איז מיין באָס
טשאַרלי!

— פֿליעז טו מיעט יו!

טשאַרלי האָט געענטפֿערט מיט אַ פֿיף פֿון זיין דאַרע לאַנגע נאַז,
וואָס האָט אויסגעזען ווי אַ צוגעקלעפטע, זי אַוועקגעשטעלט אין מיטן
פנים און ווי נאָר ער האָט זי אָפֿגעלאָזט איז זי גלייך אַ גלאַנציקע
צוריקגעשפרונגען אָן אַזייט.

— נו, דזשיק — האָט טשאַרלי געזאָגט — ווי זעז מען שוין אַ
גלעזל ביר?

אויף דער שוועל האָט זיך באַוויזן טשאַרליס ווייבל מיטן קינד
אויף דער האַנט.

— קום שוין, קום, וווּ ביסטו דאָ אַריינגעקראַכן, וואָס — האָט זי
פלומרשט אַ שלעפֿ געטאָן דעם מאַן ביים אַרבל און אַליין אויך געפֿליבן
שטיין.

— לאָז געמאַך — האָט טשאַרלי געשמייכלט — אַז דער באַרדער
טריעט — האַ, האַ!

— איך זאָג אייך, סעם, איר זאָלט אים ניט געבן — האָט דאָס
ווייבל קאָקעטיש געזאָגט — ס'איז אַ שיער וואָס ער גיסט אין זיך
אַריין! אַ גאַנצן טאָג ליגט מען מיט די „פֿיינטערס“ אין סאַלון און מען
טרינקט ביר!

— נאָנסעס, — האָט דזשיק געשמייכלט — איר שרייט, דאָך אַז
אייער מאַן איז צו דאַר, טאָ גיט אים וואָס מער ביר, וועט איר זען
ווי ער וועט ווערן פֿעט.

— האַ, האַ, האַ, גערעכט! — האָט טשאַרלי געלאַכט, ביגנדיק
דעם קערפֿער ווי אַ הויכער ייִנגער בויס, ווען עס בלאָזט אַ ווינט, און
האָט אַריינגעצויגן אַ גלעזל ביר.

דאָס קינד האָט זיך צעוויינט. דאָס ווייבל האָט קונציק צעשפֿילעט

איר לויזע בלוזע, פארשטעלט מיט דער האנט און געגעבן דעם קליינעם צו זויגן. באַלד האָט זי זיך פאַרגעסן, זיך פאַנאַנדערגעלאַכט און אָפּגעלאָזט די האַנט.

— נו, אַז דו האָסט זיך שוין צעלייגט ווי ביים טאַטן אין וויין=
גאַרטן — האָט טשאַרלי אָנגענומען די ווייב ביי דער האַנט און געוויזן
אויף איר צעשפילעטע בלוזקע — טאַ קום שוין טאַקע אַרויס!
אַלע האָבן זיך צעלאַכט.
— שאַראַפּ, יו פרעש חויר, יו — האָט דאָס ווייב זיך פאַרשעמט
און אַרויס.

טשאַרלי איז נאָך געשטאַנען אַביסל, אַליין געקוואַלן פון זיך און
אַ פּעטן שמייכל געטאַן:

— ס'וועט גאָר ניט העלפּן, מען ווען זי מוזן גיין איבערבעטן!
— אַ ווילער יינג, טשאַרלי, האָ? — האָט דזשייק געזאָגט און
אָנגעגאַסן צוויי גלעזער ביר.

זיי האָבן אויסגעטרונקען. דזשייק האָט גלייך ווידער אָנגעגאַסן
די גלעזער, נאָר סעם האָט מער ניט געוואָלט טרינקען. ער האָט זיך אויס=
געצויגן אויפן פעטל.

דזשייק איז געוואָרן לעבעדיקער.

— יעס, וואָס האָב איך דיר געוואָלט זאָגן, שטיי! אי, אי, אַרויס
פון זינען, יעס, מעגסט הערן! גייענדיק האָב איך זיך עס דערמאַנט:
איינמאָל האָב איך מיט פּאָלין פאַרבלאַנדזשעט עפעס אין אַ יידישן טע=
אַטער אויף דער באַוערי. וואָס האָט מען דעמאָלט געשפילט געדענק
איך ניט, נאָר אַ באַוויסטער יי ישער עקטער קעללער האָט געשפילט די
ראַלע פון אַ יידישן קיסר. און דער קיסר איז דוקא געגאַנגען אָנגעטאַן
ווי אַן אַקראַפּאַט אין טריקאַ. געוויס, האָט ער אויך געהאַט מעדאַלן, אַ
שווערד, ווי עס פּאַסט פאַר אַ קיסר! און דער עיקר, האָט ער געטראָגן
אַ פאַר לאַנגע זיידענע זאַקן און אַ פאַר פּאַלקעס, האַ, האַ, האַ, איינמאָל
פּאַלקעס, ווי באַ אַן אַטלעט האָבן זיך דורכגעזען די זאַקן. פּאַלי איז
גאָר אַנטציקט געוואָרן פון דעם עקטער, זיך גלייך פּאַרליבט. געוואָרן
זיין „פּאַטריאָטקע“, און איך נאָר האָב געמיינט, אַז דאָס שפּיץ געפעלט איר.
טראַכט איך מיר, בין איך זיך ווייטער בדלות, אַז זי פּאַרשטייט ווייני=
קער וועט זי זיין אַ בעסער ווייב. און איך בין איינשטימיק מיט איר

אין אַ פּאָר טעג אַרום שלעפט זי מיך ווידער אים זען. מיינער גייט דאָס מאָל האָט ער גאַר געשפּילט אַ שדכן און טאַקע ניט שלעכט גע- שפּילט. כ'זע די מויד קאָן ניט איינזיצן, שלעפט מיך אַהיים, דאָס שפּילן געפּעלט איר ניט, פּאַרשטייסטו, דו „דעם פּול יו“, געוויס איז אַ קיסר מיט פּאַלקעס און דער עיקר מיט פּאַלקעס אינטערעסאַנטער פֿון עפעס אַ הויקערדיקן שדכן! האַ, האַ, האַ!

דזשייק האָט דערטרונקען דאָס פֿיר פּון „פיטשער“, זיך אַוועקגע- זעצט נעבן סעמען אויפן בעטל און זיך צולאַכט מיט אַ הילצערן גע- לעכטער.

— האַ, האַ, האַ! דיך דאַרף זי גלייכן, סעם, ביסט אַ געזונט

יינגל!

סעם האָט געפּילט ווי דזשייק נעמט אים אַרום און אַ וואַרעמע פּאַרע, וואָס האָט געשמעקט מיט ביר, בראַנפן און טוכלע אייער האָט אים אַ שלאָג געטאָן אין פנים אַריין. עס האָט אים דורכגעשוידערט און ער האָט זיך אויפגעשטעלט. דזשייק וועלכער איז געבליבן ווי אין אַ הינער-פלעט, איז צו זיך געקומען, און זעענדיק, אַז סעם איז ניטאָ נעבן אים האָט ער זיך אַ האַסטיקן זעץ אויף געטאָן:

— דו הינטישער זון, דו! דו מיגלסט זיך צו ליגן מיט דזשייקן!

מיט דזשייק שיכור! דו גאָט פּאַרדאַמטער „שיני“, דו! עס שמעקט ניט. האַ? דו פּאַרפּוילטער העכט! ווער האָס נאָך דיר געשיקט, ווער? ווי ליאַנג איז ווי דו, פּאַרשטאַפּטער מח, דו שייך-פּוצער, ווי דו האָסט פּון דערווייטנס דערזען דזשייקן, ביסט אונטערגעלאָפּן און זיך געדרייט פּאַר מיר ווי אַ הונט מיטן עק און מיר אונטערגעטראָגן אַ „פייפער“ ווייץ דזשייק איז געווען אַ גוטער „קאָסטאַמער“, האַ? געצאָלט פֿינף סענט אַ שטיק!

— צו אַלדע וויסטע יאָר, וואָס שרייסטו, וואָס קאָסטו דיך — האָט

אים סעם איבערגעשלאָגן — כ'ווייל ניט ליגן, „טהאטס-אַלד“!

— ביזער זיך ניט, קום אַהער — איז דזשייק מיט אַמאָל געוואָרן

ווייכער — דו קענסט דאָך דזשייקן! כ'בין קראַנק! ווען דו וואָלסט גע- ווסט, דעמעט, ווי דאָ ברענט (ער האָט אָנגעוויזן אויפן האַרץ), ווי אַרץ אין מיר שרפעט, קאַרטשעט זיך פֿון היץ, האַ, האַ, האַ, דו פּאַר- שטאַפּטער מח, דו מיינסט דאָך געוויס, אַז אַלקאָהאָל ברענט אין ביר?

אטעות! דער אַלקאהאָל האַלט נאָר אויף דאָס פייער, אַז ניט וואָלט איך
שוין לאַנג פאַרברענט געוואָרן - - - קום אַהער סעם, גיב אַ האַנט.
אַט אַזוי! און איצט זאָג מיר מיט אַן אמת, ביסטו דזשייקס חבר? האָ?
וואָס שווייגסטו? אַל-רייט, אַט אַזוי האָב איך דיך לייב!
דזשייק האָט גענומען קושן סעמען די הענט. סעם האָט זיי
אַרויסגעריסן.

- סטאַפּ, דזשייק, אַז ניט גיי איך שוין אַוועק!
- אַל-רייט, מיין „באַי“ - האָט דזשייק געוואַקלט מיט דער צונג
און אָנגעהויבן שטילער צו רעדן - אַל-רייט, הער זיך איין: כ'פיל, אַז
כ'ועל שוין לאַנג ניט אָנטרייבן, מיך אַרט ניט! נאָר איין זאָך וועל
איך דיך בעטן, הערסט, איין זאָך: ברענג זי אַהער - -
- וועמען? - האָט סעם זיך געפרעגט.

- דאַרפסט ניט זיין „דזשעלאַס!“ וואָס פאַר אַ קאַנקורענט בין
איך דיר! דו מיינסט, כ'ווייס ניט, אַז ס'שטינקט פון מיר, אַז דו האַסט
ניט געקאַנט לייגן נעבן מיר? טאָ וואָס האַסטו מורא? ברענג זי - -
ווען דו וואָלסט געוויסט ווי איך האָב זי פיינט און פונדעסטוועגן... כ',
כ', אַר - האָט ער זיך צעוויינט - פאַלין מיין איך - -
סעם האָט דערפילט ווי עס שטיקט אים אין האַלז, ווי עפעס
שפאַרט זיך און רייסט זיך אין די אויגן. ער האָט גענומען דזשייקן
באַרויקן.

דזשייק האָט זיך צוגעבויגן צו סעמס אויער און גענומען שעפּ-
טשען:

- דו ווייסט, זי פלעגט דאָך קומען צו מיר יעדן פאַרטאָג: זיי
גלויבסט ניט? מעגסט גלויבן, דזשייק זאָגט קיין לייגן ניט! זי איז אַרייני-
געקומען אַזוי שטיל, זיך אַוועקגעזעצט אויפן בעטל און מיר גענומען
גלעטן די האַר. און אַז איך האָב זיך געקלאָגט פאַר איר, דאָס די האַר
קריכן מיר אויס, האָט זי געלאַכט, געזאָגט, אַז כ'רעד מיר איין, אַז מיי-
נע האַר זענען די שענסטע, אַז איר האַנט זעט זיך ניט אַרויס - -
טאַפּ אָן, וועסטו זען ווער עס איז גערעכט!

דזשייק האָט אָנגעכאַפט סעמס האַנט און זי אַרויפגעלייגט אויף
זיין קליין פליכל, סעם האָט אַ שמייכל געזאָן און געפילט ווי עס ווערט
אים קאַלאַמיטנע אויפן האַרצן.

— דו לאַכסט, האָ? אַ קלאַג צום געלעכטער! — און דזשייק האָט שטייל גענומען כליפען.

און פונקט ווי אַן אַלטער רוסישער שיפור, וועמעס פאַטער איז שוין אַהאַלב יאָר-הונדערט טויט, ליגט ערגעץ אין אַרינשטאַק און וויינט וואָס דער „באַטטאַ“ איז געשטאַרבן, אַזוי איז דזשייק געלעגן אויפן בעטל און געכליפעט, וואָס פאַלי האָט אים אַוועקגעוואָרפן.

סעמען איז מיט אַמאָל געוואָרן ענג דאָס שטיבל. ער האָט מער ניט געקאָנט איינזיצן און האָט זיך אַרויסגעגנבעט. אויף דער גאַס האָט געקאַפעט אַרעגנדל. ער האָט זיך געשלעפט איבער די ליידיקע גאַסן און געקלערט, אַז עס איז אַ מיאוסע, נאַרישע וועלט. אָט איז דזשייק דאַכט זיך געווען אַ לייט און וואָס? ווייטער האָט ער ניט געקאָנט ציען דעם געדאַנק. אָפּגעריסענע בילדער, שטיקלעך געדאַנקען האָבן זיין מח גיך מיד געמאַכט און ער האָט שוין וואָס גיכער געוואָלט זיין אין דער היים, זיך אַריינעוואָרפן אין בעטל און שלאָפן.

ניט ווייט פון זיין הויז האָט ער דערהערט אַ פאַרשטיקט געוויין ווי פון אַ קינד. דאָס געוויין איז זיך פאַרגאַנגען אַלץ העכער און הע= כער, און אַז ער איז צוגעקומען נענטער האָט ער דערזען ווי אַ „בול“= דאָג מיט אַ פלאַטשיק, קיילעכדיק פנים ווי אַ שיסל, האָט געהאַלטן אַ קאַץ פארן גערדיק און זי געוואָרגן. די קאַץ האָט ווילד געמייאָקעט, געדראַפעט מיט די לאַפקעס, נאָר דער בולדאָג האָט זי פעסט געהאַלטן, זיך איינגעפיסן מיט זיינע שאַרפע ציין דער קאַץ אין האַלז און גע= סאַפעט מיט זיין פלאַטשיקע, וואָסערדיקע נאָז, ווי ער וואָלט געליטן פון אַ כראַנישן קאַטאַר.

סעם האָט זיך אָפּגעשטעלט. דער ערשטער געדאַנק, וואָס איז אים געקומען אין קאָפּ אַריין, איז געווען, אז ער דאַרף זיך אַזוי אָפּרעכענען מיט פאַלין. ער האָט אַ ציטער געטאָן און גענומען אַוועקטרייבן דעם הונט. דער בולדאָג האָט פעסט געהאַלטן די קאַץ מיט די לאַפעס און געעפנט זיין יאפע אויף סעמען. סעם האָט גענומען פייפן נאָך אַ פאַליס= מאַן. פאַרשפעטיקטע פאַרלעך זענען אַרויס פון קאַרידאָרס, פאַרצויגן גלייך אַ געשפרעך וועגן דער בייזקייט פון בולדאָגס און נייגיריקע זיך צוגעקוקט צום „פייט“. די קאַץ האָט זיך שוין קוים געווערט, געכאַרכלט מיטן העלזל און געפאַכעט מיטן לעצטן אַטעם. סעם איז געוואָרן אַן

אויפגעקאכטער. ער האָט מיט אַמאָל אָפגעריסן אַ ברעט פון גער-
טנדל און גענומען כמאליען דעם הונט ווו ער האָט נאָר געטראָפן.
דער הונט האָט זיך געוואָלט אַ וואָרף טאָן אויף סעמען, נאָר
זעענדיק נאָך מענטשן האָט ער אָפגעצויגן, זיך אָפגעשטעלט אין
עק גאָס און מעשה הונט באַטראַכט וואָס ער האָט אָפגעטאָן. די קאָץ
האָט נאָך געזשיפעט. סעם האָט זי אַריינגעטראָגן אין קאָרידאָר, זיך
געלאָזט כמעט ווי לויפן אַהיים און געקלערט:
— ווען אַ מענטשן-פרעסער שטיקט אַזוי מיינס אַ קרוב, וואָלט
איך אויך געשטאַנען און געוואַרט אויף אַ פאָליסמאַן?

X

אַז סעם איז אַריין אין שטוב, האָט ער זיך באַגעגנט מיט פּאַלין.
 זי איז געגאַנגען אין דער מוטערס ברייטע „קאַמאַנע“, דעם צאַפּ אויס-
 געפּלאַכטן ווי פּאַרן שלאַף און זיך געמאַכט אייז-וואַסער. סעם איז עט-
 וואָס צעמישט געוואָרן, געוואַלט אַריין צו זיך אין צימער און ניט ווי-
 לענדיק אַ פּרעג געטאָן:

- מען שלאַפט שוין?

פּאַלי האָט ניט געענטפּערט, אויסגעטרונקען דאָס וואַסער און אַ
 מאַך טוענדיק מיט דער האַנט און מיטן קאָפּ צו סעמס צימער, האָט זי
 אים געוויזן, ער זאָל איר נאַכגיין.

זי האָט אָנגעצונדן די געז, זיך געזעצט אויף סעמס בעטל און,
 ווייזנדיק מיט דער האַנט אויף אַ פּלאַץ נעבן זיך, האָט זי אַן ערנסטע
 געזאָגט:

- זעץ דיך!

ספּאַרט, וועלכער איז געשלאַפּן אין אַ ווינקל, האָט זיך אויסגעטשו-
 כעט, עטוואָס אויסגעצויגן דעם לאַנגן קערפּער און מיט אַ שמחה אַריין
 סעמען צווישן די פיס. סעם האָט דעם הונט פון חברשאַפּט וועגן געגע-
 בען אַ פּאַר לייכטע קלעפּ איבערן האַלדז און איבערן רוקן. דער הונט איז
 גאָר מלא שמחה געוואָרן פֿון בעל-הביתס קלעפּ, זיך אויפגעשטעלט אויף
 צוויי לאַפעס און פּלומרשט גענומען בייסן סעמס האַנט. סעם האָט אַרויס-
 געפירט דעם הונט אין פּאַדערהויז, זיך אַוועקגעזעצט און מיט אומגעדולד
 געוואַרט וואָס ווייטער וועט זיין.

- הער זיך איין, סעם, יעס - האָט פּאַלי אָנגעהויבן און שטאַלץ

כאַרריסן דעם קאָפּ - כ'האַב אויף דיר געוואַרט!

- וואָס איז דער מער?

- דו פּרעגסט נאָך, הא? אַליין ווייסטו ניט! יעס, מיר מוזן זיך

איינמאַל פּאַר אַלע מאָל אויסשמועסן, הערסט?

- ווי דען - - געוויס! - האָט סעם געשמייכלט.
 - דו זאָכסט דאָך, הא, - האָט פּאָלי גענומען שטאַמלען - נאָר
 איך זאָג דיר גאַנץ ערנסט, דו זאָלסט דיר אַרויסשלאָגן אַלע נאַרישקייטן
 פּון קאָפּ, הערסט? כ'האָב זיך געמאַכט אַ שפּאַס און דו האָסט זיך אייג-
 גערעדט אַ לונג-און-לעבער באַ דער נאָז! מיר זענען קיין פּאָר ניט! און
 דערצו"האָב איך דיך ניט לייב, טאַקע מיט אַן אמת ניט לייב! וואָס קומט
 ביר דערפאַר? - האָט זי פאַרענדיקט און זיך אַ שטעל אויף געטאַן.
 - דערפאַר האָסטו אַלעקן לייב! כ'מיין, זיינע גאָלדענע יעוועלירלעך!
 פּאָלי איז צו צום שפּיגל, וואָס האָט געהאַנגען אויף דער
 וואַנט, זיך פאַרריכט די האַר, געכאַפט אַ קוק אויפן פנים און מיט
 אַ פערטל שמייכל האָט זי זיך צוריק געזעצט אויפן בעטל.
 - געוויס האָב איך אים לייב און זיינע יעוועלירלעך אודאי! -
 האָט זי זיך צעשמייכלט, נאָר וואָס האָט דאָס צו טאָן מיט „סיטי-
 האַל“? יעס, סעם, אַזוי איז עס! הער זיך איין: די בעסטע זאָך
 וואָלט פאַר אונז געווען, אום אויסצומיידן אומאַנגעמלעכקייטן, דו
 זאָלסט אַוועק פון אונדז! מענטש, אַז דו קענסט מיך צומאַלט ניט!
 זעסט, לייב האָבן אַ קבצן פאַרשטיי איך נאָך, אָבער חתונה האָבן
 דאַרף מען נאָר מיט אַרייכן! אפילו מיין מאַמע האָט ניט חתונה
 מיט איר געליבטן! - און זי האָט זיך צעלאָכט.
 ביי די לעצטע ווערטער האָט שוין סעם ניט געקאָנט אייג-
 זיצן, ער האָט פאַרשטאַנען, אַז דאָס מיינט פּאָלי אים, האָט ער
 אויסגעשניטן מיט דער פויסט אַ קרייז און אויסגעשריען:
 - ס'איז אַ פאַרדאַמטער לייגן! און הער זיך איין, פּאָלי:
 ביסט אַזאַ כאַלערע ווי דיין מאַמע! און וואָס מיינסטו, וואָס?
 ווער „קערט“ פאַר דיר? גיי צום טייפל מיטן איטאַליענער צוואַ-
 מען, הערסט?
 פּאָלי האָט אים פאַרשטעלט מיט דער האַנט דאָס מויל.
 - וואָס שרייסטו אַזוי? מען וועט דאָך מיינען, כ'ווייס וואָס?
 „אַל בעט יא“, די מאַמע קומט אַריין?
 זי איז בויגיק צו צו דער טיר מיט די שויבן אין דער
 מיטן, איינגעפרעסט איר פנים צווישן די הענט און דורכגעקוקט.
 סעם האָט זיך שוין גענומען איינשטילן, פאַרגעסן, אַז פּאָלי

איז א שלעכטע, השק געהאט צו פארלויפן פון הינטן און זי כאפן אויף די הענט.

זי האָט לייכט געעפנט די טיר, צוגעלייגט אָן אויער, פאַר- ביסן די אונטערשטע ליפ און ווי אַ דיריגענט פון אַן אַרקעסטער האָט זי אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט און מיטן קאַפּ, אַז מען מעג אָנהייבן שפּילן און געהייסן האָט עס: מען שלאַפט ווי די מתים.

פאַלי האָט אַ ביסל מער אַרויפגעדרייט די געז, נאָכאַמאָל צו צום שפּיגל און אין גאַנצן אַ שמיכלענדע זיך אַוועקגעזעצט.

— הער, סעם, זאָג מיט אַן אמת, האָסטו מיך טאַקע ליב, שטאַרק ליב? אַזוי, זייער, זייער שטאַרק? — — — האַ, האַ, האַ! און זי האָט זיך צעלאַכט, אַרויסגעבלעקט אַ קליין ראָזע צינגל און עס גענומען וואַרפן ווי אַ צינגל, ווען ער כאַפט אַריין אַ הייסע קאַר- טאַפּל אין מויל — וואָר כ'בין אַ משוגענע?

סעם האָט זי אַ כאַפּ געטאָן צו זיך אויף דער שויס און גענומען איינזיגן ווי אַ קינד.

זי האָט זיך אַוויילע געטוליעט אין סעמס אַרעמס און מיט אַמאָל אים גענומען איבערשרעקן:

— מען גייט, מען גייט! די מאַמע גייט! — און ווי אַ פּישל זיך אַ גליטש אַרויסגעטאָן פון זיינע הענט.

זי איז צו צו דער טיר, זיך עטוואָס איינגעהערט און קאָקעטיש גענומען שפּאַנען איבערן צימער, ווי אַ יונגער אָפיציר פאַר זיין ראָטע.

— פאַרמאָך די טיר! — האָט זיך סעם גענומען בעטן.

— ווי הייסט? מען טאָר ניט!

סעם איז אויפגעשפרונגען, צוגערוקט צו דער טיר אַ ניי-מאַשין, וואָס איז געשטאַנען אָן אַ זייט, און כמעט אינגאַנצן אַראָפּגעדרייט דר

געז.

— ניין, דאָס ניט! — האָט פאַלי פּראָטעסטירט — וואָסער פנים וועל איך האָבן ביי דער מאַמע? — און זי האָט גענומען צוריק אַרויפדרייען די געז.

סעם האט זיך מיט איר גענומען אַמפערן און אין שטוב איז מיט אַמאָל געוואָרן פינטער. ער האָט זי געכאַפט אויף די הענט, זיך איינגע- געגעסן אין אירע ליפן אין די באַקן און וווּ ניט?

— דאָן מיך אָפּ — האָט זיך פּאַלי באַ אים גענומען בעטן —
טראַד מיר ניט באַקוועם, אוי, דער צאָפּ! רייסט מיר אָפּ דעם צאָפּ! נו
כּוועל דיך אַליין געבן אַ קוש, גוט?
סעם האָט זי אָפּגעלֶאַזט.

זי איז גיך אַרויס פון שטוב, אַריינגעבראַכט אַ שוועבעלע, אָנגע-
צונדן די געז, געעפנט דאָס מויל און, קלאַפּנדיק זיך מיט דער האַנט
איבער די ליפּן, האָט זי אַרויסגעלֶאַזט אַזעלכע מאַדנע קינדישע קולות,
אַז סעמען האָט זיך אַזש געוואָלט איינשלינגען זי.

זי איז צו צו סעמען, אים אַרומגעכאַפט מיט ביידע הענט, אויס-
געשריען: נאַ! אים געטאָן אַ לאַנגן, הייסן קוש און אָפּגעשפרונגען. זי
האָט געטאַנצט פון איין פיסל אויפן צווייטן, גראַציעז געהויפּן אירע
פלייצעס, געקלאַפט מיט די ווייסע ציין ווי מיט שנירן פּערל און גע-
לאַכט.

סעם האָט געפילט ווי דאָס קדחת וואַרפט אים, ווי אַלץ אין אים
ציה זיך אָן און ער האָט זי אַ האַסטיקן כאַפּ געטאָן אין זיינע אָרעמס,
און גענומען מיט איר שפּאַנען איבערן ציימער. ער האָט חשק געהאַט
זיך אַ וואַרף צו טאָן אין בעטל, האָט ער דערזען דעם קליינעם פּליישע-
בעם דיוואַן, וואָס איז געלעגן נעבן בעט אויף דער פּאַדלֶאַגע, און זיך
אויסגעצויגן אויף אים.

XI

שבת=צו=נאכט האָט פּאַלאַק, דער סאַלון=קיפּער, מקדש געווען מי= סעס ריטש פּדת משה וישראל. ווי אויף אַלע ייִדישע שמחות איז אויך דאָ די חופּה גלאַט ניט אָפּגעגאַנגען. דער נאָר וואָס אויסגעבאַקענער שוואַגער ר' בינם האָט געשריען, אַז מען מוז מאַכן אַ שניי אין דער חופּה, אַז דאָס איז אַ בפּירושער דין. רעוורענד לעווין האָט געטענהט, אַז די שניי איז שוין אין דער כתובא גופא – וווּ מען זאָגט ארמלתא אָנ= שטאַט בתּולתא און דערצו פאַרשרייבט מען איר אָנשטאַט מאתים – מנה. אַ וואָרט צו אַ וואָרט און מען האָט זיך שוין גענומען פאַרן יחוס. צום גליק, איז מיט אַמאָל אויסגעוואַקסן אַ פאַרטעך מיט אַן אויסגעברענט לאַך. דער אַלטער משה האָט גלייך דאָס פאַרטעך אויפּגעצויגן אויף די פיר דרענג= לעך, דעם חתן איז אַראָפּ אַ שטיין פון האַרץ און דער רעוורענד האָט אין אַ מזלדיקער שעה אָפּגעגעבן חופּה וקדושין.

באַלד נאָך דער חופּה האָט זיך פּאַלאַק דערפילט היימישער, זיך גענומען מאַכן באַקוועמער און אַראָפּגעוואָרפן זיין געפאַסטע טאַקסידא. דערנאָך האָט ער אויסגעטאַן די ווייסע וועסט און ווער ווייסט, וווּ ער וואָלט זיך אָפּגעשטעלט, ווען דער שווער ר' משה וואָלט אים עפעס ניט איינגערוימט אויפן אייער. דער סאַלון=קיפּער האָט זיך האַרציק צעלאַכט און געבלייבן זיצן אין זיין ווייס, שטיף העמד, וואָס האָט זיך גענומען בלאָזן און יורן ווי אַ מולטער מיט טייג.

אַ מנין יידן עובר=בטלניקעס, וואָס מען טרעפט יעדן פרימאָרגן אין דער שול פון „אנשי=ליץ“, זענען געזעסן אַרום טיש אין זייערע גלאַנציקע, אַפּפּאַגענע רעקלעך, עוסק געווען באַכיליג און זיך פּלומרשט איינגעהערט וואָס רעוורענד לעווין, אַ נעט יידל, אָנגעטאַן לויט דער לעצטער מאָדע, מיט אַ זיידענעם שאַל אויפן האַלדז (אַ פנים אַמאָל אַ חזן געווען) דרשנט. רעוורענד לעווין איז געזעסן ווי עס פאַסט זיך פאַר זיין שטאַנד, ווי אַ האַלצענער מיט עטוואָס פאַרזשמורעטע אויגן. ער האָט

אַרײנגערוקט, אַזוי, פֿלאַח=יֵד, יעדן איינעם פֿון די געסט זײן קאַרט, זװו ס'איז געשטאַנען שוואַרץ אויף ווייס, אַז דר. רעוורענד לעווין פֿון דער שול, „אַנשי=ליץ“ איז אַ מוהל=מומחה און, איין גאַט ווייס פֿאַר וואָס, אַ פֿראַפּעסאַר=לינגוויסט. דער סאַלון=קיפּער האָט אפילו אַליין צוגעגעבן, אַז רעדן קאָן טאַקע אונזער פֿראַפּעסאַר קיין איין שפּראַך ניט, אויסער דײַטש (ער האָט גערעדט אַ דײַטשן ייִדיש), נאָר דערפֿאַר איז ער אָבער אַ מזיק אין „גרעמער“ און אַז גרעמער איז אַ האַרבער ענין ווייס דאָך יעדער.

מײַסט ריטש אין איר ווייס=זײדן חופּה=קלײד, מיט אַ לאַנגער, ברייטער שירץ פֿון אויבן, האָט באַדינט דעם עולם. אירע שוואַרצע בליש=טשענדע אויגן האָבן ניט געהאַט יענע באַהאַלטענע שרעק פֿון אַ פֿלה=מידל, וואָס קאָן קיינעמס בליק ניט פֿאַרטראַגן און עס מאַכט זי אַזוי אומבאַהאַלפֿן און פיל מאָל נאַריש. פֿאַרקערט, אירע אויגן האָבן שוין צו פֿאַרשייט געקוקט און ווי זיך גערייצט מיט יעדן איינעם: לעקיש, און אַז דו וועסט קוקן פֿון היינט ביז מאַרגן וועט דיר עפעס העלפֿן?

סעם, וועלכער האָט אויסגעפילט דעם מנין, איז געווען אין אַ זייט מיטן אַלטן משהס אַקאַמעראַד. וועמעס פֿרישקייט פֿון די באַקן איז אינ=גאַנצן אַריין אין דער שפיץ נאָז. דער ייִד איז געווען אַן אַרײַנגייער אין די רייכטע ייִדישע הייזער, געוואוסט יעדנס יחוס אַזש פֿון דער אַלטער היים, געפירט „פּאַטשט“ פֿון איין מאַדאַם צו דער צווייטער, גע=ווען אַ בקי אין אַלע סודות – פֿון דער קיך ביז דעם שלאָף=צימער, אַביסל אונטערגעשדכנט און דער עיקר פֿון דעם אַלעם געשטאַרבן צען מאָל אַ טאָג פֿון הונגער. ער האָט געהאַלטן אין איין אויסרעכענען פֿאַר סעמען פֿאַלאַקס עשירות, ניט פֿאַרגונען, וואָס מיסעס ריטש פֿאַלט אַריין אין אַזאַ שמאַליץ=גרוב, געלויבט פֿאַלין אין הימל אַריין און געאַר=בעט מיט סעמען, ער זאָל אים שיקן צו מיסעס ריטש.

– צווישן אונז גערעדט – האָט דער שדכן אים געשושקעט אויפן אויער און זיך געטאַפט מיט איין פינגער די פֿאַרפֿלאַמטע נאָז – פֿאַסט דו טאַקע ניט פֿאַר מיסעס ריטש, ניט דײַן גאַל, נאָר גאָר ניט! ווען שדכנים וואַלטן געווען אַזוי פֿאַרטיקעל, וואַלטן ייִדן קיין שדוכים ניט געטאָן – האָט זיך דער שדכן צעלאַכט – זאָרגט ניט, סעם, כּוועל נע=

מען אַרבעטן אין עסק, דער אַלטער משה וועט צוהעלפן און מען
וועט אם ירצה השם אויספירן!

סעם האָט געשמייכלט, קיין אויג ניט אַראָפּגעלאָזט פון פּאַלין,
וועלכע האָט זיך אַרומגעדרייט אָן אויסגעפּוצטע און זיך פּלומרשט
משמח געווען אויף דער מוטערס חתונה. פּאַלי האָט אפילו צוגע-
זאָגט אַוועקצופּאַרן מיט די קינדער צו אירס אַ מומע אויף נאַכט,
האָט זי אָבער חרטה געקראָגן, זיך איינגעקשנט און געבליבן. דאָס
האַרץ האָט סעמען געזאָגט, אַז פּאַלי איז ניט בחנם אַזוי פּריי-
לעך — אַז זי האָט געוויס עפעס אָפּגעטאָן אַ שפּיצל און ער האָט
איר נאָכגעקוקט אויף טריט און שריט.

דער אַלטער משה אין אַ פּריניץ-אַלבערט פון סאָביעסקיס
צייטן, באַנייט מיט ברייטע, אָפּגעשאַסענע פון אַלטקייט טאַשמעס,
אין אַ פּאַר קאַמאַשעך פון איין שטיק, מיט ברייטע נעז, שמאַלע
העלזלעך און מיט אַזאַ מאַדנעם, אייזערנעם גלאַנץ, גלייך מען
וואָלט זיי אויסגעשמירט מיטן פּאַליש, וואָס מען פּוצט אָן אייזער-
נעם אויוון — האָט ניט געקאָנט איינזיצן אויף איין אָרט, געלאָפּן
פון קיך אין שטוב אַריין, זיך געמחיהט מעשה מחותן און, דורכ-
לויפּנדיק, האָט ער אַ געשריי געטאָן צום שדכן:

— נו, מרדכי, וואָס מאַכסטו, וואָס גייסטו ניט צום טיש?
— כ'ווייס, כ'וואָלט געמאַכט אַ שנאַפּס, דאָס הייסט פּריער אַ
שהפּל האָט מרדכי דער שדכן אויפן אָרט געענטפּערט, געשי-
בערט מיט די פּלייצעס, געשמייכלט און זיך געריבן איין האַנט
אין דער צווייטער.

דער אַלטער משה האָט געמאַכט פּלאַץ ביים טיש:

— נו, מרדכי?! און דו, סעם? קאַם אן, ניט באַלאַמוטשעט!
דער פּוּלמיס מיט פיש, וואָס איז געשטאַנען אין מיטן טיש,
האָט שפּאַצירט פון איין האַנט צו דער צווייטער. יעדער איז זיך
געזעסן קאַטבלוטיק, זיך געוואָרפן אַזוי, פון דער זייט, אַ בליק
אויף אַ שטיק אָנגעפּילטע פיש, עס געהיט, און מיט אַמאָל, נאָ-
א פּרעמדער גאָפּל האָט עס אַרויסגעכאַפּט.
דער עולם האָט געקייט.

— נו, דאָקטער — האָט זיך מיסעס ריטש געווענדעט צום רעוורענד — ווי שמעקן אייך מיינע פיש?

— פיין, אויסגעצייכנט, מיסעס ריטש! אָ, יא, בעג יאָר פאַרדאָן! ס'גיבט מער קיין מיסעס ריטש — האָט דער רעוורענד זיס געשמייכלט — יא, מיסעס פאַלאַק, די פיש זענען פאַרטרעפֿ-ליך, ווי זאָגט מען אין יידעש — זיי האָבן טויזנט־טעם!
— הערסט דושאָ, וואָס דער דאָקטער זאָגט — איז מיסעס ריטש צו צום מאַן און זיך אַ שטעלֿ אַוועק געטאָן ווי אַ פעסטונג — נו, ווי שמעקן זיי דיר?

— פיין, פיין — האָט דושאָ געענטפערט, געגלעט דאָס ווייב פאַר דער נאַקעטער האַנט, געזשמורעט מיט די פאַרלאַפּענע פון פעטקייט אויגן און שיער ניט אויסגעגאַנגען פון מתיקות.
דער אַלטער משה, וואָס איז געזעסן ווי אויף שפּילקעס, גע-מאַכט אַ שנאַפּס נאָך אַ שנאַפּס און געזוכט אַ געלעגנהייט זיך צו לאָזן הערן איז אַריין דעם רעוורענד אין דער מיטן:

— וואָס האָב איך דאָ פיל צו טענהן, צו אַ שטיקל היימישן סענדאָק קומט דאָס ניט! וואָס ווייסט איר, וואָס? באַ אונדז, אַז ס'פלעגט אָנקומען אַ פרייטאָג סענדאָק, האָט מען געווסט, אַז ס'וועט זיין אַ געפאַקטע השכמה: אַז דאָ איז אַלץ קאַפּויר! סענדאָק איז קיין סענדאָק, יידן קיין יידן און אפילו רבנים קיין רבנים ניט!
— אַלץ די זעלבע מעשה — האָט מיסעס ריטש פלומרשט געשמייכלט און זיך גערוקט מיט אירע נאַקעטע עלנבויגנס אַלץ נענטער צום מאַן — ווי איר קוקט אָן מיין טאַטן, לעבט ער ניט בשלום מיט „אַנקל סעם“.

די עובר־בטלניקעס מיט די איינגעהויקערטע פלייצעס, מיט די אויסגעשטרעקטע קעפּ האָבן געהאַלטן אין איין שמייכלען און דאַכט זיך געווען איינשטימיק מיט אַלע.

— מיין שווער האָט דערלייגט די באָבעס־ירושה צו אַמע-ריקע — האָט זיך ביים אָנגערופן — פרעגט אים נאָר וויפיל קו-פערנע קרייצער ער האָט אַהערגעבראַכט?
דער עולם האָט געלאַכט.

מיסעס ריטש מיט דער שוועסטער האָבן אַריינגעבראַכט דאָס פלייש.

— וואָס איך האָב אַהערגעבראַכט איז קיינעמס „ביזנעס“
 גיט — האָט דער אַלטער שטאַלץ געזענטפערט — ס'איז געווען
 צייטן, ווען מענטשן האָבן זיך געווינטשן צו האָבן מיין קליין-געלט,
 נאָר ניט דאָס בין איך אויסן! יעס, איר אַלע שפּרינגט דאָך קדוש
 פאַר אַמעריקע, און איך זאָג אייך, אַז ס'איז אַ פאַרשאַלטענע מדינה!
 נעמט, למשל, אין דעם היים אַ נגיד, לעבט ער דאָך ווי אַ קיסר! אַ
 האַלבע שטאַט דרייט זיך אַרום אים, ציט פון אים חיונה, מיט איין
 וואָרט, ער לאָזט פון זיך הערן! און דאָ? דאָ ווייס ער דאָך פון
 קיין טאָג און פון קיין נאַכט ניט! יאָגט אָפּ די פאַר יאָר און
 ווער ווייס אים, ווער קען אים? אמת, ער וווינט טאַקע אין „רומס“
 מיט סטיעם-היט, נאָר ווער האָט דאָס ניט קיין „סטיעם-היט“ אין
 אַמעריקע? האַ, האַ, אפילו דער מיסטער „דזשעניטאָר“ — — אַז
 דאָ זענען אַלע „מיסטערס“! אַמעריקאַנער גליקן.

— אָבער האַלט, האַלט — האָט דער רעוורענד אָנגעכאַפט
 דעם אַלטן משה פאַרן אַרבל, דערטרונקן אַ גלאַז ביר און אזוי
 חוצפהדיק געשמייכלט, ווי ער וואָלט געזאָגט: קוקט מענטשן און
 שווייגט, כ'מאָך גלייך פון אַלטען כעפרא דארעא. — ר' משה, ווו
 נעמט איר דאָס, אַז יידן זענען היער קיין יידן ניט?

— נו, נו, — האָט משה פאַרקאַטשעט זיין שטייפן קאַפּע-
 ליוש — גיט מיר טאַקע אַ ייד, ער זאָל ניט מחלל שבת זיין? און
 אַז איר וועט שוין יאָ געפינען אַזאַ ייד, זאָלט איר וויסן, אַז זיי-
 גע קינדער זענען מחלל-שבת! און „טערכענען“ מיט דער נאָדל!
 כ'דאַרף אייך דערציילן מעשיות, מיסטער לעווין, איר ווייסט דאָך
 בעסער פון מיר! אַז די לופט איז דאָ טריף!

— אָבער, ר' משה — האָט דער רעוורענד אָנגעהויבן.
 — כ'פאַרויכער אייך, מיסטער לעווין, — האָט דער אַלטער
 זיך געהיצט און אים איבערגעהאַקט די רייד — כ'פאַרויכער אייך,
 אַז נאָך אין אַ פאַר יאָר אַרום וועט איר אין אַמעריקע קיין שולן
 אויך ניט האָבן! וואָס בוֹיכט איר מער, איר זעט עפעס אַ סך פון
 דער אַמעריקאַנער יונגוואַרג אין שול? און ווען ניט מיר, (ער האָט
 אָנגעוויזן אויף די עובר-בטלניקעס) די אַלטע טאַבעק-שניפערס, וואָלט
 מען שוין היינט געדאַרפט זוכן מיט ליכט אַ ייד אין שול! אמת,

פאר אונדז איז די שול ווי געוונטשן! אז דאָ איז אַלץ קאָפּיר, כּווייט, אין דער היים איז יעדער נהג כבוד אַן עלטערן מענטש, ווי שטייט דאָרט: „הדרת פני זקן!“ און דאָ? דאָ האָט מען פיינט אַלטע, אז מען פאַרשפּאַרט גאָר דאָ אַלט צו ווערן! גייסט דורך גאַסן און גאַסן און זעסט ניט קיין אַלטן! און אין שטוב קאָן מען אויך ניט זיין — צופיל די קינדער אין די אויגן, שרייען, אז דו כראַקעסט, גייט מען אין שול אַריין, דאָרט פאַרשטייט איר מיך, טרעפט מען אַ היימישן מענטש, ס'איז דאָ מיט וועמען אויסצורעדן אַ וואָרט, זיך דורכצושמוצען און גלאַט אַזוי ווי אַ כראַקע צו טאָן — האָט זיך דער אַלטער צעלאַכט. נו, פּרעגט זיך, ווי לאַנג? מיר וועלן דאָן אייביק ניט לעבן! איז נאָך אַ יאָר צען, פּופצן! און וואָס וועט זיין דעמאָלט? ס'וועלן צוקומען פּרישע, זאָגט איר? פּע, גייט שוין, גייט, דער איצטיקער דור אין גאַליציע און אין פּוילן, פון רוסלאַנד איז דאָך אָפּגערעדט, די פּרייגעזאָנענע סאָשעליסטן זע-נען טויזנט מאָל ערגער פון די היגע געבוירענע, דער היגער איז גלאַט אַ „כאַם!“ גיב אים אַ „באַל“, מיט „מווינג-פיקטשורס“ — און פאַרטיק! אָבער אונזערע, דאָס זענען פּושעי-ישראלים, דאָס רעדט אפילו אויף „ננתקה“ אויך! —

— גערעכט, גערעכט, דער שווער איז גערעכט — האָט בינם ערנסט געזאָגט, צוגעשאַקלט מיט זיין ציגן בערדל, זיך לייכט גע-נומען קלאַפּן מיט זיין שטייפן קאַפעליוש איבערן קאָפּ, פון הינטער וועלכן אַסאַמעטענער קאַפּל איז אַרויסגעפאַלן.

ער האָט אָנגעטאָן דעם קאַפּל און אָפּגעהוסט.

— זאָג מיר טאַקע, ס'מוז דאָך האָבן עפעס אַ שורש, וואָס ייִדישע קינדער זענען דאָ אַזוי איבערגעגעבן מיט לייב און לעבן, מיט אַזאַ מסירת-נפש צו דער „באַלד“? פון גוים איז דאָך אָפּגע-רעדט, עס דומה לחמור, אין דער היים איז ער אויך ניט בעסער געווען, אָבער, סטייטש, יידן?

סעם, וואָס איז געזעסן און געשוויגן, האָט מיט אַמאָל אַ שאַס אויסגעטאָן:

— געוויס דאַרף מען שפּילן אין „באַלד“. ס'איז אַ גוטער „עקסערסאָיז“, מען קריגט „מאָסעלס“! ווי דען, אַזוי ווי

בא אייך אין יוראָפּ? אַלע האָבן אייגעפּאַלענע ברוסטן מיט מי-
דעלשע הענט?

— אזוי, אזוי, לָאָז זיך ניט, סעם! — האָט דער רעוורענד
אונטערגעגעבן סעמען היץ.

— מורנו ר' סעם האָט אַפּאַרטיקן תּירוץ! — האָט בינם
אויסגעשאָסן מיט אַ ציגן געלעכטער — ער ווייסט ניט אַ פנים פון
„בחקותיהם לא תלכו“, הא, הא, הא!

— גלויב מיר, בינם — האָט דער אַלטער משה געשמייכלט —
מען קאָן דיין קשיא אויך פּאַרענטפּערן! מסתמא ווייסן זיי, די
אַמעריקאַנער קינדער וואָס זיי טוען! אויב זיי זענען ניט קיין
נביאים, זענען זיי דאָך בני נביאים! הא, הא, הא, האָסט אָפּגע-
זאָרגט! און די פּלי-קודש, אונזערע רבנים מיין איך, זענען בע-
סער? כּווייס, מיט אַ יאָר דרייסיק צוריק, אַז די ערשטע קהלה פון
גאַליציאַנער יידן האָבן אויסגעבויט די שול אויף פיט סטריט,
האָבן מיר גענומען טראַכטן וועגן אַ רב. מיר האָבן באַשלאָסן
אַראָפּצוברענגן ר' אברהם, דעם לעמבערגער מגיד, אַ ייד אַ
למדן, געהאַט אַ באַרוף און דערצו אַ חכם, ווי זעט מען דאָס גאָר
היינט? ר' אברהם האָט מסתמא געקריגן אין לעמבערג, כּווייס,
אַכט, צען גולדן אַ וואָך שכירות. האָבן מיר אים געשיקט אַ בריוו,
אַנגעבאָטן פּופּצן הונדערט טאָלער אַ יאָר שכירות און פּאַרזיכערט,
אַז ער וועט מאַכן נאָך פּופּצן הונדערט דערנעבן. דאַכט זיך גוט,
האַ? דריי טויזנט טאָלער אַ יאָר דעמאָלט, פּשש... איז געווען אַ שלל
מיט גאָלד! איר ווייסט דאָך, ס'טוט זיך ניט אזוי גיך ווי עס
רעדט זיך, ס'האָט גענומען צייט, בקיצור, וואָס מיינט איר? ר'
אברהם האָט אונז שיינ באַדאַנקט, געשריבן, אַז ער האָט ניט
וועמען איבערצולאָזן זיינע אָרעמע לייט און ער קאָן ניט קומען.
נו, פּאַרשטייט איר דאָס? וואָלט דאָס אַן אַמעריקאַנער רב
געטאָן?

בשעת דער אַלטער משה האָט גערעדט, האָט קיינער ניט באַ-
מערקט ווי חוה איז אַריין. זי איז געבליבן שטיין נעבן דער טיר
מיט פּאַרבּראַכענע הענט און אזוי ווי אַ ינדענע, באַ וועלכער עס
איז דאָ אַ גוסס אין שטוב און זי קומט איינרייסן אין שול אַריין.

אזוי האָט חוה זיך אַ וואָרף געטאָן צו מיסעס ריטש, זי אַרומגע-
כאַפט און גענומען וויינען:

— וואָס האָט איר פון מיר געוואָלט? וואָס האָט איר מיך
געקוילעט אָן אַ מעסער? גיט מיר אָפּ מיין מאַן?

אַלע זענען אויפגעשפרונגען פון די פּלעצער, ניט געוואָסט
וואָס דאָ איז געוואָרן, זיך אַרומגעקוקט, ביסלעכווייז גענומען פאַר-
שטיין און שעמענדיק זיך פאַר זיך אַליין האָט יעדער איינער
באַטראַכט וואָס גיכער אַרויס פון דאַנען.

דערווייל האָט חוה אָנגעכאַפט פּאָלאַקן אונטער דעם אָרעם
און געשריען:

— קום אַהיים! דו מוזט שוין גיין! כ'לאָז דיך מער ניט
אָפּ! ייִדן! געוואָלט! — האָט זי זיך געווענדעט מיט אַ הייזעריקן
קוויטש צו אַלע אין שטוב נאָך הילף — ייִדן, ווי לאָזט איר דאָס
צו? ס'איז דאָך אויס וועלט! ווי איז דאָס געהערט געוואָרן?

סעם האָט פאַרשטאַנען, אַז דאָס איז פּאָליס אַרבעט. זי איז
טאַקע געשטאַנען מיט אַן איינגעהאַלטענעם געלעכטער און הנאה
געהאַט פון דער גאַנצער חתונה, סעם האָט מיט אַמאָל אַ ציטער
געטאָן — ער האָט דערזען אין צווייטן צימער אַ פּאַר שוואַרצע,
שאַרפע אויגן. זאָל דאָס זיין אַלעק? אין צווייטן צימער איז קיי-
נער ניט געווען.

פון הויף האָט זיך געהערט ווי ספּאָרט רייסט זיך, בילט
אויף עמעצן. סעם איז צו צום פענסטער.

ספּאָרט איז געשפרונגען מיט אַ בילעריי, ניט צוגעלאָזט צו
זיך אַ קליין-געוויקסיקן, ברייטבייניקן בולדאָג, מיט אַ פאַרעקשנט
פּלאַטשיק פנים, וועלכער האָט דוקא געוואָלט אַריין ספּאָרטן צווישן
די פיס.

— אַלעקס הונט — האָט סעם צו זיך געזאָגט און גאליק
געשמייכלט — דער „גיני“ האָט חוהן אויך אַהערגעבראַכט.

די הינט האָבן זיך געיאָגט מיט אָפענע פּיסקעס, אויסגעשניטן
אַ קרייז, וואָס איז געוואָרן אַליין גרעסער און גרעסער און ווי צוויי
„פייטערס“ האָבן זיי געהיט איינער דעם צווייטנס באַוועגונגען. מיט
אַמאָל איז ספּאָרט פאַרלאָפּן פון אַ זייט און אומגעוואָרפן דעם

בולדאָג מיט די קרומע לאַפּעס. די הינט זענען אַריין איינער דעם צווייטן מיט אויסגעשטירעטע ציין, זיך געראַנגלט, באַלד איז ספּאַרט אָפּגעשפרונגען אַ הינקעדיקער און נאָך מיט מער רוגזע האָבן זיי זיך איינגעגעסן איינער אין דעם צווייטן.

אַלעק איז אַרויס פון קאַריראַר און גענומען שלאַגן ספּאַרטן מיט אַבעזים-שטעקן. מער האָט סעם ניט געדאַרפט. מיט פאַר-קוועטשטע פּויסטן איז ער אַרויס פון שטוב און זיך געוואָרפן אויפן איטאַליענער. באַלד זענען זיי ביידע געלעגן אויף דער ערד, שטיל געסאַפּעט, זיך איינגעגעסן איינער דעם צווייטן מיט די פיס, מיט די הענט, מיט די גאַמבעס, זיך געביסן — זיי זע-נען אויפגעשפרונגען בלאַסע, צעבאַלטע, עטלעכע מינוט ווי צוויי צעוויילדעטע קאַפּ-הענער, אויסגעמיטן איינער דעם צווייטן, זיך פאַרמאַסטן, ניט געטראָפן און מיט אַמאָל האָט אַלעק אויסמיידנדיק סעמס אַ קלאַפּ זיך צוגעזעצט און די פּויסט איז אים אַריין גלייך אין אויג. אַלעק איז געפּעלן אויף דער וואַנט, באַלד צו זיך נע-קומען, זיך געוואָרפן אויף סעמען און אין דער זעלבער צייט זיך פאַרמאַסטן מיטן פּוס סעמען אין בויך אַריין. סעם האָט באַצייטנט געכאַפט אַלעקס פּוס און דער איטאַליענער איז אַפּאַל געטאָן ווי אַן אונטערגעזעגטער בוים.

אַלעק האָט זיך קוים אויפגעשטעלט. דאָס רעכטע אויג איז אין גאַנצן פאַרלאָפן געווען פון קלאַפּ און אַ טונקל בלויע שטיק פּלייש, גרויס ווי אַן איי, איז אַרויס אונטערן אויג. די הינט האָבן זיך געיאָגט ווי פּריער. ספּאַרט אַ צעבלויטיק-טער איז געשפרונגען אויף דריי פיס און באַ יעדער געלעגנהייט אַריס געטאָן מיט די אויסגעשטירעטע ציין דעם בולדאָג איבערן קאַרק.

אַלעק האָט זיך ווידער געוואָרפן אויף סעמען. סעם האָט אָן רחמנות גענומען העמערן מיט די פּויסטן, גע-שלאַגן אַלעקן, וווּ ער האָט נאָר געטראָפן, געטרייבערט זיין פנים, און מיט אַמאָל האָט ער אים אַפּלאַס געטאָן מיט דער פּויסט אונ-טער דער גאַמבע.

אַלעק האָט זיך אָפּגעגאַסן מיט בלוט.

גלייך ווי סעם האָט דערזען דאָס בלוט האָט ער זיך אַ רוק
אָפּ געטאָן, אָנגעהויבן ציטערן און געפילט ווי די הענט הייבן זיך
שוין ניט מער ווי פריער.

סעם האָט דערפילט ווי ער וואָלט זיך אַ שניט געטאָן מיט אַ
שאַרף מעסער און עס איז אים וואַרעם געוואָרן. ער פאַלט? דער
הויף ווערט פול מיט מענטשן, מען לויפט, מען שרייט, ער פילט
ספּאַרטס צונג אויף זיין פנים, דאָס לייב ברייט, און עפעס אַ מורא-
דיקער באַרג פאַלט אויף אים, צעקוועטשט אים אינגאַנצן.
אַלעק האָט אים געשטאָכן.

צוויי יאָר שפעטער. סעם אַרבעט באַ מיסעס ריטש, ווי פריער.
פאַלאַק דער סאַלון-קיפער, האָט זיך שוין לאַנג צעגאָסן, ליגט אַ
פאַראַלזירטער אין אַ זייטיק צימערל און ווען ניט חוה, וועלכע גייט
אום אַרום אים, וואָלט ניט געווען ווער עס זאָל אים דערלאַנגען אַ
גלאַז-וואַסער. דער אַלטער משה און דזשייק זענען שוין אויפן
עולם-האמת. פאַלי איז אַנטלאָפן מיט אַלעקן, אַליין געקומען צוריק
און זינגט איצט אין אַ „מווינג-פיקטשור“. מיסעס ריטש ווערט
דיקער פון טאָג צו טאָג, קריגט זיך מיט סעמען, בעט אים גלייך
איבער און קלויפט זיך גלייך נאָכן מאַנס טויט חתונה האָבן מיט
אים.

מאַריס און זיין זון פיליפּ

(1913)

מאָריס, א געוועזענער וואָדעוויל-אַקטיאָר, מיט אַ פּאָר שטייפּע אויף אַרויף פּאַרדרייטע וואָנסן, ווי באַ קייזער ווילהעלם, מיט אַ הייזעריקער שטימע פון צופיל בראַנפן טרינקן, האָט געמאַכט רעפּעטי-ציעס מיט זיין קליינעם פּיליפּ, אַ יינגל פון אַ יאָר עלף.

מאָריס איז געשטאַנען אין מיטן צימער אין אַ פּאָר הויזן מיט אַ קאָלירט לייבל, געהאַלטן איין האַנט אין אַ הויזן-קעשענע און מיט דער צווייטער האַט ער דיריזשירט, איינגעזונגען מיט פּיליפּן קיפּלעטן. פון מאָל צו מאָל האָט מאָריס אַ זופּ געטאַן פון דער פּלאַט בראַנפן, וואָס איז געשטאַנען אויפן טיש, גענומען עטלעכע הייכע טענער מיט זיין הייזעריקן באַס און איז באַלד אַנטשוויגן געוואָרן. אים האָט זיך געדאַכט, אַז נישט ער זינגט, נור עפעס אַ פעטער רוסישער פּוּלִקאָוויק מיט צוויי לאַנגע באַקנבערד קאַמאַנ-דעוועט מיט אַ פּאַלק זעלנער.

מאָריס האָט פון פּאַרדרוס געטאַן עטלעכע צי פון דער פּלאַט, זיך געזעצט און אָנגענומען פּיליפּן פּאַר דער גאַמבע: — זעצט, פּיליפּ, מיר זינגערס זענען גאָר עפעס אַנדערש, אַן אַנדער מין סאָרט מענטש — — — מיר זענען אַרטיסטן! און אַרטיסטן, פּאַרשטייטו מיך, מוזן טרינקען! עס זינגט זיך גאָר בע-סער נאָך אַ גלעזל משקה! וואָס גרעסער אַ זינגער איז, אַלץ מער טרינקט ער — האָט דער אַלטער געענדיקט מיט אַ שמייכל, אַ גלעזן געטאַן מיט זיינע גלעזערנע, שפּורע אויגן און אַ לאַנגן צי געטאַן פון דער פּלאַט.

און אַז פּיליפּ האָט זיך פּאַנאָדערגעזונגען אויף זיין ווייך שטימעלע, איז דער האַלב-אַנגעטרונקענער פּאַטער געזעסן, פון נחת געלאָזט טרערן און האָט אונטערגעברומט: „ס'וואַקסט אַ פּליי! ס'וואַקסט!“

— זשוליק! — האָט ער מיט אַמאָל דורכגעזיט דורך די ציין און אַ קניפּ געטאָן דעם יינגל אין געזעס אַריין — שניידסט זיך אַ לייט, בנאמנות! וועסט זיין „סאָן אָף עי גאָן“ מער לייט פון דיין טאַטן! וואָרט, וועסט נור אונטערוואַקסן, גיב איך דיך גלייך אַריין אין אַזאַ סקול: קאַנסערוואַטאָריום, הייסט עס, און וועסט אַרויסקומען אַ פאַרטיקע פּלי, אַ קאַרוזע האַ, האַ! נישט דאַרפן זינגען אין די גאַסן פאַר אַקסן, וועסט ווערן אַן אָפּעראַ-זינגער!
דאָ האָט זיך דער אַלטער צעלאַכט און באַלד גענומען וויינען מיט טרערן ווי ביבערין.

— קום אַהער, פּיליפּ — האָט מאָריס געזאָגט, און אים אַריינגעגאַסן אַביסל בראַנפן אין אַ גלאַז — גא, געוויין זיך צום פּיטערן טראָפּן.
דער קליינער האָט אויסגעטרונקען און זיך פאַרקרימט ווי נאָך אַ פּיטערן פּיל.

— ס'ברענט? האַ, האַ, האַ! — האָט דער אַלטער זיך צע-לאַכט, אַרומגעכאַפט דעם קליינעם פּיליפּ און אים גענומען קושן.
— נאַרעלע, וועסט ניט דאַרפן טרינקן קיין בראַנפן — שאַמ-פאַניער וועסטו גיסן, שאַמפאַניער! האַ, האַ! און מיטן אַלטן וועסטו זיך שעמען? האַ, ממזר דו? שעמען זיך מיטן גאַסן-זינגער!? דו ווייסט, ווער דיין טאַטע איז אַמאָל געווען? ניט קיין גאַסן-זינגער! אַסטאַר! אַסטאַר איבער וועמען מענדזשערס פּלעגן זיך שלאָגן! די שענסטע מיידן האָבן איך געהאַט, בעסטיעס!
דאָ האָט זיך דער אַלטער פאַרהוסט, רויט געוואָרן, ווי אַן אינדיק, און געשטאַמלט:

— אַמענטש וועסטו ווערן פאַ מיר, אַמענטש! די שענסטע מיידן וועסטו האָבן דו, בעסטאַרד! ניט דאַרפן זיך אַרומשלעפּן מיט פּריילעכע שוועסטער, ווי דיין טאַטע! — פאַניע אַרטיסטשע, גאַספּאַדין אַרטיסט, יור עקסעלענץ — האָט מאָריס אויסגעשריען און דערזיפט דאָס לעצטע פון דער פּלאַש.
פון צווייטן צימער איז אַריין מאָריסעס בעל-הביתטע, אַ הויכע, שוואַרץ-חנעוודיקע ליטוואַטשקע מיט אַ יצר-הרע פּלאַסטערל אויף דער באַק. זי האָט פאַרלייגט אירע אַנטבלויזטע הענט

אויף דער פֿולער ברוסט און אַ סמאָטשקע געטאָן מיט די
ליפן.

— וואָס זאָגט איר ניט צו דעם וועטער? ס'האַלט אין איין גיסן
— — — און פאַר פרנסה-געבער איז דאָס אַ פיקניק, רק ער שלאָפט.
מאָריס, זעננדיק זיין בעל-הביתטע, איז גלייך אויפגעשפרונגען, זיך
עלעגאַנט פֿאַרנייגט און ער האָט איר אונטערגערוקט אַ שטופֿ:
— זיצט מיסעס פֿלום!

— ווער האָט צייט צו זיצן — האָט מיסעס פֿלום געענטפֿערט,
פֿאַרזשמורעט עטוואָס אירע אויגן, וויסנדיק, אַז אזוי איז זי שענער — וואָס
האַב איך אייך געוואָלט בעטען?! יאָ, מאָריס, האָט איר פֿילייכט אַ
„קוואַטער“? כ'ברויך אַריין צו וואַרפן אין „געזומיטער“.

— יאָ=וואָל, ליידי! יאָ=וואָל! — האָט מאָריס אונטערגעברומט,
אַרויסגענומען פֿון זיין טיפער קעשענע אַ קוואַטער, זיך געשטעלט אין אַ
אַ טראַגישער פּאַזע און אויסגעדעקלאַמירט:

— „מיין שיינע „ווענוס“, איך שענק דיר מינע גיטער, גליקלעך
מאָך איך דיר, איך שווער דיר ביים „יופיטער!“ און האָט זי אַרומגע=
בומען.

מיסעס פֿלום האָט זיך פֿלומרשט געווערט און אים גענומען מוסר=
זאָגן:

— אַי, מאָריס, מאָריס, ווי שעמט איר זיך ניט, אָן עלטערער ייד,
און ס'ליגט אייך נאָך אין קאַפּ אַזעלכע נאַרישקייטן.
דערווייל איז סילווע, מיטער פֿלומס טעכטערל פֿון ערשטן ווייב,
אַ פֿלאַנדע מיידל פֿון אַיאָר עלף, אַריין אין צימער און איז צו צו
פֿיליפּן.

— פֿיליפּ, וועסט גיין אין „מוווינג פיקטשורס“?
— „שור“ וועל איך גיין, וואַרט, ס'וועט באַלד זיין געלט — האָט
פֿיליפּ געזאָגט, אַ ווינק געטאָן מיט זיינע שוואַרצע אויגעלעך און געוויזן
אויפן פֿאַרל.

— ווי שעמט איר זיך ניט, ס'איז דאָך אַ חרפה פֿאַר די קינדער —
האָט מיסעס פֿלום געזאָגט, זיצנדיק ביי מאָריסן אויפֿן שויס.
— געוויס, געוויס, ווי דען — האָט מאָריס געשטאַמלט און אַ געשריי
געטאָן: — פֿיליפּ, אַ רוח אין דיין — מאַרש מיט סילווען, הינטישע לעבערסן!

פיליפ מיט סילווען זענען ארויס פון צימער, צוגעמאכט די
טיר און גענומען איינציקווייז אריינקוקען דורך דעם שלאס-לעכל.
פיליפ האָט פון גרויס שמחה אַרומגעכאַפּט סילווען, איר אַקוש גע-
טאָן און איז צו צו מיסעס בלומס מאַן, דעם בלינדן זרח, וואָס
איז געשלאָפּן אויפן בעטל, און אים גענומען וועקן?
דער בלינדער איז אויפגעשפרונגען, ווי אַן אָפגעברייטער,
ברייט צעעפנט זיינע הינערישע אויגן:

— ווער איז דאָס? וואָס איז?

— זרח, גיב אַ „דיים“, וועל איך דיר עפעס זאָגן!

— און אַ „ניקל“ איז ניט גענוג, דו „סאַקער“?

— ניט ווייניקער ווי אַ „דיים“, דו בלינדער „קאַיק“!

דער בלינדער האָט געקרעכצט, געשאַלטן, אַרויסגענומען פינף
סענט, געעפנט דאָס מויל און אין גאַנצן האָט ער אויסגעזען ווי אַ
כינעזישער גאָט.

— נו, זאָג שוין, זאָג!

דער פאַ קושט זיך מיט דיין ווייב! נור געדענק, זאָג ניט,
אז איך האָב געזאָגט — האָט פיליפ אַרויסגעפלאַצט מיט אַגעלעכ-
טער.

ער האָט געמאַכט פאַר גרויס שמחה דריי קאָזשאַלקעס און
אַרויס מיט סילווען.

דער בלינדער איז אויפגעשפרונגען, געכאַפּט דעם שטעקן און,
טאַפנדיק, האָט ער אויפגעפראַלט מאַריסעס טיר, מורא האָבנדיק
אַריינצוגיין. ער האָט געטופעט מיט די פיס, געקלאַפּט מיטן שטעקן
אין דער פּאָדלאַגע, געגלאַצט מיט זיינע פּאַרצעלאַנענע אויגן און
געשריען:

— רבקה, אַ בראַך אין דיינע ביינער, וווּ ביסטו, וווּ,

חצופה!?

רבקה האָט זיך אַריס געטאָן פון מאַריסעס הענט און אים
געוויזן אויף איר בלינדן מאַן:

— ליבער גאָט, שלאַקירעק זאָל ער ווערן! דער בלינדער

הונט!

מאַריס איז געשטאַנען אין מיטן שטוב, געקוקט מיט אַ

שמייכל דאָ אויפן בלינדן, דאָ אויף רבקהן און האָט אַ טראַכט
געטאָן:

— „מוט פאַרלירן פאַסט ניט פאַרן בראַוון קריגער,
אפילו אין דעם קלעם איז נאָך אַלץ דער טיגער — טיגער!“

מיטאָג צייט איז מאָריס אַרויס פון שטוב אין זיין קאָלירטן
לייבל אָן אַרבל, מיט הנאה באַטראַכט די לענג פון פיטקין עוועניו
און זיך פאַנאָנדערגעפייפט.

פון קעלער-שטוב איז אַרויס דער „דזשעניטאָר“, אַפערציק-
יעריקער איירישער מיט אַרויטער נאָז און אַ גלאַט ראַזירט פנים.
נאָך אים — זיין ווייב, אַ הויכע, געזונטע ניגערטע, מיט ליפן ווי
פלאַכטעס און מיט אַ גרויסן, קיילעכדיקן בויד. אין איין האַנט האָט
זי געהאַלטן אַ בעזים און אין דער צווייטער אַ בלעכן קעסעלע פאַר
ביר.

באַ איר קלייד האָבן זיך געריבן דריי קליינע ניגערלעך, מיט
דיקע ליפּעלעך, מיט קורצע אויפגעשטעלטע צעפלעך און אויסגעזען
האַבן זיי, ווי שוואַרצע קודלעטע שצעניאַקעס.

— האַלפּאַ, מאָריס, אַ פיין וועטער, האָט דער איירישער גע-
זאָגט און אויסגעשפיגן פון מויל אַ גאַנצן פלאַסטער קיי-טאַבאַק.

— יא, יא, יעס סער — האָט מאָריס געצויגן די ווערטער,
פאַרדרייט די וואַנסע, אַקלאַפּ געטאָן דזשאַנען אין דער פלייצע,
ווייזנדיק אויפן ווייבס בויד און געזאָגט:

— ביסט „ביזי“ דזשאָן!

דזשאָן האָט מעשה בעל-הבית באַטראַכט דעם ווייבס בויד
און זיך נאַריש צעשמייכלט.

די ניגערטע האָט פאַרקאַשערט אירע ליפן, אַ גלאַנץ טוענדיק
מיט אירע ווייסע ציין, אַ גלאַנץ געטאָן מיט די אויגן, זיך איינגע-
בוידן אין דרייען, צוהאַלטנדיק מיט ביידע הענט דעם בויד, און
זיך פאַנאָנדערגעלאַכט ווי אַ קאַבילע.

מאָריס איז לייכט אַראַפּ פון טרעפל, זיך דורכגעשפאַצירט
איבערן טראַטאָר און האָט חשק געהאַט אַריין אין „סאלון“ אויס-
טרינקען אַ גלעזל ביר.

אויף א טרעפל איז געזעסן א יידענע פון א יאָר פּערציק, א קורצע, א דיקע ווי א יאָטקע-קלאָץ, מיט אַן איבערגעלייגטן גוידער און מיט אַ פנים פון אַן אַלטן מאָפּס. זי האָט געהאַלטן די פּיס צעשפּרייט און מיט הנאה האָט זי געכאַפט אַרץ-ישׂראל-ניסלעך, וואָס זענען געלעגן באַ איר אין שויס, און זיי געוואָרפן אין מויל אַרײַן.

— מיסטער מאָריס, איר דערקענט מיך שוין גאַרנישט? אַ מענטש גייט דורך, כ'ווייס, הינט, טייפּל, שמעק אַרײַן!

— האַללאָ, האַללאָ, מיסעס סאַלאַמאָן, ווי גייטס! — האָט מאָריס געזאָגט און זיך אָפּגעשטעלט. ער האָט אַרײַנגעשטעקט די האַנט אין איר קלייד, געכאַפט עטלעכע ניסלעך און בשעת מעשה איר אַ קיצל געטאַן.

— „שעם יורסעלף“ — האָט מיסעס סאַלאַמאָן געזאָגט פּלומרשט אַ באַליידיקטע, האָט צונויפגענומען די ניסלעך און מיט אַ קרעכץ זיך אויפגעשטעלט.

— אַי, די היץ, די היץ! ניט אויסצוהאַלטן! די „פּיפּערס“ שרייבן — מענטשן פּאַרן ווי פּליגן, קומט אַרויף מאָריס. ביי מיר איז קיל, אַ מחיה!

— יא, יא, מיסעס סאַלאַמאָן, דאָס איז פּיין — האָט מאָריס געשטאַמלט און ניט ווילנדיק זיך נאָכגעשלעפט.

מיסעס סאַלאַמאָן האָט אים אַרײַנגעפירט אין איר זאַל, זיך אַנטשולדיקט און איז באַלד אַרויס.

מאָריס האָט באַטראַכט דעם אָפּגעבליאַקעוועטן דיִוואַן, וואָס איז געווען אויסגעשפּרייט אויף דער פּאַדלִאָגע און פון וועלכן עס האָבן זיך געהויבן גאַנצע זיילן שטויב, ווען מען האָט געטרעטן איבער אים. ער האָט באַטאַפט די אויסגעבעטע שטולן, די איבער-געצויגענע פּיאַנאָ, האָט זיך באַקוועם אַרײַנגעזעצט אין אַ וויג-שטיל און שטיל געזונגען:

— לילית האָט פאַרשפּרייט אַ נעץ, און זי ווייס ניט, אַז כ'בין אַ לין.

מיסעס סאַלאַמאָן איז באַלד אַרײַן מיט אַ טאַץ אין דער האַנט. אויף דער טאַץ איז געשטאַנען אַ סאַפּאָן וואַסער, א פּלאַש ביר און אַ טעלער מיט אויבסט.

מאָריס האָט געעפנט די פּלאַש מיט אַ שאַס, געטרונקען אַ
גלעזל נאָך אַ גלעזל, פאַרביסן מיט אויבסט.
— איר ווייסט, מיסעס סאַלאַמאָן, מען וועט מוזן גיין אָפּ-
טער צו אייך!
— מיטן גרעסטן פאַרגעניגן! — האָט זי געענטפערט אַ צע-
פרידענע.

— כ'זאָג אייך — האָט מאָריס פאַרטגעזעצט — כ'בין גאָר
פרישער נעוואָרן! וואָס אַ גלעזל ביר מאַכט!
— דאָס טענה איך דאָך, מאָריס. איר זייט דאָך עפעס אַ
מאָן, ס'איז דאָ אויף וואָס אַ קוק צו טאָן און גאָר נישט — איר
פּלאַגט אָפּ אייערע פּאָר יאָר! ווי לאַנג איז דער שיעור צו זיין אַן
אַלמין?
— נו, נו, מיסעס סאַלאַמאָן, זעט טאַקע עפעס פאַר מיר אַ
שידוך?

— וואָס שידוך, ווען שידוך, די קאַץ שיקט מען ניט נאָך די
פוטער — האָט זיך מיסעס סאַלאַמאָן צעלאַכט — אַז איר האָט זיך
פאַרדרייט אַ קאָפּ מיט רבקהן, די חצופה, ווער וועט דאָס וועלן
האַבן „ביזנעס“ מיט אייך? כ'ווייס, מען זאָגט עפעס אַ יידענע, מילא,
אַבער דאָס איז דאָך קיין יידענע אויך ניט, אַ בעזדיעטניצע, אַ
יאַלאַווקע, אַפגעווינט מיטן ערשטן מאַן זעקס יאָר און גאָר ניט —
ער האָט זי אַפגעגט. ווייסט איר פאַר וואָס? — האָט זיך מיסעס
סאַלאַמאָן צוגערוקט צו מאָריסן און האָט זיך צעלאַכט — ס'איז
מיר אויף מיין וואָרט אַ חרפה עס צו דערציילן פאַר אַ מאַנספיל
— זי האָט דאָך קיין — — כאַ, כאַ, כאַ! ווי איך בין אַ יידישע
טאַכטער!

— יאַ, יאַ, דאָס איז אינטערעסאַנט, שפּאַנענד! — האָט מאָ-
ריס דעקלאַמירט, קנאַקנדיק די ניסלעך.
— ווען איר פּאַלגט מיך פאַראַיאָרן — האָט מיסעס סאַ-
לאַמאָן ווידער אָנגעהויבן, אַראַפּלאָזנדיק די אַייגן — און חתונה
געהאַט, וואָלטן מיר געלעבט ווי לייטן גלייך. איר וואָלט באַ מיר
קיין פינגער אין קאַלטן וואַסער ניט געדאַרפט אַריינשטעקן, כ'בין,
ברוך השם, קיין קבצנע, אין הויז באַ מיר, איז קיין עין הרע, פון

כל טוב, און ס'איז נאָך דאָ אַ פּאָר דאָלאַר אין באַנק אויך, פּאָרט
אַ היימישע "ב'זונעס". כ'גיב אַוועק אַ דאָלאַר אויף אַ חודש, קריג
איך צוריק אַנדערהאַלבן. ווער מאַכט דאָס היינטיקע צייטן בעסערע
געשעפטן?

— אָסור ראַקאָפּעלאַ! — האָט זיך מאָריס צעלאַכט.
— איר זייט אַ לץ! — האָט מיסעס סאַלאַמאָן געזאָגט און
מאָריסן אַ קלאַפּ געטאָן איבערן פּוס — איר באַרעכנט אייך בע-
סער, מאָריס, און זעט, אַז כ'מיין אייער טובה מער ווי מיינע.
נור וואָס טויגן די רייד, ווי לאַנג איר וועט וווינען באַ רבקה
טליק, זייט איר אַ פּאַרפּאַלענער!
— וואָס איז שייך — האָט מאָריס אַ ברום געטאָן, זיך
אויסגעשטעלט, אַריינגעלאָזט די הענט אין די הויזן קעשענעס, זיך
איבערגעצויגען, גענומען שפּרייזן איבערן דיוואַן און געטראַכט:
— „איך בין דיר מוחל, וואָס דו רעדסט, ווייל דו רעדסט
ווי אַ קינד און פּערשטייסט ניט דיין געפּערלעכע לאַגע אַצינד.“
— איר וועט פּלייכט נאָך טרינקען אַ גלעזל ביר? — האָט
מיסעס סאַלאַמאָן איבערגעריסן די שטיקלייט.

— ווער זאָגט זיך דאָס אָפּ פּון אַ גלעזל ביר? — האָט מאַ-
ריס געזענטפּערט שפּאַנענדיק איבערן צימער.
מיסעס סאַלאַמאָן איז אריין אין קיך.

מאָריסן איז מיט אַמאָל איינגעפּאַלן, אַז ס'וואַלט געווען אַ
פּלאַן חתונה צו האָבן מיט דער י'דענע. אמת, רבקהן איז טאַקע
אַ שוָד, נאָר גאָרניט, ער וועט זי נאָך דער חתונה אויך קריגן
און דערווייל וועט ער זיין אַ סאַרזאָרגטער! ווי זאָגט זי אַליין:
"ניט דאַרפן איינטינקן אַ פינגער אין קאַלטן וואַסער." אַמען שמועסט,
אַז זי האָט אַ שול מיט גאָלד.

דערווייל איז מיסעס סאַלאַמאָן אריין מיט אַ פּלאַש ביער. מאַ-
ריס האָט גענומען די פּלאַש, זי בעטראַכט עטלעכע מאָל אָפּגעווישט
דאָס העלדל מיטן טישטעך, וואוילערניש אַ קלאַפּ געטאָן דעם דנאָ פּון
דער פּלאַש אָן זיין האַנט און דער קאָרק איז אַרויס מיט אַ שוָס.
ער האָט אַריינגעצויגען אַ גלאָז נאָך אַ גלאָז, אויסגעדרייט מיט צוויי
פינגער די גאַנצע וואַנסען און זיך אויפגעשטעלט.

— הערט, מיסעס סאַלאַמאַן, איר זייט טאַקע גערעכט, כ'האַב זיך נאָר וואָס באַרעכנט, אַז דער שידוך איז פאַר מיר ווי געוונטשן, ווי כ'בין אַינד! נא, גיסט זיך איין אַ גלאַז ביר און מיר וועלן טרינקן לחיים! גייט רבקה אויפן פייער! מאַרגן „מוף“ איך אַרויס!

ער האָט אַרומגעכאַפט די דיקע מיסעס סאַלאַמאַן, זיך צעקושט מיט איר אויף איין באַק, אויף דער צווייטער, דערטרונקען דאָס גלאַז ביר זינגענדיק:
— „לחיים מיין שאַץ, לחיים מיין שעצל, לחיים מיין לאַקי רעץ-קלעצל“.

סילווע איז איינע אַליין געווען אין שטוב. זי האָט אַרויסגע-
נומען רבקהס קעסטעלע פודער, זיך איינגעפודערט, אָנגעטאַן רבקהס
קאַפעליש מיט דער לאַנגער שוואַרצער שטרויס-פעדער, זיך אַריי-
געשטעלט אין שפיגל, עטוואָס אויפגעהויבן דאָס קורצע קליידל און
גענומען נאָכזינגען, אַפערוואַרפנדיק אירע פיסלעך און ווינקנדיק
מיט די בלויע אויגעלעך, ווי אַ וואַדעווייל-אַקטריסע:

„Hallo central! Hallo central!

Give me six-o three“

סילווע איז געווען אַזוי פאַרטאָן מיט איר זינגען און טאַנצן,
אַז זי האָט גאָר גיט באַמערקט ווי פיליפ איז אַריין מיט זיינע
„ראַלערס“ פון דער גאַס.

פיליפ איז געבליבן שטיין באַ דער טיר מיט אַן איינגעהאַל-
טענעם געלעכטער, זיך צוגעקוקט ווי סילווע „עקטעט“, און אים
איז איינגעפאַלן זי איבערצושרעקן. ער האָט שטיל אַוועקגעשטעלט
די „סקייטס“, אויפגעזוכט דעם בלינדן זרחס אַן אַלטן ראַק מיט אַ
פאַרשוויצטן האַרטן קאַפעליש, זיי אָנגעטאַן. ער האָט פאַרבוירן
זיינע אויבערשטע לעפלעך פון די אויגן אַזוי, אַז דאָס רויטע האָט
זיך אַרויסגעזען, גענומען אַ שטעקן אין האַנט אַריין און איז,
טאַפנדיק, מיט שווערע טריט אַריין אין צימער, נאָכמאַכנדיק זרחס קול:
— רבקה, אַ בראַך אין דיינע ביינער, וווּ ביסטו, וווּ? רבקה,
פאַרשרעהט זאָלסטו ווערן! תּצופּה! דערווערגז וועל איך דיך!

סילווע האָט זיך איבערגעשראַקן, אַראָפּגעריסן דעם קאַפּעליוש, אים אַ שליידער געטאָן אויפן בעט. זי האָט זיך אָבער באַלד צע-לאַכט, דערווענדיק, אַז דאָס איז פּיליפּ.

— גיי צום טייל! האָסט מיך איבערגעשראַקן צום טויט!
פּיליפּ האָט זיך געמאַכט ניט הערנדיק, געשאַלטן, געטופּעט מיט די פּיס, געגלאַצט מיט די רויטע אויגן, אָנגעכאַפט סילווען פאַר די האָר, זי אויסגעצויגן אויף דער פּאָדלאַגע, געשלעפט און געשריען:

— דערווערן וועל איך דיר, דערווערן! מיטן שפור, מיט דיין „ליובאַוויק“!

סילווע האָט זיך צעוויינט אויפן קול.
— וואָס וויינטסט?! ס'איז דאָך געווען אַ שפּאַס. ביסט אַנאַר? כ'האַב געזען ווי דו „עקטעסט“, האָב איך אויך „געעקטעט“ — האָט פּיליפּ געשמייכלט און זיך אויפגעשטעלט.
סילווע האָט זיך אויסגעווישט די אויגן און אַן אָנגעכמורע-טע געזאָגט:

— אַז וועסט נאָך איין מאָל לאַכן פון מיין פאַ, וועל איך מיט דיר אייביק זיין ברוגז, וועסט זען! פאַר וואָס לאַך איך ניט פון דיין פאַ? אַ, ער איז דאָך אַזאַ שלעכטער! ווען ניט ער, וואָלט זיך מיין פאַ ניט אַרומגעקריגט מיט רבקה?
דו ווייסט, פאַרוואָס זיי קריגן זיך אַרום? „אַל בעטשע“ דו ווייסט ניט? רבקה וויל מען זאָל זי קישן, און דיין פאַ וויל ניט, דעריבער „גלייכט“ זי אים ניט.

— און דיין פאַ קושט רבקה? — האָט זיך סילווע גע-פרעגט.

— „שור“ קושט ער, פונקט ווי אין „מיינערס וואָדעוויל“. דו ווייסט, מיין פאַ איז דאָך געווען אַן „עקטער“ און אַז איך וועל אונטערוואַקסן וועל איך אויך זיין אַן „עקטער“, אָט אַזוי:
דאָ האָט פּיליפּ זיך געשטעלט אין אַ פּאַזע, מיט איין האַנט אַרומגענומען סילווען פאַר דער טאַליע, מיט דער צווייטער האַנט האָט ער אָנגענומען איר הענטל און איר אַ קוש געטאָן.
— „גראַדי היר“ — האָט סילווע אַ קוויטש געטאָן, אויסגע-

שפיגן, זיך אַרויסגעריסן פון פיליפן און אַריין אין קיך — כװעל
דערציילן פאַר דיין פאַ, וועסט זען! גיי, ביסט אַ חזיר! כװעל
מיט דיר קיינמאָל ניט ריידן.
זי האָט זיך אָנגעשפיגן אויף דער האַנט, גענומען רייבן
אויף דעם פלאַץ, וווּ זי האָט אַ קוש געקראָגן, און אַרויס אויף
דער גאַס.

מאָריס מיט רבקהן זייגען באַפאַלן דעם בלינדן זרח און
אים גענומען שטיקן. זרח האָט געמאַכט קולות, זיך געבעטן, זיי
זאָלן אים אָפּלאָזן. עס האָט אים ניט געהאַלפּן. זיי האָבן אים מיט
אַמאָל אויפגעהויבן, אויפגערוקט זאָס פענסטער און אים אַרויס=
געשליידערט. זרח איז געפאַלן מיט אויפטרײסלנדע געשרייען,
געפאַלן אַלץ שנעלער. און וואָס נענטער ער איז צו דער ערד,
איז זי זיך צעשווומען און ער איז ווייטער געפאַלן.

אַן אָפגעגאַסענער מיט שווייס, האָט ער זיך אויפגעכאַפט פון
שלאָף. ער האָט זיך באַלד באַרוקט, אַז עס איז ניט מער ווי אַ
חלום און זיך איבערגעצויגן. אין שטוב איז קיינער ניט געווען.
דעם בלינדן האָט זיך געדאַכט, אַז אין מאָריסעס צימער סקריפעט
דאָס בעט.

— שוין ווידער! — האָט זרח אַ ברום געטאָן און אויפגע-
שפרונגען אַן אויפגעקאַכטער פון זיין בעטל.
ער האָט גענומען רופן:

— רבקה! רבקה! סילווע! פיליפ! מאָריס! אַ מיתה-משונה
אויף אייך אַלע!

אין שטוב איז געווען שטיל. זרח האָט אויסגעשפיצט זיינע
אױערן, און אים האָט זיך ווידער געדאַכט, אַז דאָס בעט באַ
מאָריסן קרעכצט. ער איז געווען זיכער, אַז דאָרט איז קיינער
ניטאָ, פונדעסטוועגן איז ער פאַרזיכטיק אַריין אין מאָריסעס צימער,
און מיט אַ געמאַכטן פעס גענומען קלאַפּן מיטן שטעקן איבערן
בעטל:

— אָט אַווי! אָט אַווי! נאַט אייך! ממתן וועל איך אייך!
דעם בלינדן איז דאָס עסק געפעלן געוואָרן, ער האָט זיך

צעלאַכט, זיך אוועקגעזעצט אויפן בעטל, ארומגעטאַפט פון אלע זייטן, ארומגעשמעקט עס, ווי אַ הונט מיט דער נאַז, און מיט א קרעכץ איז ער אַרויס פון חדר.

אים האָט זיך אויסגעדאַכט, אז אלע זענען אין שטוב, באַ- האַלטן זיך אין די ווינקעלעך, אונטער די בעטן, אַז באלד וועלן אלע מיט אַמאָל אַרויסשפּרינגען, אים באַפּאַלן, דערווערען.

אַן אויפגעצייטערטער איז ער צו צום פענסטער. ער האָט ברייטער צעפּענט זיינע אויגן און זיך איינגעהערט ווי דער רעגן קלאַפט, שמייסט אין די שויבן, ווי מיט בייטשן. עס האָט אים דורכגעטרייט, ער האָט געפילט ווי אַ שרעק נעמט אים ארום און פון היימעכקייט וועגן האָט ער גערופן: רבקה, רבקה! חצופה! עס איז געווען שטייל. פון א ווינקל האָט זיך געטראָגן א הייזע-ריקער כככ... פון אַ קעצל.

— גאָר צורופן דאָס קעצל — האָט דער בלינדער צו זיך געזאָגט. — פּוססי, פּוססי, קאַם היר!

דאָס קעצל איז באלד אַרויס מיט אַ ווורטשן, זיך גענומען רייבן אָן בלינדנס פּוס. זרח האָט זיך איינגעבויגן, גענומען די קאַץ אויף די הענט און איינגעטויליעט זיין פנים אין ווייכן, וואַ-רעמען פעלכר.

— פּוססי, דיר איז קאַלט? — האָט זרח געטענהט צום קעצל, טויליענדיק שטאַרקער זיין פנים אין ווייכן פעלכר. דאָס קעצל איז אפנים ניט צופרידן געווען פון בלינדנס צערטלעכקייט, האָט עס אַ פּריסקע געטאָן און זיך אַרויסגעריסן פון זיינע הענט. עס האָט זיך געהערט אַ קלאַפן אין טיר. — „קאַם אין“!

מיסעס סאַלאַמאָן, וואַקלנדיק זיך ווי אַ פעטע גאַנדז, אין אַריין. — גוט איווינג, זרח, ווי גייטס? דאָס בין איך, מיסעס סאַ-לאַמאָן, ווו איז אייער פרוי?

— בנאמנות, אַגאַסט — האָט זרח געענטפערט אַ צופרידע-נער — זייט זשע מוחל, מיסעס סאַלאַמאָן, נעמט אַ שטול און זעצט אייך. איר פרעגט זיך, ווו רבקה איז? די שוואַרצע יאָר ווייסן זי! טליקעט זיך אַרום!

איר מעגט עס נאָכאַמאָל זאָגן — האָט מיסעס סאָלאָמאָן גע-
זאָגט, זיך אַוועקגעזעצט און אָפּגעפּראַכט — כ'האָב זי נור וואָס באַ-
געגנט מיט דעם קונצנמאַכער, דעם שכור, אויף זיי מעג מען יאָ
זאָגן: די „מיסעס“ מיט דעם „באַרדער“!

— אַזוי? געטראַפּן? אַי, אַי, אַי! — האָט דער בלינדער
זיך גענומען רייבן אַ האַנט אין אַ האַנט — נו, זאָגט איר, מיסעס
סאָלאָמאָן, איר זייט דאָך קיין נאַר ניט, ווי לעבט מען? וואָס קאָן
איך מיר, אַרימער קאַליקע, העלפּן?

— וואָס הייסט? — האָט מיסעס סאָלאָמאָן געפרעגט, צוריקנ-
דיק איר שטויל צו זרחן — איר זייט, דאַכט זיך, אַ מאַן און די
וועלט איז ניט הפּקר. אמת, ס'איז אַמעריטשקע גנב! אין יוראָפּ
וואָלט מען אַזאַ יונג די ביינער צעבראַכן, נאַר גאַרניט! איז
ראשית, מאַכט מען „מאַריסן“ צו „מופּן“! און דערנאָך לאָזט מען
זיך ניט בלאָזן אין דער קאַשע אַריין. איר זענט טאַקע אַ בלינדער,
אַבער פּאַרט אַ מאַנסביל, און רבקה איז ניט מער ווי אַן אשה.
איר נעמט זי נאַר פעסט אין די לייצן אַריין, וועט איר זען, ווי
זי וועט גיין אין שפּאַן!... נאַר ס'ערשטע, מאַכט צו „מופּן“ אַט
דעם קונצנמאַכער, אַז ניט זענט איר אַן איבערגעפּירטער! ער
וועט מיט זיינע זיסע ריידלעך אַרויסציען דעם לעצטן ביסן פּון
מויל! אוי, רבוננו של עולם, אויסכאַלעיען זאָל ער מיינע פּאַר טאָ-
לער!

— נו, נו, גיט טאַקע אַן עצה, מיסעס סאָלאָמאָן, ווי מאַכט
מען דעם פּאַרשוין צו „מופּן“? כ'האָב מורא — האָט זיך דער
בלינדער ביטער צעלאַכט — ער זאָל מיך ניט מאַכן צו „מופּן“. די
חברה וואָלטן מיך שוין לאַנג אַרויסגעפּאַקט נאָך „ברוקליין“.

— וואָס האָב איך דאָ אַסך צו טענהן? — האָט זרח מיט אַ
זיפּן געזאָגט. — כ'בין אַ „דעם פּול“, אַליין זיך שולדיק. גאָט
האָט געשטראַפּט, מיר צוגענומען די ראיה, האָב איך געדאַרפּט
נעמען די טויזנט טאָלער, וואָס כ'האָב באַקומען, און זיי אַריין-
געבן אין אַ „האַם“ — וואָלט איך מיר דאַרט געזעסן רונק און
סילווען וואָלט די שטאָט צוגענומען. האָט זיך מיר אַבער פּאַרגלויבט
חתונה צו האָבן און רבקהלע, די חצופּה, אַ בראַך אין אירע ביי-

נער, האָט דערשפּירט מיינע פּאַר סענט. ווי זי האָט זיך דאָס צו-
געפּוצט צו מיר, די געקאוועטע ליטוואַטשקע, מיך גערופן „זרחקע“
און „טייערינקער“. און דער טייוול ווייסט וואָס? ווער פאַרשטייט
זייער לשון, ווער, פּלעגט זיך פאַרקאַטשען די אַרבל איבער די
עלנבויגנס, מיר זיך הענגען אויפן האַלדז, צוואַגן דאָס אויבערשטע
פון שטויסל, האָב איך גערעכנט: כּווייס, פּאַרט בעסער אַן אייגן
בעט, ווי צו זיין אין אַ האָם. ווער האָט געוואוסט, אַז זי וועט
זיך אַריינגעמען אַ „ליובאַוויק“, דעם שפור, און יעצט גיי שריי
חי וקים!

— מיסעס סאָלאָמאָן, וואָס זאָל איך לאַנג ברייען, זי לעבט מיט
אים אונטער מיינע אויגן, אַז כּוּזע ניט! און דו, בלינדער הונט,
ווער צעפּלאַצט! ביסט קיין מאַן ניט מער! און ווער ווייסט, מיסעס
סאָלאָמאָן, אַזוינע חברה קאַגען מיך אָפּשמען. און מיין סילווע, אַ
פּינסטער יאָר אויף איר, זי האַלט דאָך אויך מיט זיי. און זיין
בנאָקל, פּיליפּ, אַ פאַרשרפּעט זאָל ער ווערן! אַ שיינע קאַפעליע, ווי
איר זעט!

— עס גייט עמיצער — האָט מיסעס סאָלאָמאָן געזאָגט און
זיך אויפגעשטעלט — צייט צו גיין! מען מוז צוגרייטן „סאפּער“
פאַר די קינדער.

— וואָס איילט איר זיך, מיסעס סאָלאָמאָן? דאָס איז דאָך
רבקה!

— ניין. כּ'גיי, „גוט באַי“, זרח.

ווען מיסעס סאָלאָמאָן איז צו דער טיר, איז רבקה אַריין
מיט אַ שירם אין דער האַנט. זי איז געבליבן שטיין. זיי האָבן זיך
ביידע אָנגעקוקט, ווי צוויי הענער.

— עס געפּעלט דיר שוין מיין בלינדער מאַן אויך? — האָט
רבקה אויסגעשאַסן, אויסגעגלאַצט די אויגן און געכאַפּט די הענט
פּאַדבאַקעם — ניט געקאַנט קריגן מאַריסן, איז דער בלינדער זרח
אויך גוט! — האָט זי פאַרענדיקט מיט אַ ניגון.

— דערפאַר האָסטו שוין מאַריסן מיטן בלינדן צוואַמען, האַ?
— האָט מיסעס סאָלאָמאָן אַ רויטע ווי אַן אינדיק געענטפּערט.
— וואָס איך האָב, לאַז דיר דיין קאַפּ ניט דאַרן, נור, דו,

יאטקע-קלאַך, פלייש מיט אויגן, „גראדי היר“, דען כ'פלעט דיר
דעם מח!

זרח איז אַריין אין קיך, געבליבן שטיין ווי אַ גולם מיט
אַ צעעפנט מויל און געשריען:

— וואָס איז? רבקה'לע, האָסט שוין צעעפנט דיין צעווערמט
פיסקל?

דערווייל האָט זיך מיסעס סאַלאַמאַן אַרויסגערוקט פון שטוב
ניט טויט ניט לעבעדיק. זי האָט געשפרייזט איבער די טרעפּ,
געשריען און געשאַלטן.

— וואָס איז? וואָס פאַר אַ חתונה האָסטו אויפגעקאַכט? וואָס
האָסטו פון איר געוואָלט, וואָס? — האָט זרח מיט פעס געפרעגט.

— באַליידיקט אים די „ליובאַוויצע“ — דיין גליק, וואָס
כ'האַב אייך ביידע ניט געטראַפן — האָט רבקה זיך צעלאַכט.

— דו מיינסט אַלע האָבן דיין טבע? — האָט זרח געענט-
פערט — און וווּ ביסטו דאָס פאַרפאַלן געוואָרן, כ'האַב גערעכנט,
האָסט געמאַכט פליטה מיטן שיפור.

— ס'וואָלט קיין עולה ניט געווען — האָט רבקה געענט-
פערט, איז צו צום אייז-שענקל, אַרויסגענומען אַ באַנאַנע און גע-
געסן.

— ווער האַלט דיך, ליטווישע נ'אמונה? גיב צוריק מיין
געלט, און גיי ברעך הענט און פיס מיטן גראָבן שפור צוזאַמען!
— ווער פרעגט דיך עצות, בלינדער הונט! אַז כ'וועל וועלן
וועל איך גיין!

— חצופה! — האָט דער בלינדער דורכגעזיט דורך די
ציין, זיך אויפגעשטעלט, אויסגעלאַצט די פאַרצעלאַנענע אויגן,
פאַרקוועטשט די פויסטן און זיך געטרייסלט.

רבקה איז צו נאָנט צום בלינדן און אים אַ כראַקע געטאָן
גלייך אין פנים אַריין, דער בלינדער האָט פון פעס אַ שליידער

געטאָן דעם שטעקן, גענומען יאָגן דאָס ווייב, איז געפאַלן, ווי אַ
זאַק זאַמד, און זיך צעקלאַפט. ער האָט גענומען רעווען, ווי אַן אָקס.

רבקה איז צו צום מאַן, אים גענומען קושן, האַלדון, גע-
האַלפן אויפהויבן און געלייגט אויפן בעטל.

— אז אַפֿיך איז איבער דיר, זרח, — האָט רבקה אַ שוֹלֵדִיקע געזאָגט, גענומען דעם מאַנס האַנט און זיך געזעצט אויפן בעטל — ביסט מיך אַפֿיך אין איינעם חושד, אז כ'האָב עסקים מיט מאָריסן, כ'ווייז דיר, אז מאָרגן „מופּט“ ער אַרויס פון אונדז, למאַי, „רענט“? מיר קענען אַזוי פיל ניט צאָלן, וואָס גייט עס מיך אָן! באַ אונדז אין שטוב איז דאָך פשוט אַ גיהנם!

— אויף מיין וואָרט, רבקה'לע, מאַך אים צו „מופּן“, וועסט זען, איך אַפֿיין וועל באַצאָלן דעם „רענט“. כ'וועל גיין אין די הייזער, אַ בלינדן וועט יעדער געבן און דו וועסט דיר לעבן ווי אַ גרעפּין, ווי אַ „לעדי“, אַבי מאַך אים צו „מופּן“, דעם שכור!

— לייכט צו זאָגן, וועסט גיין אין די הייזער, מיר פאַר-שוואַרצן דאָס פנים. דאָס פעלט מיר נאָך! כ'ווייס, כ'האָב גערע-כענט, מיר וועלן זיך מאַכן עפעס אַ שטיקל „ביזנעס“, גאָט וועט העלפּן, מיר וועלן ווי עס איז דורכקומען, מיר זענען דאָך ניט מער ווי דריי מענטשן? און דו האָסט מורא אַרויסצוגעבן דאָס בייטעלע פון דער האַנט, געטרויסט ניט דיין אייגן ווייב, און וואָס וועט זיין דער סוף?

— דאָס שריי איך דאָך, — האָט דער בלינדער אַ צופריזע גער געזאָגט, — פאַרקאַטשנדיק דעם ווייב די אַרבּל פון דער בלוזקע, — וואָס הייסט, מענטשן לאַכן דאָך פון מיר אין די פויסטן, זיי טענהן, אז דו מיט מאָריסן, כ'ווייס... מיינסט כ'גלויב? אסור ניט! נור צו וואָס זאָל איך מאַכן מענטשן רעדן! און צוריק גע-רעדט, לאַז דיך ניט פאַרדריסן, קיינער הערט דאָך ניט, מיר לעבן עפעס צוזאַמען, נו? מיינסט טאַקע, כ'ברויך געלט? אָט, נא, דאָ האָסטו דעם גאַנצן בייטל.

רבקה האָט אים אַרומגענומען און גענומען קושן. זרח האָט זי אַרויפגעשעפּט אויפן בעטל.

מאָריס איז אַ היים געקומען שפעט באַ נאַכט. ער איז גלייך אַריין צו זיך אין צימער, פאַרמאַכט נאָך זיך די טיר און האָט אָנגע-צונדען די געז.

איבער דער ברייט פון בעט איז געלעגן פיליפ, אַן אָפּגעדעקטער

און געכראָפּעט. מאַריס האָט אים אויסגעדרייט, אַריינגערוקט אין אַ
זוינקעל און זיך גענומען אויסטאַן.

די טיר האָט זיך שטיל געעפנט און רבקה איז אַריין אין אַ לאַנג
זויס נאַכט-העמד. די האָר פאַרקעמט מיט אַצאַפּ אַראָפּ, און געבליבן
שטיין. מאַריס האָט עפעס ווי ניט געגלויבט זיינע אויגן, געקוקט
אויף רבקה און געשמייכלט. ער איז צו איר צוגענאַנגען און האָט זי
ארוםגענומען. רבקה האָט זיך אַרויסגעדרייט פֿון זיינע הענט, זיך גע-
זעצט אויפן בעט און אים געצייגט מיט דער האַנט, ער זאָל זיך זעצן
ביים טיש.

מאַריס האָט זיך אַוועקגעזעצט און געוואַרט, וואָס ווייטער וועט זיין.
— הער, מאַריס, — האָט רבקה שטיל געזאָגט, — ווייטער אַזוי צו
לעבן איז אוממעגלעך! אויב דו האָסט מיך אין אמתן ליב, קום, לאָמיר
אַוועק פֿון דאַנען נאָך היינט פּאַ-נאַכט, און אויב ניט, — „מופֿען“, כּוּזיל
ביט האָבן צוויי מאַנען!...

מאַריס איז ווי צעמישט געוואָרן, גענומען שטאַמלען:

— יאָ, יאָ, אָבער וווּ נעמט מען געלט?

— דער בלינדער האָט מיר אַוועקגעגעבן די גאַנצע צוויי הונדערט
דאָלאַר, כּוּזאַל דיך מאַכן צו „מופֿען“, — האָט זיך רבקה צעלאַכט.

מאַריס, ניט ערוואַרטענדיק אַזאַ ענטפֿער, האָט זיך אין גאַנצן
פאַרלוירן. ער האָט אַריינגעכאַפט אין מויל אַריין איין וואַנסע און זי
גענומען קייען.

ער האָט געקוקט ווי רבקה ציט זיך אויס אויפן בעט, ווי גרויס
זי איז, מיטן פנים צום סופיט. ציט איין איר לאַנג נאַכט-העמד אַרום
דעם לייב, אַזוי אַז אַלע גלידער פרעסן זיך בולטער אַרויס, פאַרלייגט
אַ פּוס אויף אַ פּוס, וואַרפט אריבער אויפֿן ווייסן האַרץ דעם שוואַרצן
צאַפּ, נעמט די הענט צוקאַפּנס און שמייכלט צו אים. מאַריס האָט
מיט אַ מאָל אַן אַלעם פאַרגעסן, דערפילט, אַז עפעס וואַקסט אין אים,
ער ווערט יונגער, שטאַרקער, האָט ער זיך מיט אימפעט אַ שטעל-אויף
געטאָן און גענומען גיין צו רבקהן. רבקה האָט שמייכלדיק אַפֿערגע-
נומען אַ האַנט, געוואָרן מיט אַ מאָל ערנסט, און אים געגראָזשעט, ער
זאָל ניט צוגיין צו איר.

מאַריס איז געבליבן שטיין מיט אַ פאַר גלאַנציקע אויגן, זיך

אַרומגעקוקט, ווי איינער, וואָס זוכט הילף, און זיך גענומען קראַצן דעם קאַפּ.
פיליפּ האָט זיך דערווייל איבערגעוואָרפן, צעעפנט די אויגן, און
מיט אַ זיפּץ ווידער אַנטשלאָפן געוואָרן.

— און וואָס וועט זיין מיט פּיליפּ? — האָט מאָריס געפרעגט.

— מען מוז דאָך אים מיטנעמען!

— מען וועט קניעם נישט מיטנעמען! — האָט רבקה געענטפערט

פאַרנאַנדערפּלעכטנדיק איר לאַנגן צאַפּ, — אויב דו ווילסט, טו זיך אָן
און מיר פאַרן, גיכער!

דאָ האָט רבקה אַ צי אַריין געטאָן אירע פּיס אין לאַנגן נאַכט-
העמד, אַ צאַפּל געטאָן מיט אירע אַקסלען און מיט אַזאַ גלאַנציקער פייכט-
קייט פאַרזשומערט די שוואַרצע אויגן, אַז מאָריסן איז אַ וואַרעם פּרעסטל
דורכגעלאָפן איבערן לייב.

ער האָט זיך לייכט אַראָפּגעלאָזט אויף די קניען, צעשפרייט די
הענט, אָנגענומען אַ טראַגישע פּאַזע און מיט פּאַטאַס אויסדעקלאַמירט:

— אַ, מיין זיסער אַמאָר! דיין וואָרט גיב — גיב!..

— איך האָב דיך ליב. זאָג, האָסטו מיך אויך ליב?..

פאַרטאָג האָט זיך דער פּלינדער אויסגעטשוכעט, גענומען וועקן
דאָס ווייב: רבקה! רבקה! זי געזוכט נעבן זיך מיט די הענט. ער
האַט געפילט, ווי עפעס רייסט זיך אָפּ פּאַ אים אין האַרצן, נישט גע-
פּינענדיק רבקהן. אַן אויפגערעגטער איז ער אַראָפּ פון בעט און איז צו
צו סילווען:

— שטיי-אויף, ממזרת, דערשטיקן וועל איך דיך!.. — האָט זרח
געשריען, טרייסלענדיק די פאַרשלאָפענע סילווע. — האַדעווע אויס טעכטער!
אויסגערניצען דאַרפן זיי ווערן!..

סילווע האָט זיך אַן איבערגעשראַקענע אויפגעכאַפט, זיך צעוויינט:

— וואָס ווילסטו פון מיר? וואָס קנייפסטו מיך?

— גיי שוין אַריין צו מאָריסן! זע, צי רבקה איז דאָרט דאָ, גי-

כער! זי האָט דעם לעצטן סענט פון מיר צוגענומען, דו „פאַמערקע“
וואָס ליגסטו? גיי!

סילווע איז אַ נאַקעטע אַראָפּ פון בעטל, און, כלפּינדיק, אַריין
אין מאָריסעס צימער. דער פּלינדער איז איר נאַכגעגאַנגען.

- רבקה איז דאָ ניטאָ, — האָט סילווע אַ פאַרווייניטע געזאָגט.
 - ניטאָ? און מאַריס שלאָפט נאָך?
 - מאַריס איז אויך נישטאָ, פיליפּ אליין שלאָפט אָן קישענעס.
 - א בראַך צו מיר, — האָט דער פלינדער אַ רעווע געטאָן, —
 ס'האַרץ האָט מיר באַלד געזאָגט, אַז ס'איז נישט גלאַטיק, זיי זענען
 אַנטלאָפֿן, מיך איבערגעלאָזט אַ פלינדע קאַליקע, אָן אַ סענט! וואָס טוט
 מען? וואָס טוט מען?
 פיליפּ איז פון די קולות אויפגעקומען, און אַ פאַרווייניגערער זיך
 געפרעגט: וואָס איז דאָ?
 - דיין טאַטע, אַז דער ערשטער דונער זאָל אים טרעפֿן, איז
 אַנטלאָפֿן מיט רבקה, צוגענומען דעם לעצטן סענט און דיך אויך
 איבערגעלאָזט! וועסט קומען די הונט צעטיילט! — האָט זיך דער פלינ-
 דער צעשריען, און זיך אַ וואָרף געטון מיט צעשפרייטע הענט אויפֿן בעט,
 אָנגעכאַפט פיליפּען פאַרן קאַפּ און אים גענומען שטיקן, אַרויסלאָזנדיק
 בשעת מעשה אויפטרייסלענדע קולות.
 פיליפּ האָט געשלידערט מיט די פיסלעך, געביטען דעם פלינדן,
 געשריען: „בעסטארד, גייט יאָר סייו!“ געבעטן סילווען, זי זאָל אים
 נישט לאָזן שלאָגן.
 סילווע האָט זיך אַ פאַרווייניטע אַרומגעוויקלט ווי אַ שלאַנג אַרומ
 דעם פאַטערס פיס, געקנייפט, וואָס כח גור, געקוויטשעט ווי אַ יונג חזירל.
 דער פלינדער האָט מיט אַ מאָל אָפגעלאָזט פיליפּן, דערלאָנגט
 סילווען אַ שליידער פון זיך און געבליבן שטיין אין מיטן שטוב, אַ
 בלאַסער, מיט אַ פאַר פאַרגלייזטע אויגן, מיט אַ ברייט צעעפנט מזיל. ער
 האָט פאַרבראַכן די הענט און געטענהט מיט אַ ניגון, ווי מען באַקלאָגט
 אַ טויטן:
 - וואָס טוט מען? וווּ האָ זען זיי מיך איבערגעלאָזט? ס'פלייבט
 מיר נישט איבער מער, ווי צו וואַרפֿן זיך אין ים אַריין!...
 סילווע איז געלעגן אין אַ ווינקל און געכליפעט.
 פיליפּ האָט ווי פאַרגעסן אין די קלעפּ, דאָ געקוקט אויף דעם
 פלינדן, דאָ אויף סילווען, דערזען, אַז ער שלאָפט אָן אַ קישן. אַז דעם
 טאַטנס וואָליו איז נישטאָ, אַז ער האָט אים איבערגעלאָזט, — האָט עס
 אים פאַרקוועטש אונטערן האַרצן און ער האָט זיך שטיל צעווייניט.

פארנאכט.

פיליפ אין אריין אין שטוב מעשה בעל-הבית, מיט א ברייטן גוט איוונינג.

ביים טיש איז געזעסן דער בלינדער, געשניטן א טאָמעטאָ אין קליינע רייפלעך, געטונקען אין זאלץ און געגעסן מיט ברויט. פון קיך איז אריין סילווע מיט פארקאטשעטע אַרבעלעך, אַרום די זייטן רבקהס אַן אַלטער פאַרטעך, און מיט אַ שמיכל פון אַ יונג ווייבעלע האָט זי פיליפן געפרעגט:

— האָסט עפעס אַ סך געלט געמאַכט?

פיליפ האָט געשמייכלט, אַריינגעשטעקט די הענט אין די הויזן-קעשענעס, און גענומען שלעפן „פענעס“.

— נא, — האָט ער גדלותדיק אַרויסגעזאָגט — דאָ האָסטו אַ טאָלער מיט פופציק סענט.

— דושי! „אַ האָל לאַט“ מיס געלט, — האָט סילווע אויסגע- שריען, אַרויף אויף אַ בענקל, געכאַפט אַ פולע האַנט מיט פענעס און זיך קאָקעטיש געפרעגט באַ פיליפן:

— נו, טרעף: „דראָט — אום“!

— דראָט, — האָט פיליפ געענטפערט.

סילווע האָט געעפנט דאָס הענטל.

— אַבע, נישט געטראָפן, „אום“!

— גרייט בעסער צום טיש, סילווע, וועסט שפעטער שפילן!

פיליפ איז דאָך הונגעריק — האָט זרח זיך אַריינגעמישט.

פיליפ האָט הנאה געהאַט פון זרחס רייד, ער האָט זיך גע- פילט מעשה גרויסער מענטש. באַם טיש האָט זרח אים דערציילט מעשיות, וועלכע ער האָט ניט פאַרשטאַנען, נאָר גאַרניט, ער האָט אויסגעהערט. געפילט, אַז ער איז געוואָרן מיט אַמאָל עלטער.

נאָכן עסן האָט פיליפ געהאַפן סילווען אַפּוואַשן דאָס גע- פעס, אַוועקגעגעבן דאָס געלט דעם בלינדן, אַיינגעזונגען אַ ליד און אַוועק מיט סילווען אין „מווינג פיקטשורס“.

עס האָט זיך געוועבט אַן אומעדלעכע פריירי מיט כוואַליען- דען גראָז.

פיליפס שוואַרצע אויגן האָבן אַ פינקל געטאָן, ער האָט זיך

פעסט צוגערקט צו סילווען, אָנגענומען איר וואַרעם הענטל, איר אַטורך געטאָן מיטן עלנבויען און געהייסן האָט עס: „קוק!“ עס האָט זיך עפעס באַוויזן פון דער ווייטנס — אַ פּלעק. דער פּלעק איז געשווומען, געשפּאַנט אַלץ נענטער און אָט האָט ער זיך פּאַר-וואַנדלט אין אַ געדיכטן נעפל, איינגעהילט די פּריירי; דער נעפל האָט זיך צעשפּאַלטן, פּאַנאָדערגעשווומען אין אַ מחנה נאַקעטע אינ-דיאַנער, מיט קאָלירטע פעדערן אין די רויט-געפּאַרבעטע האָר, זענען אַרויסגעשפּרונגען אויף צעוואַלדעטע פּערד, געפּירט אַ ווייס מיידל מיט צעלאָזטע, גאָלדענע פּאַקן און פּאַרשוונדן. דער נעפל האָט זיך פּאַרצויגן.

סילווע איז געזעסן מיט טרערן אין די אויגן און אַרויסגעלאָזט אַ וויינענדיקן „דזשי“. פּיליפּ איז געוועזן רויקער. ער איז געווען זיכער, אַז באַלד וועלן אַרויס „קאָ-באַיס“ מיט „פּיסטאַלס“ און וועלן „פּייטן“ די אינדיאַנער.

פון דערווייטנס האָבן זיך געזען „קאָ-באַיס“ אין העמדער, ברייטע פּיצענע קאַפעלישן, מיט קאָלירטע טיכלעך אַרום האַלדז. זיי האָבן זיך געטראַגן ווי פּייַל פון בויגן אויף זייערע אויסגע-צויגענע פּערד, זיך געריסן פון דעם לייוענט, אַרומגערינגלט די אינדיאַנער, גענומען שיסן. די אינדיאַנער האָבן געלאָזט דאָס מיידל און זענען אַנטלאָפּן.

— שייַן? — האָט פּיליפּ אַ צופּרידענער געפּרעגט סילווען.

— זייער שייַן! — האָט סילווע געענטפּערט.

— און דו וואַלסט ניט מורא געהאַט צו פּאַרן אין דער „וועסט“ זיך „פּייטן“ מיט אינדיאַנער? — האָט סילווע געפּרעגט.

— „שור“ ניט — האָט פּיליפּ געענטפּערט. וואַרט, מיר ווע-

לען נאָר אונטערוואַקסן, וועלען מיר פּאַרן צוזאַמען, וועסט זען ווי איך וועל זיך יאָגן נאָך אינדיאַנער, כּוועל שיסן מיט אַ רעכטן „פּיסטאַל“ ווי אַ פּאַליסמאַן, אָט אַזוי! פּיף-פּאַף!

— און אַז זיי וועלן מיך כאַפּן? — האָט סילווע טרויעריק

געפּרעגט.

— וועל איך צונויפּנעמען אַ חברה „קאָ-באַיס“ און דיך

ברענגען צוריק.

— און אז זיי וועלען מיך אויפעסן? זיי עסן דאך מענטשן?
דא איז פיליפ געבליבן שטיין אין א פארלעגנהייט, ניט ווי-
סענדיק וואָס צו ענטפערן. באַלד האָט ער אַ שפּיי געטאָן, מעשה
בוואָט, און געזאָגט:

— זעסט, כ'גיי שוין עטליכע יאָר אין „מאָווינג פּיקטשורס“ און
איך האָב נאָך קיינמאָל ניט געזען, זיי זאָלן עסן אַ ווייסן. תמיד
כאַפט מען זיי.

דאָס האָט סילווען באַרויקט און זיי זענען געגאַנגען אַהיים.
אין דער היים איז דער בלינדער ניט געווען — די קינדער האָבן ניט
אַנגעצונדן די געזען און זיך אַוועקגעזעצט אויפֿן בעט.

— ווייסט — האָט פּיליפ זיך געווענדעט צו סילווען — אז כ'וועל
אונטערוואַקסן, וועל איך אַנזאַמלען געלט, אריין אין אַ סקול און ווערן
אן עקטער. דו ווייסט, דער טאַטע פלעגט מיר זאָגן, אַז די שענסטע
מיידלעך וועלן צו מיר קומען?..

— און דו וועסט זיי אריינלאָזן?

— שור! זיי וועלן מיר בעטן, כ'זאָל פאַר זיי זינגען...

— כ'ויל ניט! — האָט סילווע אַן אַנגעפרוּגזטע געזאָגט. אַז זיי
וועלן זיך וועלן הערן, לאָזן זיי גיין אין טעאַטער אריין. כ'ויל דו
זאָלסט זינגען גור פאַר מיר!

— טאָ פאַר וואָס ביסטו אַזאַ שלעכטע, וויסט מיר קיינמאָל
קיין קוש ניט טאָן? — האָט פּיליפ געזאָגט.

— מען טאָר זיך ניט קושן! — האָט סילווע קאַקעטיש גע-
ענטפערט.

— טאָ פאַר וואָס האָט דער טאַטע געקושט? — האָט פּיליפ
זיך שטיל געפרעוּט. — דו ווייסט, פיל מאָל, ווען כ'פלעג אויפקו-
מען ביינאַכט, האָב איך געזען, ווי דער טאַטע האָט רבקהן געקושט.
— טאַקע — האָט זיך סילווע געפרעגט אַ נייגיריקע.

— כ'זאָל אזוי לעבן! איין מאָל בין איך אויפגעקומען, האָב
איך זיך דערשראָקן, רבקה, אַ נאַקעטע, האָט מיך אַרומגענומען און
געקושט. דער טאַטע האָט מיר אַ „פאַנטש“ געטאָן און מיר געהייסן
אויסדרייען צו דער וואַנט.

— און וואָס האָט דער טאַטע געטאָן?

— ער האָט זי אַרומגענומען, געקושט, געביסן, כיווייס וואָס?
— דו ווייסט—האָט סילווע געזאָגט—אזוי ר'נאָך האָט מען קינדער!
— גיי, ביסט אַ באַר! פון קושן האָט מען ניט קיין קינדער!
סילווע, דו ווייסט דורך וואַן מען האָט אַ קינד?
— "שור" ווייס איך, דורכין נאָפעל!
— טאָקע? כ'האָב גאָר ניט געוואָסט! כ'האָב גערעכנט, כיווייס—
מען שיקט עס אַראָפּ, צי מע...
די קינדער זענען אָפּגעזעסן ביז אַ שטיק אין דער נאַכט אַריין,
זיך אויסגעטענהט, און אז די אייגלעך האָבן זיך גענומען ביי זיי קלעפּן,
האָבן זיי זיך אַרומגענומען, איינגעפלאַכטן די הענטלעך און צוזאַמען
אַנטשלאָפּן געוואָרן אויפן בעטל.
שפעט ביי נאַכט איז דער בלינדער אַהיים געקומען, אויפגעזוכט
די קינדער, זיי אַרומגעטאַפט און זיך פאַנאָדערגעוויינט: "מיינע פּרגסה"
געבערס".

אין סאלון

נאך האלבע נאכט איז ביים „גרויסן-ווילי“ אין סאלון דער עולם זיך צעגאנגען, דער בעל-הבית, א הויכער, א שווערער, מיט א מינע, וואָס ווערט פון קיין זאך ניט נתפעל, האָט זיך אוועקגעזעצט איבער אַ שיסל פיש, געהאלטן אין איין האַנט אַ מעסער, אין דער צווייטער — אַ גאַפּל און געגעסן מיט די הענט אַ קאַפּ פון אַ סענדאַק. ער האָט הילכיק גענאָגט די ביינער כּונם פיש, יעדע ווילע גענומען צו ביסלעך בראָנפן און זיך צוגעקוקט, ווי קעגנאיבער ביי אַ טישל האָבן פיר יונגערן געשפּילט אין פּאַקער. אין סאלון איז געווען שטיל. בלויז אַ בערער, מיט וואָנסן, ווי ביי קייווער ווילהעלם, איז געזעסן געפן אַ טישל, מיט די פלייצעס צו דער וואָנט, איבער אַ ניט-אויסגעטרונקען גלאָז ביר, געהאלטן די פיס אויף אַ שטול און מאַדנע געקלאַפּט מיט די ליפּן, ווי אַ צודעקל וואָלט זיך געהויבן איבער אַ קאַכעדיק טעפּל. אין סאלון איז געשטאַנען אַ פּאַרדומפטע פּאַרע, ווי די געטראַנקען וואָלטן געטריקנט אין די פּלעשער, אין די פעסלעך און אָנגעזאַצט די לופט מיט אַ קלעפּיקער פייכטקייט.

אַ יונג האָט אַ צי געטאַן די קעפּ איבער די אויגן און אַ וואָרף געטאַן צוויי פּאַפּירלעך אויפן טיש, זאָגנדיק:

— דער טאַלער מיט נאָך אַ טאַלער!

— אַיל סי יו! — האָט זיך אַ צווייטער אָנגערופן.

וויליס ווייב, נאָך גאָר אַ יונגע, מיט אַ פּאַר טיפע, פּאַרשייטע אויגן, שוואַרצע, גלאַנציקע האָר, וואָס ליגן צוגעקלעפט אויפן מיט שטערן און אַרום די שלייפּן, ווי מיט נאַסער זייף אָנגעשמירט, האָט געעפּנט אַ זייטיקע טיר און אַריינגעשטעלט דעם קאַפּ.

— ווילי, צייט צו פּאַרמאַכן — האָט דער מאַן געענטפּערט און זיך ווייטער געקייט די פיש.

— גיין, דו זאלסט שוין פארמאכן — האָט דאָס ווייבל געשרויפט מיטן מיילעכל, כלומרשט אַ טופּע געטאָן מיט אַ פּוס און איז צוגעגאָנגען גען צו איינעם פון די שפּילערס.

— נו, פּיליפּ, וואָרט, כּוועל זיך אַוועקשטעלן ביי דיר, וועט זיין מזלדיק. וואָס קלערסטו? „בלוי!“

— ווער פרעגט אייך? — האָט פּיליפּ זיך געבייזערט, אַזעקגע-וואָרפן די קאָרטן און אַ שאַר געטאָן דאָס געלט. — נעם, פרענק!

— איז ניט געפּידלט! — האָט דאָס ווייבל זיך צעלאַכט.
— סייד, קומט צו מיר — האָט פרענק זי אָנגעכאַפט פאַר אַ האַנט.

— גיי בעסער שלאָפן, גיי! — האָט ווילי אַרויסגעבורטשעט פון דער שיסל.

סיידי האָט זיך אַרויסגעדרייט פון פרענק, נאָך געשטאַנען אַ וויי-לע, ס'זאָל הייסן — דער מאַן שפּאַסט, נאָכאַמאַל דערמאַנט ווילין, ער זאָל פאַרמאַכן, און איז אַרויס. די יונגען האָבן איר נאָכגעקוקט, זיך געדרייט אויף די בענקלעך און אין פאַרדומפטן סאַלון איז נאָך סיידין עפעס געבליבן, וואָס ס'האַט זיי נאָך לאַנג גערעגט.
אַ ניט-אויפגערוימטער, האָט פּיליפּ טאַלירט די קאָרטן, גערעדט ווי צו זיך:

— סיגייט ניט.

— אַבי סיגייט דיר אין ליבע, — האָט פרענק אַן אויפגערוימט-טער געשפּאַסט.

— יו בעט, — האָט ווילי זיך אָנגערופן און אַוועקגערוקט פון זיך דעם טעלער מיט ביינער. — פּיליפּ, וויפל האָסטו שוין פאַרשפּילט, וויפל?

פּיליפּ האָט ניט געענטפערט, אויסגעוואָרפן די קאָרטן און זיך געפרעגט:

— ווער שפּילט?

— אייך, האָט פרענק געשמייכלט.

— נו?

— פּופּציק סענט, — האָט פרענק זיך איינגעהאַלטן, ער זאָל ניט אַרויספלאַצן מיט אַ געלעכטער.

די איבעריקע האָבן אוועקגעלעגט די קאָרטן. פיליפ מיט
פרענקן האָבן געשפילט.
— „כ'טשיפ" מיט אַ טאָלער — האָט פיליפ אַ ברוגזער גע-
זאָגט.

— דעם טאָלער מיט נאָך צוויי! — האָט פרענק געשמייכלט.
פיליפ האָט געטראַכט אַ ווילע, זיך געקווענקלט, דאָס פנים איז
ביי אים געוואָרן בלאַס.
— אַל ראיט! אַל סי יוס!
— געלט אויפן טיש! — האָט פרענק געוונקען מיט אַ
פינגער.

פיליפ האָט גענומען זוכן אין די קעשענעס, אַ פאַרלוירענער
זיך אַרומגעקוקט און זיך געווענדעט צום „סאלון-קיפער"
— ווילי, גיט מיר צוויי טאָלער!
— ווער האָט געלט, ווער? — האָט ווילי זיך אָנגעהויבן צו
קלאָגן. — נאָך היינט קיין סענט ניט געלייזט!
פיליפ האָט אַראָפגענומען פון פינגער אַ גאָלדן רינגעלע און
עס אַ וואָרף געטאָן אויפן טיש.
— וואָס האָסטו?

פרענק האָט באַקוקט דאָס פינגערל, געשמייכלט צו דער חברה
און גערעדט צו פיליפן:
— וואָס האָסטו?
— אַ „פול-הויז" איז גוט? — האָט פיליפ אַרויסגעזאָגט דורך
די ציין.

— ניט היינט! — האָט פרענק געשמייכלט און אים געצייגט
די קאָרטן.
— פיליפ, ס'גייט דאָך דיר מיט אַן אמת ניט? האָט ווילי
אַרויפגעלעגט אויף פיליפן אַ האַנט.
— אַז ס'גייט אין ליבע, גייט ניט אין קאָרטן — האָט
פרענק געצויגן די ווערטער, ווי ער וואָלט זיך געוואָלט רייצן
מיט פיליפן.

— שאַראַפ! — האָט פיליפ אַ שאַט געטאָן דאָס טעשל איבערן
טיש, זיך אויפגעשטעלט, צעשטעלט די פיס און זיך איבערגעצויגן.

— וווהין גייסטו? האָסט קיין געלט ניט? קאָם אָן, כ'וועל דיר
 באַרגן — האָט פרענק זיך געווענדעט צו פיליפּן און אַרויסגע-
 כאַפט אַ פּולע האַנט מיט געלט. — וויפּל ווילסטו?
 — כ'שפּיל ניט מער! — האָט פיליפּ אַ בייזער געענפערט.
 — דאַרף מען ניט! — האָט פרענק געשמייכלט, זיך אויפ-
 געשטעלט, באַקוקט דאָס פינגערל און אַ צי געטאָן פיליפּן פאַר אַן
 אַרבל. — העי, ווי פאַרשפּילט מען דאָס אַ פינגערל פון אַ גע-
 ליבטער?
 — ווי לאָזט מען זיך צונעמען אַ געליבטע? — האָט פיליפּ
 אים גאַליק געענפערט.
 — דו האָסט ביי מיר צוגענומען אַ געליבטע? — האָט פרענק
 אָן אויפגערעגטער אויסגעשריגן, ווי מע וואָלט אויף אים אויסגע-
 טראַכט אַ בלבל.
 — אורדאי איך! ווער דען? — האָט פיליפּ געשמייכלט.
 — האָסטו. — האָט פרענק זיך פאַרלוירן.
 — דאָס זאָג איך דאָך!
 פרענק האָט זיך געפילט געקערענט, וואָס די חברה לאַכט פון
 אים, געקלערט וואָס צו זאָגן, דער עולם זאָל איבערגיין אויף זיין
 זייט, האָט ער געדרייט דאָס פינגערל, געדרייט און עס אונטער-
 געטראָגן פיליפּן.
 — און אַז כ'וועל דאָס שענקען בעסין, וועסטו זיין „דזשע-
 לאַס“?
 — זי האָט דיך אין דר'ערד מיט דיין מתנה! — האָט פיליפּ
 ליפּ אויסגעשפּיגן.
 פרענק האָט ניט געענפערט, ווי ער וואָלט ניט געהערט די
 לעצטע ווערטער, קרענקלעך פאַרביסן אַ ליפּ און באַשטעלט פיר
 ביר, וויילי האָט אָנגעגאָסן די גלעזער, זיי אָפּגעשוימט און גערעדט
 צו דער חברה:
 — כ'וועל אייך דערציילן, באַיס, אַ „דזשאָוק“, וועט איר
 לאַכן. נעכטן זיצט דאָ אַלעק מיטן אינדיאַנער.
 — מיט דזשעקן? — האָבן די יונגען זיך געפרעגט.
 — יעס. זיי האָבן געשפּילט אין „סטאַס“. וואָס זאָל איך

איך זאָגן? אַלעק האָט אים אַזוי אַרומגעטרימט, אַז ער האָט ביי אים אפילו דעם זייגער צוגענומען. ס'איז אַ רחמנות געווען אויפן יונג. פאַרן אַוועקגיין זאָגט דער אינדיאַנער: הער זיך איין, אַלעק, לאָמיר נאָך איין מאָל שפּילן". "אַז דו האָסט קיין געלט נישט", האָט אים אַלעק גע-ענטפּערט. "וואָס אַרט עס דיך, כּוועל איינשטעלן עפעס בעסערס ווי געלט! ווילסט שפּילן אויף ראָזען?"

— אויף זיין בלאַנד מיידל? — האָבן די יונגען געפרעגט.
— וואָס איר הערט! — האָט ווילי געזאָגט. — און וואָס מיינט איר? דער אינדיאַנער האָט אָפּגעוואונען ביז צו אַ סענט!
— דאָנט-יו סעיִ-איט! — האָט די חברה זיך געחידושט.
פרענק האָט האָסטיק אויסגעטרונקען דאָס ביר, ווילעריש געקלימ-פּערט מיט ביידע הענט אין די הויזן-קעשענעס און גערעדט צו פּיליפּן:
— זעסט, פּיליפּ, כּ'שטעל ס'גאַנצע געלט איין. דו ווילסט?
— וואָס מיינסטו? — האָט פּיליפּ אים אָנגעקוקט.
— לאָמיר שפּילן אויף בעסין — האָט פרענק זיך פאַרלוירן. —
דו קאָנסט געווינען!

— יו ראַטן בעסקעט, יו! — האָט פּיליפּ אויסגעשריגן. — וואָס מיינסטו, כּ'בין אַ "גיני"? ביי יידן פאַרקויפט מען נישט קיין ווייבער! און אויב כּוועל זי פאַרקויפּן, וועט זי אויך נישט גיין צו דיר! אַז זי האָט דיך פּיינט!

— דאָס וועט מען שוין שפּעטער זען! לאַז דיר דער קאַפּ נישט דאַרן — האָט פרענק געענטפּערט און זיך געווענדט צו די יונגען. — בעסי קען מיך פּריער פאַר אים. איר גלויבט נישט? אָט הערט: פּיליפּ, סאָוואָר, אַז בעסי האָט אויף דער רעכטער ברוסט אַ לעבערל?
פּיליפּ האָט אויסגעהאַקט פּרענקן אַ פּאַטש. פּרענק האָט אַ דריי גע-סאָן מיטן קאַפּ. געוואָלט זען פּון וואָנען דער פּאַטש איז געקומען, האָט ער געכאַפּט אַ צווייטן און געזען פּונקען פאַר די אויגן. זיי האָבן זיך אַ וואָרף געטאָן איינער אויפן צווייטן מיט די הענט, מיט די פיס, מיט די צייגער, געלעגן אויף דער גליטשיקער פּאָדלאָגע, זיך געקנוילט און גע-סאָפּעט. די יונגען האָבן זיי פּונאַנדערגעריסן. פּרענק, אַן אָפּגעגאַסענער מיט בלוט, האָט זיך געווישט מיט דער האַנט דאָס בלאַסע פנים, ווי

סיוואַלט געוואָרן אויסגעריבן, באַטראַכט דאָס בלוט אויף דער האַנט,
קרעקלעך געשמייכלט און געגראָזשעט פּיליפּן:

— וואַרט, כּוועל זיך מיט דיר אָפּרעכענען!

דער בעקער, וואָס איז אויפגעקומען פון די געשרייען און צוגע-
זען דאָס געשלעג, האָט זיך אָנגערופן:

— און מיט דיך האָט מען זיך שוין אָפּגערעכנט!

פרענק האָט גענומען אַרויסגיין, זיך ביי דער טיר אָפּגעשטעלט
און גערעדט צו פּיליפּן:

— שלאָג, בעסטאַרד! און אַז דו וועסט שלאָגן פון היינט ביז
מאַרגן, וועט דיר עפעס העלפן? אָבער ווער איז געשלאָפּן מיט דיין גע-
ליבטער? איך! פרענק איז פריער געשלאָפּן מיט דיין געליבטער, ווי דו!
— האָט ער זיך מיט די פּויסטן געקלאַפּט אין האַרץ אַריין. — שמעקט
דיר ניט, האָ? כּוועל דערציילן דער גאַנצער וועלט, אַז איך, פרענק,
בין געשלאָפּן...

פּיליפּ האָט זיך אַ ריס געטאַן צו פרענק, די יונגען האָבן אים
צוריקגעהאַלטן, האָט ער אַ שליידער געטאַן אַ פּלאַש. פרענק האָט זיך
אַ בויג געטאַן, זי אויסגעמיטן.

— דו הינטישער זון, דו! — האָט ווילי זיך אָנגענומען פאַר
פּיליפּן. — דו וועסט דאָך באַשמוצן אַן אָרנטלעך מיידל? אַרויס פון
דאַנען! זאָלסט מער מיין שוועל ניט אַריבערטערעטן!

— גיב בעסער אָפּ די פאַר טאַלער — האָט פרענק געזאָגט.

— פאַר גנבישע זאַכן צאָלט מען ניט! — האָט ווילי געענטפּערט.

אָבער גנבישע זאַכן נעמסטו, האָ? — האָט פרענק געשטשירעט
מיט די ציין.

פּיליפּ האָט זיך ווידער אַ ריס געטאַן מיט אַ פּלאַש אין דער
האַנט. פרענק איז אַרויס פון סאַלון, די יונגען נאָך אים. פּיליפּ איז גע-
בליבן שטיין ביי דער טיר, זיך אויסגעדרייט, גענומען שפּרייט אַ צע-
טראַגענער איבערן סאַלון און געהערט, ווי ווילי רעדט צו זיך:

— אַז ווער דאַרף דאָס אַלץ ליידן? ...

— הער זיך איין, ווילי — האָט פּיליפּ זיך אָפּגעשטעלט.

— וואָס איז?

— דו גלויבסט, וואָס פרענק האָט געזאָגט?

— שפילסט זיך מיט ווייבער! — האָט ווילי גיך געשפּיגן אין אַלע זייטן, ווי אַ פּליגעלע וואָלט אים אַריין אין מויל. — אויף זיי קאָן מען אַלץ גלויבן! די בעסטע דאַרף מען האַלטן אין שפּאַן!
— הייסט עס, גלויבסטו פּרענקן? — האָט פּיליפּ געעפנט אַ פּאַר אויגן.

— ביסט אַ „דעם-פּול“ — האָט ווילי זיך אָנגערופן — ווער זאָגט דיר, אַז מ'גלויב? נאָר גאַרניט! אַ תקיעת-כּף וואָלט איך ניט געוואָלט געבן, ס'איז אַ בלינדע זאַך! גיי טרעף, וווּ די וויאַסלע האָט געשניטן ס'וואַסער!

פּיליפּ האָט ניט געענטפערט. ער האָט זיך אַראָפּגעלאָזט אויף אַ שטול ביי אַ ליידיק טישל, אַפּירגעוואָרפּן די פּיס, שטאַר געקוקט אין דער פּאַרדומפּטער פּאַרע, וואָס איז געשטאַנען אין סאַלון, און מיט אַ קרעכץ אַרויסגעלאָזט די פּלאַש, וואָס ער האָט געהאַלטן אין דער האַנט. די פּלאַש האָט טעמפּ אַפּגעקלונגען אָן דער גליטשיקער פּאַדלאָגע, גע- בליבן גאַנץ און זיך צוגעקייקלט צו דער וואַנט.

מאדאם מארק'ז

(1917)

מאדאם מארקיו

א הויכע, א בלאַנדע, מיט צוויי דיקע פלאַקסענע צעפ, נאכלעסיק פאַרלעגט אויפן קאַרק, וואָס, דאַכט זיך, וועלן יעדע וויילע צעפאַלן אי= בער אירע פלייצעס, אַ פאַר גרויסע, קורצזיכטיקע און אין דער זעלבער צייט אַזעלכע טיפע, בלויע אויגן, לויזע קליידער, וואָס פאַלן ווייך פון די אַקסלען און אין יעדן ריר פון איר קערפער ליגט אַן אַנגענעמע, רייצנדע פּויליקייט – דאָס איז מאַדאָם מאַרקיו.

זי ליגט אויף אַ ווייכער אַטאַמאַנע, לייענט פּלומרשט אַ בוך און מיט אירע פאַרזשמורעטע אויגן קוקט זי זיך צו, ווי איר שוויגער, אַ הויכע, גרויע איטאַליענערין, שפילט זיך מיט איר פינפיעריקן זון. מיט אַמאָל צעלאַכט זיך די אַלטע, ווייזט דער שנור אויפן איי= ניקל, זאָגט עפעס און קושט אים אין קעפל, אין די אויגן. די שנור שאַקלט מיטן קאָפּ, ווייסט גיט וואָס די אַלטע מיינט, לאָזט ליגן דאָס בוך און פאַרטראַכט זיך.

זי קאָן זיך גיט אויסשמועסן מיט דער שוויגער, וועלכע איז גיט לאַנג אין לאַנד, געקומען אויף דער עלטער פֿון פּלאַרענץ צו אירע קינדער. זיי רעדן זיך דורך אויף די פינגער, אויף שטום= לשון און ווייסן קיינמאָל גיט, וואָס איינער וויל פֿון צווייטן. די שנור ווונדערט זיך, ווי איר אורווינג זיצט מיט אַן אָפן מויל און הערט זיך איין. ווי די באַפע דערציילט אים עפעס אויף איטאַליעניש. די אַלטע רעדט מיט די הענט, מיטן פנים, מיט אַלע גלידער און דאָס ינגל הערט זיך איין, ווי ער וואָלט יעדער וואָרט פאַרשטאַנען. און ווער ווייסט? טאַמער רעדן זיי זיך דורך אויף קינדער=לשון?

די שנור דרייט זיך אויס, לאָזט אַרויס פון קאָפּ אַ ביינערנעם קאַפּ, הויבט אים אויף און זעצט אים אַריין אין אירע צעפאַטלטע האַר, ווי מע זעצט אַריין אַ ווידלע אין אַ בונט היי. זי גורעט זיך איין אין די ווייכע קישנס און פילט, אַז ס'איז איר אומעטיק.

זינט די שוויגער איז געקומען צו איר אין הויז אריין, האָט מאַדאַם מאַרקיו דערפילט, אַז אַלץ איז איר דאָ פרעמד, ווי די אַלטע וואָלט געווען איר געוויסן, און זי האָט גענומען בענקען צוריק אַהיים. זי איז געבוירן געוואָרן, געוואַקסן און זיך אויסגעהאָדעוועט אין אַ הויף ביים שוואַרצן ים. פון קינדווייז אָן האָט זי אַלעמען אויסגע- מיטן. תמיד געווען פאַרטאָן מיט זיך אַליין. אַז זי איז עלטער געוואָרן און די מעקלערס, וואָס האָבן זיך געדרייט אַרום איר פּאָטער, האָבן איר גענומען רעדן שדוכים, האָט זי ניט געוואָלט הערן דערפון. זי האָט תמיד געהלומט, אַז „פעטשאַרין“, אַן אָפגעברענטער פון דער זון און ווינט, מיט צעשויערטע, שוואַרצע לַאָקן, וועט אין אַ שטורימדיקער נאַכט אַנקומען מיט זיין שיפּל אונטער איר פענסטער. אַ שלאָפנדע וועט ער זי אַרויסגנבענען און אוועקפירן ערגעץ נאָך קרים צי נאָך קאַוואָז, וווּ צווישן הויכע בערג, ווייט פון אַ מענטשלעכן ישוב, וועלן זיי וווינען.

די מעקלערס און די אַרימעלייט, וואָס האָבן זיך געדרייט אַרום איר פּאָטער, זענען צו איר אָפט געקומען מיט בריוו פֿון זייערע קינד- דער, וואָס זענען געווען אין אַמעריקע. זי האָט פֿאַר זיי געלייענט די בריוו, געפילט, אַז דאָרט, אויף יענער זייט ים, מוז ס'לעבן זיין בריי- טער און זי האָט באַשלאָסן צו פֿאַרן אַהין. נאָך פֿיל קריגערייען מיט אירע עלטערן, איז זי, מערי שטיין, אַ זעכצן-יעריק מיידל, אָנגעקומען נאָך ניו-יאָרק. זי איז אוועק אַרבעטן אין אַ „שאַפּ“. מערי איז פון ערשטן טאָג אָן געוואָרן אַנטוישט און ווען זי וואָלט זיך ניט געשעמט, וואָלט זי צוריק אַהיים געפֿאַרן.

דערווייץ האָט זי זיך באַקענט, כמעט אויף שטום-לשון, מיט פֿיליפּ מאַרקיו, אַן אָפגעברענטן איטאַליענער מיט שוואַרצע האָר, וואָס פֿון שוואַרצקייט האָט מען זיך אין די האָר געקאַנט שפּיגלען. דער אי- טאַליענער מיט די שוואַרצע, פֿאַרחלומטע אויגן, מיט די פֿלינקע באַווע- גונגען, איז איר געפֿעלן. צומיינסטן אָבער איז איר געפֿעלן דער נאָ- מען - מאַרקיו! ווי שען דאָס קלינגט! נאָך יעדן שווערן טאָג אַרבעט, וווּ מערי האָט אין אַן ענגן, שטויביקן שאַפּ, אין דרייען אַ געבויענע, בענייט אַ גאַנצן טאָג קנעפּ, איז ער, מאַרקיו, אָן אויסגעפּוזטער, אַן אָנגעפּאַרפּומירטער צו איר געקומען. יעדן אָוונט האָט ער זי גענומען אין אַן אנדער פּלאַץ, זי אַמוזירט, ביז דאָס מיידל האָט אים ליב גע-

קראָגן, געזען אין אים דעם אַמאָליקן העלד „פעטשאַרינען“ און האָט מיט אים חתונה געהאַט.

מאַרקיו האָט געהאַט עטלעכע באַרבער-שעפּער, געווען פֿאַרמעג-לעך, האָט ער איר אויסגעמעבלירט אַ היים, ווי זי אַליין האָט נאָר גע-וואָלט. יעדן טאָג האָט זי זיך ערגעץ אַנדערש געוויילט, געהאַט אַ קרייז פֿאַרערער - צומיינסטן אַמעריקאַנער און אַמעריקאַניזירטע איטאַליע-נער. זי האָט ניט צייט געהאַט צו טראַכטן וועגן זיך, כמעט פֿאַרגעסן, אַז זי איז אַ יידישע, אַז זי האָט עלטערן אין רוסלאַנד, אַז אירוינג איז געבוירן געוואָרן, האָט זי עפעס יאָ אַ טראַכט געטאָן, אַז מע דאַרף דאָס יינגל „יידישן“, זיך געשעמט פֿאַרן מאַן, גערעכנט, אַז פֿיליפּ ווייסט ביט, אַז זי איז אַ יידישע און באַשלאָסן אים צו רופֿן אברהם, נאָך איר זיידן. רופֿן אים „אייב“ - איז צופיל יידיש. גוים האָבן ניט אַזעלכע נעמען, האָט זי געמאַכט אַ פּשרה און אים אַ נאָמען געגעבן אירוינג. נאָך דעם קימפעט האָט זי פֿאַרגעסן אָן אַלץ, פּשוט ניט צייט געהאַט צו טראַכטן דערפֿון. זי האָט זיך געוונדערט, פֿאַרוואָס מענטשן האָבן אַ שלעכטע מיינונג איבער איטאַליענער - אַז זיי באַהאַנדלען שלעכט זייערע ווייבער. פֿאַרקערט, זינט זי וווינט מיט פֿיליפּ, האָט זי נאָך ניט געהערט פֿון אים קיין הויך וואָרט. נאָר זינט די אַלטע איז געקומען צו פֿאַרן פֿון איטאַליע, איז ביי איר אין מוח געוואָרן אַן איבערקערעניש. עס האָט איר פֿאַרדראָסן, וואָס די אַלטע רעדט מיט אירוינגן איטאַליע-ניש און שוין עטלעכע מאָל, זינט יאָרן, ווי זי האָט אָנגעהויבן צו טראַכטן אויף יידיש. זי ווייסט ניט פֿאַרוואָס, נאָר אַז זי בלייבט איבער זיט דער אַלטער אין שטוב, ציטערט זי, האָט דאָס געפיל, אַז די אַלטע איז אַ מכשפֿה, קאָן זיך יעדער רגע וואַרפֿן אויף איר מיט אירע ביינער-נע קנאַכן. דעמאָלט פֿילט זי, אַז זי איז זיבדיק, אירע טאַטע-מאַמע האָבן פֿאַר דער לעצטער צייט אָנגעהויבן איר צו חלום קומען. זיי וויינען, בעטן זיך ביי איר, זי זאָל „יידישן“ דאָס קינד, זי זאָל זיך צעגטן מיטן מאַן. יעדער מאָל כאַפט זי זיך אויף אַן אויסגעמאַטערטע, קוקט זיך אַרום, געפינט דעם מאַן נעבן זיך, רוקט זי זיך אָפּ, באַהאַלט זיך אין אַן עק בעט, ווי זי וואָלט זיך געשראָקן פֿאַר אים. תמיד, ווען אירע עלטערן קומען איר צו חלום, געפינט זי אויף אירע הענט און פיס בלויז צייכנס, ווי קניפן פֿון טויטע. זי פֿילט, אַז אַלע האָבן זיך צוגיפּעט-

רעדט קעגן איר, ליגן ערגעץ באהאלטן אין די ווינקלען, אונטער די בעטן, און ביי דער ערשטער געלעגנהייט וועלן זיי זיך וואַרפֿן אויף איר, זי באַשטראַפֿן. זי האָט אָנגעהויבן צו באַמערקן זאַכן, וואָס זי האָט נאָך ביז איצט ניט געזען. אַז זי איז געקומען מיט פֿיליפּן צו גאַסט, האָט זי מער ניט געקאָנט הערן זיינע מעשיות. עס האָט זיך איר אויסגעזאַכט, אַז אַלץ, וואָס ער רעדט, איז גראַב, אַז ער איז אינגאַנצן אַ גראַבער-יונג, אַז היינט = מאָרגן וועט ער זי אָנהויבן שלעכט צו באַהאַנדלען, ווערן אייפֿערוזיכטיק, ווי אַלע איטאַליענער, און איר צעשניידן דעם פנים מיט אַ ראַזיר-מעסער. גאַנצע טעג איז זי אַרומגעגאַנגען און געטראַכט ווי אַזוי צו „ידישן“ דאָס קינד. צוערשט האָט זי געוואָלט עס דערציילן פֿיליפּן. דערנאָך האָט זי באַשלאָסן, אַז זומער, ווען זי וועט אַוועקפֿאַרן אין די בערג אויף פֿרישע לופט, וועט זי עס לאָזן טאָן אָן דעם מאַנס וויסן. זי האָט געהערט, אַז פֿיל איטאַליענער זענען זיך מגייר, ווען זיי האָבן חתונה מיט ייִדישע מיידלעך, איז ביי איר אין מוח אויף אַ גרע ליכטיק געוואָרן – ווער ווייכט? טאַמער, ווען זי בעט שטאַרק פֿיליפּן פֿאַלט אים צו די פיס, וויינט, זי פועלט דאָך ביי אים אַלץ, וואָלט ער עס אויך געטאָן? דעמאָלט וואָלט זי פֿאַרבעטן צו זיך אירע טאַטע-מאַמע... וואָס פֿאַר אַ מאַוטער מענטש זי איז! האָט שוין איבער דריי יאָר קיין בריוו זיי ניט געשריבן. די מאַמע מוז שוין זיין אַלט, אַלט פֿון צרות, האַלט, מסתמא, אין איין וויינען... און דער טאַטע? זי האָט דערפֿילט, ווי עס ווערט איר וואַרים ביים האַרצן, אין האַלדז שטעלט זיך עפעס אַוועק און די אויגן ווערן פייכט.

אויף אַ ווייכן דיוואַן איז געזעסן די אַלטע באַבע, געהאַלטן אוירווינגן אויף דער שוים און אים עפעס געזונגען.

מערי האָט זיך געטרייסלט, חשק געהאַט צו כאַפֿן איר יינגל, זאָגן דער אַלטער, זי זאָל מער דאָ ניט אַריינקומען, זאָל זיצן אין קיך, און זי האָט ביי זיך אין געדאַנק נאָכגעמאַכט דער אַלטער, ווי זי זינגט – קאַפּושעטאַ, שטי-לעטאַ, מאַנ-צעטאַ, – אלטע מכשפה!

זי האָט זיך אויפֿגעזעצט און אַ געשריי געטאָן:

– אוירווינג, קום נאָר אַהער

אוירווינג האָט זיך אַריס געטאָן פֿון דער באַבען, זיך אַוואָרף געטאָן דער מוטער אין די אַרעמס:

— מא — — מא — —

די מוטער האָט אים געקושט, געהאלדזט און ס'ערשטע מאָל
אין יאָרן האָט זי גערעדט צו אים ייִדיש:
— מיין זונדל, מיין אברהמל, וועסט פאָרן צום זיידן? האָסט
אַזא שיינעם זיידן מיט אַ לאַנגער, גרויער באָרה, מיין אברהמל!
אירויניג האָט זיך ווי דערשראָקן, אָפגעשטופט די מוטער
מיט די הענט, ניט פאַרשטאַנען וואָס זי רעדט און מיט מורא גע-
קוקט אויף איר.

— וואָס רעדסטו, מאַ? כ'פאַרשטיי ניט...

— האָסט ליב די מאַ? האָט די מוטער געפרעגט.

אירויניג האָט אַרומגעכאַפט די מוטער מיט די הענט, מיט
די פיס, איר אויסגעקושט דאָס פנים און די מוטער, אַ האַלב פאַר-
זויינטע, האָט זיך געקאַטשעט מיט אים אויף דער אָטאַמאַנע, אים
דערציילט האַלב אין ענגליש, האַלב אין ייִדיש וועגן זיך, וועגן אירע
עלטערן און געפילט בשעת מעשה, ווי עס ווערט איר לייכטער.

א געוויינלעכע געשיכטע

(1917)

א געוויינלעכע געשיכטע

ארום האלבער נאכט איז זאל געוואָרן שיטערער. פאָרלעך זענען אוועקגעגאנגען, אַנדערע זענען געשטאַנען אָנגעטאַנענע — די קאַפּעלושן אויף אַ זייט, די פּאַלטענעס אַרויפגעוואָרפן אויף די אַקסלען, אין די לאַצן — די צעקנייטשטע בלומען. יונגע לייט האָבן געפּלירטעוועט מיט דאַמען, וועלכע זענען ניט איינגעשטאַנען אויף איין אָרט, זיך געשאַרט אין געבויגן פון איין פּוס אויפן צווייטן, גערייצט מיט די דעקאַלעטעס און אויפגערוימעט געוואַרט אַריינצוכאַפּן נאָך אַטאַנץ.

פון די קאָלירטע קליידער, פאַרפומען, פּודערס, פון די פינקל-דיקע אויגן, צעפּאַטלטע פּריזורן און פון דעם יוניאָן-אַרקעסטער, איז אין זאָל געשטאַנען אַ טויבקיט, זיך געטראָגן איבער די קעפּ, ווי אַ שטויביקער נעפּל, און געקרעלט אין האַלדז.

די מוזיקאַנטן, שלעפּעריקע, האָבן אויפגעהערט שפּילן, זיך פון מאָל צו מאָל דערמאַנט, אַז דאָס פּובליקום וואַרט, האָבן זיי מידע צוגעלעגט די פּידלען צו די גאַמבעס און אַ „טוטטעפּ“ האָט זיך צום אַהונדערטן מאָל געשאַטן איבערן זאָל.

דער איבערגעבליבענער עולם האָט זיך אַרומגעקוקט, אין די אויגן האָט זיך אויפגעכאַפט אַ פּלעמל, ווי ביי אַ פּייערל, ווען עס האָט ביים אויסגיין, טייל האָבן געכאַפט זייערע דאַמען, געשוו-מען איבער דער גליטשיקער פּאַדלֶאַגע, אַנדערע האָבן זיך געהויבן שטייענדיקערהייד.

פון גאַרדעראַב-צימער איז יעדער וויילע אָנגעקומען אַן אַנ-דער יונגערמאַן, באַלאָדן מיט אַ ווייבערשן מאַנטל און קאַפּעלוש, געבליבן שטיין, געזוכט אין שטויביקן נעפּל זיין דאַמע, זיך וויל-טעריש אַ לאַז געטאַן מיט אַ גליטש איבערן זאָל און איר אונטער-געטראָגן מיט אַ בויג די זאַכן.

אן א זייט, ביי א טישל, איז געזעסן סטעלא, נאך א יונגע שוישפילערין, און געטרונקען מיט שרייבער און סטודענטן רויטן וויין. די שרייבער האָבן זיך גערוקט נעענטער צו דער אַקטריסע און די סטודענטן האָבן זי אַרומגערינגלט, זיך געדרייט אַרום איר, ווי פליגעלעך אַרום א פלאַם. די שרייבער האָבן געקושט אירע הענט, געהויבן די גלעזער פאַר איר געזונט און זי, אַ צעשטראַל-טע, אַ צעפלאַמטע פון וויין, פון קאַמפלימענטן, האָט געענפערט וועמען מיט אַן אויג, וועמען מיט דער דעקאַלטע און וועמען מיט דער זיידענער הענטשקע איבערן פנים.

שאַפט, אַ יונגער, רייכער סטודענט, איז געשטאַנען די גאַנצע צייט, אַן אויג ניט אַראָפּגעלאָזט פון דער אַקטריסע, זיך געפילט באַליידיקט פאַר זיינע חברים, ווי זיי פירן זיך אויף, און אין דער זעלבער צייט זיי מקנא געווען. דער וויין האָט אים אַ ביסל צעשרויפט, איז ער געשטאַנען מיט צעפלאַמטע אויגן, ציטערדיקע נאָז-פליגל, געקוקט אויף איר הויכן, ווייסן האַלדז, אויף אירע גלאַטיקע, פמעט דורכזיכטיקע, הענט, אויף די בלאַנדע, צעפלאַטטע האַר, וואָס זענען געפאַלן איבער די אויערן, און געפילט אַן אַנ-גענעמע וואַרימקייט.

סטעלאַ האָט זיך אויפגעשטעלט.

— איר גייט שוין? — האָבן עטלעכע שטימען מיט אַמאָל

געפרעגט.

— כ'גיי, ס'איז שפעט.

זי איז דורך דעם זאַל מיט אַ שמייכל, זיך לייכט און פויל געבויגן פון איין זייט אויף דער צווייטער, געשטעלט געמאָסטענע טריט, ווי אַ טויב, און אַז זי האָט באַמערקט, ווי אַ פאַר אויגן קוקן אויף איר, איז איר טראַט אינטטינקטיוו געוואָרן ווייכער, די באַ-וועגונגען שנעלער, בויגיקער און פון אַ טויב איז זי פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ קאַץ.

די שרייבער מיט די סטודענטן זענען נאָכגעגאַנגען, געהיט איר יעדע באַוועגונג, ווי זיי וואַלטן געוואַרט אויף אַ באַפעל.

זי האָט זיך אויסגעדרייט, געגעבן שאַפטן אַ בלעכענעם נומער, ער זאַל אַרויסנעמען אירע זאַכן און זיס אַ שמייכל געטאַן:

— איר ווינט דאך מיט מיר אין שכנות, קומט!
 אין א וויילע ארום איז זי שוין געשטאנען אן אָנגעטאַנענע, מיט
 א מאַך מיט דער הענטשקע זיך געזעגנט מיט די באַקאַנטע, גענומען
 שאַפטן אונטערן אָרעם און אַרויס.
 די נאַכט איז געווען אַ פּראַטיקע. שטומע זענען זיי געגאַנגען
 איבער די ליידיקע גאַסן, די קעפּ פאַרריסן, און יעדער, ווער עס איז
 זיי אַנטקעגן געקומען, האָט זיך אָפּגעשטעלט, זיי נאַכגעקוקט און גע-
 טראַכט, אַז דאָס איז אַ פאַרליבט פּאַרל.
 שאַפט איז געווען גליקלעך. ער האָט סטעלאַן ווייניק געקענט,
 געפילט, אַז זי באַמערקט אים ניט, און דאָ, מיט אַמאָל, האָט זי אים
 אויסגעקליבן פון גאַנצן „באַנטש“, ער זאָל זי אָפּפירן. ער האָט גע-
 קלערט, ווי צו פאַרפירן אַ שמועס: אַנצוהויבן פון וועטער איז באַנאַל,
 מע דאַרף זיין אַריגינעל, און פונדעסטוועגן האָט ער אַנגעהויבן פון ווע-
 טער און איז רויט געוואָרן. זי האָט עפעס געענטפערט און שטומע
 האָבן זיי ווייטער געשפּאַנט, פילנדיק אַיינער דעם צווייטן לעבן זיך.
 — אָט דאָ ווײן איך! — האָט סטעלאַ אַרויסגענומען די האַנט
 פון שאַפט אָרעם, געטאַנצט פון איין פוט אויפן צווייטן, זיך געקלאַפט
 מיט דער האַנט איבערן מויל — קאַלט!
 זיי האָבן זיך געדריקט די הענט, שוין געוואָלט זיך צעגיין, האָט

זי אַ שמייכל געטאַן:

— איר וועט אפשר אַרויפגיין?

— כ'ווייס... אויב ס'איז ניט שפעט?

— נאָ, מיינע שלאָפן שוין, קומט אַרויף, מע וועט מאַכן אַ גלעזל

טײ, גוט?

זי האָט אויפגעשלאָסן די טיר.

— פאַלט ניט, ס'איז פינסטער, איבעריקנס, גיט מיר אַ האַנט, אָט אַזוי!

מיט אַ פאַרכאַפּטן אָטעם האָט שאַפט זיך געלאָזט פירן, געפילט
 איר וואַרעמע האַנט און געווען צעמישט פון פרייד. אויפן צווייטן שטאַק
 האָט זי זיך אָפּגעשטעלט:

— און אפשר טאַקע צו שפעט, ווי זאָגט איר?

שאַפט האָט זיך פאַרלוירן, געפילט, ווי ער ווערט רויט און עפעס
 געשטאַמלט.

— צום טייוול! — האָט סטעלאַ זיך צעלאַכט — וואָס מיר עטיקעט,
קומט, מיר וועלן טרינקען אַ הייס גלעזל טיי, אַז ס'איז מיר אַזוי
קאַלט!

זי האָט צעעפנט דאָס מויל און גענומען קלאַפן מיט די ווייסע
ציין, ווי מיט שנירן פערל.

— און האָניק האָט איר ליב? איך וועל אייך געבן ברויט מיט
האַניק, גוט?

אויפן פינפטן שטאַק זענען זיי שטיין געבליבן. זי האָט לאַנג גע-
שלאָסן די טיר, אים שטיל אַריינגעפירט, געלאָזט שטיין אין דער פּינ-
סטער און אַליין איז זי פאַרשווונדן. איידער שאַפט האָט צייט געהאַט זיך
אַרומצוקוקן, איז סטעלאַ צוריק אַריין און אָנגעצונדן דעם גאַז. זי האָט
זיך שוין געהאַט איבערגעטאַן — געטראָגן אַ „קימאַנאַ“ פֿון רוין סאַ-
מעט. זי האָט אים דערלאָנגט אַן אַלבוים און שטיל געזאַגט:

— באַקוקט דערוויייל די בילדער און איך וועל מאַכן טיי.
שאַפט האָט געמישט דעם אַלבוים, גאַרניט געזען, געפילט ווי
דאָס האַרץ קלאַפט, געציטערט און זיך אַרומגעקוקט.

דאָס צימער האָט אויסגעזען, ווי מע וואָלט זיך געהאַלטן פֿון
דאָרט ביים אַרויסקלייבן. אויף די ווענט און אויף די שטולן זענען גע-
האנגען קליידער, אין מיטן צימער איז געשטאַנען אַ צעעפנטער „טראָנק“
און די לופט איז פֿול געווען מיטן ריח פֿון פֿודער און אַדעקאַלאָן.

סטעלאַ איז אַריין מיט צוויי גלעזער טיי, מיט צוויי פֿליטשן
ברויט, באַשמירט מיט האָניק. זי האָט זיך אויסגעצויגן אויף אַ לעדערנער
אַטאַמאַנע, וואָס איז געשטאַנען אין אַ ווינקל, באהאַלטן די פּיס הינטער
זיך, געקייט דאָס ברויט און אַ פּרעג געטאַן שאַפטן:

— נו, ווי שמעקט אייך דער האָניק?
און איידער שאַפט האָט צייט געהאַט צו ענטפערן אויף איין פּראַגע,
האָט סטעלאַ אים געפּרעגט צען נייע. געוויזן מיט דער האַנט נעבן זיך:
— זעצט אייך!

שאַפט האָט זיך אַוועקגעזעצט.
— רוקט אייך צו נעענטער! ווי ער שעמט זיך, אסור אַ מיידל,
כאַ, כאַ, כאַ! נעענטער, אַט אַזוי...

זי האָט אַ הויב געטאַן די ווייסע, דורכזיכטיקע האַנט מיט די

לענגלעכע פינגער, א בליץ געטאָן מיט טראָפּנס פייער און מיט די פּוכ-
לע, ווי קישעלעך, שפיצן פינגער, האָט זי שאַפּטן קוים אָנגערירט פאַר
א האָנט:

- אַצינד, מיין באָי, דערצייל מיר וועגן זיך, דערצייל וועגן דיין
נע ליבעס... דו גוסטירסט אודאי אין אַ ברונעטקע, ביסט דאָך אַ בלאָנ-
דער, דערצייל, כּווייל אַלץ וויסן...

סטעלא האָט אים געגלעט איבער דער האָנט, איבערן פנים, אי-
בער די האָר, געבלענדט מיט די ברילאָנטן, - האָט שאַפּט געפילט, ווי
עפעס פּלאַצט אין אים, ברייט, ווי די פּלעמלעך פון אירע פינגער וואָלטן
אים אַרומגענומען.

- און מיך האָסטו ליב, כּיין דאָך אַ בלאָנדע? - האָט זיך
סטעלא געפיעשטשעט - וואָס קוקסטו אויף דער וואַנט? שעמסט זיך,
מיין סידל?

זי האָט זיך מיט-אַמאָל אויפגעזעצט, אַריינגעלאָזט די פינגער אין
זיינע קוטשמעס, זיך אָפּגערוקט ווי ווייט די הענט האָבן איר דערלויבט,
אים דורכגעגעברט מיט די אויגן:

- האָסטו מיך ליב?

ווי פון אונטער דער ערד אַרויס איז אויסגעוואַקסן אַן עלטערער
ייד אין אַטלית קטן, מיט אַ יאַרמולקע אויפן גאַלן קאַפּ, גלייכגילטיק גע-
קוקט אויפן פּאַרל, ווי אויף אַ שטיקל מעבל, און זיך צעגעניצט.

סטעלא האָט זיך אַריס געטאָן פון שאַפּטס הענט און זיך צעביי-
זערט אויפן טאַטן:

- טאַטע, וואָס גייסטו ניט שלאָפן?

דער אַלטער האָט ניט געענפערט, ווי מע וואָלט אים ניט גע-
מיינט, זיך געוואַשן די הענט, הויך געזאָגט „אשר יצר“, אָפּגעויפצט און
פאַרשוונדן.

אַ בויגיקע איז סטעלא צוגעגאַנגען צו דער טיר, זי עטוואָס גע-
עפנט און זיך איינגעהערט. זי האָט מער אַרויפגעדרייט דעם גאַז, געכאַפּט
אַ קוק אין שפיגל און אַ צעשטראַלטע האָט זי מיט אַמאָל אַרומגעכאַפּט
שאַפּטס קאַפּ מיט ביידע הענט, אויסגעשריגן: „נאָו“, אים געטאָן אַ קוש
און אָפּגעשפרונגען.

שאַפּט האָט געפילט ווי דאָס קדחת וואַרפּט אים, איז ער אויפגע-
-

שפרונגען, אַראָפּגעדרייט דעם גאַז און זיך גענומען יאָגן נאָך סטעלאַן.

— וואָס טוט איר? דרייט צוריק אַרויף! — האָט סטעלאַ אים געגראָשעט מיט אַ פינגער.

זיי האָבן זיך גענומען האַכפּערן און אין שטוב איז געוואָרן פינסטער.

אין אַ וויילע אַרום איז סטעלאַ געוועסן מיט צעלאָזאָע האָר, דעם קאַפּ אַראָפּגעלאָזט און געווישט די אויגן.

שאַפט איז געשטאַנען פאַר איר אויף די קניען. זיך געפילט שול-דיק, ער האָט איר געקושט די הענט, די פיס, זי געהאַלטן אין איין איבערבּעטן.

— נו, וויין ניט, סטעלאַ, כּיבעט דיך!
סטעלאַ האָט ניט געענטפּערט, אים אָנגעקוקט אַ רגע מיט די פאַר-וויינטע אויגן און זיך שטיל צעהעשעט. שאַפט האָט ניט געקאָנט הערן, ווי זי וויינט, פאַרביסן די ליפּן, זיך געקנאַקט די פינגער און זיך גל-בעטן ביי איר:

— טאָ וואָס ווילסטו, זאָג? אַז כּיבין אויף אַלעם גרייט, אַבי וויין ייט! וואָס שווייגסטו?

ער האָט זיך אַוועקגעזעצט נעבן איר, אָנגעשפּאַרט איר קאַפּ אָן זיין ברוסט, איר געווישט די טרערן:

— נו, באַרויך דיך!
— האָסט מיר ליב? — האָט סטעלאַ אים געוויספּערט אויפן אויער — שטאַרק ליב?

— אודאי האָב איך דיך ליב!

— דו ווייסט, מיט מיר איז נאָך קיינער אַזוי נאָענט ניט געווען!
דו ביסט דער ערשטער... ווייל כּ'האָב דיר געגלויבט... ביסט אַזאַ שטייַער, מיט אַזאַ לייַנד פנים... און כּאָטש פּרויען גלויבן ניט אַזעל-כּע... האָסטו מיך ליב, זאָג? זעסט, איך האָב דיר געגלויבט... כּ'האָב פון ערשטן קוק געזען, אַז דו ביסט אַנדערש, ווי דיינע קאַלעגן... מיין שעמעוודיקער בחור, עס וועט אַזוי גוט זיין! וואָס ביסטו אומעטיק? ביי מיר וועסטו תמיד זיין פריילעך! דיינע עלטערן וועלן זיין קעגן? וועל איך ווערן אויס שוישפּילערין...

שפעט ביינאכט איז שאפט אַרויס אויף דער גאָס. ער האָט זיך
איינגעקאָרטשעט, אַראָפּגערוקט דעם קאָפּעלש איבער די אויגן און
פעסט געשפּאַנט. אַ טרוקענער שניי האָט געשטאַכן אין פנים. די קעלט
האָט אים דורכגענומען, אויסגעלופטערט, ער האָט גענומען גיין פּאַמעלע-
כער און זיך צעשמייכלט. דער גאַנצער עסק איז אים אויסגעקומען
עפעס ווי אַ טעאַטער-שטיק.

משה ליגנער

(1917)

משה ליגנער

א זייגער צוועלף ביינאכט איז דער רומענישער וויינקעלער געווען געפאקט. ארום די טישלעך זענען געזעסן רומענישע יידן מיט ווייבער, יונגע לייט מיט מיידלעך, געקנאקט געפאקענע מאנדלען, גערויכערט און הנאה געהאט פון א היימיש' גלעזל וויין. דער בעל-הבית, א הויכער, א דארער, מיט עטלעכע האָר, ווי צוגלעפטע, אויף דעם נאָקעטן קאָפּ, איז גראַציעז געזעסן ביי אַ שפּילקאָסטן, געשאַרט מיט אַ הילצערנעם האַמער און מיט די פינגער איבער מעטאַלענע סטרונעס און אויסגעשפּילט האַלב-אומעטיקע רומענישע פּאָלקס-נגויים. דאָס פּובליקום האָט שטיל מיטגע-זונגען, צוגעקלאַפט מיט די פיס צום טאַקט. פון מאָל צו מאָל איז אַרויס אַ פּאַרל פֿון הינטער אַ טישל. דער עולם האָט געמאַכט פּלאַץ און דאָס פּאַרל האָט זיך פּויל געשאַרט, ווי ס'וואָלט געשטאַנען אויף איין אָרט, און גערייצט מיט יעדן קער, מיט יעדן בויג. אַ גאַסן-זינגער איז גע-גאַנגען פון טיש צו טיש. ער האָט זיך אָפּגעשטעלט ביי אַ טישל פֿעטע ווייבער מיט אויסגעבלויזטע גוידערס. די ווייבער זענען געזעסן מיט עט-וואָס צעשפּרייטע פיס, געהאַלטן אין די שויסן מאַנדלען, זיי געוואָרפן אין די מיילער אַריין, געקנאָקט און אויסגעשפּיגן די שאַלעכץ אויף דער פּאָדלֶאָגע. זיי האָבן זיך געהאַלטן פֿאַר די זייטן פונם זינגערס פּיקאַנטע קופּלעטן, געוואַקן צו אַן עלטערן, פּליכעוואַטן מאַן מיט שמאַלציקע פֿאַרלאַפּענע אויגן, וואָס איז געזעסן מיט זיי, און האָבן פּאַרשייט מיט-געזונגען:

— אוי, אַ באַמ-בע, אוי, אַ באַמ-בע!...

ביים רעדזשיסטער איז געזעסן די בעל-הביתטע, אַ פּעטע יידע-נע מיט אַ פּאַר קעצעשע אויגן, איבער אַ שיסל גראַשיצע, פּויל געקייט און געדרעמלט.

פון די פּעטע ווייבער, פֿון שפּילקאָסטן, פון די עלעקטרישע לאַמפּן אין פון די געפרעגלטע פּליישן, האָט זיך געטראַגן איבערן קע-

דער א געשריי, וואָס האָט פאַרטויבט, גערייצט, געמאַכט טרוקן אין האַלדז - האָט מען באַשטעלט עכטן, היימישן וויין.

משה „ליגנער“ איז געזעסן אין אַ ווינקל. ער האָט געטראָגן דעם שטייפן הוט ווילדערש אויפן רעכטן אויער, דעם גלאַנציקן אויסגעריי- בענעם פרינץ-אַלבערט - פאַרקנעפֿלט, די געשטרייפטע הויזן - אויסגעפרעסט. צווישן די פינגער האָט ער געהאַלטן אַ שטעקל, עס געדרייט און צוגע- פיפט. ער האָט זיך יעדע וויילע אַ כאַפּ געטאַן פֿאַר דער פאַרפֿלאַמטער נאָז, וואָס איז געווען בלוילעך ביים שפיץ, ווי דער פֿלאַם פון אַלקאָ- האַל.

משה איז געווען אַ תושב אין רומענישן וויינקעלער. דאָ האָט ער פֿאַרבראַכט גאַנצע טעג, אויסגעקוקט אַ „העכטל“, וואָס זאָל שטעלן וויין, אָדער רופן אָפּעסן. און די העכטלעך האָט ער דערטאַפט צווישן נייע געסט, גרינע יידן און שרייבער. אַז ער האָט דערטאַפט אַ שרייבער, האָט ער גאָר אָפּגעלעבט. ער האָט געוואוסט, אַז פון אַזאַ שמועס וועט אין קעשענע קיין מזומן ניט בלייבן, עס וועט אפילו קיין גלעזל וויין אויך ניט זיין, דערפֿאַר האָט אים הנאה געטאַן, וואָס מע פֿאַרשטייט אים, וואָס ער רעדט זיך אָפּ ס'האַרץ פֿאַר אַ קאָלעגע. ער האָט דערציילט ניט-געשטויגענע, ניט-געפֿלויגענע מעשיות, זיך געמאַכט אַלטפּרענקיש, תּמעוואַטע, אָפט געוויינט. ער איז גיך אַריין אין דער ראַלע, זיך פֿאַר- געסן, אַליין גענומען גלויבן אין דעם אַלעם, וואָס ער האָט דערציילט און אַז דער שרייבער איז געבליבן זיצן אַ פֿאַרגאַפּטער, האָט ער אַ גליקלע- כער אַרויפגעלעגט אויף אים אַ האַנט, מיט די פינגער פון דער צוויי- טער זיך געקלאַפט אין האַרץ און געלאַכט:

— און איר טראַכט דאָך, מסתּמא, ווי אַנצוהויבן אַ נייע ערציילונג מיט אַט דעם משהן אַלס הויפט-העלד, כאַ, כאַ, כאַ!

אַז ער האָט דערטאַפט אַ גרינעם, האָט ער אים ראשית אָנגעהאַקט אַ קאַפּ, ווי לייכט עס איז אין אַמעריקע רייך צו ווערן. ער האָט אים באַוויזן מיט אותות ומופתים, ווי אַלע זיינע לאַנדסלייט - היימישע שו- טטערס, בעלי-עגלות - זענען דאָ עשירים. און אַז ער האָט דערפֿילט, ווי דאָס יידל פֿאַרגעסט זיך און חלומט שוין, מסתּמא, וועגן, ווייס איך וואָס! — האָט ער אים גענומען דערציילן, אַזוי, אַז דעם יידל האָט פֿאַרפעלט

אַטעם, ווי ער, משה, איז אַמאָל אַן עושר געווען, וואָס פאַר אַ גאָלדענע צייטן האָבן זיך אים נאָכגעשאַנגען. און ווי זיין שותף, אַ ליטוואַק, ימח שמו, פון טיף רוסלאַנד, האָט אים באַגנבעט, צוגענומען ביי אים דאָס ווייב, פאַרפירט זיין איין=און=איינציקע טאַכטער און גערעדט אזוי לאַנג מיר אַ פאַרשטיקט קול און מיט רויטע פאַרלאַפּענע אויגן, ביז דאָס ייִדל האָט רחמנות געקראָגן אויף אים. דעמאָלט איז משהן לייכט אַנגעקומען אַרויסצוקריגן אַ פאַר סענט.

משה האָט זיך אומגעקוקט אין אַלע זייטן, געזוכט, וווּ ער זאָל זיך צושאַרן. כמעט אַלע טישלעך זענען געווען באַזעצט און ביי אַ געפאַקט טישל וועט מען אים זעלטן אויסהערן און עס וועט, מסתמא, תמיד זיין איינער, וואָס ער קען אים. דערצו איז דער יונגער געלאָפּן, ווי אַ שד, פון איין טישל צום צווייטן, זיך געריסן דעם גאַרגל און משה האָט געפילט, אַז די צייט איז פאַר אים ניט גינסטיק.

בעפן דער טיר, ביי אַ קליין טישל, איז געזעסן בעני, אַ זעקספּוסי=קער יונג, און זיך געגאַסן פון אַ קריגל אין אַ גלאָז אַריין וויין. משה האָט זיך געקווענקלט צי זאָל ער צוגיין. ער האָט שוין פון עטלעכע טעג, צייט בעני האָט זיך באַוויזן אין וויינקעלער, געוואָרפן אַן אויג אויף אים. ער האָט זיך אָבער געשראַקן, געוויסט, אַז בעני האָט „ליב=קע ביזנעס“ און אַפּצושלאָגן ביי אַ מענטשן די לונגען איז ביי אים פונקט אזוי לייכט, ווי אויסצוטרינקען אַ קריגל וויין. דערצו איז ער תמיד געזעסן מיט חברים, און וואָס מער משה האָט זיך געשראַקן פאַר אים, אַלץ שטאַרקער האָט עס אים געצויגן ער זאָל צוגיין, געווען זיכער, אַז אויב ס'וועט זיך אים איינגעבן, וועט ער פון דעם יונג אַרויסשלעפּן אַ שיינע מטבע, ווייל וואָס פאַר אַ באַטרעף האָט ביי אַזאַ חברה=מאַן געלט?

משה האָט זיך אויפגעשטעלט, גלייך געמאַכט דעם פרינק=אַלבערט, זיך אַ טאַפּ געטאָן ביי דער פאַרפלאַמטער נאָז און זיך אַוועקגעזעצט בעפן בענין. דער יונג האָט געמאַכט פלאַץ. משה האָט פלומרשט גענומען רופן דעם „ווייטער“, געוואָרן גלייך אומרויק, זיך געשאַלטן, געשוואַרן, אַז זיין פּוס וועט דאָ מער ניט איבערטרעטן, אַז עס איז אַ חזיריש פלאַץ – שוין באַלד אַ שעה צייט, ווי ער האָט באַשטעלט אַ קריגל וויין און מע דערלאַנגט ניט.

בעני האָט אים צוגערוקט אַ ליידיקע גלאָז, געווין מיט דער האַנט
אויפן קריגל:

— נעמט דערווייל אַ גלאָז וויין!

— דאַנקע שטען, סער — האָט זיך משה פאַרנויגט, זיך אָנגעגאַסן אַ
גלאָז וויין, אויסגעטרונקען און באַקומען קיראַזש — אין יוראַפּ וואָלט אַזאַ
זאַך ניט פאַסירט! ווען דער לימפּ דערלאַנגט מיר ניט דעם וויין פלעט
איך אים דעם קאַפּ! אַז דאָ איז ער אַ יחסן, פאַלאַנגט צו אַ יוניאַן און
טו אים עפעס!

משה האָט אַרויסגענומען אַ פאַרטסיגאַר, אונטערגעטראָגן בענין:
— ביטע!

זיי האָבן פאַררויכערט, געזעסן אַ וויילע און ביי משהן האָט דער
מוח געאַרבעט נאָכן גלעזל וויין, געפלאַנט ווי נאָך אַריינצוכאַפּן דעם יונג,
ער זאָל ווערן אַ געפליעווטער.

— אודאי אַ לאַנדסמאַן? אַז כ'דערקען אָן אייער קמץ, אַ יאָ—
סער, האָ?

— איר זיינט אויך אַ יאַסער? — האָט בעני געשמייכלט.

— נאָך וואָס פאַר אַ יאַסער, כ'קום פון סאַמע „מקום“! — האָט
משה כמעט ווי אויסגעשריגן און באַלד אָפּגעזיפּצט — געמוזט אָבער
אַנטלויפן! וואָס ווייסט איר, וואָס? אין אַלע גרענעץ-שטעטלעך אויף די
באַנהויפן איז געווען מײן בילד און ווי איר קוקט מיך אָן, האָט די רע-
גירונג צוגעזאָגט אַ סומע געלט יעדן, ווער עס וועט מיך ברענגען אַ
לעבעדיקן!

בעני, וואָס האָט ביז אַהער כמעט ווי זיך ניט איינגעהערט וואָס
מע רעדט צו אים, האָט מיט אמאָל אָנגעשפאַרט ביידע הענט אָן טיש,
אָנגעקוקט משהן מיט אַ פאַר דורכדרינגענדע אויגן, אַז עס איז אים אַזש
קאַלט געוואָרן, און אַ פאַרינטערעסירטער געפרעגט:

— וואָס הייסט די רעגירונג האָט צוגעזאָגט אַ סומע געלט?

משה האָט געפילט, אַז ער האָט שוין איינגעפּעדימט, און געווען
זיכער, אַז דער העכט וועט זיך שוין אַזוי לייכט ניט אַרויספלאַגטערן
פון זיינע הענט.

— דאָס איז, מיסטער, אַן אינטערעסאַנטע געשיכטע — האָט משה
געצויגן די ווערטער — געוויס איז איצט ניט די צייט, ביי אַ געלע-

גנהייט, מיר וועלן זיך טרעפן נאך אמאָל, וועל איך אייך דערציילן!
אז וואָס ווייסט איר, אפילו דאָ, אין אמעריקע, בין איך די ערשטע
צייט ניט געווען זיכער! רומענישע שפּיאָנען זענען מיר נאָכגעגאַנג-
גען אויף טריט און שריט און כ'האַב מורא געהאַט, מע זאָל מיך
ניט איבערגעבן דעם רומענישן קאָנסול אין די הענט אַריין! ווי איר
קוקט מיך אָן, האָב איך אַ ביסל דורכגעמאַכט אויף מיין לעבן!

דער „ווייטער“ איז צוגעקומען.

— נאָך אַ קריגל וויין — האָט בעני געזאָגט און זיך געווענדט

צו משהן — נעמט עפעס!

משה האָט געמייטלעך אָנגענומען דעם „ווייטער“ פאַר אַ האַנט,
אים געקלאַפט איבער דער פלייצע, ווי אַן אַלטן באַקאַנטן, און אים
פמעט אַריינגעשרינג אין אויער:

— מאַך מיר אַ „סטייק“ מיט „פרענטש פּאַטייטעס“, נאָר אַ

פרישן, הערסט, רודאָלף!

אין קעלער איז געוואָרן אַלץ לעבעדיקער. דער וויין האָט דעם
עולם צענומען, געמאַכט פון אַלט — יונג און פון יונג — אַלט, האָבן
עלטערע מענער אַרומגענומען יונגע מיידלעך, פאַרוואָרפן די גאַלע קעפּ
און הייזעריק באַגלייט דעם שפּילקאַסטן. אין אַ וויילע אַרום איז משה
געזעסן איבער אַ „סטייק“, הנאה געהאַט, וואָס נאָך יעדן שניט מיטן
מעסער, טריפט בלוט, פאַרטרונקען מיט וויין און דערפילט ווי די
שרייפלעך אין קאַפּ וואַקלען זיך, די צונג ווערט לויזער. ער האָט זיך
נענטער צוגערוקט צו בענין און פאַטעטיש אים איינגערוימט אין אויער:
— און היינט, מיינט איר, איז בעסער? ס'קאָן זיין, אז אפילו
איצט, כ'רעד מיט אייך, היטן מיך אַ פאַר אויגן! אז מע קוקט
מיר נאָך אויף טריט און שריט!

אינסטינקטיוו האָט זיך בעני אַרומגעקוקט. ער האָט אַ ציטער
געטאַן, אין אַ ווינקל איז געזעסן אַ מאַן אין אַ געקעסטלטער קעפּ
איבער אַ גלאָז וויין און פון אים קיין אויג ניט אַראָפּגעלאָזט. בעני
איז געווען זיכער, אז עס איז אַ דעדעקטיוו. ער האָט מער ניט גע-
קוקט אַהינצו, זיך געטרייסלט, געפילט, ווי די אויגן ברענען אים
אין קאַרק, שטעכן און געוואַרט, אז יעדע מינוט זאָל דער פרעמ-
דער זיך אויפהויבן, אַרויפלייגן אויף אים אַ האַנט און אים אַרע-

סירן. בעני האָט זיך ניט איינגעהערט, וואָס משה האָט גערעדט, בלויז גע-
קלערט ווי זיך אָפצוטראָגן פון קעלער און מיט אַמאָל איז אים איינגע-
פאַלן, אַז ווער ווייסט, טאַמער איז דער פרעמדער, מיט וועלכן ער רעדט
אויך אַ דעדעקטיוו?

— כ'פּרעג אייך — האָט משה אָנגענומען בענין פֿאַר אַ האַנט —
קאָן זיין עפעס שרעקלעכערס, ווי ס'גאַנצע לעבן טראַכטן, אַז עמעצער
קוקט דיר נאָך? וואָס ציטערט איר אַזוי? ס'איז אייך קאַלט?
— וואָס פֿאַלט אייך איין? — האָט בעני געשטאַמלט און בעת
מעשה געטראַכט — ער מיינט, מסתּמא, ער האָט פֿאַר זיך אַ יאָרד! נע-
ווער מייך!

— אַז וווּ דו שטעלסט נאָר אַ פּוס, — האָט משה אים פּעסטער
אָנגענומען — וווּ דו טוסט נאָר אַ גענעץ — ווייסט מען! וווּ דו טאָגסט,
דאַרט נעכטיקסטו ניט! איר פֿאַרשטייט? אַזוי ליידט אַ מענטש, גייט אויס
פֿון טאָג צו טאָג און קיינעם אַרט ניט!

— זע נאָר, ווי ער מאַכט זיך תּמוּאַטע, דער „סאָן אָף ע' גאָן“,
ווייל פֿאַררעדן די ציין! אויב ער טשעפעט זיך ניט אָפּ פון מיר, ברעך
איך אים הענט און פֿיס! — האָט בעני זיך געטראַכט און געזאָגט —
פֿאַר וואָס זאָל איך ניט פֿאַרשטיין?

— אָט זיצן הונדערטער מענטשן — איז משה זיך פֿאַרגאַנגען —
טרינקען וויין, אַמווירן זיך מיט דאַמען, אין דערהיים וואַרטן געוויסן
אויף זיי וואַרעמע בעטן און קיינער פֿון זיי טראַכט ניט, אַז איך אי
דעם אויסגעטראַנזשירטן פֿרינק-אַלבערט, וועל מוזן שלאָפן ערגעץ אין
אַ פֿאַרק מיט...

בעני האָט געזען, ווי דער מאַן אין דעם געקעסטלען קעפּ האָט זיך
אויפגעשטעלט, גענומען גיין צו זיין טישל, האָט ער זיך אַריס געטאָן
פון משהס האַנט, אים שיער ניט אַראָפגעוואָרפן פון בענקל, פֿאַרגעסן
די רעשט, וואָס דער „ווייטער“ האָט איבערגעלאָזט אויפן טישל, און דער
זעקספּוסיקער יונג איז אַרויס פון קעלער ווי אַ רוח.

א הויז אויף גארעק סטריט

(1917)

א הויז אויף גארעק סטריט

זיי ווײַנען אויף גארעק סטריט אין צוויי קליינע צימערלעך. די האַלבפינסטערע צימערלעך זענען אָנגעפאַקט מיט שמאַטעס. אָנ-געשטופטע זעק מיט צעראַטעס פאַר שניידערס לײַגן ביז אונטער דער סטעלע. שוטאש, שפיצן, קאַלירטע סטענגעס וואַלגערן זיך קנוילענדיג ווייז, צעוויקלטע בענדער הענגען אויף שטריקלעך, וואָס ציען זיך איבער די צימערלעך, און ביים ערשטן אַריינקומען מיינט מען, אַז דעד פאַרוואַקסענער ר' מענדל, מיט די שוואַרצע פּאות, ווי געלעך-טע צעפּ, וואָס שפּרייזט צווישן די פּילפאַרביקע בענדער און מוחט זיך, איז אַ כּשומאַכער.

אויף די שמאַטעס זיצט לאַה, ר' מענדל'ס ווייב, אַ קליינע, אַן אויסגעדאַרטע, גרוי ווי אַ טויב, מיט אַן אָפּגעשאַסן שטערנטיכל איבער די אויגן און לייצעט אויפן קול מיט אַ תּחינה-ניגון אַ דיקן יידישן ראָמאַן.

צו איר רעכטער האַנט זיצט איר איינציקע טאָכטער — אַ בלייך מיידל, בויגיק, ווי אַ פּלאַנץ, וואָס פאַרבלאָנדזשעט אַמאָל אין אַ פּייכטן, פינסטערן קעלער, שפּראַצט אַרויס פון צעפּוילטע גרינס. זי סאָרטירט פון אַ זאַק אַרויס פּערלמוטערנע קנעפּ און אַ פאַרחלומ-טע הערט זי זיך איין, ווי די מוטער לייצענט. צו דער מוטערס ליינ-קער האַנט זיצט איר איינציקער זון — אַ צוועלף-יאָריקער קאַליקע מיט אויסגעבויגענע פּיס, ווי פּיילנבויגנס, שמייכלט אידיאָטיש און ציט אויף העקעלעך "ווייבלעך" אויף טאָוולען.

און עס דאַכט זיך, אַלע דריי זענען אויסגעוואַקסן פון די שמאַטעס, קומען קיינמאָל נישט אַרויס פון די פינסטערע צימערלעך, און עס איז שווער צו גלויבן, אַז זיי ווײַנען אין שכנות מיט דער ריזיקער ווייליאַמסבורג-בריק.

ר' מענדל נעמט אַראָפּ פון אַ קליינעם גאַז-אויווין אַ טעפל מיט

קרופניק, גיסט אָן אין אַ שיסל און עסט מיט ברויט. די לאַנגע באַרד
מיט די וואָנסן פּלאַנטערן זיך אין דער שיסל, לאָזן ניט עסן און ער
שלינגט גיך, צעקייט ניט, ווי ער וואָלט פֿון עסן קיין הנאה ניט געוואָלט
האַבן. פּאַלד נעמט ער בענטשן. ער הילט איין דאָס פנים אין דער
באַרד, און אַ פאַרשטיקטער, וויינענדיקער ניגון טראַגט זיך איבער דער
שטוב.

לאה הערט אויף ליינען, הערט זיך איין, ווי דער מאַן בענטשט,
און אין קאָפּ פּלאַנטערט זיך איר, אַז זינט זי האָט געבוירן דעם קאַלי-
קע, האָט מענדל אינגאַנצן זיך דערווייטערט פֿון איר. ער האַנדלט
ווייניק, זיצט גאַנצע טעג און לערנט, ווערט פֿרומער פֿון טאָג צו טאָג
און זיי לעבן אין גרויס דחקות. ביי אַן אַנדער מאַמע וואָלט אַזאַ מיידל
געווען מיט לייטן גלייך, אַ דערוואַקסענע טאַכטער, ביז מע דערלעבט עס,
און דאָ גאַרניט! זי איז שוין מיד רעדנדיק...

אַ פּאַרבענקטע קוקט לאַה, ווי דער מאַן שפּרייזט שוין ווידער פֿון
איין ווינקל אין צווייטן, און אַ פּאַרביטערטע פּרעגט זי אים צום הונ-
דערסטן מאָל:

— מענדל, וואָס וועט זיין דער תּכלית?
— וואָס מיינסטו? — שטעלט זיך מענדל מיט אַמאָל אָפּ, טוט אַ
וואָרף מיטן קאָפּ און מיט דער האַנט, ווי אַ פּליג, וועלכע ער האָט עט-
לעכע מאָל אַוועקגעטריבן, וואָלט אים ווידער אַ ביס געטאָן.

— כ'מיי, לאַמיר זיך ניט נאַרן, פייגעלע איז שוין ניט קיין
קינד... געוואָרן אַכצן יאָר און דיך הויבט ניט אָן צו אַרן... ביסט
דאַכט זיך אַ טאַטע... כ'ווייס, אַנדערע מיידלעך גייען אויף בעלער,
גייען אין אַ טאַנץ-זאַל, באַקענען זיך מיט יונגע-לייט... אַז דו לאָזט
זי ניט אַרויס אויף דער לייכטיקער שיין, דאַרפסטו זען עפעס אַ תּכלית...
פייגעלע ווערט פּאַרפלאַמט פֿון דער מוטערס רייד, ציפט זיך פאַרן
פאַרטוך און צעוויינט זיך ניט שיער:

— וואָס ווילסטו? אַז כ'וויל ניט קיין חתן!
דער קאַליקע שטעקט דער שוועסטער אַ פינגער אין פנים אריין, צע-
עתנט אַ מויל און שטשירעט מיט די ציין — כ'י, כ'י...
ר' מענדל, אַ הויכער, אַן איינגעבויענער, מיט אַ לאַנגער, שוואַרצער
באַרד איז איבערן גאַרטל, מיט אַ פּאַר פייערדיקע אויגן, וואָס קוקן קיי-

נעם ניט אָן, ענטפערט ניט. ער נעמט אַ זאָק מיט „טרימינגס“ אויף די פלייצעס, שטייט אַוויילע מיט אַ צעפענט מויל, ווי ער וואָלט זיך געקליבן עפעס זאָגן, טוט אַ מאַך מיט דער האַנט, קושט די מזוזה און גייט אַרויס.

ר' מענדל איז אויפגערוימט. ער האָט פאַרקויפט אין די ערשטע צוויי „שעפער“ דעם גאַנצן זאָק מיט סחורה. ער גייט אין מיטן גאַס מיטן זעקל אונטערן אָרעם און פילט, אַז ס'וועט היינט זיין אַ מזלדיקער טאָג.

אַ נידעריקער, ברייטפייניקער ייד, מיט דער באַרד אַריינגע-מאַכט אין וועסטל אַרין, מיט אַ זעקל אויף די פלייצעס שטעלט אים אָפּ אין מיטן גיין:

— האַלף, ר' מענדל, וואָס מאַכט איר?

— האַלף, ר' משה, כ'האָב אייך טאַקע שוין לאַנג ניט גע-זען! כ'האָב געהערט, איר וווינט ניט מער אין די מקומות, הא? — זינט מיינע איז מיר געשטאַרבן, ווין איך אין בראָנאוויץ.

— און ווי איז מיט פרנסה?

— מיט פרנסה, איז, געלויבט צו גאָט, הלואי אויף אַלע יידן געזאָגט, נאָר — טוט ר' משה זיך אַ וויש איבער דער באַרד, וואָס שטעקט אין בוזים און זיפצט אָפּ — שווער, ר' מענדל, אָן אַ ווייב, ניטאָ ווער עס זאָל זיין מיט די קינדער, ס'עלטסטע, פאַר-שטייט איר מיך, איז צוועלף יאָר, אמת, אַ קלוג מיידל, אָבער נאָך אַייין אַ קינד, דאַרף האָבן, מע זאָל אַרום איר אַרומגיין. ווען ס'מאַכט זיך מיר אַזוי אַלייטישער שידוך, ר' מענדל, נאָך געלט שטיי איך ניט, וואָלט איך חתונה געהאַט.

— איר האָט, דאַכט זיך, פיר קינדער, זאָלן געזונט זיין, הא?

— כ'האָב, קיין עין הרע, פיר דערוואַקסענע קינדער, ס'יינגס-

טע איז דריי יאָר אַלט. מע קאָן זיי שיקן אַ גאַנג, אויסוואַשן אַ גע-שיר ... נאָר גאָר ניט, כ'וועל אייך זאָגן, ר' מענדל, אַז אַמעריקע איז דאָך אַן אָנגעלאַפענע וועלט און כ'ווייס שוין מיט וועם כ'טו אַ שידוך? קלער איך, איידער צו טאַפן אין דער פינסטער, ווען ס'מאַכט זיך מיר אַזוי אַ היימיש מיידל ... כ'ווייס ...

— ס'וועט זיך מסתמא מאכן — באַרויקט אים ר' מענדל —
פאַרוואָס קומט איר אַמאָל ניט אַרויף, אָו איר זענט „דאַן-טאַן“?
כ'וועל אייך זאָגן דעם אמת, כ'האָב די לעצטע טעג זיך
טאַקע געקליבן צו אייך. אָו עס קומט אַלץ ניט אויס, איר ווײַנט
גאָך אין דער זעלבער דירה?

— יא, אויף גאַרעק סטריט, וועט איר קומען?

— כ'וועל קומען!

— גוד-באָי!

— גוד-באָי!

ר' מענדל גייט אין מיטן גאַס פאַרטיפט אין רעיונות און
קלערט, אָו לאַה איז גערעכט — מע דאַרף אַ טראַכט טאָן וועגן
פייגעלען. אים פאַלט אייך, אָו מיט משהן וואָלט געווען אַ גוטער
שידוך, אַ „טרימינגס-פעדלער“ האָט גוטע קונים און, דער עיקר, אַן
ערלעכער ייִד ניט קיין עם-הארץ.

אויף די שמאַטעס זיצט לאַה מיט דער טאַכטער. פייגעלע
האַלט אויף צעשפרייטע הענט אָנגעוויקלטע טאַשמעס און די מוטער
וויקלט אויס קנוילן. אן אַזייט זיצט דער קאַליקע, כאַפט פליגן,
האַלט זיי ביים אויער פאַר די פליגעלעך און הערט זיך אייך, ווי
זיי צאַפלען זיך און זשומען. אין צווייטן חדר ביי אַ נאַפט-לאַמפּ
זיצט ר' מענדל און לערנט שטיל מיט אַ טרויעריקן ניגון. דאָס
שטילע געזאַנג טראַגט זיך איבער די הדרימלעך, בלייבט אין די
אויערן, ווי אַ זשומעריי, און ס'איז שווער צו זאָגן, צי דאָס קומט
פון די געפייניקטע פליגן, צי פון ר' מענדל'ס אומעטיקן געזאַנג.
ר' משה קומט אַריין אין שבתדיקן ראָק, געמאַכט פון גלאַז-
ציקער אַלפאַגע.

— גוט ג'אָונט!

— גוט ג'אָונט! — ענטפערן לאַה מיט מענדלען.

לאַה לאָזט ליגן דעם קנויל מיט טאַשמעס און שטעלט זיך
אויף. פייגעלע בלייבט זיצן אַרויקע, האַלט אויף די צעשפרייטע
הענט די אויפגעוויקלטע טאַשמעס, קוקט אָן ר' משהן און רעדט קיין
וואָרט ניט. זי ווייסט, אָו דאָס איז איר חתן — קומט היינט אַפּ-

שטעלן די חתונה. זי וויל זאָגן, אַז זי האָט אים פיינט, אַז זי וויל
ניט קיין אַלטן יידן מיט אַ „וויסקי“, אַ טאַטן פון קינדער. פאַר אַ
מאַן, אַז... זי נעמט זיך טרייסלען, פילט אַן עקל צו משהס לאַג-
גער באַרד, קריגט פיינט טאַטע-מאַמע און לאַזט אַראָפּ די אויגן.
— זיצט, ר' משה! — רוקט לאַה אים צו אַ שטול.

— זיצט — העלפט ר' מענדל אונטער, שפרייזט אַן אויפ-
גערוימטער איבער דער שטוב, רייבט אַ האַנט אָן אַ האַנט און
ווענדט זיך צו פייגעלען, ווייסט אַז זי איז נאָך אַ קינד, דערצו
נאָך אַן אַמעריקאַנער מיידל, קאָן, מסתמא, ניט גוט קיין יידיש —
שווייגט זי. ער בעט פייגעלע זאָל אים מכבד זיין מיט אַ גלעזל
טיי, קוקט איר אין די אויגן און איז גליקלעך.

פייגעלע פילט, אַז זי איז די אומגליקלעכסטע, אַז ווי וועט
זי זיך ווייזן מיט אַזאַ מאַן פאַר אירע חברטאָרינס? זי זעצט זיך
אַוועק אין אַ ווינקל און פאַרגעסט זיך.

זי טרעפט זיך אָפּט מיט סידנין אויף די טרעפּ. ער ווערט
העכער און שענער פון טאָג צו טאָג. זי האָט באַמערקט, אַז ער
ראַזירט זיך שוין אויך. זינט זי איז אַרויס פון „סקול“, האָט זי
אויפגעהערט צו רעדן מיט אים און אַז זיי טרעפּן זיך אויף די
טרעפּ, ווערן ביידע רויט און באַגריסן זיך. זי האָט אים אַזוי ליב,
זי וועט אים היינט זאָגן, אַז אירע עלטערן ווילן זי חתונה מאַכן
פאַר אַן אַלטן מאַן אַ „וויסקי“... ער וועט זי פון אונטער דער
חופּה אַוועקנעמען...

די מוטער נעמט אַרום די טאָכטער, קושט איר אין קאָפּ
אַריין און פרעגט:

— טאָכטערשי, איצט איז נאָך דאָ צייט, אויב דער שידוך
געפעלט דיר ניט, זאָג, כ'וויל דיך ניט נויטן!

— געוויס, געוויס — כאַפט אונטער ר' משה — צעעפנט
בשעת מעשה אַ פּאָר אויגן, ציטערט אינגאַנצן, ס'זאָל דעם מיידל
אַמאָל אַ באַרישקייט ניט אַריין אין קאָפּ.

פייגעלע ענטפערט ניט, צעוויינט זיך.
— אַ יונג מיידל שעמט זיך — האָב אויך געוויינט,

פּוטר!

זיי זיצן ביז שפעט אין אָוונט, שמועסן וועגן היימישע זאַכן
און ביים אָוועקגיין שטעלט מען אָפּ די חתונה. ר' משה גיט
אָהיים אַ גליקלעכער. דער קאַליקע כאַפּט נאָך אַלץ פּליגן, מאַטערט
זיי און די פּליגן צאַפלען זיך, זשומען. דער פּאָטער פּאַרטיפּט זיך
צוריק אין אַ ספר, צעזינגט זיך שטילער און טרויעריקער ווי פּריער.
די מוטער, אַ קליינע, אַ גרויע, שאַרט זיך צו דער טאַכטער, ווי זי
וואָלט זיך געפילט שולדיק קעגן איר, נעמט זי אַרום און אַ שטומע
ווישט זי די אויגן אָן פּייגעלעס ווייכן האָלו.

דאָס שטילע געזאַנג טראַגט זיך איבער די חדרימלעך, בלייבט
אין די אויערן ווי אַ זשומעריי און ס'איז שווער צו זאָגן, צי עס
קומט פון די געפייניקטע פּליגן, צי פון ר' מענדלס צעווייטאַקטן
געזאַנג.

ל י ל י

(1915)

לילס

1

איב מעק, אַ מיטל־וואַקסיקער, ברייט־בייניקער יונג פון אַ יאָר דרייסיק, מיט עפעס חיהשעס אין אַלע זיינע גלידער, איז געשטאַ-
נען שבת אין דער פרי אין קיך אין די בלויוע גאַטקעס און
לייבל און זיך געוואַרעמט ביי דער „סטים-פייפּ“. ער האָט נאַכלע-
סיק געהאַלטן אין דער רעכטער זייט פון מויל אַ הילצערנע פיפּקע,
געשפיגן אויף דער פּאָדלאָגע און געקוקט, ווי זיין ווייב מאַכט
אַנבייסן.

זיין ווייב, אַ געשיקטע יידענע, מיט געלבלעכע פלעקן איבערן
פנים, ווי אַן אָפגעבליאַקעוועטע, האָט צעשטעלט אַ טיש מיט עסנ-
וואַרג ווי פאַר אַ מנין מענטשן. זי האָט אַרויסגענומען פון אייז-
שענקל אַ הערינג, אים אָפגעצויגן און געפרעגט דעם מאַן:

— ווען איז לילי געקומען, שפעט?

— כ'וויס ניט.

— שלעפט זיך אויך אַרום גאַנצע נעכט און קיין סענט פאַר
די אויגן זעט מען דערוויל ניט! דיינע געשעפטן, איבערלע! כ'האַב
עס געדאַרפט?

— פונקט אַזוי דיינע, ווי מיינע! זי זאָלט ניט? טרייבט מען

זי אַרויס!

— חכם מיינער, דאָס וויל זי דאָך! טרייב זי אַרויס, גיט
זי דיר קיין סענט ניט, די גאַנצע הונדערט טאָלער פאַרפאַלן! גלויב
מיר, ווען איר ממזר לעבט, וואָלט זי ביי מיר ניט געגאַנגען מיט
אַזאַ פאַרריסענעם קאַפּ! אַז די מויד האָט גאָר ניט קיין יידיש מול,
אַזאַ נבלה!

— פאַרוואָס גייט זי ניט צוריק אין קאַבאַרעט? — האָט אייב

געצויגן די גאטקעס — ווי זי דערציילט, האָט זי דאָך דאָרט גע-
מאַכט שטיקער געלט!

— כ'האָב איר שוין עטלעכע מאָל געגעבן אָנצוהערן, ענט-
פערט זי מיט אַ האַלב מויל, נאָר ווי מיר שיינט, — האָט חוה גע-
מאַכט אַ טראַט צום מאַן — שטעקט אין דעם דעם דאָקטאָרס קאַפּ!
קענסט דאָך אים מיט זיינע זיסע רייד, אַבי ס'קאָסט אים קיין
געלט ניט, וועט ער דיר ציוואַנגן כ'ווייס ניט-וואָס און דאָס קאַלב
מיינט, מסתמא, אַז ער וועט מיט איר חתונה האָבן! ניטאָ ווער ס'זאָל
לאַכן! ווייסט, זי גייט דאָך צו אים יעדן טאָג!

— אַזוי? דאָס הער איך ערשט איצט! — האָט אייב האַס-
טיק עטלעכע מאָל אַ צי געטאָן די פייפּ און אויסגעשפיגן — וועל
איך איר טאַקע באַלד דאָ אָפּשפּילן אַ חתונה, וואָרט!
— דו מיש זיך נאָר ניט, הערסט? כ'ווייס, ביסט אַ גרויסער
בריה קאַליע צו מאַכן! קריגן זיך קאָן איך אויך, פאַרלאָן זיך
אויף מיר!

ביים טיש איז געזעסן ווילי, אַ געל ינגל פון אַ יאָר אַכט,
מיט אַ קלוג, רירעוודיק פּנימל און אויסגעמיטן צו קוקן אויף די
נייע „טאַטע-מאַמע“, וואָס האָבן אים געכטן אַרויסגענומען פון
יתומים-הויז. ער האָט געגעסן מיט די פּעדערשטע ציינדלעך, ווי אַ
וועווערקע, אַ שטיקל דאָר קעז און זיך געשפּילט מיט לאַלען, וואָס
איז געלעגן אונטערן טיש.

אייב האָט געקוקט אויף די צעשטעלטע מאַכלים און זיין
אומגעלומפּערט קוואַדראַט-פנים, מיט די בולטע גרויסע אויגן,
וואָס האָבן דערמאַנט אי אַ קאַלב, אי אַ ביק, האָט זיך נאַריש צע-
שפּילט. ער האָט אַוועקגעלייגט די פייפּ, געמאַכט אַ שנאַפּס, פאַר-
ביסן מיט אַ שטיקל מינסטער-קעז און אַ צופרידענער זיך געווענדעט
צום ווייב:

— חוהשי, צעהאַק די מילץ מיט אַ ציבלקע, ס'איז געשמאַ-
קער!

— אַל-רייט, וועסטו, אפשר, עסן אַ ביסל איינגעפרעגלטע גע-
הירן?

— האַכט דען?

— אַז כ'פרעג — מסתמא האָב איך!
— טאָ פרעגל זיי גוט איין, — האָט אייב זיך געבעטן מיט
אַ פֿול מויל צונג — טו אַריין אין שמאַלץ אַ פֿאַר שטיקלעך רעטעך
אויך!

— דו האָסט, מיין מאַן, אַ געשמדטן האַלז!
— חוהשי קרוין, זעץ דיך אויך אַוועק עפעס עסן — האָט
אייב געקייט מיט ביידע באַקן און אַרומגענומען דאָס ווייב — נעם
עפעס פריער אין מויל אַריין, חוהשי. ס'מאַכט ניט, כ'וועל וואַרטן,
אַז ניט וועל איך אסור עסן!

— זיי ניט משוגע, אייב — האָט חוה אַ צופרידענע, וואָס
דער מאַן צערטלט זי, געצויגן די ווערטער און זיך אַרויסגעדרייט
פֿון זיינע הענט — זעץ דיך און עס, ווער ניט מיט אַמאָל צו גוט!
אייב איז געווען גוט אויפגעלייגט, ער האָט אַרויפגעצויגן די
גאַטקעס, געגלעט ווילין איבערן קעפל, איבער דער פֿלייצע און
אים פֿלומרשט אַ קניפ געטאָן אין געזעס אַריין:

— עס, עס, שלאָף ניט, באַ מיר, ווילי, מוזטו ווערן אַ יונג-
גאַטש מיט באַקן! — און ער האָט זיך געווענדעט צום ווייב —
חוהשי, זע, גיב עפעס ווילין אין מויל אַריין.

— אונטערן פֿארטוך האָב איך גאָר ניט באַהאַלטן! לאָז ער
עסן — שטייט דאָך אויפן טיש.

— אַז עלטערן וואַרפן אַוועק אַן אייגן קינד, מעג זיי די
ערשטע כאַלערע טרעפן! — האָט אייב אַ געשריי געטאָן און גע-
גלעט ווילין איבערן קעפל — געדענקסט גאָר ניט דיינע עלטערן,
האַ?

ווילי האָט זיינע עלטערן נישט געקענט. די ערשטע צייט, אַז
ער איז איבערגעגאַנגען פֿון איינע „טאַטע-מאַמע“ צו צווייטע און
מען האָט אים גענומען אויספרעגן וועגן זיינע עלטערן, (און גע-
פרעגט האָבן אַלע) האָט ער געשוויגן, זיך געפילט שולדיק, ווי ער
וואָלט עפעס צוגעגנבעט און פיל מאָל זיך צעוויינט. שפעטער, ער
אַליין האָט ניט געוואָסט ווי ר'נאָך, איז באַ אים אין מוחל געבאָרן
געוואָרן אַ מעשה וועגן זיינע עלטערן. די מעשה האָט ער געהערט
אין יתומים-הויז פֿון אַ ינגל, וואָס יענער האָט עס דערציילט וועגן

זיך. און די מעשה האָט זיך באַ וויליך אין קעפל אַזוי איינגע-
קריצט, אַז ער האָט זי גענומען איבערדערציילן אויף זיינע על-
טערן, און יעדעס מאָל מיט מער איינצלעהייטן, ביז ער האָט אַליין
גענומען גלויבן, אַז זיין טאַטע האָט געשחטן די מאַמע, אים אויך
געוואָלט שחטן, האָט ער זיך באַהאַלטן אין וואַש-טאָפּ. פון דעמאָלט
אָן איז דער פּאָטער אַוועק און איז מער ניט צוריקגעקומען. איצט,
אַז אייב האָט אים געפרעגט צי ער געדענקט זיינע עלטערן, האָט
ווילי די זעלבע מעשה איבערדערציילט און הנאה געהאַט, וואָס די
נייע „טאַטע-מאַמע“ האָבן אַלץ געלאָזט שטיין און הערן זיך איין
מיט צעעפנטע מיילער.

— מעג אים דאָרט ניט אַ בראַנד אין די אויגן אַריין! — האָט
אייב אַ געשריי געטאָן ווען ווילי האָט געענדיקט — זעסט, ווען אַ
מויד דערשטיקט אַ יאָטל, פאַרשטיי איך נאָך, נאָך אַ טאַטע זאָל גיין
שחטן אָן אייגן יינגל — — אַ כאַליערע!

ער האָט דערזאָגט מיט דער האַנט, אויסשניידנדיק אַ קרייז,
אויסגעשפיגן און אָנגעגאַסן אין אַ גלעזל אַביסל בראַנפן:

— נאָ, ווילי, ס'איז זיסער בראַנפן, טרינק!
ליי, אַ הויכע, געזונטע מויד מיט אַ ליכטיק, אָפן פנים, מיט
צעשאַטענע קאַשטן האָר, דורכגענומען מיט אַ שוואַרץ סאַמעטל, איז
אַריינגעקומען פון צווייטן צימער טאַנצנדיק:

— חיה, אוי, אוי, אוי — אוי, חיה!
— ביסט שפעט אַהיימגעקומען, ליי? — האָט חיה זי גע-
פרעגט.

— פרעגט אייבן, ער ווייס — האָט ליי זיך צעלאַכט און
איר ליכטיק פנים איז אַזש דורכזיכטיק געוואָרן.

חיה האָט גענומען די הענט פאַדבאַקעם, זיך אַ שטעל געטאָן
דעם מאַן אין פנים אַריין און געשאַקלט מיטן קאַפּ:

— אייבעלע, דו הייבסט שוין אָן די אַלטע מעשיות, האַ?
— וואָסערע מעשיות? — האָט אייב געשטאַמלט — קוק נאָך
ווי ס'גייט איר אין לעבן! זי מוז דאָס אַלץ וויסן! אַ דעטעקטיוו
איבער מיין קאַפּ!

— אַל-רייט, אייבעלע! אַל-רייט! — האָט חיה געברומט און

גיך גענומען וואָשן גלעזער, אַז זיי האָבן אַזש געפּייפט אונטער אירע פינגער.

לייב האָט זיך הילכיק צעלאַכט, פאַרריסן דעם קאַפּ און אינ-גאַנצן האָט זי אויסגעזען ווי אַ יונגע, שיינע קאַבילע.

אייב האָט אָנגעקוואַלן פון דער מויד, אַרויפגעצויגן די גאַט-קעס און זי אַרומגעכאַפט.

— מיסעס מעק — האָט לייב זיך געפּיעשטשעט — אייער

מאַן טשעפעט זיך! מיסעס מעק — — —

— וואָס מעקעסטו, וואָס? — האָט חוה אַ שטשירע געטאַן

מיט די ציין — קריך ניט צו אים, וועט ער דיך ניט טשעפען.

לייב האָט זיך אַ דריי געטאַן, זיך לייכט אַרויסגעגלייטשט פון אייבס הענט, זיך ווילעריש אַ שטעל אַוועק געטאַן אין אירע געלע שיד מיט די הויכע אָפּצאַסן, שעלמיש אָנגעקוקט אייבן און זיך צעזינגען:

— חוה, אוי, אוי, חוה!

אייב האָט זיך געדרייט אין דרייען, געמילט ווי די פּאָדלאָגע שווימט אַפיר פון אונטער זיינע פיס, חשק געהאַט נאָכצולויפן דער מויד אין צווייטן צימער אַריין — איז פאַר אים אויסגעוואַקסן דאָס ווייב:

— די געהירן ווערן דאָך קאַלט, גיי עסן!

אייב האָט געוונטשן דעם ווייב אַ מיתה-משונה. ער האָט זי אָפּגעמאַסטן מיט אַן אויג פון אויבן ביז אַראָפּ, זיך געוונדערט ווי ר'נאָך ער האָט דאָס אַמאָל לייב געהאַט און צום הונדערטן מאָל געטראַכט, אַז די פלעקן אויף חוהס פנים זעען אויס ווי לאַטעס. ער האָט זיך געזעצט עסן. די געהירן האָבן אים שוין מער ניט געשמעקט. פון פאַרדרוס האָט ער געזוכט מיט די אויגן עפעס אַ נאַש צו טאַן. ער האָט אויפגעהויבן יעדע זאַך, עט באַשמעקט, פון ענערגיע זיך איינגעגאַסן אַ שנאַפּס, אָפּגעבראַכן אַ שטיקל זעמל, איינגעטונקען אין פוטער און געקייט.

— זע נאָר, ווי ער באַשמעקט יעדע זאַך, פונקט ווי לאַלע —

האָט חוה שוין וויכער גערעדט, אפנים זיך געוואָלט איבער-בעטן — וואָס מיינסטו, כ'קויף אַלט עסן?

אייב האָט ניט געצנטפערט. צי דערפאַר וואָס לילי איז אַריין אין צווייטן צימער, צי דערפאַר וואָס ס'ווייב האָט אים פאַר- גליכן צום הינטל, וואָס האָט זיך געפלאַנטערט צווישן זיינע פיס, נאָר ווי די זאך זאָל ניט זיין, האָט אייב מיט אַמאָל אַזאַ בריק געטאָן לאַלען, אַז דאָס הינטל האָט מיט אַ קוויטש זיך באַהאַלטן אין אַ ווינקל. לאַלע איז געשטאַנען אויף דריי פיס, געקוקט אַ וויילע אויף די אָפגעשלאָגענע לאַפּקע, וואָס האָט זיך געטרייסלט און זיך פאַרגאַנגען אין אַן אויסטערליש בילעריי, ווי אַ דאָרף-הונט ווען ער דערזעט אַ פייער.

— מערדער, וואָס האָט דיר דאָס הינטל געטאָן? — האָט חוה אַן אָנגעצונדענע פון כעס אַלץ געלאָזט שטיין אויפן אויוון. געכאַפט לאַלען אויף דער האַנט, באַקוקט דאָס פיסל און עס אונ- טערגעטראָגן דעם מאַן — זע, וואָס האָסט געטאָן?

— געטרייע מאַמע, — האָט אייב דורכגעזיט דורך די גאַלדענע ציין — דאָס איינציק קינד איר דערהרגעט, אַ דערהרגעט זאָלסטו ווערן מיטן הונט צוזאַמען!

ער איז אויפגעשפרונגען, עטלעכע מאָל דורך איבער דער קיך און איז צוגעאַנגען צום ווייב:

— טרייב שוין אַרויס דעם הונט, זאָג איך דיר! איך וויל ניט קיין הונט אין מיין שטוב, הערסט?

— שוין, ס'איז אים שוין עפעס אַריין אין קאָפּ, דעם משוגענעם! — האָט חוה פלומרשט געשמייכלט, זיך ניט געוואָלט איינרייסן מיט אים.

— אַז דו הערסט מיך פונקט ווי דעם קאָטער! שריי איך ניט פון ערשטן טאָג אָן, אַז כ'וויל ניט דעם פלדב אין שטוב? אַז וווּ כ'גיי שמעקט מיט הונט! טו איך עפעס אָן, קען איך עס ניט דעררייניקן, אומעטום דעם הונטס האָר! אַזאַ פאַרשווער הונט, אַזאַ! כ'בעט דיך מיט גוטן, חוה — האָט אייב געקלאַפט מיט אַ פויסט אין דער צעפנטער האַנט — טרייב אַרויס דעם הונט, אַז כ'וויל אים ניט האָבן אין מיין שטוב!

— דאָס וואָס דו ווילסט ניט, איז ווייניק! — האָט חוה

קאַלטבלוטטיק געענטפערט און אירע קליינע אויגן האָבן זיך אַ צונד
געטאָן מיט אַ צעפלאָסן פייערל.

— וואָס מיינסטו, ס'איז ווייניק? — האָט אייב זיך גענומען
קלאָפן מיט אַ פויסט אין האַרץ אַריין — איך בין דער בעל-הבית!
אי עם זעה באַס היער! און אויב דו וועסט אים ניט אַרויסטרייבן,
איז מיינ נאָמען ניט אייב, אויב כ'שליידער ניט דעם הונט אַרויס
דורכן פענסטער, אַז ס'וועט פון אים קיין שריד ופלייט ניט בלייבן!
חיה האָט ניט געענטפערט, זי איז געשטאַנען מיטן הונט אויף
דער האַנט און געשמייכלט. אייב האָט געפילט ווי די נכפה עסט
אים, ניט געקאָנט קוקן ווי חיה שמייכלט, ווי זי וואָלט זיך גע-
רייצט מיט אים און פאַר פעס אַריין אין צווייטן צימער. ער האָט
אומגעוואָרפן אויפן וועג אַ שטול, צוריק אַריין אין קיך, געצויגן
די גאַטקעס און געשרייען:

— אַ קדיש האָדעוועט זי מיר! אַז זי האָט ליבער דעם הונט,
ווי דעם מאַן! שלאָפט מיטן — — קענסט ניט האָבן קיין קינ-
דער, האָסטו ניט געדאַרפט חתונה האָבן, יאַלעווקע דו!
— און דו קענסט? — האָט חיה אַרויסגעבלייזט דורך די
פאַרקוועטשטע ליפן און די אויגן האָבן באַ איר געבלישטשעט.

— וועסט שוין זען צי כ'קען? כ'האָב דיך אין דר'ערד מיטן
הונט און מיט דער „קינדאַרניע“ דיינער צוזאַמען! גענוג געשמעקט
פרעמדע קינדער — — כ'שלאָף איבער זיי קיין נעכט ניט! אַז
כ'האָב קיין אייגנס ניט, דאַרף איך קיין וועלט ניט איינרייסן!
וואָס, איבערלאָזן דעם הונט אַ ירושה? ווי לאַנג לעבן זאָלסטו!
באַך היינט גיי איך אוועק!

— גיי! ווער האָלט דיך?

— דו! — האָט אייב אַ קלאָפ געטאָן מיט דער פויסט איבערן
טיש, אַז אַלע טעלער זענען אונטערגעשפרונגען.

אין צווייטן צימער האָט זיך אַ קינד צעוויינט, אַנטשוויגן
געוואָרן, ווידער אָנגעהויבן, זיך פאַרגאַנגען העכער און העכער און
באַלד האָט זיך דאָס קינד צעשרייען מיט אַן אָפן מויל, אַז ס'האָט
אַזש געגרילצט אין די אויערן.

ליי איז אַריין אין קיך

— שעמען מעגט איר זיך! פון אלע פענסטער קוקט מען אויף אייער ביז וונדער! מענטשן זאלן זיך שטענדיק האלטן אין איין אַרומקריגן! מען קאָן דאָך פון קאָפּ קומען פון אייערע גע-וואַלטן! גייט בעסער, חוה, און וויגט איין ס'קינד!

— אייבעלע איז קראַנק עס איינצושטיילן? — האָט חוה צונויפ-געשנירלט די דינע ליפּן און געגלעט דעם הונט.

אייב איז געלייפּן אין די גאַטקעס איבער דער קיך, ווי ס'וואַלט אין שטוב אַ פייער געווען. ער האָט געזוכט מיט די אויגן אַ מענטשן, פאַר וועמען דאָס האַרץ אַפצורעדן און ווען לילי וואַלט ניט געשטאַנען אין דער טיר, וואַלט ער זיך געוויס אַפגעקלאָגט פאַרן זיבן-יעריקן ווילין. ער האָט אָנגעכאַפט לילין פאַר אַ האַנט:

— אַז כ'קאָן גיט מער! היינט, לילי, מוז עס נעמען אַ סוף! זי האָט מיך אומגליקליך געמאַכט! כ'האַב געשריען — חוה, כ'ויל גיט קיין „קינדאַרניע!“ כ'ויל ניט באַראַבעווען אָרעמע דינסט-מיידלעך, צונעמען באַ זיי ביז דעם לעצטן סענט! אַ בראַך איז שוין צו דער מויד, וואָס האָט אַ ממזר, דאַרף איך נאָך קומען און אויסנאַגן באַ איר דאָס לעצטע ביסל מאַרץ? אַ „סאָקער“ בין איך גיט! מיין טאַטע, מיין זיידע, מיין עלטער-זיידע — האָט אייב זיך געקלאָפט אין דער ברוסט — האָבן אויסגעלעבט זייערע יאָרן און קיין „קינדאַרניעס“ ניט געהאַט, וויל איך אויך קיין שינדער גיט זיין!

בשעת אייב האָט גערעדט, האָט ראָזע זיך אַריינגעשאַרט, ווי אַ וואַקלידיקע גאַנז אין קיך אַריין. זי איז נאָך פּמעט געווען אַ קינד. אַ קליינע, אַ בלאַסע, מיט שוואַרצע, צעשראַקענע אויגן, מיט שוואַרצע, געקרוינטע האַר, ווי באַ אַ שעפּס, האָט זי זיך אוועקגע-שטעלט אין אַ ווינקל, גענומען איין הענטל אין צווייטן אַריין, זיי געהאַלטן פון פאַרנט, ווי זי וואַרט געוואַלט אַפצויםען איר בויך פון די אַרומיקע, און אירע גרויסע, שוואַרצע אויגן האָבן שטום און צעשראַקן געקוקט פון איינעם אויפן צווייטן. ראָזע האָט גע-וואַלט, אַז איר לעבן ליגט באַ זיי אין די הענט און טרערן האָבן זיך באַוויזן אין אירע אויגן. זי האָט זיך אינגאַנצן געטרייסלט, די אונטערשטע אָנגעלאָפענע ליפּ האָט זיך אַראָפּגעלאָזט, ווי באַ אַ

קינד ווען עס גייט וויינען, און ס'האָט זיך געדאַכט, זי וועט זיך
באַלד וואָרפן יעדן איינעם צו די פיס און בעטן, ווי מען בעט אַ
גזלן, מען זאָל זיך דערבאַרעמען איבער איר.

דאָס קינד האָט געשריען. אייב האָט מער ניט געקאָנט צו-
הערן ווי דאָס קינד וויינט, זיך געכאַפט מיט ביידע הענט פאַר די
אויערן, געזוכט עפעס מיט די אויגן און מיט אַמאָל אַ געשריי גע-
טאָן אויף ווילן, וואָס איז די גאַנצע צייט געזעסן אין אַ ווינקל
ניט טויט, ניט לעבעדיק:

— וואָס זיצסטו, וואָס, בעסטאַרד? הערסט ניט ווי דאָס קינד
וויינט?

ער האָט אָנגעכאַפט ווילן פאַרן קאָלנער און אים אַ שיק גע-
טאָן אין צווייטן צימער, אַז דאָס ינגל האָט שיער ניט האַלד
אין נאַקן צעבראַכן.

אַ שכנטע מיט אַ שטאַק נידעריקער האָט געעפנט דעם „דאָמוויי-
נער“ און אַרויפגעשריען:

— אַ חוצפה און אַ העזה דאָס איז. באַלד אין דער פרי צו-
מאַכן אַזעלכע קולות, ניט לאָזן מענטשן שלאָפן? קוים איינגעשלע-
פערט דאָס קינד, האָבן זיי עס מיר אויפגעוועקט! מיינט ניט, אַז
איר זענט איין-און-איינציק אין דעם הויז! שעמען מענט איר
זיך, מענטשן זאָלן זיך תמיד אַרומהרגענען, פונקט ווי גענגסטערס!
אַלע זענען אויף אַ וויילע שטיל געוואָרן און זיך איבערגע-
קוקט, אַ צערייצטער האָט אייב אַן עפן געטאָן דאָס טירל פון
„דאָמווייטער“:

— מען לאָזט דיך ניט שלאָפן, דו צעקראַכענע, דו פלאַנדערע?
ס'קינד דיר אויפגעוועקט? פלאַדיעט מען ניט ווי די חזרים! ווער
הייסט אייך האָבן קינדער? שנאַרערס, שטאַרבן פון הונגער און מע
איז „ביזני“! — — — מ'האַלט אין איין שלאָפן! — — —

— זי וועט מיר דאָס דיקטירן וואָס כ'זאָל טאָן באַ מיר אין
„רומס“? — האָט חוה געשריען, צוגעגאַנגען מיטן הונט צום
„דאָמווייטער“ און אויך געוואָלט אַריינשטעקן דעם קאַפּ אין אָפע-
נעם טירל.

אייב קוקנדיק אויפן ווייב האָט געטראַכט, אַז אַלע צרות קו-

מען איבער איר, אז ער האָט זיך ניט געדאַרפט קריגן מיט דער
שכנטע און ער איז אויף דאָס ניי אין פעס געוואָרן. ער האָט זיך
געכאַפט שלאָגן דעם הונט. חוה האָט אים פאַרשטעלט, געווערט,
האָט זי אַריינגעכאַפט לאַלעס קלעפּ, געקוויטשעט ווי מען וואָלט
פון איר די הויט געשונדן, ליילי איז אַריין אין דער מיט, ניט
געלאָזט שלאָגן און אין שטוב איז געוואָרן אַזאָ געשריי, ווי מע
וואָלט געקוילעט חורים.

ראָזע איז געשטאַנען אין אַ ווינקל מיט עטוואָס צעשפרייטע
פיס, זיך געהאַלטן פאַרן בויך און איבער איר קינדיש פנים און
צעוירענע נאָז האָבן גערונען טרערן.

אייב האָט זיך גענומען אויף גיך אָנטאָן, געשאַלטן אויף
וואָס די וועלט שטייט, געסטראַשעט, אז ער וועט שוין מער ניט
אַהיימקומען און איז אַרויס פון שטוב.

אַז אייב איז אַרויס האָט חוה אַראָפּגעלאָזט דעם הונט אויף דער פּאָדלאָגע, פאַרשטעלט דאָס פנים מיט די הענט און זיך צע-וויינט.

דער הונט האָט ניט אָפּגעטרעטן פון איר. ער איז אַרויף מיט די פּאָדערשטע לאַפּעס אויף איר שויס און געלעקט די בעל-הביתטע מיט דער צונג. חוה האָט אים אָנגעכאַפט פאַר די אויערן, געשלאָגן וווּ זי האָט נאָר געטראָפּן, דעם גאַנצן פעס אויסגעלאָזט. דער הונט האָט צוגענומען די קלעפּ, ווי ער וואָלט פאַרשטאַנען, אַז ס'קומט אים, קוים געסקאווטשעט, געבליבן זיצן אונטער דער בעל-הבית-טעס בענקל און זיך אינגאַנצן געטרייסלט.

ראָזען האָט באַנג געטאָן צו וואָס זי איז אַריין אין קיך. אַ דערשראָקענע, אַ בלאַסע האָט זי געקוקט אויף חוהן, און אַלץ אין איר האָט זיך געבעטן, אַז זי איז דאָ גאַרניט שולדיק, אַז ווען זי וואָלט געקאָנט, וואָלט זי זיך באַהאַלטן אין דער וואַנט, אַז פאַר איר דאַרף זיך חוה ניט שעמען. אירע גרויסע, שוואַרצע אויגן האָ-בן ווייך און קינדיש געקוקט אויף חוהן, זי געוואָלט טרייסטן. זי האָט אויסגעשטעלט אַ פּוס, ווי צום גיין, זיך דערשראָקן, אַראָפּגענו-מען פון טיש אַ זעמל מיט אַ שטיקל הערינג, זיך געזעצט אין אַ ווינקל און געקייט. זי האָט געבעטן גאָט, אַז דאָס קינד, וואָס זי גייט געבוירן, זאָל זיין אַ טויטס און אויב עס וועט לעבן זאָל עס כאָטש זיין אַ יינגל — אַ יינגל פאַרפירט מען ניט.

ניט איין דינסט-מיידל האָט זיך געשראָקן פאַר חוהן, זי גע-רופן מלאך-המות. און ניט בחנם! פונדעסטוועגן, אַז אַ יונג האָט אי-פּערגעלאָזט אַ דינסט-מיידל אין די הויכע מאַנאַטן, איז פאַרט די איינציקע טרייסט געווען, אַז ס'איז דאָ אַ חוה אויף דער וועלט. און חוה האָט קיינעם ניט געשטראָפט, ניט געזידלט — איז מען

געקומען צו איר מיט יעדער צרה, זיך געקלאַגט פאַר איר, ווי פאַר אַ מאַמען. און אַז אַ מיידל „אין אַנדערע אומשטענדן“ איז שווער געווען צו קריגן אַ שטעלע — האָט חוה געשאַפן. פאַר העלפן ברענגען אַן אומגעזעצטע קינד אויף דער וועלט, האָט חוה גענומען אין מזומן וויפיל עס האָט זיך נאָר געלאָזט און צען דאָלאַר אַ חודש פאַר האָדעווען. זעלטן אָבער איז חוהן אויסגעקומען צו האָדעווען אַ קינד — דאָס רוב מאַמעס פלעגן באַלד נאָך דער קינדבעט פאַר-שווינדן.

לידי האָט געקוקט ווי חוה האָט זיך איינגעקאָרטשעט, קלענער געוואָרן, געצוקט מיט די אַקסלען, געהעשעט ווי אַ קינד, ווען אַ מאַמע מען לאָזט עס אַליין איבער אין שטוב, און זי האָט רחמנות געקרי-גן אויף איר.

תמיד ווען לידי האָט געהערט אַ פרוי וויינען, איז איר אויפן זינען געקומען דער קאַבאַרעט, ווו זי האָט מיידליווייז באַדינט געסט, אָפט געקריגן געשלאָגן און געמוזט וויילן יעדן איינעם, ווער עס האָט נאָר געגעבן צו ליידן.

אַ נייצן יעריק יינגל האָט זיך פאַרליבט אין איר און זי האָט מיט אים חתונה געהאַט. נאָך עטלעכע חדשים צוזאַמענלעבן, האָט דאָס מאַנעלע זי אָנגעהויבן שלאָגן, חושד זיין, אַז זי האָט צו טאָן מיט אַנדערע און זי איבערגעלאָזט אַ טראַגנדיקע אָן אַ סענטי געלט.

אַן אויסגעהונגערטע, אַן אָפגעריסענע איז זי אָנגעקומען צו חוהן. חוהס הייז-דאָקטאָר, אַן אַלטער, גרויער בחור, וואָס האָט גע-וואָס אירע אַלע סודות, האָט אָפגענומען ביי ליידן אַ טויט קינד. דורך די צייט, וואָס לידי איז געלעגן צו-בעט, איז דער דאָקטאָר יעדן טאָג געקומען געוואָר ווערן וואָס זי מאַכט. ער איז יעדעס מאָל געבליבן זיצן ביי איר, איר דערציילט מעשיות, ווי אַן אַלטער, גוטער זיידע, און אַז לידי האָט זיך אַמאָל אַרויסגעכאַפט, אַז זי רעכנט, באַלד ווי זי וועט געזונט ווערן, צוריק אָנצוקומען אין אַ קאַבאַרעט, האָט דער דאָקטאָר זי אָנגעהויבן אָפצורעדן, זיך דעמאָלט פאַנאָנדערגעשמעסט מיט איר אַזוי האַרציק, אַז לידי האָט זיך צעוויינט.

שפעטער, אַז זי איז שוין געזונט געוואָרן, האָט דער דאָקטאָר
זי געהייסן צו זיך קומען דריי מאָל אַ וואָך, געזאָגט, אז אירע אוי-
גן-לעפּלעך זענען אַנטצונדן. יעדעס מאָל האָט זי געמוזט מיט אים
עסן אַוונט=ברויט, זיך אָפט געוויצלט צי זי וואָלט חתונה געהאַט
מיט אַזאַ אַלטן ווי ער און זיך באַנומען מיט איר אַזוי איידל, ווי
קיין מאַנסביל האָט זיך נאָך ניט באַנומען.

לידי האָט געפילט, אַז דער אַלטער איז צו איר ניט גלייכ-
גילטיק, האָט זי גענומען צו הילף אַלע ווייבערישע קונצן, אַבי אים
אַריינצוכאַפּן. און כאָטש ער האָט געקאָנט זיין איר זיידע, האָט זי
ניט איינמאָל געהלוימט, אַז זי וואָלט געווען די גליקלעכסטע, ווען
ער האָט מיט איר חתונה.

יעדעס מאָל אָבער, ווען ס'איז געוואָרן לאַנגווייליק, איז דער
האַס צום פרייעריקן לעבן ביי איר אינגאַנצן פאַרשוונדן. זי האָט
צוריק אָנגעהויבן בענקען נאָכן קאַבאַרעט, וווּ ס'איז ניטאָ קיין צייט
צו לאַנגווייליקן זיך, מען האָלט אין איין פאַרברענגען. — — —

דאָס האָט אָבער לאַנג ניט אָנגעהאַלטן. די מורא אָנצווערן
דעם דאָקטאָר האָט זי צוריקגעהאַלטן. און אום צו טאַמעווען אין זיך
דאָס הייסע בלוט, האָט זי געוואָרפן אַן אויג אויף אייבן, אים אַזוי
לאַנג גערייצט, ביז זי איז זיכער געווען, אַז דער יונג שטאַרבט
פאַר איר. זי האָט קיין שלעכטס ניט געמיינט, זי האָט נאָר געוואָלט
אויספרובירן איר אייגענע מאַכט און ווייזן אייבן ער זאָל ניט זיין
אַזוי זיכער ביי זיך. זאָל ער ניט מיינען, אַז ס'איז גענוג ער זאָל
וואָרפן אַן אויג אויף אַ מיידל און זי איז שוין זיינע! ניין, עס
וועט אים מיט דער גרינער גאַל אָנקומען און קריגן וועט ער פון איר
אַ פייג! איצט קוקנדיק אויף דער צעבראַכענער חוה האָט זי זיך
געפילט שולדיק, און דאָס גאַנצע שפיל מיט אייבן האָט איר באַנג
געטאָן.

— אַז כוואָלט אים געהערט, ווי דעם הונט — האָט לידי
פרובירט אייננעמען חוהן — איר גיט אים צופיל נאָך! אַ מאַן גייט
אַרום שלינג און שלאַנג — קריכט ער אויף די גלייכע ווענט!
ס'געפעלט אים ניט די פרנסה? אַל-רייט! לאָז ער ווערן דער פאַר-
דינער!

— וואָס ווייסטו, לײַ-קרוין — האָט חוה אויפגעהויבן דעם קאַפּ מיט רויטע בייטעלעך אונטער די אויגן פון וויינען — וואָס ווייסטו, וואָס איך שטיי אויס פון דעם יונג? כװעל גיין וווּ די אויגן וועלן מיך טראָגן — און איר פנים האָט זיך אויף דאָס ניי באַגאַסן מיט טרערן — כװאַן נישט מער — — — מיין לעפל גע- קעכץ וועל איך ביי פרעמדע אויך פאַרדינען און אָן חרפות... דו ווײַנסט דאָך ביי אונז, כװאַרף דאָך דיר נישט דערציילן, ווי כװער פאַרשוואַרצט, שלאַף נישט קיין נעכט. און צוליב וועמען? אַלץ צו- לייב אים! די פרנסה געפעלט אים נישט? מיר זאָלן אזוי באַגליקט ווערן, ווי ער האָט מיך געטריבן צו דער פרנסה! וואָס כװאַלט נישט געטאַן, וואָלט איך דאָך פאַרדינט מיין שטיקל ברויט. וואָס, כװין אָן אויסברענגערן, ווי אַנדערע ווייבער? כװאַרלאַנג דימענטן? ער לעבט דאָך ביי מיר ווי אַ קיסר, עסט און טרינקט אין דער צייט, טוט אַ פינגער אין קאַלטן וואַסער נישט אַריין און עסט ס׳בעסטע! פאַר אייבן איז דאָך קיין זאָך נישט צופיל! און דאָס גיט דיר צו- מאַל קיין גוט וואָרט נישט! אַ הונט, אַז ער איז געטריי דעם בעל- הבית גלעט מען אים אויך! גלויב מיר, לײַשי — האָט חוה אָפּ- געזיפצט — אַז מען פאַלגט נישט טאַטע-מאַמע, איז וואָס פאַרע צרה ס׳קומט אויף דיר, איז אַלץ ווייניק! מיינע עלטערן האָבן פון ער- שטן טאַג אָן נישט געוואָלט דעם שידוך! און מיין נישט, אַז כװין געווען אַבי ווער? מיין טאַטע האָט געהאַט אַ באַרוף איבער גאַנץ וואַרשע! אַ פעלדשער איז ער געווען. ס׳רעדט זיך נאָר אזוי! ער האָט מער געקענט פון אָן אַמעריקאַנער דאָקטאָר! איבער דרייסיק יאָר האָבן מיר געווינט אויף סטאַווקע, געהאַט אַ „רעזערוו“, וווּ פון אַרום זענען יינגען זיך געקומען שערן, איז, ווי דו זעסט, אַ זאָרג פאַר אַ שידוך נישט געווען!... און מיין נישט, אַז כװאַב אויסגעזען ווי היינט! אַז כװעג אַרויסגיין אויף סטאַווקע, האָבן די יינגען די כפרה געקריגן פאַר מיר, געהאַלטן אין איין ציען די קאַפעליו- שן און איך ווי קיינמאַל גאַרנישט, ווי נישט מיך מיינט מען! ווער האָט זיך אומגעקוקט אויף זיי! כװאַב דעמאָלט געפירט אַ לייבע מיט אַ סטודענט, רודאָלף האָט ער געהייסן... — אַ שיינער נאָמען! — האָט לײַ איבערגעריסן חוהן.

ראָזע האָט אַרויסגערוקט אין מיטן קיך אַ קליין קעסטל, זיך
געזעצט און איינגעהערט זיך.

— איז דאָס געווען אַ בילד שייגער יונג! — האָט חוה אַ באַ-
גייסטערטע געצויגן די ווערטער און ס'איז שווער געווען צו גלייבן,
אַז זי האָט נאָר געוויינט — כ'פאַרויכער דיך, לילי, אַז פון ערש-
טן קוק וואָלטו די פּרה געקריגן פאַר אים!

— אַ ברונעט? — האָט לילי אַ נייגיריקע געפרעגט.

— אַן עכטער ברונעט מיט קליינע וואַנסעלעך, ווי אַ ציגיינער
האָט ער אויסגעזען. ער האָט געטראָגן אַ פאַר בלויע געפאַסטע הוי-
זן און גענאַנגען איז ער, ווי אַ היימישער אָפיציר, גלייך ווי אַ ווירע!
— איך גוסטן אויך אין ברונעטן — האָט ראָזע שטיל גע-
זאָגט און איז רויט געוואָרן ביז אין האַלז אַריין.

— זע נאָר, זע — האָט לילי זיך צעלאַכט און געוויזן אויף
ראָזען — זע נאָר ווי זי רויטלט זיך!

ראָזע איז נאָך רויטער געוואָרן און זיך אַ כאַפּ געטאָן מיט
דער האַנט פאַרן האַלז.

— איר זייט נאָך גאָר אַ „בייבי“ ראָזע — האָט לילי זיך
פּלומרשט געבייזערט — כ'האַלט אין איין טענהן, איר זאָלט זיך
אַליין מיט דער האַנט ניט כאַפּן! ס'קינד קאָן חס וחלילה קריגן אַ
רויטן פּלאַם אויפן העלז!

— אַז מען קוקט ניט בשעת-מעשה אויף פייער, שאַדט ניט —
האָט חוה ראָזען באַרוינט.

ראָזע האָט אַראָפּגעלאָזט אירע גרויסע אויגן, ווי זי וואָלט
געווען שולדיק אין עפעס. זי האָט ניט איינמאָל געהערט ווי קינד-
דער זענען געבוירן געוואָרן מיט מייזלעך אויף די פנימער און
כאָטש זי האָט אין דעם ניט געגלייבט, פונדעסטוועגן האָט זי מיט
אַמאָל דערפילט אַ ברי און דער גאַנצער בויך האָט ביי איר אָנגע-
הויבן פּלאַמען. זי איז געווען זיכער, אַז דאָס קינד קריגט איצט
אַ פּלאַם איבערן העלז, גרויס ווי אַ לונג - און - לעבערל, ווי, אַן
אמת לונג-און-לעבערל און זי האָט אַזש פון שרעק פאַרמאַכט די
אויגן. זי האָט אַליין געקענט אַ מיידל מיט אַזאַ פּלאַם.

— וואָס האָב איך אייך געוואָלט פּרעגן? — האָט לילי זיך

געווענדעט צו זוהן און געריבן דעם שטערן — יעס, האָט ער איך
 לײַב געהאַט, דער סטודענט מיין איך?
 — אַלץ הייסט לײַב! — האָט חוה געשאַקלט אַ ווײַלע מיטן
 קאַפּ, געשמײכלט, אום צוציגעבן די ווערטער מער באַדייטונג — אין-
 מיטן גאַס פלעגט ער מיר די הענט קושן!
 לײַדי האָט זיך פון גרויס התפעלות אַזש צעזונגען:
 — ח-וה, אוי, אוי, ח-וה!
 — משוגענע, וואָס האָסטו זיך צעזונגען-האַט חוה געשמײכלט —
 — לײַז ענדיקן!
 — ענדיקט, ענדיקט, חוהשי קרוין! — האָט לײַדי זיך צעלאַכט און
 זי אַרומגעכאַפט — איר ווייסט, ווען אין מיר פאַרליבט זיך אַ סטודענט
 וואָלט איך אסור געוואָסט ווי מען רעדט צו אים!
 — מען דאַרף ניט רעדן — זיי רעדן שוין! — האָט חוה געצויגן
 די ווערטער — אַ געלערנטער מענטש איז גאָר עפעס אַנדערש! זיי קושן
 דאָך די טריט פון אַ דאַמע!
 — ח-וה, אוי, אוי, אוי!... — האָט לײַדי אַ זינג געטאָן און אַרומגע-
 כאַפט חוהן — דערצײלט ווייטער, דערצײלט!
 — טאָ לײַז משוגענע! — האָט חוה אַ צופרידענע זיך אויסגעדרײט,
 אָפגעווישט דאָס פנים פון לײַדיס קושן און מיט מער באַגײסטערונג גע-
 נומען דערצײלן — יעדן אַוונט זענען מיר געגאַנגען אין זאַקסישן גאַרטן,
 געגאַנגען געאַרעמט און גערעדט פאַלניש!
 ראָזע האָט צוגערקט דאָס קעסטל צו דער הייסער „סטיעם-פײַפּ“,
 זיך איינגעטויליעט אין אַ שאַל, געהערט ווי חוה דערצײלט און אירע
 פאַרזשמורעטע אויגן האָבן ארויסגעקוקט פֿון אונטער דעם געקרויזטן
 קאַפּ האָר אַזוי ווייך און מילד ווי בײַ אַ שעפּס. עס האָט איר אָנגעהויבן
 וואַרעם צו ווערן, האָט זי אינגאַנצן פאַרמאַכט די אויגן, מער אַראָפּגעלאָזט
 די אונטערשטע לײַפ, קוים אונטערגעהויבן דאָס לעפל פֿון רעכטן אויג,
 וווּ אַ שפּעלטל, דין, ווי אַ שניט פֿון אַ חלף, האָט געמאַכט דאָס בלאַסע
 קינדישע פנים אי וויינען, אי לאַכן. ראָזע האָט אַרײַנגעמאַכט די הענט
 צווישן די פיס און זיך נאָך אַלץ איינגעהערט. אַ מידע האָט זי ביסלעכ-
 ווייז גענומען דרעמלען און געפילט ווי עס פֿלאַנטערט זיך בײַ איר
 אין מח:

— — — און אז רודאָלף האָט גערעדט איז פונקט, ווי דו וואָלסט אַרויסגעליינעט פֿון אַ ביכל! אז ביסט גאָר אַ מבין, וואָס פֿאַר אַן איידע-לער, באַשמעקטער יונג דאָס איז געווען?

— אַ באַשמעקטער יונג? וואָס? אַן איידעלער-האַט זיך ביי ראָזען געוויגט אין קאַפּ - בעני איז אויך אַן איידעלער... ער וואָרט אויף מיר. שטייענדיקערהייט כאַפט ראָזע אַריין דאָס אָונט-ברויט און וואָרט די בעלי-בתיים זאָלן זי אַ רוף טאָן אַראַפּצונעמען פֿון טיש. זי ווערט אומגע-דוירדיק, קנייפט זיך, טראַכט, אז די מאַדאָם איז נישט קראַנק אַליין אַראַפּ צונעמען און האָט חשק אַלץ איבערצולאָזן און זיך אַרויסצוגנגען דורך דער קיך. זי ווייס, בעני וואָרט אויף איר, קומט שטענדיק מיט אַ שעה פֿריער.

— ראָ-זאַ!

אַ גליקלעכע כאַפט ראָזע אַראַפּ דאָס געפעט, צעוואַשט עס און באַ-האַלט דעם שליסל אין קאָרסעט. און כאַטש די מאַדאָם ערלויבט איר אַוועקצוגיין, האָט זי אַ טבע שטיל צו עפענען די טיר, קיינער זאָל נישט הערן און זיך אַרויסצוגנגען אין פֿאַרק אַריין. בעני גייט איר אַנטקעגן:
— וואָרטסט שוין לאַנג?

— גאָ, כ'בין נאָר וואָס געקומען.

— וואָס עפעס אַזוי שפעט?

— דו ווייסט דאָך, אז איך גיי יעדן שבת אין די בענק!

זי ווייס, זי איז גליקלעך. זיי זאַמלען אויף איין פּאַנק-ביכל. פֿאַלד האַפּן זיי פינף הונדערט דאָלאַר און וועלן חתונה האַפּן. וואָס?... חוה דערציילט נאָך?

— — — וועסט לאַכן, רודאָלף האָט דאָך דוקא געוואָלט מיינע עלטערן זאָלן זיין קעגן דעם שידוך! ער פֿלעגט טענהן, אז איך זע אויס ווי אַ פֿרינצעסן און ער וועט ביינאַכט מן אַרויסגנגענען און אַוועק מיט מיר ערגעץ ווייט. אין זיין פֿאַטערס גיטער..."

— אַזוי, ווייט וועט ער אַוועק — — אין זיין פֿאַטערס גיטער

— דאָרט וואַקסן גראָון... הויכע... כ'האָב אַזוי ליב...

בעני זוכט אויס אַ פֿאַרוואָרפֿן ווינקל ערגעץ צווישן קוטשן און זיי ציען זיך אויס אויפן גראָן. זי שפּאַרט אָן דעם קאַפּ אָן זיין פֿרוסט, קנעפלט פֿאַנאָנדער מיט די ליפּן זיין באַטיטשן העמד, קושט און פֿלאַפלט.

— טאָ ווען ?
 — אַז דו ווילסט ניט !
 — איך וויל ניט ?
 — ווילסט יאָ ? — צעלאַכט זיך בעני ווי פון אַ פאַס אַרויס
 — גיי, כ'האַב דיך פיינט !

זי פאַרשפילעט אויף גיך זיין העמד און שטופט אים פלומרשט פון זיך. בעני שטיקט זיך פון געלעכטער, כאַפט ראָזען אין זיינע אַרעמס, קאַטשעט זיך מיט איר איבערן גראָז און ביידע וואַרטן ס'זאָל עפעס געשען. אַ פּאָליסמאַן טרייבט זיי אַראָפּ. זיי כאַפן זיך אויף ווי אַפּגעשמיסענע, צעלייגן זיך אויף אַ צווייטן פּלאַץ און איידער וואָס, ווען, טרייבט מען זיי שוין ווידער, מען טרייבט זיי אין וואַסער אַריין. זיי שפּרינגען אַריין צו אייבן אין שיפּל. דאָס שיפּל צעווייגט זיך, ווערט גרעסער, גרעסער...

ראָזע האָט צעעפנט די אויגן, געפילט ווי פון דער „סטעם-פייפּ" האָט אַ הייסער טראָפּן אַראָפּגעקאַפעט אויף איר פלייצע. זי האָט געקוקט אויף חוהן מיט אַ פאַר צעשראַקענע אויגן, ווי איינער, וואָס קומט אויף פון דער פּאליגע, געוואַלט וויין, אַז זי האָט קיין איין וואָרט ניט דורכגעלאָזט. זי האָט געוויספערט מיט די ליפּן און אַ דערשלאָגענע האָט אַלץ אין איר געטענהט — אַז כ'הער, אויף מיין וואָרט ווי כ'הער !

— — — ער איז זייער רייך געווען און אַז איך האָב זיך איינמאַל צעווייגט, ווי קומט אַזאַ פּראָסטע מיידל צו אים, האָסטו געדאַרפט זען ווי ער האָט זיך באַליידיקט, געזאָגט, אַז איך בין טויזנט מאָל שענער פאַר..."

— שענער — — — דו ביסט דאָך באַ מיר די שענסטע — — — דו וויסט גאָר וואָס, ראָזעלע ? אַז ס'האַט זיך שוין יאָ געמאַכט מיר „סטאַפּן" ביידע, טאָ לאַמיר אַרויספאַרן אויף אַ וואַך נאָך קוני-איילאַנד ! ווען וועט זיך נאָך מאַכן אַזאַ געלעגנהייט ? — אַל-רייט !

זיי דינגען אַ צימער ביים ים, לאָזן אַראָפּ די שטאַרן פון פענסטער און גליקלעכע, צעשטראַלטע קאַטשען זיי זיך אויפן בעטל, אויף דער פּאָדלאָגע, דער ים קאַכט, שטורעמט, פאַרפלייצט דאָס

שטיבל און ס'ווערט מיט אמאָל אזוי פינסטער — — — זי
 בלייבט איינע אַליין, פילט ווי זי ווערט פאַרברענט פון היץ און
 דערזעט איבער זיך חוהן מיט אַ ברויט-מעסער אין דער האַנט.
 חוה האַלט אַ קינד, איר קינד מיט אַ פּלאַם, ווי אַ לונג-און-לעבער,
 איבערן פנים. דאָס קינד כאַפט זי אַרום מיט די הענטלעך — — —
 פעסטער — — — דריגעט מיט די פיסלעך — — — ברענט אויך — — —

ראָזע האָט צעעפנט די אויגן, זיך אָפגערוקט צוזאַמען מיטן
 קעסטל — די „סטיעם-פייפּ“ האָט געברייט. דאָס וואַסער האָט זיך
 געהויבן אין דער „פייפּ“, געקלאַפט ווי מיט אַ האַמער און הייסע
 טראָפנס האָבן געהאַלטן אין איין קאָפען.

צייט בעני האָט זי אַוועקגעוואָרפן, האָט זי ניט געקאָנט הערן
 זיין נאָמען. איצט האָט ראָזע געפילט, אַז ווען בעני קומט צו איר,
 וואָלט זי אים ניט נאָר אַלץ-מוחל געווען, נאָר אויך די פיס געקושט.

חוה האָט נאָך אַלץ אין איינעם דערציילט:

„ — — — אַז כ'בין — — — ער איז מיר געפאלן צו

די פיס, געקושט די פינגער, אויסגעקושט די טרערן פון די אויגן,
 ווי מיר האָבן אַ גאָט אין הימל!“

— אויף מיינ וואָרט, ס'זאָל פעלן אַ האָר — האָט ליילי אַ
 צעשטראַלטע אָנגעכאָפט חוהן פאַר די הענט — איך לייען יעצט
 דעס „פאַרכשופטן פרינגן“, וואָס איר האָט מיר געגעבן, שטייט
 דאָרטן פונקט דאָס זעלבע!

חוה האָט זיך פאַרלוירן. זי איז זיכער געווען, אַז ליילי
 גלויבט איר ניט, אַז דאָס האָט זי אזוי געלאַכט פון איר, פון
 חוהן, ניט פון דער מעשה, און באַ איר אין קאָפּ האָט זיך שוין
 געפלאַנטערט נאָך אַן אומגלויבליכערע מעשה, מיט וועלכער זי האָט
 געוואָלט איבערצייגן ליילי, אַז זי זאָגט אמת.

ראָזע האָט זיך אויפגעשטעלט, גענומען גיין אין צווייטן צי-
 מער, האָט זי דערפילט מיט אמאָל אַ ריס אין קרייץ און געמיינט,
 אַז זי פלאַצט פאַנאָדער.

— וואָס איז דער מער? — איז חוה אַ צופרידענע, וואָס
 ס'האָט זיך איר געמאַכט אַ געלעגנהייט זיך אַרויסצודרייען פון
 ליילי, צוגעשפרונגען צו ראָזען — האָסט ווייען?

ראַזע האָט ניט געזעטפערט. זי האָט אָנגעכאַפּט חוהן פאַר אַ האַנט, זי אָנגעהויבן קנייפן, געשטאַנען אַזוי אַ צוזאַמענגעדרייטע מיט פאַרביסענע ליפן ביז דער ווייטאַק האָט נאַכגעלאָזט.

— ס'האַט מיר אַ כאַפּ געטאַן — האָט ראַזע געוויזן אויפן קרייץ — אַז ס'איז נאָך אַן ערגערער ווייטאַק ווי רייסן אַ צאַן! חוה מיט ליילין האָבן געשמייכלט. חוה האָט זי געטרייסט אַז, פאַרקערט, אַזעלכע ווייען באַווייזן אַ גרינג האָבן. מעגלעך, אַז דאָס זענען פּאַרווייען, וואָס מע האָט באַ אַן ערשטלינג, יעדנפאַלס דאַרף זי זיך היטן און זי האָט ראַזען אַריינגעפירט אין צווייטן צימער.

אין צימער זענען געשטאַנען עטלעכע בעטלעך פאַרשטעלט מיט קאַלירטע שפּאַנישע ווענטלעך. פון איין בעטל האָט אַרויסגעקוקט אַ אַ צעשויבערטער, שוואַרצער קאַפּ האָר, זיך אַרומגעקוקט באַ חוהס אַריינקומען און זיך צוריק באַהאַלטן אונטער דער קאַלדרע. פון די בעטלעך, פון די צעוואַרפענע גאַרדעראַבעס, וואָס האָבן געהאַנגען איבער יעדן בעטל, האָט מען לייכט געקאַנט דערקענען די בעלי-בתים פון די בעטלעך. אין צימער האָט געשמעקט מיט שווייצער-קעז, פודער און ווינדלעך.

חוה האָט ראַזען אָנגעטאַן אַ קמיע, אָפּגעשפּראַכן אַן עין-הרע און זי פאַרזיכערט, אַז מאַרגן אין דער צייט, וועט, אם ירצה-השם, זיין נאָך אַלעם.

חוה האָט זיך אויף גיך גענומען איבערטאַן. זי איז געווען זיכער, אַז דער איינציקער וועג צוריקצוקריגן אייבן, איז אויפצוגעבן דאָס הויז און אַרויסצוטרייבן ליילין. דעמאָלט וועט אייב זיך בעטן באַ איר, זי קושן, טענהן, אַז ער איז זי ניט ווערט. זי איז דאָך אַ מלאַך, אַ צדקות, זי האָט דאָך אַ קאַפּ פון אַ מיניסטער און וואָס ניט? פונדעסטוועגן האָט זי בשום אופן ניט געקאַנט פּוילען באַ זיך אויפצוגעבן דאָס הויז כאַטש אויף אַ טאַג. זי איז אויך זיכער געווען, אַז אייב האַלט נאָר אין איין סטראַשען, קומט אַליין צוריק, פונדעסטוועגן האָט זי יעדעס מאָל גע-שראַקן, אַז ער קאָן מיט אַן אמת אַוועק און תמיד געאַנגען אים אויפ-זוכן.

זי האָט אָנגעפודערט די פלעקן אויף איר פנים, אָנגעטאַן לאַלעך אַ לעדערנעם האַלז-באַנד און אים געהאַלטן אויף אַ שטאַלן קייטל. זי

הָאָט עטלעכע מאָל אַרײַנגעקוקט אין קיך, געוואָלט זיך אַרויסגנבענען,
ליידי זאָל זי ניט באַמערקן, הָאָט פּונקט דעמאָלט ליידי אויסגעדרײט דעם
קאָפּ:

— איר גייט אים שוין איבערבעטן? פֿאָלגט מיך און זיצט אים
שטוב!

חווה האָט איר געוואָלט זאָגן, אַז קיינער פרעגט באַ איר קיין
עצות ניט, אודאי גייט זי אים איבערבעטן, איר אויף צעפלאַצעניש, און
זיך געכאַפט פֿאַרן האַרץ:

— איך, אים איבערבעטן? ווי פֿאַנג קרענקט ער! דאָס גיי איך
אויפֿגעבן דאָס הויז! איינמאָל פֿאַר אַלע מאָל!

זי איז געשטאַנען אַ וויילע, געקלערט וואָס נאָך צו זאָגן, מיט
אַמאָל געביטן דעם טאָן און זיך צעשמייכלט:

— כּוועל דיך עפעס בעטן, ליידי, אויב דו וועסט זען ס'האָלט מיט
ראָזען אויף אַ דרך, שיק נאָך מיר אַריבער. כּוועל כּסתמא זיין באַ גיי
סעט גאָלד, דעם באַרבערס ווייב, נו, גוט=באַי!

אייב האָט אָפגעמאַכט באַ זיך מער ניט אַהיימצוקומען. מיט אַ
צעפראָלטן ראָק, די הענט אין די הויזן=קעשענעס, איז ער כמעט געלאָפֿן
איבערן שמאַלן טראָטואַר, וווּ פֿון ביידע זייטן איז אָנגעפֿאַלן איבער
נאַכט אַ טיפער שניי. אַלע וואָס זענען אים אַנטקעגן געקומען האָבן אים
אויסגעמיטן. פֿון דערווייטנס האָט ער באַמערקט, אַז די שכנה מיט וועל=
כער ער האָט זיך נאָר וואָס געקריגט, קומט אים אַנטקעגן באַלאַדנט מיט
פעקלעך. ער האָט אַ טראַכט געטאָן, אַז ס'וואָלט געווען אַ מצוה זי אי=
בערצודרייען אין שניי אַריין. ביידע האָבן זיך אָפגעשטעלט, אַ רגע זיך
אָנגעקוקט, ווי העבער, און זיך געשובט, ווער וועמען זאָל אויסמיידן.
אייב האָט אַ צי געטאָן דעם קעפ איבער די אויגן, ניט געוואָלט האָבן
צו טאָן מיט איר און זיך גענומען ליינס. די שכנה האָט זיך געוואָלט
נעמען רעכטס, פֿון שרעק זיך אַ דריי געטאָן ליינס, זיך פֿאַרטשעפעט אָן
אייבס אַקסל און אַריין מיט די פעקלעך אין שניי אַריין. אייב האָט זיך
ניט אומגעקוקט, געהערט הינטער זיך קללות, זיך געשטיקט פֿון געלעכ=
טער און גיכער געשפּאַנט. ער איז געגאַנגען אין סאַלון אַריין, געוואוסט,
אַז זיינע חברים קומען דאָרטן נאָר ביינאַכט, גערעכנט אָבער, אַז
טאָמער טרעפט ער פֿאַרט עמעצן. אין סאַלון איז קיינער ניט געווען.
ער האָט אויפגעגעסן אַ פֿאַרציע אויפשניט מיט ברויט, פֿאַרטרוקען מיט
ביר און איז אַרויס. ער האָט געפילט ווי דער כּעס גייט איבער און
געקלערט וווּ צו גיין. אים האָט איצט באַנג געטאָן די גאַנצע חתונה
מיט חוהן. נו טאַקע, וואָס האָט ער צו איר? זי אַרבעט דאָך ווי
אַפּערד, גיט אים אַוועק ביז צו אַ סענט און אַז ער פֿאַרברענגט מיט
אַנדערע מאַכט זי זיך אויך ניט זען. ווען ער וואָלט זיך ניט גע=
שעמט פֿאַר ליליין, וואָלט ער געוויס אַרויפגעגאַנגען און זי איבער=
געבעטן.

אייב האָט זיך איינגעהערט ווי דער שניי סקריפעט אונטער די

פֿיס און געטראַכט וועגן ליליין. צווישן די אַלע ווייבלעך און מיידלעך, וואָס זענען דורכגעגאַנגען זיינע הענט, פון דער צייט ווען ער האָט נאָך אין וואַרשע „פרעטענזיעס“ געפרעגט, ביז דעם היינטיקן טאָג, איז קיין איינע פון זיי ניט ענדלעך געווען צו ליליין. לילי מיט אירע ווייטע קליינ-דער, מיט אירע צעפאַטלטע האָר, מיט איר געלעכטער האָפּן אים ניט געלאָזט רוען. דאָס ערשטע מאָל אין לעבן האָט זיך אייב געפילט אומ-באַהאַלפּן קעגן אַ פּרוי. ער האָט שוין נישט איינמאָל באַשלאָסן זי דורכ-צוטרעייבן, אָפּי זיך אַרויסצושלאָגן די מויד פון קאַפּ, איז אָבער גענוג געווען, אַז לילי זאָל דורך די שטוב מיט „ח-וה“ און אים פאַרבייגייענ-דיך אַ גלעט טאָן, אָדער אַ שפּריץ מיט אַ נאַסער האַנט, אַז אייב זאָל פאַרגעסן אָן אַלעם, פּילן ווי די פּאַדלעאַגע שווימט פון אונטער אים אַפּיר און נעמען טאַנצן פאַר ליליין אויף אַלע פּיר. און ווי אויף להכעיס ווערט זי דעמאָלט קאַפּריזונע, ווי אַ קראַנק קינד, און האַלט אייבן אין איין אַרומשיקן. אייב קריצט מיט די ציינער, וויל זי פּרעגן צי זי איז אַנדערש ניט געוואָינט פֿון דער היים, און גייט וווּ מען שיקט אים. ניט איינמאָל האָט אייב געפילט, ווי ליליס בויגיקער קערפּער גיט זיך נאָך, געווען זיכער, אַז אַט, אָט איז לילי זיינע — טוט לילי זיך אַ בויג, גליטשט זיך אַרויס און ער בלייבט תמיד שטיין אַ צעמעקעטער מיט אַ פאַר צעשפּרייטע הענט.

די מעשה מיטן דאָקטאָר, וואָס הוה האָט אים דערציילט, קומט אים אויפֿן זינען. דאָקטאָר בליקער, אַ גרויער, מיט אַ שווערע אַסטמאַ, ס'גלויבט זיך אים ניט און ער שאַרט אַוועק דעם פאַרדאַכט, ווי מע שאַרט אַראָפּ פון אַ ווינקל שפּינוועבס. ער טראַכט, אַז מען מוז די מויד האַלטן אויפֿן אויג, איר נאָכגיין אויף טריט און שריט. ער פילט, אַז לילי איז שטאַרקער פון אים, איז ער אָבער דויערהאַפּטיקער און מיט דעם געדולד פון אַ וואַלף, וואָס מאַטערט פיל מאָל אויס אַ שטאַרקערע חיה בלויז מיט דעם, וואָס דער וואַלף גייט נאָך דער חיה אויף טריט און שריט, מיטן זעלבן געדולד האָט אייב געפילט, וועט ער. ליליין אויס-מאַטערן און זי וועט זיין זיינע.

— האַלף, מיסטער מעק, וווּ לויפט איר אַזוי פּרי? — האָט גאַלד, דער ראַזירער, וואָס איז געשטאַנען אין דער שויב פון זיין טיר און באַגריסט פֿאַרבייגייענדיקע קונדן, אים אָפּגעשטעלט.

— האַללאַ, האַללאַ! — האָט אייב אַ כאַפּ געטאָן די האַנט
צום קעפּ, אים אָפּגעגריסט און געזאָגט וואָס ס'איז אים געקומען
אין מויל אַריין — כ'בין געווען — — כ'דאַרף זיין אין
„דראַג-סטאָר“.

דער ראַזירער האָט אַ שאַקל געטאָן מיט זיין גרויסן קאָפּ
האַר, וווּ פון דער לינקער זייט האָט געשטעקט אַ ווייסער קאַם און
שטיל געפרעגט:

— וואָס, מיסעס מעק איז עפעס — — —
— נאָ, מיין פרוי איז אַל-רייט! דער הונט איז מיר עפעס
חולה, זיך צעקלאַפט אַ לאַפע — האָט אייב געשמייכלט פון זיין
אייגענער המצאה — יעס, איר זענט דאָך עפעס אַ שטיקל דאָך-
טאָר, וואָס טוט מען, אַז אַ הונט קריכן אויס די האָר?
— כ'ווייס — האָט דער ראַזירער זיך אַ קרום געטאָן, ווי
ער וואָלט זיך געפילט באַליידיקט וואָס מע פרעגט זיך באַ אים
אַ מיטל פאַר אַ הונטס האָר — קיין שאַמלו דאַרף דער כלב ניט!
מע קויפט פאַר אַ פאַר סענט טערפענטין און מע שמירט אים אויס,
דאָס-אַל!

לאַלאַ איז פאַרביי מיט אַ בילדעריי, דערשמעקט דעם בעל-
הבית און זיך אויסגעדרייט. דער הונט האָט זיך געוואָרפן אויף
אייבן, זיך געהנדלט, אפנים פאַרגעסן די קלעפּ, וואָס ער האָט ניט
לאַנג צוריק אַריינגעכאַפט. אייב האָט איינגעקוועטשט אַ האַנט מיט
שניי, עס אַוואָרף געטאָן און הנאה געהאַט ווי דער הונט האָט זיך
געטראָגן אַ הינקעדיקער. ער האָט זיך אומגעקוקט — עטלעכע
טריט פון אים איז געשטאַנן חוה און זיך געשפילט מיטן הונטס
שטאַלענעם קייטעלע. זיי האָבן זיך אָנגעקוקט און זיך צעשמייכלט
ברוגזדיקערהייט. אייב איז צוגעגאַנגען צום ווייב, ניט אויסגערעדט
קיין וואָרט און שטומע האָבן זיי געשפרייזט איבערן טראַטואַר.
דאָרט וווּ פון ביידע זייטן טראַטואַר איז געלעגן שניי, איז חוה
געגאַנגען אויף אַ פריער און אייב פון הינטן. ער האָט מאַדנע
געשטעלט די פיס, געמאַכט מינעס מיטן פנים ווי אַ יינגל און גע-
ווען גליקלעך, וואָס אַלץ האָט זיך אַזוי לייכט און גלאַט געענדיקט.
ער האָט אפילו חשק געהאַט אַרומצוכאַפן ס'ווייב, בעטן זי זאָל

אים מוחל זיין. י"ד איז אַ משוגענער און אַז ער שרייט, דאַרף זי זיך גאַרניט מאַכן דערפון. ער וועט אָפּשרייען און פטור! ער האָט אָבער גאַרניט געזאָגט, באַלד אָן אַלץ פאַרגעסן און געשפּרייזט אין דעם ווייבס טריט, וו"ן אַ גוט אויפגעלייט ינגל.

זיי האָבן זיך אויסגעגלייכט, געגאַנגען איינער נעבן אַנדערן און יעדער פון זיי האָט געוואָרט דער צווייטער זאָל אָנהויבן רעדן. — אַז מע דאַרף דיך אַריינגעבן אין אַ משוגעים-הויז, אויף מיין וואָרט — האָט חוה שיער זיך ניט צעוויינט — אַ ליאַדע נאַרישקייט און דו צאָפסט מיר ס'בלוט! פאַרוואָס קומט עס מיר? כ'באָהאַנדל דיך שלעכט, צי וואָס? — — —

— אַז דער הונט — — — האָט אייב גענומען שטאַמלען. — אַז ס'איז ניטאָ ווער ס'זאָל לאַכן? — האָט חוה זיך געווישט די אויגן — וואָס מיר הונט? שוין, ס'וועט שוין זיין אויס הונט אויך! כ'האַב נאָר וואָס גערעדט מיטן קיילן-מאַן. ער נעמט אים מאַרגן צו. כ'וועל זען וואָס ווייטער וועט זיין. ווען דו וואָלסט ניט געווען אַזוי משוגע, וואָלטן מיר דאָך געקאָנט לעבן ווי גראַפן! נו טאַקע, וואָס פעלט אונז? דיר געפעלט ניט די פרנסה? אָל-רייט! כ'באַשטיי מיר זאָלן זיך נעמען צו עפעס אַנדערש. פאַר מיר איז קיין זאָך ניט צו שווער, אַבי עס זאָל ניט זיין קיין גהינום אין שטוב!

— אויף מיין וואָרט — האָט אייב אַרומגענומען ס'ווייב מיט איין האַנט — פון היינט אָן, חוהשי, קרוין, ווער איך אַן אַנ-דער מענטש! כ'וועל זיין אָל-רייט, וועסט זען! אַז כ'בין משוגע! מיינסט כ'ווייס ניט! כ'בין דיך אסור ווערט! דו ביסט דאָך אַ מלאַך, אַ צדקות, מיין ווייבל! פון היינט אָן ווער איך אַנדערש, ווי כ'בין אַ ייד!

אייב האָט אַרומגענומען ס'ווייב, זי געוואָלט אַ קוש טאָן אין מיטן גאַס, האָט זי זיך אַרויסגעדרייט פון זיינע הענט: — נו, לאָז אָפּ, משוגענער, לאָז אָפּ!

— הער זיך איין, — האָט אייב זי ווידער אַרומגענומען — מיטן הונט, חוהשי, אייל זיך אויך ניט! וועסט שטענדיק קריגן אַ בעלן אויף אים, ס'איז אַ קלוג הינטל!

אייב האָט אַ פּייה געטאָן, איז לאַלע צוגעשפרונגען, געדרייט מיטן עק, געלעקט זיין האַנט, חוהס און זיך געלאָזט מיט אַ בילע-ריי אויף אַ פּריער.

— אַ הינטל אין שטוב איז טאַקע היימלעכער — האָט אייב אַריינגערעדט אין ווייב — אַז דו ביסט אַ „פּול“, אַ הונט געוויינט מע ניט צו שלאַפּן אין בעט, ער דאַרף שלאַפּן אין קיך! און מע דאַרף אים לערנען: אַ הונט איז אַ קלוג באַשעפעניש, קלוגער פּון אַ מענטש, דאַרף מען אים לערנען ער זאָל זיך ניט רייבן אָן קליי-דער און אומעטום איבערלאָזן זיינע האָר. ס'איז, פאַרשטייסטו מיך, אַ ביליקער פּלעב, קריכן אים אויס די האָר. ווייסט גאָר וואָס? האָסט אפּשר באַ דיר אַ פּאָר סענט? קויף איך גלייך טערפענטין. אַז מע וועט אים אויסוואַשן מיט טערפענטין, וועלן די האָר אויפ-הערן אויסצופאַלן און ער וועט מער קיין פּליי ניט האָבן, זיי פּרגן אויס פּון בלויון גערוך, — פאַרשטייסט?

— כ'האָב מורא וועסט נאָך דעם הונט פאַרבּרענען — האָט ס'ווייב אים איבערגעהאַקט — וואָס פאַר אַ משוגענער גייט דאָס וואַשן אַ הונט מיט טערפענטין?

— האָב ניט קיין יסורים — האָט אייב זי גענומען אונטערן אָרעם — ס'איז ניט דאָס ערשטע מאָל, וואָס כ'רייניק אַ הונט מיט טערפענטין! דו ווייסט דאָך, אַז באַ מיין טאַטן, צו לענגערע יאָר אונז, איז שטענדיק געווען אַ הונט אין שטוב, פּלעגט מען אים איינמאַל אַ חודש געבן אַ „טוש“ מיט טערפענטין, אַז דער פּלעב האָט זיך גאָר מחיה געווען! נו, האָסט אַ פּאָר סענט?

חווה האָט געוואוסט, אַז אייב זאָגט ליגן. זיין פּאָטער האָט קיין הונט ניט געהאַט. זי האָט זיך אָבער מער מיט אים ניט גע-וואָלט איינרייסן און אים געגעבן אַ פּאָר סענט.

— וואָרט אַ מינוט — האָט אייב זי אָפּגעשטעלט פאַרבייגי-ענדיק אַן אַפטיק און איז אַהינצו אַריין.

חווה האָט געקלערט וועגן ליילין. דאָס האַרץ האָט איר גע-זאָגט זי זאָל משלח זיין די מויד און אין דער זעלבער צייט האָט איר ווי געטאָן, דען זי איז געווען זיכער, אַז אויב זי וועט ליילין אַוועקשיקן, קריגט זי פּון אים קיין סענט ניט.

אייב איז אַרויס מיט אַ פֿלעשל טערפענטין, געבליבן שטיין
אַ ווילע, זיך געשעמט פֿאַר ליליין אַרויפצוקומען מיטן ווייב אין
שטוב אַריין און זיך גענומען ציפֿן די ראַזירטע גאַמבע:
— ווייסט גאָר וואָס, חוה, אַז מיר זענען שוין יאָ אונטן.
לאַמיר ערגעץ צופֿאַרן.

— ווהיין?

— קום, אַז דו גייסט מיט מיר, האָסטו דאָך קיינמאָל קיין
הרטה ניט!

— אָל-רייט, מוז מע דאָך דעם הונט אַרויפפירן?

— נו?!

אייב האָט צוגעפירט דאָס ווייב צום הויז, געשוויגן.
— כֹּוועל היינט משלַח זיין די מויד! — האָט חוה אָנגע-
הויבן.

— ליליין מיינסטו?

— יעס. זי וועט טיי-ווי-טיי קיין סענט ניט געבן. דאַרפֿן

מיר זי נאָך פֿאַשן, די קאַבילע?

— דאָס טענה איך דאָך שוין לאַנג! אַז דו פֿאַלגסט מיך

ניט!

— ניטאָ ווער ס'וואָל לאַכן! — האָט חוה אַ קוק געטאָן

אויף אייבן מיט איין אויג, ווי זי וואָלט געזאָגט: „מיר פֿאַרשטייען
זיך, אייבעלע“.

— זע נאָר ווי זי קוקט! דו מיינסט מיט אַן אמת, אַז כֹּבין

פֿאַרליבט אין דער מויד, האָ? ווייז איך דיר באַלד, ווי זי פֿליט

באַ מיר פֿון אַלע טרעפֿן, ווי כֹּבין אַ ייד!

— צי דו ביסט פֿאַרליבט ווייס איך ניט — האָט חוה גע-
צויגן די ווערטער, געוואָלט עפעס אַרויסקריגן פֿון מאַן — נאָר אַז

דו טשעפעסט דיך — — —

— אודאי, אַז זי קריכט צו מיר — האָט אייב געמאַכט אַן

אומשולדיק פֿנים — פֿון האַלץ בין איך ניט!

— צדיק מיינער! — האָט חוה געלאַכט און אים גע-
קלאַפט איבער די פֿלייצעס.

— גלויבסט ניט, דאַרף מען ניט! — האָט אייב אַ הויב

געטאָן מיט די אַקסלען, — נאָר מיין נאָמען איז ניט אייב, צי
כ'וועל ליליך שענקען א סענט!
— וואָס וועסטו באַ איר נעמען, דעם דלות? — האָט חוה
געשמייכלט.

— כ'וועל שוין נעמען! פאַרלאָז זיך אויף מיר! ראשית,
קריגט זי קיין זאַכן ניט!

— אַ מציאה, דאַרפטט האָבן אירע שמאַטעס!
— און איך זאָג דיר, אַז זי וועט באַצאָלן, וועסט זען!
גלייך ווי מיר וועלן צוריקקומען, מאַך איך מיט איר אַ חתונה, אַז
די כאַליערע וועט זי נעמען! איך דאַרף ניט אויסצוהאַלטן אַזאַ
מויד! זי איז קראַנק צו פאַרדינען?

— אייבעלע — האָט אים חוה ניט געלאָזט ענדיקן —
איין זאַך וועל איך דיך בעטן, דו מיש דיך נאָר ניט! כ'וועל שוין
מיין שטעטל אַליין אויך באַשטיין!

— מיר זענען דאָך שוין אַריבערגעגאַנגען! — האָט אייב
אַפגעשטעלט ס'ווייב.

— טפוי, טפוי, — האָט חוה אויסגעשפיגן, גענומען גיין
אויף אַ פריער און פאַרשוונדן מיטן הונט אין פעדער-הויז.

אייב האָט איר נאָכגעשריען:

— זויס דיך ניט!

— דער דאָקטאָר וועט באַלד זיין פאַרטיק, בלויז איין פאַ-
ציענט — האָט אַ יונגער ניגער אַריינגעלאָזט ליליין, העפלעך גע-
שמייכלט און זיינע געזונטע, ווייסע ציין האָבן אַזש געבלענדט פון
ווייסקייט. ער האָט צוגענומען ביי איר דעם העט מיטן מאַנטל און
די אויגן האָבן זיך ביי אים אַ צינד געטאָן מיטן אָפּגלאַנץ פון אַ
גוט אָפּגעפּוצטן שטייול.

ליילי איז אַריין אין זאַל. זי האָט איבערגעשטעלט די בלומען,
גלייך געמאַכט די פאַרטיערן, ווי זי וואָלט געווען די מאַדאַם פון
הויז, און מיט אַ ברייטקייט זיך אַריינגעזעצט אין אַ וויג-שטול. זי איז
ניט איינגעזעסן. צום הונדערטן מאָל האָט זי באַטראַכט יעדעס שטי-
קל מעבל, יעדעס בילד, וואָס האָט געהאַנגען אויף דער וואַנט און
זיך אָפּט אַזוי פאַרגעסן, אַז זי האָט אפילו ניט איינמאָל אָפּגעמאַכט
וואָס פאַר אַ זאַכן זי זאָל אַרויסוואַרפן, וואָס זי זאָל צוקויפן.

— האַלף, ליילי — איז דער דאָקטאָר, אַ גרויער, אַ נידעריקער
מיט פולע רויטלעכע פאַקן, אַריין מיט דראָבנע טריט, מיטברענגענע-
דיק אַ לייכטן ריח פון יאָדאָפאַרם. ער איז געבליבן שטיין אין
מיטן זאַל, אַריינגעמאַכט איין האַנט אין דער הויזן-קעשענע און אָפּ-
געוואַסט — ווי פילסטו ?

— בעסער.

— גוט !

ער איז צוגעגאַנגען צו איר, אויסגעשטעקט דעם ווייז-פינגער,
וואָס איז תמיד געווען אויסגעשמירט מיט יאָד, צום אויג-לעפּל, עס
ניט אָנגעריט און זיך איינגעבויגן ווי אַ קורצזיכטיקער.

— אַל-רייט ! — האָט דער דאָקטאָר זיך אויסגעגלייכט, גע-
געלט ליליין איבערן ווייסן, גלאַטן האַלז, ווי מען גלעט אַ שיינע
קאָבילע, און פון דער זייט זי אַ פרעג געטאָן — דו איילסט זיך ?

— נא.

— טאָ קום. מיר וועלן פריער טרינקען אַגלאָז טיי.
זיי זענען אריין אין עס-צימער. צוויי גלעזער טיי, קלאָר
און דורכזיכטיק, ווי רויטער וויין, זענען שוין געשטאַנען אויפן
טיש, גרויסע, רויטע עפל מיט בלאַסע פלעקן, ווי געמאַלענע, זע-
נען געלעגן אין אַ געפלאַכטענעם קאַש פון שוואַרצע רויך-שטע-
קעלעך.

דער דאָקטאָר האָט אַ בויג געטאָן דעם קאַש און עפל האָבן
זיך גענומען קייקלען איבערן טיש, אַלע אַזעלכע פרישע, גלאַנציקע,
אַן אַ פגימה, אַז פון צופיל שיינקייט האָבן זיי פאַרשלאָגן דעם
אַפעטיט צו זיך.

— עס — האָט ער צו ליילן צוגעקייקלט אַן עפל און
אַליין איז ער געזעסן, ווי ער וואָלט ניט געווען אויפגעלייגט, הויך
געטרונקען די טיי מיט די ליפן און מיט דער צונג, געבראַכן
דעם צוקער צווישן די פינגער מיט ניט קיין אָנגענעמען קנאַק.
ליילי האָט באַמערקט, אַז מיטן דאָקטאָר איז עפעס און זיך
אַ פרעג געטאָן:

— וואָס איז דער מער, דאָקטאָר?

— וואָס? — האָט ער צוגעלייגט אַ האַנט צום אויער, ווי

ער וואָלט ניט געכאַפט וואָס זי זאָגט.

— כ'זאָג, איר זענט עפעס היינט ניט מיט אַלעמען.

— ס'איז אַ מיאוסע וועלט! אַ מיאוסע וועלט! — האָט

דער דאָקטאָר אָנגעהויבן: זיך פאַרקוקט ווי ליילי בייסט איין מיט
אירע ווייסע ציין אַרויטן עפל, גיסט זיך אָפּ מיט זאַפט, און אַנט-
שוויגן געוואָרן.

— וואָס איז, דאָקטאָר? — האָט זי זיך געבעטן.

— כ'האַב איצט געהאַט אַ פאַציענטקע — האָט ער אָנגע-

הויבן גיך — אַ יונג מיידל, נאָך אַ קינד, שפּילט ערגעץ אין
אַ וואַדעווייל און דאָס איז שוין אָנגעשטעקט; און אַז כ'האַב איר
געזאָגט, האָט זי זיך אַזוי פאַנאָדערגעוויינט, אַזוי אומבאַהאַלפן, די
שמאַלע קינדערשע פלייצעס האָבן אַזוי געציטערט, אַז ס'האַט מיך
אינגאַנצן צענומען!

ער האָט זיך אַ שטעל געטאָן, עטלעכע מאָל דורכגעגאַנגען
איבערן זאַל, זיך אָפגעשטעלט באַ ליליין און מיט אַ פויסט זיך גע-
קלאַפט אין אַ צעפנטער האַנט:

— ס'איז אַ פאַקט, אַז אַלע קאַבאַרעט - מיידלעך, וואָדעוילע-
מיידלעך, כ'רעד שוין ניט פון יענע — — — מוזן זיך סוף-כל-
סוף אָנשטעקן! ווי לאַנג ביסט געזונט, קאַנסט באַפרידיקן מענער —
האַלט מען דיך, ווי דו ווערסט נאָר קראַנק, איז דער וועג גלייך
אויף דער באַזערי, ווו טויזנטער מיידלעך ווערן יעדעס יאָר פאַר-
פוילט און קיינעם אַרט עס צומאָל ניט!

ער האָט זיך אַוועקגעזעצט, מיט עטלעכע זופ אויסגעטרונקען
די טיי, אַרוק געטאָן פון זיך דאָס גלאָז, ווי ס'וואָלט אים גע-
שטערט און פאַרטגעזעצט:

— גיי אַרויס אַ פאַרנאַכט אויף דער באַזערי, צי אין דעם
פאַרק, וואָס איז צווישן די פערצן און זעכצנטן סטריט, וועסטו
זען פאַרעלטערטע פרויען אָן געז, אָן באַקן, פליכעוואַטע קעפּ, און
זעלטן ווען איינע פון זיי איז עלטער ווי דרייסיק יאָר! ניט איינ-
מאָל זעסטו ווי אַרויטע ווונד, ווו ס'איז שווער צו זאָגן ווו די
נאָז, ווו ס'מויל איז געווען, וויל אַ שמייכל טאָן און ס'קומט אַרויס
אַ פאַרוויינטער גענעץ: פאַרראַפעטע לעכער, ווו אויגן זענען אַמאָל
געזעסן, גערייצט מענער, גיסן איצט טרערן! און דאָס זעסטו אויף
טריט און שריט! אין פאַרק זיצן זיי שורות-ווייז, זיצן מיט צע-
פוילטע מענער און ווען ניט די קליידער, וואָלט שווער געווען
אונטערצושיידן צווישן מאַן און פרוי און זיי אַלע זעען אויס, ווי
עפעס אַן אויסערליש באַשעפעניש, דער גאָט פון זינד האָט זיי
אַלעמען אַריינגעכאַפט אין מויל, זיי אַרומגעביסן, אַרומגעגריזשעט
און אויסגעשפיגן אין ריגשטאַק אַריין! און קיינעם אַרט ניט! מאַ-
מעס נעמען ניט זייערע טעכטער אין די פאַרקן, ווו די אויסגעשפּי-
גענע זיצן און זאָגן ניט: — טעכטער, איר זעט? אַט די אַלע
מיידלעך, וואָס זיצן דאָ, האָבן געלעבט רעשיקער פון אייך. זיי
האָבן ניט געהאַט די אַלע שטערונגען, האַרץ-קלאַפעניש, שלאַפלאָזע
נעכט: זיי זענען ניט דורכגעגאַנגען אַלע טויערן פון גיהנום, ביז
מע קומט צו דעם, צו וואָס ליבע צילט. זיי האָבן אָנגעהויבן

מיטן צייל. נו, טעכטער, וואָס קרומט איר זיך? די לופט איז דאָ
שלעכט? האָ, האָ, האָ?

ער איז אַרבעט אַנטשוויגן געוואָרן, געקוקט אויף ליליין, וואָס
איז געזעסן, ווי אַ שולדיקע, און געענדיקט:

— כ'פּאַרזיכער אייך, לילי, ווען אונזער לעבן וואָלט געווען
אַנדערש איינגעאַרדנט, וואָלט דער גאָט פון זינד ניט געהאַט קיין
שליטה איבער אונזערע טעכטער, זיי ניט אויסגעשפיגן אין די
רינשטאַקן און די מאַמעס וואָלטן ניט געדאַרפט גיין מיט די טעכ-
טער אין די פּאַרקן און זיי ווייזן די טראַגעדיע פון וואָדעוויל!

לילי האָט ניט געוואוסט צו וואָס דער דאָקטאָר ציילט, פיל
פון זיינע רייד ניט פאַרשטאַנען, בלויז געכאַפט, אַז ער וויל זי
אַפּרעדן ניט צוריקצוגיין אין קאַבאַרעט. זיינע רייד, דער טאָן,
אַלץ האָט אַזוי געווירקט אויף איר, אַז זי האָט אָנגעהויבן אַליין
זיך צו שרעקן. ווער ווייס, טאָמער איז זי אויך אָנגעשטעקט? זי
געדענקט דען די צאָל פון מענער, מיט וועלכע זי האָט געהאַט צו
טאָן? טרערן האָבן זי געשטיקט, זיך שוין מער ניט איינגעהערט,
וואָס דער דאָקטאָר רעדט און די אַקסלען האָבן באַ איר אָנגעהויבן
צו ציטערן.

דער דאָקטאָר האָט זי באַרוקט, זי געגלעט איבערן קאַפּ,
איבערן האַלז און ס'איז איר געוואָרן גרינגער. זי האָט צוריק באַ-
קומען די רוקייט פון אַ קינד, וואָס אפילו אין גרעסטער געפאַר,
ווען עס בלייבט נאָר מיטן פּאָטער, איז עס רויק, גלויבט אַז אַ
שטאַרקערער פון זיין פּאָטער איז גאָר ניטאָ אויף דער וועלט. אַזוי
האַט אויך לילי געגלויבט, אַז ווי לאַנג זי איז מיטן דאָקטאָר קאָן
זיך צו איר קיין זאַך ניט צוקלעפּן.

— איר ווייסט? — האָט דער דאָקטאָר אַ שמייכל געטאָן —
פרויען דאַרפן חתונה האָבן! ניטאָ קיין שענערע זאַך ווי דאָס פאַר-
היראַטע לעבן!

— שוין גאָר ניט אַזוי שיין — האָט זיך לילי אָנגערופן —
איך קען פאַרהייראַטע, וואָס רייסן זיך אַרום ווי די הינט!

— אַלץ בעסער ווי צו פאַרזיצן! — איז דער דאָקטאָר געוואָרן
אויפגערוימטער — איר זאָגט אַנדערע רייסן זיך אַרום? פאַרזיכער

איך אייך, אז מיר קאָנען צומאָל קיין אַנונג ניט האָבן, ווי גרויס
 זייער פרייד איז, ווען זיי בעטן זיך איבער! אפילו אַ מערדער
 ווערט אַ שענערער מענטש, ווען ער זעט ווי זיין ווייב זויגט
 זיינס אַ קינד! כ'האָב ערגעץ געלייענט, כ'געדענק ניט וווּ, ווי
 אַ מערדער האָט זיך מודה געווען, אז פיל מאָל ווען ער האָט גע-
 האַלטן ביים ערמאָרדן אַ פרוי, איז אים מיט אַ מאָל אויפן זינען
 געקומען דאָס ווייב, ווי זי זיצט אויפן פאָרענטש פון בעט, זויגט
 זיין קינד, אַ פיצעלע, מיט פּוּכלע הענטלעך, פּיסלעך, גראַבלע מיט
 די ווייסע פינגערלעך דער מאַמען ביי דער ברוסט, קוקט מיט די
 אויגן אויפן טאַטן, און יעדעס מאָל ווען דאָס בילד איז אים גע-
 קומען פאַר די אויגן, האָט ער קיין האַרץ ניט געהאַט אויפצוהויבן
 אַ האַנט אויף זיין קרבן און תמיד אַוועקגעגאַנגען מיט גאַרניט!
 איר דאַרפט מער — נעמט אונזער דזשעניטאַר, אַ שיכור, טוט
 גאָר ניט, ס'ווייב מוז אים נאָך געבן צו עסן. וואָס די יידענע
 צעאַרבעט! האָט נאָך יעדע ניין חדשים אַ קינד און יעדעס מאָל,
 ווען דער מאַן קומט אַהיים אַ שיכור, שלאַגט ער זי מפות רצה!
 ווען ניט די שכנים וואָלט ער זי שוין לאַנג דערהרגעט! די שכנים
 האָבן ניט געקאָנט צווען ווי די יידענע ליידט, האָבן זיי זי אייג-
 מאָל איבערגערעדט און זי האָט איינגעגעבן אויף אים אין געריכט.
 מיינט איר דאָך, אז זי האָט געדאַרפט זיין צופרידן? סיי-ווי-סיי
 ברענגט ער ניט אַריין קיין סענט אין שטוב, פאַרטרינקט אפילו
 אירע שיק, שלאַגט צום טויט. הויבט זיך ניט אָן! זי האָט גע-
 שוויירן פאַרן ריכטער, אז זיי לעבן גליקלעך, זי איז באַ אים
 אַ פּרינצעסין, ער הויכט אָפּ דאָס אָרט וווּ זי שטייט, אז קיין בע-
 סערער מאַן קאָן ניט זיין! „טאָ צו וואָס האָט איר איינגעגעבן
 אויף אים אין געריכט?“ — האָט דער ריכטער זי געפרעגט. אז
 ביט זי, דאָס האָבן די שכנים איינגעגעבן, זי האָט שלעכטע שכנים,
 ווילן מאַכן אַ שלעכט לעבן צווישן איר און מאַן. „ווער זעט האָט
 אייך געמאַכט אַ בלווי, פאַרלאָפן אויג, ווי אַ לאַמטערנע?“ — האָט
 דער ריכטער ווידער געפרעגט. אסור ניט דער מאַן! ווען דער מאַן
 צעשלאַגט זי אַווי, וואָלט זי מיט אים ניט געוויינט! דאָס איז זי
 געפאַלן, געגאַנגען אַרויסנעמען אין דער פינסטער די באַרלעס-מיסט...

דער דאָקטאָר האָט זיך אייפגעשטלט:

— איצט זעט איר, אז דאָס פאַרהיראַטע לעבן גיט עפעס מענטשן אַזוינס, וואָס קלעז און צרות זענען קעגן דעם גאָר ניט?

לייז איז שוין צוריק געווען גוט אויפגעלייגט, געלאַכט, אַז די שויבן האָבן געציטערט. זי האָט געפילט, אַז ווען דער דאָקטאָר האָט מיט איר חתונה וואָלט זי געווען די גליקלעכסטע.
— פּאָלג מיך, לייז, און האָב חתונה — האָט דער דאָקטאָר געשמייכלט.

— אויב דער, וועמען כ'האָב ליב, וואָלט געוואָלט — — —
האָט לייז זיך פאַררויטלט.

— וועמען האָסטו ליב?

— דער דאָקטאָר ווייס — האָט לייז אַראָפּגעלאָזט די אויגן און געצופט די פּראַנזן פון טישטוך.

עס האָט אים הנאה געטאָן. ער האָט עטלעכע מאָל דורכגע-
פירט זיין האַנט איבער אירע האָר, איבערן האַלז, גאָרניט געענט-
פערט און אַמאָך געטאָן צו איר מיט דער האַנט. זי איז אים נאָכ-
געגאַנגען אין קאַבינעט אַריין.

דער דאָקטאָר האָט זי אַוועקגעזעצט אויפן רעוידיר-בעטל,
פאַרבויגן די לעפּלעך פון אירע אויגן און זיי לייכט אָנגערופן מיט
אַקאָדירט שטיינדל. די אויגן האָבן זיך איר פאַרגאַסן מיט טרערן,
ניט געקאָנט זיי עפענען, בלויז געפילט ווי דער דאָקטאָר ווישט
איר די לעפּלעך מיט אַפליסיקייט, און הויבט איר אָן צו עקאָז-
מינירן דאָס האַרץ. לייז האָט זיך ניט וויסן געמאַכט, געווען זיכער, אַז
וואָס דער דאָקטאָר טוט, דאַרף אַזוי זיין. זי האָט זיך איצט גע-
כאַפט, ווען ער האָט אָנגעהויבן איר צו עקאָזמינירן די פיס און
ניט פאַרשטאַנען וואָס פאַר אַ שייכות די אויגן-לעפּלעך האָבן צו
די פיס.

— דאָקטאָר, ס'איז עפעס דערמער מיט מינע פיס?

— יעס, יעס — האָט דער דאָקטאָר אָנגעהויבן סאַפּען, ווי

די אַסטמאַ וואָלט אים געשטיקט.

זי האָט באַמערקט, ווי ער איז אינגאַנצן אין פיבער, דער-

קענט אין די אויגן דאָס זעלבע שמאַלציקע פּייערל, וואָס זי האָט אָפּט געזען באַ אַלטע בעל־עברות אין קאַבאַרעט. ס'האָט זי אויפגעשוידערט. זי האָט ניט געקאָנט פאַרטראָגן זיינע נאַסע לייפן, און זיך געכאַפּט, אַז אירע פּיס זענען צוגעפאַסקעט צום רעווידיר-בעטל.

ליילי האָט זיך אָנגעהויבן בעטן באַ אים, אים געקושט די הענט, געזען, אַז דער אַלטער לאָזט זי ניט אָפּ, האָט זי זיך וואָס פּח נאָר אַ ריס געטאַן, געפילט ווי די פאַסקעט לאָזן נאָך און מיט אַזא אימפעט אַראָפּ פון בעטל, אַז דער דאָקטאָר איז אומגעפאַלן. זי האָט זיך געוואָלט וואַרפן אויף אים, זיך צוריקגעהאַלטן און זיך פאַנאַנדערגעוויינט. דער דאָקטאָר האָט זיך גיך אויפגעהויבן, אַ פאַרלוירענער זיך געדרייט אַרום לייילי און געשטאַמלט:

— אַז כ'ווייס ניט — — — כ'ווייס פון גארניט — — — אַן אָנשיקעניש — — — אויף מיין וואָרט, אַן אָנשיקעניש! — — —

מען האָט געהערט אַ קלונג. דער דאָקטאָר האָט זי גענומען באַרויקן, מורא געהאַט זי זאָל אים דאָ ניט אָפּשפּילן אַ חתונה, ניט געוואָלט דער ביגער זאָל הערן, אַז לייילי וויינט. לייילי איז געזעסן מיטן פנים אין די הענט, זיך דערמאָנט, אַז אין קאַבאַרעט זענען אַלטע לייט פונקט אַזוי צו איר געקראַכן, פיל מאָל נאָך געשלאָגן און זי האָט זיך נאָך העכער פאַנאַנדערגעוויינט. עס וואָלט זי ניט אַזוי געאַרט ווען דאָס פאַסירט מיט אַ צווייטן, זי איז געוויינט געווען צו דעם, נאָר דער דאָקטאָר, ער, וואָס האָט איצט אַזוי גערעדט...

ס'האַרץ האָט איר געבלוטקט. זי האָט געפילט, אַז אַלע מענער זענען גלייך, אַלע האָבן איין ציל אין לעבן — צו פאַראומגליקלעכן פרויען.

זי האָט אָפּגעשטופּט פון זיך דעם דאָקטאָר, וואָס האָט ניט אויפֿגעהערט זי צו טרייסטן, געכאַפּט דעם מאַנטל מיטן הוט, געקוקט ווי ער איז איר נאָכגעגאַנגען, געשטאַנען אַ פאַרלוירענער, ווי אַן אַלטער אויס־געקראַכענער קאָטער, וועמען די קעץ מיידן אויס, און זי האָט אים אַ שפּריץ געטאָן אין פנים אַריין:

— טכויער!

אויף דער גאַס האָט זיך לייילי ניט באַרויקט. אַ פאַרדרוס ביז צו צווייטאַק, פאַרוואָס איר חלום האָט זיך אַזוי מיאוס געענדיקט, האָט זי

אינגאנצן דורכגענומען. זי איז גרייט געווען אין דער מינוט אריינצו-
גיין אין א שאנד=הויז, אויב זי וואלט דערמיט דעם דאקטאר געקאנט
וויי טאן. דער אלטער האט, וואס ליגט פארבארגן בא א פראסטן צו
א געפילדעטן, האט זיך איצט פאנאנדערגעשפילט בא איר. זי האט גע-
שונגען די הייסע טרערן, געביסן די ליפן ביז צו בלוט, געטראכט ווי
ר'נאך נקמה צו נעמען פון אים און בשעת=מעשה געפילט, אז זי איז
אנמעכטיק, הילפלאז, אז אויב זי וועט חוהן די טעג ניט באצאלן, וועט
זי זי ארויסשטעלן אויף דער גאט, געפילט, אז דער גאט פון זינד האלט
זי שוין אויך, וועט זי ארומגריזשען און אויסשפייען ווי טויזנטער אנ-
דערע אין רינשטאק אריין.

פֿאַרנאַכט האָט ראָזע גענומען שטאַרקער קרעכצן. צום ערשט אָפּ געהאַקט, ווי די ווייען וואָלטן זי מיט אַמאָל באַפּאַלן, באַרד נאָכגעלאָזט, האָט דאָס קרעכצן זיך איבערגעריסן, געבליבן ערגעץ שטעקן און פון איין קרעכץ צום צווייטן איז אין די אויערן לאַנג געשטאַנען עפעס שפּיציקס און שטעכעדיקס.

יעדעס מאָל, ווען די אויגן באַ ראָזען האָבן זיך אַ שטעל אַוועק געטאַן, געוואָרן גרעסער, זיך געשפּאַרט פּין קאָפּ אַרויס און פון ברייט צעפּנטן מויל האָט זיך געריסן אַטעמפּ געשריי, האָט ליילי זיך אָפּגעגאַסן מיט טרערן און זיך געבעטן באַ איר זי זאָל זי אָפּלאָזן, וועט זי גיין אויפּזוכן חוהן.

ראָזע האָט קיינעם ניט צוגעלאָזן צו זיך, זיך געהאַלטן אָן ליילי אַרעמס, ווי מיט צוואַנגען, אַז פּלויע, דיקע אַדערן האָבן זיך אַזש אָנגעצויגן אויף אירע פּאַרמאַכטע הענט. דער פיזישער ווייטאַק איז געווען אַזוי גרויס, אָנגעהאַלטן אַזוי לאַנג, האָט זיך באַ איר אין מח אויסגעאַרבעט, אַז נאָר פיזיש-געזונטע קאָנען איבערטראָגן די יסורים און זיך געפילט לייכטער ווען ליילי, די גרויסע, געזונטע ליילי, זיצט נעבן איר. ווילי איז אַריין אין שטוב אַ פּאַרסאַפּעטער:

— זיי גייען!

אינסטינקטיוו האָט ער זיך געשעמט צו בלייבן אין דעם צימער, וווּ ראָזע איז געלאָגן, אַריין אין אַ צווייטן און זיך געטראַכט — ווען מע קאָן אויסבויערן אין דער וואַנט אַ לאַך — — — אַי, וואָלט ער געוואָלט זען ווי מע וועט ראָזען אויפשניידן דעם בויד און אַרויסנעמען אַ קינד!

ליילי איז זיי אַנטקעגן געגאַנגען.

— נו, וואָס הערט זיך? וואָס מאַכט ראָזע? קרעכצט טאַקע? — האָט חוה אַ צופּרידענע גיך געפרעגט, ווי זי וואָלט עטלעכע טעג ניט

געווען אין שטוב און די אויגן האָבן זיך באַ איר צעשפילט, גערעדט
אויף זייער לשון: „כ'האָב אים אהיימגעבראַכט, דיר אויף צו פּלאַצעניש!
ס'קרענקט דיך, האַ?"

ליי האָט עפעס געוואָלט ענטפערן, זיך ניט געקאָנט איינהאַלטן,
קוקנדיק אויפן פּאַרל, אַרויסגעפלאַצט מיט אַזאַ געלעכטער, אַז טרערן
זענען איר אַזש געקומען אין די אויגן און אין דער זעלבער רגע זיך
דערמאָנט, אַז דער דאָקטאָר האָט זי באַליידיקט, אַז ראָזע גייט שווער
צו קינד, האָבן די טרערן זיך באַ איר אויף ס'ניי אַ גאָס געטאָן מיט
אַ באַהאַלטענעם געוויין.

— אַ שמחה אויף איר קאָפּ! — האָט חוה געכאַפט די הענט
פּאַדבאַקעס און געזוכט מיט די אויגן דעם מאַן — וווּ איז ער אַהינגע-
קומען? אייב, קום נאָר! קום נאָר אַהער!

אייב האָט זיך געשעמט פּאַר ליי, געלאָפן פון איין ציימער אין
צווייטן. ער האָט אַראָפּגעוואָרפן דעם ראָק, פלומרשט געווען באַשעפּ-
טיקט, ווי ער וואָלט געדאַרפט פּאַרטיק מאַכן אַ שטיקל אַרבעט צו דער
צייט.

— וואָס איז? וואָס דאַרפסטו מיך? — איז ער אַריין אַ צעטראַָ-
גענער, ווי די אַרבעט וואָלט געברענט אונטער זיינע הענט.

— וואָס ביסטו מיט אַמאָל געוואָרן „ביזי“? האָסט דאָך געזאָלט
רעדן מיט דער מויד? צו קריגן זיך מיט מיר ביסטו אַ געוואָלדיקער
בריה!

— פאַרדרייט אייך אייערע קעפּ! — האָט אייב גענומען אַוועק-
גיין — זי האָט פרעטענסיעס צו מיר! האָסט דאָך מיר זיך ניט געהייסן
מישן — מיש איך זיך ניט! כ'לאַז דיר איבער ס'פאַרגעניגן — קריג
זיך!

חוה איז געוואָרן בלייך. זי האָט אייבן גענומען נאָכקרומען מיט
די הענט, מיט די פיס, געוואָרפן מיטן גאַנצן קערפער, ווי אַ פאַפירענער
מענטש, ווען מען ציט אים פאַר אַ שטריקל.

— מוהל, מוהל! — האָט זי אים נאָכגעשריען — הינטער דער טיר
ביסטו אַ בריה! אייבעלע, מיר ווייסן! כ'וועל מיט גאָטס הילף פון אייך
ביידע פטור ווערן!

חוה האָט זיך אָנגעטאָן אַ ווייסע שירץ, אַרויפגעצויגן אויף די

הענט ווייסע אַרבע און ווי אַ היימישע אַקושערקע איז זי אַריין צו ראָ-
זען. זי האָט זי רעווידירט און גלייכגילטיק אַ שאַקל געטאַן צו ליליין
מיטן קאַפּ:

— דערווייל נאָך גאַרניט. ס'קינד האָט זיך נאָך ניט אַפּגעריסן.
די גרויסע לילי מיטן דורכזיכטיקן פנים האָט אויסגעזען אַזוי אומ-
באַהאַלפּן, ווי זי וואָלט שולדיק געווען, וואָס ס'קינד האָט זיך נאָך ניט
אַפּגעריסן, וואָס ראָזע ליגט אין דרייען אַן איינגעקורטשעטע, שרייט פון
זויטאַק און זי, לילי, איז אַזוי גרויס און געזונט — איז ליליין דאָס
אייגענע געזונטקייט מיט אַמאָל דערווידער געוואָרן.

זי האָט זיך פּמעט ניט איינגעהערט, ווי זוה האָט זיך באַקלאַגט
פאַר איר, אַפּגערעדט דאָס האַרץ און געטראַכט, אַז ראָזע וועט גיין
שווער צו קינד, אַז מען דאַרף רופן אַ דאָקטאָר. זי, לילי, איז צוויי
מאָל אַזוי גרויס ווי ראָזע און אַז זי האָט געקראָגן ווייען, האָט מען גע-
מוזט אַנפּינדן איבערן בעט אַ שטעקן, וווּ זי האָט זיך יעדעס מאָל אַנגע-
כאַפט, ווי לאַנג די ווייען האָבן געהאַלטן.

די ווייען זענען געוואָרן אַזוי אַפּט, אַז די געשרייען האָבן אַנגע-
פילט דאָס צימער, געשטאַנען פאַר די אויגן ווי אַ פאַרע.

ראָזע האָט שוין געהאַט פאַרגעסן ווען די ווייען האָבן זיך אַנגע-
הויבן, געדענקט בלוז, אַז ס'איז געווען טאַג, גרויסער טאַג, דערנאָך
איז געוואָרן טונקל, טונקעלער, איצט איז שוין נאַכט. זי איז געווען זי-
כער, אַז די ווייען וועלען קיינמאָל ניט אויפהערן, ניט געהאַט קיין כוח
מער איבערצוטראָגן די יסורים און אַלץ אין איר האָט געוואָלט שטאַרבן.
זי האָט מיט אַמאָל פאַרוואָרפן די הענט, גענומען רייסן די אייזנס פון
בעט. די אויגן פאַרלאָפּענע מיט בלוט, זענען געשטאַנען, ווי אַריינגע-
זעצטע, און זי האָט געשרייען טעמפּ און לאַנג, ווי אַקו ווען זי קעלבט
זיך. זי האָט זיך אַ הויב געטאַן, געבליבן ליגן אויף די שפיץ פיס, אויפן
קאַפּ, דער בויך אַרויס, ווי אַפאַראַבאָלאַ און געפילט, אַז עס שניידט איר
אין די לידקעס ווי מיט מעסערס. דער וויטאַק איז געווען אַזוי גרויס, זיך
געצויגן אַזוי לאַנג, זי איינגעקרעמפט, ווי מיט אייזערנע רייפן, האָט זי
פון צופיל וויטאַק אויפגעהערט שרייען, געלעגן מיט פאַרקוועטשטע לייפן,
פאַרמאַכטע אויגן און קלאָר געטראַכט, אַז אַזאָ וויטאַק האָט נאָר דער,
באַ וועמען מען נעמט אין אַ שפיטאַל אַראָפּ ביידע פיס.

ליילי האָט געפילט קאלטע שלענגלעך איבערן לייב, ווי צווישן די ציין וואָלטן זאמדלעך געקנאקט. זי האָט זיך געטוליעט צו חוה און שטיל געזאָגט:

— כ'האָב מורא פאַר ראָזען...

— וואָס מיינסטו?

— כ'מיין, זי גייט שווער צו קינד.

— ניט קיין ראייה — האָט חוה זי באַרוקט — כ'האָב שוין גע-

האָט קימפעטאַרנס, וואָס זאָל איך אייך זאָגן? נו, קינדער! פערצניע-ריקע — — — קלענערע פאַר ראָזען און זיי האָבן גרינג געהאַט! און ס'טרעפט זיך אַ גרויסע, געזונטע מויד, אַפאַרשוין — — — מע דאַרף ווייט זוכן? דו אַליין! אַלע מיינע שונאים ווינטש איך אַזא האָבן, ווי דו האָסט געהאַט! נאָר ווי ס'זאָל ניט זיין דאַרף יעדע קימפעטאַרן רחמים — — —

— איר וועט דאָך מיר ניט גלויבן, חוה — האָט ליילי שטיל גע-

רעדט — נאָר מיר זאָלן ביידע אַזוי לעבן, ווי כ'האָב געוואָלט, ס'האַרץ איז אַ מסור — — — ניט פאַר אייך געדאַכט, ניט פאַר קיין שום מאַ-מע געדאַכט — — —

— ס'קינד מיינסטו?

— יעס, — האָט ליילי זיך געווישט די אויגן — די זעלבע וואָך,

ווען כ'בין געלעגן געוואָרן, איז מיין מאַמע מיר עטלעכע מאָל צו חלום געקומען מיט אַ טויט קינד אויף דער האַנט. — — —

— גלויב מיר, ליילי — האָט חוה אַפגעזיפצט — מען טאָר דאָך

ניט זינדיקן, נאָר גלייכער וואָס ס'קינד לעבט ניט!

— איר זענט אפשר גערעכט — האָט ליילי געוויינט — כ'האָב

דאָך אַליין געבעטן ס'זאָל געבוירן ווערן אַ טויטס, נאָר גלויבט מיר, חוהשי, אַז כ'האָב דערזען, אַז דאָס קינד לעבט ניט, האָב איך דערפילט אַזא ווייטאַק, ווי כ'וואָלט געגאַנגען האָבן נאָך איינס!

— ווי דען, אַ מאַמע איז גאָר עפעס אַנדערש! — האָט חוה גע-

שאַקלט מיטן קאַפּ.

— ס'וואָלט דאָך שוין היינט אַלט געווען צוויי חדשים — האָט

ליילי אַפגעזיפצט און פאַרשטעלט ס'פנים מיט די הענט.

— אַז דו וויינסט נאָך אַזא גפּלע, וואָס דאַרף איך טאָן? — האָט

חיה זי געטרייסט און פאַרלייגט איין האַנט אויף דער צווייטער — ניט היינט געדאַכט, ניט אויף אַלע וויסטע וועלדער געדאַכט, האָב איך אַוועקגעשיקט אַ יונג פון פינף יאָר, וואָס זאָל איך דיר זאָגן? אַ חכם געווען! זיין חכמה איז ניט געווען צו באַשרייבן! און גאָר ניט! ס'איז נאָך דאָ פּוּח אַ שטיף צו טאָן אויך! זיך נעמען אַלץ צום האַרצן, איז דאָך אויס וועלט!

— כ'האָב גאָר ניט געוואוסט — האָט לילי זיך געוואונדערט — אַז איר האָט געהאַט מיט אייבן אַ קינד.

— ווי דו קוקסט מיך אָן, האָב איך שוין געהאַט ניט איין פעקל צרות! — האָט חוה אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט, ווי זי וואָלט ניט געוואָלט רעדן דערפון.

ראָזע האָט זיך צעשריען ניט מיט קיין מענטשיש קול.
— אודאי זיך אָפּגעריסן — האָט חוה זיך איבערגעבויגן איבער ראָזען.

— מען וועט מוזען שיקן נאָכן דאָקטאָר — האָט זי שטיל געזאָגט צו לילי — ס'קינד גייט מיט די פּיסלעך.

לילי האָט געוואָלט זאָגן מען זאָל שיקן נאָך אַ צווייטן, געזען ווי ראָזע האָט שוין קיין פּוּח ניט צו יענטשען פון יסורים, האָט זי פאַרגעסן אָן זיך, געפילט, אַז ווען מען שיקט זי איצט, וואָלט זי אַליין געגאַנגען אים רופן.

— ער קומט גלייך! — איז חוה אַריינגעקומען פון פּעדערהויז, וווּ זי האָט טעלעפּאָנירט.

דאָס קינד, וואָס איז די גאַנצע צייט געשלאָפּן, האָט זיך צעוויינט. לילי האָט אויפגעזוכט אין וויגל אַ קאַלט פּלעשל מילך און עס אַריינגעשטעקט דעם קינד אין מויל. דאָס קינד האָט עטלעכע צי געטאָן, עס אַרויסגעלאָזט פון מויל, זיך פאַרגאַנגען נאָך העכער.

— אַ פּריש אָנשיקעניש איבער מיין קאָפּ — האָט חוה געוויזן אויפן קינד — מען וועט אים דאַרפן איינשלעפּן, אַז ניט וועט ער מיר דאָ אַזוי אָפּזינגען אַ גאַנצע נאַכט! העי, ווילי, וווּ ביסטו? קום נאָך אַהער! נאָ, וואַרעם אָן דעם קינד די „באַטל“, גיכער! און וווּ איז דער פּאָ?

— ער שלאַפּט.

— נו, גיי, שטיי ניט! — און זי האָט זיך געווענדעט צו לילין —
זע, טו מיר אַ טובה, לילישי קרוין, כ'וועל דיר שוין אַמאָל אָפּדי-
נען! זיי אַזוי גוט און באַד אַפּ ס'קינד אַפּ ש'ט אַריין אַ האַנט פּול מאָן, שטייט אין
זע, מאַך עס ניט צו הייס! שיט אַריין אַ האַנט פּול מאָן, שטייט אין
„אייז-באַקס“. נאָך אַזאַ באַד וועט ער שלאַפּן ווי אין אַ הינער-פלעט,
וועסט זען?

— ס'זאָל אינגאַנצן ניט איינשלאָפּן נאָך אַזאַ באַד — האָט לילי
געשמייכלט.

— דער טייפּל וועט אים ניט נעמען!

אין דער טיר איז געשטאַנען אייב אָן אַראָק, זיך געצויגן און
געגענעצט:

— אָן אויג לאָזן זיי ניט צומאַכן — האָט אייב זיך געהאַלטן
אין איין ציען — כ'האַב זיך אָפּיסל צוגעשפּאַרט, איז, ווי אויף צו
ל'הכעיס, האַלט מען אין איין שרייען!

— איר וואָלט נאָר געשלאָפּן, מיסטער מעק — האָט לילי זיך
אַ שטעל אַוועק געטאָן אייבן אין די אויגן — קומט בעסער מיר העלפּן
אויסבאָרן ס'קינד, קאם אָן!

אייב איז געלאָפּן, זיך געפּאַרעט, געווען פּאַרמחיהט, געטאָן יעדע
זאָך שנעל, ווי אַ לערן-ינגל, ווען ער וויל געפּעלן דעם בעל-הבית, אין
אַ צען מינוט אַרום איז דאָס קינד נאָך דער מאָן-באָד מיט אַן אמת גע-
שלאָפּן, ווי אין אַ הינער-פלעט.

עס איז געווען שטיל. דורכן פענסטער האָט אַריינגעקוקט אַ קאַלטע
ל'בנה, איבערגעלאָזט אין צימער אַ מאַטן פּאַס. שטיקער שניי, וואָס זע-
נען געלעגן אויף דעכער קעגניפּער דעם פענסטער, האָבן געבלענדט
די אויגן.

אייב האָט געקוקט אויף לילין, ווי זי איז ניט איינגעשטאַנען
אויף איין פּלאַץ, האָט עס אים געהויבן, ווי מע וואָלט אַ פּשוף אָפּגע-
טאָן. אייב האָט זיך אַ בויג געטאָן, געוואָלט לילין אַרומנעמען, האָט זי
זיך אַ שאַר געטאָן צו דער וואַנט, געוואָלט אָפּזינגען „חיה“, האָט זי מיט
אַמאָל זיך פּאַרמאַכט דאָס מויל, ווי זי וואָלט באַגאַנגען אַ חטא.

אייב האָט מער איר פנים ניט געזען, בלויז געפילט, אַ דאָס צי-
מער איז פּול מיט איר.

פון צווייטן צימער האָט זיך געהערט ראָזעס קרעכצן. דאָס קרעכצן איז געווען איינטעניק, אָפּגעהאַקט, ווי מען וואָלט געצייילט: איינס — צוויי, איינס — צוויי, און אַז מען האָט זיך לענגער איינגעהערט, האָט זיך געדאַכט, אַז קיינער קרעכצט ניט, נאָר אַ פּוילער, דראָבנער רעגן קלאַפּט אין די יוּיבן. פון מאָל צו מאָל האָט זיך ראָזע צעשריען מיט ניט קיין מענטשיש קול און נאָך יעדן קוויטש איז אייב געוואָרן אַן אָנגעצונדענער, ניט געקאַנט איינשטיין און געפּילט, אַז אויב לילי וועט זיך איצט אַרויסדרייען פון זיינע הענט, וועט ער זי דערשטיקן.

לילי האָט לייכט, ווי אַ קאַץ, זיך געטראָגן איבערן צימער, זיך געשפּילט און יעדעס מאָל, ווען אייב האָט זי אָנגעכאַפּט, האָט זי זיך אַדריי געטאַן, און שטיל, ווי זי וואָלט מורא געהאַט פאַר חוהן זיך באַהאַלטן אין אַ ווינקל.

פון כּעס האָט אייב זיך אויסגעצויגן אויפן בעטל. ער איז געלעגן אויף די שפיץ פּיס און הענט, ווי אַ חיה ווען זי טשאַטעוועט, וויל מיט איין שפרונג זיך וואַרפן אויף אַ צווייטער, געקוקט אויף לילי און גע-שראָקן זי זאָל ניט אַרויס פון צימער.

— לילי! לילי! — האָט זיך געהערט חוהס שטימע.

לילי האָט געוואָלט אַרויסגיין, האָט אייב זי אָנגעכאַפּט, אַ שלעפּ געטאַן צו זיך, אַ בויג געטאַן, האָט לילי זיך גענומען רייסן און גע-סטראַשעט:

— לאַזט אָפּ! לאַזט אָפּ, כּיגיי שרייען!

זי האָט זיך אַריס געטאַן, געעפנט די טיר, איז איר אַנטקעגן

געקומען דער דאָקטאָר.

די גאַנצע מעשה מיט לילי האָט דעם דאָקטאָר ניט געאַרט, ווי ער וואָלט געווינט געווען צו דעם, געוואָלט איר אַ גלעט טאַן איבערן האַלז, האָט ער זיך דערמאַנט, אַז זי האָט אים גערופן טכוער, זיך דער-פּילט קליין און נישטיק און אַרויסגעשטאַמלט:

— פונדעסטוועגן דאַרפט איר די אויגן ניט פאַרלאָזן — — — נאָך

אַ צוויי דריי מאָל און איר זענט פאַרטיק — — — קומט מאַרגן...

זי האָט ניט געענטפערט, געציטערט אינגאַנצן, געפּילט ווי די הענט קורטשען זיך באַ איר און אים געוויזן אין דער ריכטונג וווּ ראָ-זע איז געלעגן.

— דאָקטאָר, ס'קינד גייט מיט די פיס.
דער דאָקטאָר האָט אָנגעטאָן אַ ברודיק פאַרטוך מיט בלוט=פלעקן,
זיך פאַרשאַרצט די הענט, ניט אַרומגעוואַשן און איז צוגעגאַנגען צו
רָאָזען ווי אַ קצב.

רָאָזע האָט שוין ניט געקאָנט שרייען, געקרעכצט ווי אַן אַלטער
מאַן, און דאָס קרעכצן איז געקראָכן אין די ביינער, ווי אַ נאַסע קעלט.
זי האָט געפילט, ווי עפעס האָט זיך אַ גלייטש געטאָן, נאָכגעלאָזט און
זיך אַוועקגעשטעלט אין ביין מיט אַזאַ ווייטאָק, ווי מע וואָלט זי מיט אַן
אייזערנעם קליין געוואָלט. פאַנאַנדעררייסן. אין האַלדז האָט זיך עפעס
אַוועקגעשטעלט, אַ הייסע פויסט, געטרוקנט און געשפאַרט די אויגן פון
קאַפּ. זי האָט אָנגעכאַפט דעם דאָקטאָר, אים געקושט די הענט, געוויינט:
— דאָקטאָר, שלעפערט מיך איין, אַז כ'קאָן ניט מער, דאָקטאָר!
אוי=וויי! אוי!

דער דאָקטאָר האָט געשמייכלט צו ליליין, פאַררויכערט אַ סיגאַרעט
און אָנגעהויבן:

— כ'האָב ערגעץ געלייענט וועגן אַ מוזיק פון קינדער, וואָס ווע=
רן געבוירן. נו, ווי געפעלט אייך די מוזיק? האַ, האַ, האַ!
ליליין איז געווען דערווידער דעם דאָקטאָרס גלייכגילטיקייט. זיך
ניט געקאָנט באַפרייען פון די בלוט=פלעקן, וואָס אויפן פאַרטוך, ניט גע=
קאָנט זען ווי רָאָזע בעט זיך באַ אים, ער זאָל זי איינשלעפן, אַרויס=
געגאַנגען פון צימער און געטראַכט, אַז די קליינע רָאָזע קאָן יעדע מי=
נוט שטאַרבן, אַז דער דאָקטאָר האָט זיך ניט אָפּגעוואַשן די הענט, נעמט
אַזוי אָפּ ס'קינד, קאָן זי נאָך פאַרגיפטן... זי האָט זיך געוואָלט דער=
מאָנען ווי זי האָט געליטן, גאַרניט געדענקט און ס'איז איר אויפן זינען
געקומען, ווי דער דאָקטאָר האָט זי באַליידיקט. זי האָט גענומען גיין
גיכער, פון איין צימער אין צווייטן, געוואָלט נקמה נעמען אָן אים און
מיט אַמאָל דערפילט אויף זיך אַ פאַר הענט:

— אַ, אייב!

זי האָט זיך גענומען אַמפערן, געפילט ווי די פאָדלאָגע שווימט
אַפיר פון אונטער אירע פיס, די כחות פאַרלאָזן זי און זייער געוואָלט
דער דאָקטאָר זאָל איצט אַריינקומען און זען, אים אויף צעפלאַ=
צעניש!

דאָס געשריי פון ראָזעס צימער האָט זיך געצויגן, געצויגן, ניט
געוואָלט אויפהערן.

— אייב! אייב! וווּ ביסטו? — האָט זיך געהערט תּוֹהס קוֹל.
אייב איז אויפֿגעשפרונגען אַ צעפֿלאַמטער, מיט אַ פּאָר אויגן ווי
באַ אַן אָפּיום-עסער און אַ באַפּרידיקטער אַנטקעגן געגאַנגען דעם ווייב.
לייז איז געבליבן זיצן אין פינסטערן צימער. זי האָט געטראַכט
פֿון דעם גאָט פֿון זינד, וואָס גריזשעט אַרום זיינע קרבנות, שפּייט זיי
אויס אין רינשטאַק אַריין, און זיך שטיל צעוויינט.
ס'איז מיט אַמאָל שטיל געוואָרן און פֿון די געשרייען איז נאָך
לאַנג געשטאַנען אין צימער אַ טעמפּקייט, ווי מען וואָלט אין די אויערן
וואַסער געגאָסן.

ש י ך - פ ו צ ע ר

(1920)

על פי טעות איז אין אייניקע ערטער אין
דער דערציילונג „שיך-פוצער“ דער נאָמען
„קרו“ דורכגעלאָס מיט אַן „א“ נאָכן „ק“
(אָנשטאָט „קרו“ — „קאַרו“)

שיך = פוצער

דאָס קליידער-געשעפט, וואָס איז געווען אָנגעלאָדנט אויף די איינגעבויענע רוקנס פון צוויי עלטערע יידן, איז ניט איינגעשטאַנען אויף איין פּלאַץ, זיך געשלעפט איבער דעם טראַטואַר, זיך איינגעדרייט, זיך יעדע וויילע אָפּגעשטעלט און ס'האַט אויסגעזען, אַז ביים קלענסטן בויג וועלן די פעק מיט קליידער זיך פּאַנאַנדערשיטן אין רינשטאַץ אַריין.

יידן, פּאָליאַקן, איטאַליענער האָבן אויסגעטאַן זייערע רעק, וועסטן, אָנגעמאַסטן נייע קליידער, זיך געדונגען, זיך געשווירן, זיך געקלאַפט אין די הענט אַריין, געקויפט, און דאָס קליידער-געשעפט האָט זיך אָנגעהויבן רירן איבערן טראַטואַר. די פעדלערס האָבן הייזעריק אויסגעשריען זייערע סחורות, זיך געשלעפט, זיך אויסגעמישט מיטן שטראַם מענטשן, וואָס האָט זיך געשלעפט פֿון ביידע זייטן גאַס.

דאָס יוועליר-געשעפט איז געשטאַנען אן אַ זייט. אַ קליין, פּלינק ייד, דער שטייפער קאַפעליש ווילעריש אן אַ זייט, דאָס דינע שטע-קעלע האָט געשטעקט אונטערן אָרעם אין דער קרום און זיינע קעשענעס זענען געווען אָנגעפאַקט מיט קליינע שאַכטלעך. מיט אַ געשיקטייט האָט ער זיי אַרויסגעשלעפט איינגעוויקלטע און פּליס-פּאַפּיר, זיי אויפגעבונדן, צעעפנט מיט פּלינקייט פון אַ פּאַקוסניק, געפוצט דאָס צירונג אָן די אַרבל פון זיין ראַק, אָן דעם צעעפנטן וועסטל, גערעדט אויף עטלעכע שפּראַכן און דער גלאַנץ פון די גאַלדענע פינגערלעך, זייגערס, בראַס-לעטן, האָט געפּינקלט, געבלענדט די אויגן — האָבן די דורכגייער ניט געקאָנט ביישטיין דעם בליאַסק פֿון גאַלד, אַרומגערינגלט דאָס יוועליר-געשעפט מיט צעעפנטע מיילער און גייציקע אויגן.

און אַזוי האָט זיך געשלעפט דאָס שיך-געשעפט, די אַפטיק, דאָס טיילתים-געשעפט. יעדער האָט אויסגעשריען זיין סחורה, אויסגעטראַכט פּאַרשיידענע מיטלן די דורכגייער זאָלן זיך אָפּשטעלן, זיי געשלעפט פּאַר

די אַרבל. יעדער האָט פאַרזיכערט אויף זיין, נאמנות, אז ער פאַרקויפט
די סחורה בחצי-חנם, אז ער וויל דעם פדיון פאַר אַ גוטן אָנהייב, ס'איז
דאָך ערב-שבת!

פון די אָפּענע פענסטער, וואָס אַנטקעגן העסטער=פאַרק, האָבן זיך
געזען פאַרשמאַצטע ווייבער. דער ריח פון פֿרישע חלות, פון געפילטע
פיש, האָט זיך געטראַגן אין דער לופט, גערייזט דעם אָפּעטיט און זיך
אויסגעמישט מיט די ריחות, וואָס האָבן זיך געהויבן פון די קופעס
פאַרפוילטע גרינס, וואָס זענען געלעגן אין מיטן גאַס.

סטאָליאַרעס מיט קעסטלעך פֿלים אַריבערגעוואָרפן איבער די
אַקסלען, שניידערס מיט גרויסע שערן אונטער די אַרעמס, זענען געשטאַ-
נען באַ דער לענג פון אייזערנעם פאַרקאַן, זיי האָבן זיך אַליין געבראַכט
אויפן מאַרק און די „באַסעס“ האָבן זיך געדרייט פֿון איינעם צום
צווייטן, באַטראַכט די סחורה, זיך געדונגען, עטוואָס באַטרעטן און גע-
פירט די „הענט“ אין זייערע שעפער אַריין.

די ניט-מודדיקע צווישן די בעלי-מלאכות זענען געשטאַנען ביז
אַ שטיק אין אָונט אַריין, זיך אויסגעקוקט די אויגן מען זאָל זיי דינגען,
געשטאַנען אין געקווענקלט, צי זאָלן זיי נאָך וואַרטן, טאַמער וועט
אַ „באַס“ אונטערקומען. איינציקווייז זענען זיי אונטערגעגאַנגען צו די
שטיפּ-וועגעלעך, אָנגעלאָדנטע מיט פֿל-טוב, געקויפט ווער חלות, ווער
שבת-איבס און זיך צעגאַנגען.

פון זייטיקע געסלעך זענען אָנגעקומען מענטשן האַלב-שבתדיק אָנ-
געטאַן. די פנימער פֿריש געגאַלט. זיי זענען געגאַנגען קופּקעס-ווייז, אָן
קעלנער, די הענט אין די הויזן-קעשענעס, וווּ מטבעות האָבן געקלימ-
פערט. זיי האָבן זיך געשלעפט פון איין וועגעלע צום צווייטן, געזוכט
מציאות, זיך געוויצלעט, און ווען ניט דער האַנדל, וואָס האָט געברענט
אַרום, וואָלט מען געקאָנט מיינען, אז בעלי-עגלות און סתם יונגען כאַפּן
אין אַ קליין שטעטל אַ שמועס פאַר קבלת-שבת.

אין העסטער=פאַרק, וואָס האָט אויסגעזען ווי אַ ריזיקע, אייזערנע
שטייג, האָבן ינגלעך געשפילט אין באַל. זיי זענען געווען פאַרטיפּט
אין שפילן, זיך אינגאַנצן ניט צוגעהערט צו די קולות פון זייערע על-
טערן, וואָס האָבן אויפגעטרייסלט די לופט. טייל, האַלב-נאַקעטע, זענען
געלאָפּן אַרום דעם פאַרק, זיך געגרייט צו געווינען דעם פֿריז אין

לויפן, אַנדערע האָבן געמאַכט איבונגען מיט שווערע געוויכטן, פאַרהאַרטעוועט די מוסקולן ווי שטאַל און ס'איז שווער געווען צו גלויבן, אַז די איינגעהויקערטע יידן, וואָס האָבן קוים געפאַכט מיט דער נשמה — די יידן זאָלן איבערלאָזן אַזאַ געזונטן דור. יידן דערשלאָגענע, פאַרחשכטע, זענען געווען צעוואָרפן פאַ דער לענג פון אייזערנעם פלוט, מיט רחמנות-אויג און מיט הכנעה אָפגעשטעלט די פאַרבייגייער, געווען גרייט יעדן איינעם אָפצופוצן די שיד.

און פון דער צווייטער זייט פאַרק איז געשטאַנען אַ פרוי, אויף אַ הויכן געשטעל, געמאַכט פון ניט געהובלטע ברעטער, די הענט אויסגעשטרעקט, די באַקן פאַררויטלט, די אויגן צעפלאַמט, ניט באַמערקט, וואָס אַרום איר שטייען געציילטע צוהערער און מיט אַ הייזעריקע שטים פאַרזיכערט, אַז די הילף וועט קומען פֿון די סאַציאַליסטישע קאַנגרעסלייט.

עטלעכע יידן, מיטגלידער פון דער דברה, "שומרי-שבת" אין זייערע פאַטריאַרכאַלישע קליידער, ווי זיי וואָלטן נאָר וואָס געקומען פון פוילן, צי פון גאַליציע, זענען אַרויס פון דער "מקוה כשרה" און אויסגעצוואָגענע געלאָפן פון איין געוועלבע צום צווייטן, זיך דורכגעשפאַרט מיט די עלעבויגנס און אויסגערופן, זיך כמעט גע-
בצטן:

— יידן, מאַכט שבת!

אַ מיט-מאַש פון קולות און ווידערקולות איז געהאַנגען אין חלל פון גאַס. די האַלב-פאַרפוילטע פירות, וואָס זענען געלעגן קופעסווייז, דאָס פאַרוועלקטע גרינס, די צעשפאַלטענע טאַמייטאַס* און פאַנגאַנעס, די באַרלס שמוץ, די פאַרשוויצטע קערפערס — דאָס אַלץ האָט געהויכט אין דער לופט אַריין פאַרדומפטע ריחות ביז צום איביל. און עס האט אויסגעזען ווי אַ געקויממע האַנט האָט צונויפגענומען מענטשן פון אַלע עקן וועלט, צעמישט זייער שפראַך און זיי אַשליידער געטאַן אין דער צעפלאַמטער העכטער-גאַס. צווישן די שיד-פוצער איז געשטאַנען אַן עלטערער ספרדישער

* פאַמידאָן.

ייד מיט א קרומען רוקן און איינגעצויגענע באַקן. ער האָט זיך הכנעה-
דיק געצויגן פֿאַר די פֿאַרבייגייער, ווי ער וואָלט געבעטן נדבות:
— יהודים, טרי סענט ע שיין, טרי סענט ...

די פֿאַרבייגייער האָבן געקוקט אויף דעם אויסגעשמירטן שיך-פּו-
צער מיט די צעפֿנטע פֿינגער באַ ביידע הענט, וואָס זענען געווען צע-
יירן פֿון צופֿיל אַרבעט און זיך געחדושט צי דער זקן איז אַ ייד. און
כאָטש זיי האָבן ניט געהאַט קיין שייכות מיט אים, האָט זיין בלוזער
אויסזען אומבאַוואוסט אַרויסגערופֿן אַ וואַרעמקייט באַ יעדן איינעם.
דער אַלטער האָט אַ קוק געטאָן אין הימל אַריין צי ס'איז שוין
צייט שבת מאַכן, אויסגעשפּיגן אין דער האַנט אַריין אַ פּול מויל מיט
פעניס און גערעדט צו זיך פֿון געווינהייט:

— יהודים, טרי סענט ע שיין, טרי סענט ...

ער איז צוגעגאַנגען צו זיין זון, אַ פּחור אין די צוואַנציקער,
אַ ניט דערוואַקסענער, אויסגעשמירט ווי אַ שד, וואָס איז געשטאַנען אויף
די קניען און געפּוצט אַ בייכיקן יידל די שיך.

— רחמים, אַז וועסט ענדיקן, מאַך שבת!

דער זון האָט פּוצנדיק אַ קוק געטאָן אין הימל אַריין:

— ס'איז נאָך גרויסער טאָג!

ער האָט געפּוצט דעם פינקלדיקן שוך, פּלינק און ווילעריש באַ-
ווזיגן מיטן שטיקל פֿלאַנעלע, געקנאַלט און די פֿלאַנעלע האָט געפּלאַ-
טערט איבערן גלאַנץ, אים, דאַכט זיך, ניט אָנגערירט.

— ניט גערעדט, נעם די מכשירים און קום!

— זע, אפֿילו באַ פרענקעלן איז נאָך ס'געוועלפֿ אָפֿן.

— ברענג מיר ניט קיין ראיה פֿון אַן אשפּנוי!

— ער איז חשובער פֿון אונזערע ספרדים! נעם אברבנאלן, דיין

פֿאַנדסמאַן איז ער דאָך מחלל-שבת בפרהסיא!

— נו, דעריבער? — האָט דער אַלטער געשמייכלט מיט בטול

און געגלעט דעם זון איבערן קאַפּ — אין אַזאַ פֿלי, זונדל, קאָן מען
קאָכן פּיש!

— שוין געהערט, שוין געהערט — האָט דער זון שנעלער גע-
נומען פּוצן — תמיד, אַז מען קאָן פֿאַרדינען אַ פֿאַר סענט, ביסטו דאָ ...

— שטותערייען, רחמים — האָט דער פּאָטער אים איבערגע-
פּאָטערט.

ריסן — דו ווילסט כ'זאָל אויף דער עלטער מחלל-שבת זיין?
 רחמים האָט ניט געענטפערט. מיט אַ זויער פנים האָט ער אָנגע-
 הויבן איינצופאַקן אין אַ קעסטל אַריין שאַכטלעך, פֿלעשלעך און בערשטן.
 דאָס בייכיקע יידל האָט אַ נייגיריקער געקוקט אויפן טאַטן מיטן
 זון, זיך אָנגעשטויסן, אַז זיי רעדן וועגן שבת און אָנגעהויבן מיט ניט
 קיין זיכערן שמייכל:
 — יהודים?

דער זון האָט ניט געענטפערט, געווען בטבע אַ שווייגער, דערצו
 האָט ער געוואוסט, אַז פון די אַלע שאַלזות וועט קיין פרנסה ניט זיין.
 דער פאָטער האָט אָן אויפגעלייגטער געשמייכלט פֿון איין אויער צום
 צווייטן און געענטפערט מיט איין אָטעם:

— יהודים אנהנו! מזרע אברהם אנהנו! שבת היום! שבת קודש!
 דאָס בייכיקע יידל האָט זיך ניט געקאָנט פֿאַרווונדערן, פֿאַר-
 שאַרצט דעם קאָפעל'וש און געשטוינט, אַזעלכע חשכדיקע פֿנימער, איינ-
 געריסטע, אסור איטאַליענער, און דאָס רעדט לשון-קודש! ער האָט חשק
 געהאַט צו פֿאַרפירן אַ שמועס, אויסגעפונען, אַז די צונג בויגט זיך ניט,
 פֿאַרלוירן גענומען רוקן דעם קאָפעל'וש הין און צוריק און פֿון יוצא
 וועגן אַרויסגעשטאַמלט מיט אַ נאַרישן שמייכל:
 — יעס, שבת — — — לכה דודי, יא נאָ! — — —

ער האָט זיך איינגעקוקט אין טאַטן, אין זון, געוואָלט אויסגעפונען
 וואָס פֿאַר אַ רושם זיינע ווערטער האָבן געמאַכט און ס'איז אים איינגע-
 פֿאַלן, אַז די שוך-פּוצער מוזן אודאי אַרויסקומען פון די וואַסער-שעפער
 און האַלץ-העקער, וואָס דער פּסוק דערציילט וועגן זיי.
 אַ דריטער שטיוול-פּוצער, באַ וועמען אַלקבי און רחמים האָבן
 געוואָנט, תאָט געזען ווי זיינע „באָרדערס“ פֿאַקן זיך, האָט ער אויך גע-
 בומען איינפאַקן אין קעסטל זיינע מכשירים און אַריבערגעשריען צו
 אַלקבי:

— וואַרט, וועלן מיר אַהיימיין צוזאַמען!
 אַלקבי איז געווען גוט אויפגעלייגט, פֿאַרגעסן, אַז ער האָט קיין
 מגע ומשאַ מיט די שטיוול-פּוצער, וואָס שטייען אַרום פֿאַרקאַן, זענען
 גרייט אים דעם ביסן פֿון מויל אַרויסצורייסן און פֿאַרבייגייענדיק זיך
 געבעטן באַ זיי:

— גענוג, י'דן, גענוג צו אַרבעטן, מאַכט שבת!
עלטערע האָבן געכאַפט די קעסטלעך, אַנדערע האָבן זיך גע-
שטעלט פאַקן. דאָס יונגוואַרג האָט זיך ניט צוגעהערט, געטריבן
שפּאַס פון אַלקבין.

אַ דאָרער בּוּר איז אַרויס פון דער חברה, אָנגעכאַפט אַלקבין
פאַר אַ האַנט, געוואָלט אים פאַרטרויען אַ סוד און האָט אַרויסגע-
פלאַצט מיט אַ געלעכטער:

— מיסטער אַלקבי, ווען גייט איר חתונה האָבן?
— אַוועק, חצוף! — האָט דער אַלטער אויפגעהויבן אַ האַנט —
וואָס דאָרט דיר דער קאָפּ! פאַר אַזעלכע רייד ביסטו ווערט פעטש!
— זע נאָך דעם צדיק? — האָט אַ צווייטער אַ קנאַק געטאַן
מיט דער צונג — ווי דו קוקסט אים אָן האָט ער שוין באַגראָבן
דריי ווייבער!

— און די פערטע וועט אים באַגראָבן!
— נאָך אַ געזונט י'דל, אַלקבי!
— געזונטער פאַרן זון!
אַלקבי האָט זיך געמאַכט ווי ער הערט ניט, גיך געשפּרייזט
און גערעדט צו זיך:

— עוכר ישראל! פושע ישראל! טרי סענט עשיין — —
— הערט זיי ניט — האָט אים קפרו, דער שטיוול-פּוצער,
באַ וועמען ער האָט געוואָנט, געטרייסט און אַרויפגעפירט אויף
אַן אַנדער שמועס:

— עפעס אַ סך פאַרדינט היינט?
— איבער אַ טאָלער, געלויבט צו גאָט!
— שוין מיט רחמימס פּדיון?
— יאָ. און דו קפרו וויפיל?
— כ'האַב מורא, אַז כ'האַב ניט אויסגעשלאָגן די הוצאות
אויף שבת!

— שלעכט, שלעכט! — האָט אַלקבי געגלעט זיין שיטער
בערדל — און ווייסטו קפרו ווער ס'איז שולדיק אין דעם אַלעם?
דער יונגער דור! אַ קלייניקייט, די יונגאַטשעס האָבן אַראָפּגע-
וואָרפן דעם גאַנצן עול, זענען מחלל שבת בפרהסיא! וואָס איז דאָ

אסך צו רעדן — אין אמעריקע האָט ייִדישקייט קיין קיום ניט!
דער אויר, וואָס איר אָטעמט דאָ איז טריף! ווען די אשפּנזים
וואָלטן געוווסט, אַז די ספרדים זענען ניט מחלל שבת, וואָלטן זיי
געקומען זיך פּוצן די שיד פאַר לייכט-צינדן. און מענטשן זענען דאָ
פאַראַן, בן פּורת יוסף*), די הוותר. יעדער פון אונז האָט דאָ גע-
קאָנט מאַכן אַ בכבודיק לעבן! נאָר ווען איז דאָס געזאָגט געוואָרן
— ווען עלטערן האָבן אַ דעה צו זאָגן — — דאָ אָבער איז
אַלץ הפּקר! ניט קיין שבת, ניט קיין יום-טוב! מיינסטו דאָך, אַז
זיי האָלטן פון פּבּוד=אב? הויבט זיך ניט אָן! נאָר וואָס דען? דאָס
יונגוואַרג גייט אין די וועגן פון די אשפּנזים, פון דער פּרי ביו
ביי נאַכט איז מען מצלה-גרה, מען קייט „טשונגאָם“ (קיי-גומע), מען
שלעפט זיך מיט מיידן, אמתע אמעריקאַנער! און די קינדער פון
די אשפּנזים זענען נאָך ערגער פון אונזערע! באמת! גוים גמורים!
און זייערע טעכטער? מען טאָר עס ניט ברענגען אויף די לייפן,
ווי אין פּסוק שטייט — זיבן אויף איין מאַנסביל. און דוקא אין
גאַס, פּפּני כּל עס ועדה. איז דאָס געהערט געוואָרן? מיין רחמים
וועט נאָך אפשר בלייבן אַ ייד, נאָר אַז מיינע אייניקלעך וועלן זיין
גוים גמורים, דאָס בין איך זיכער! אַזוי, אַזוי, קפרו — האָט
אַלְקבי אָפּגעזיפּצט — דער ייִנגער דור איז אין אַלעם שולדיק!
איך וועל שוין דורכשטופן מיינע פאַר יאָר, אַזוי אין דוּח און
וועל ניט אַרבעטן שבת!

קפרו האָט אַראָפּגעלאָזט דעם קאַפּ, קוים געשלעפט די שווערע
פּיס, זיך איינגעהערט צו אַלְקביס קלוגע רייד און זיך געהדוּשט פון
וואַנען ס'נעמט זיך צו אַ מענטש אַזויפיל חכמה.

רחמים איז געבליבן הינטערשטעליק, זיך ניט איינגעהערט
צום פּאָטערס רייד, וועלכע ער האָט שוין געקאָנט אויף אויסעווייניק.
ער איז געווען אויפּגערגט, זיך געערגערט וואָס דער פּאָטער
שלעפט אים אין מרחץ אַריין, ווען מע קאָן פאַרדינען אין גאַס
אַ סענט. פאַרבייגייענדיק אַ וויטרינע, האָט ער זיך דערזען אַן
אויסגעשמירטן, אַ דערשלאָגענעם, און זיך דערפילט אַ לאַ יצלה.

* אַז עין-הרע.

רחמים האָט געטראַכט וועגן אַתכלית, וועגן זיין הילוך, זיך דער-
מאַנט אָן רחלען, קאַפּריס איינציקע טאַכטער, זיך אויף אַרגע אָפּגע-
שטעלט, געציפט די שטעכיקע האָר פון זיין געמבע און זיך אַליין
געוואָלט קלאָר מאַכן צי ער, רחמים, געפעלט איר.

רחל, אַזאַ יונגע, מיט שוואַרצע צעפאַטלטע האָר, וואָס מאַכן
אירע בלייכע באַקן נאָך בלייכער, האָט אים ליב. דער בלוזער
געדאַנק האָט אים צוגעגעבן קוראַזש, זיך מער ניט געפילט ניש-
טיק, זיך אַנעם געטאָן אין די הענט אַריין און אָן אויפגערוימטער
מיט פאַרקוועטשטע פּויסטן גענומען שפּרייזן גיכער. ער האָט חשק
געהאַט אָפּצוציען פון די אַלטע. ניט תמיד מאַכט זיך אַזאַ געלעגנ-
הייט. און ווען ער קומט איצט אַהיים, טרעפט ער רחלען אַליין.
פון גרויס התפעלות איז ער אַראָפּ פון טראַטואַר, זיך געלאָזט מיט
דער גאַס, געזען קפרוס ווייב אַ פאַרשמאַצטע אין קיך, געזען רחלען
אין איר טערקישן שלאַף-ראָק, ווי זי צילעוועט אויף, פאַטשערקעס
אויף קאָלירטע דרימען, זינגט אַזוי האַרציק. ער וועט זיך אַריינג-
בענען אין איר חדר, אונטערגיין אויף די שפיץ - פינגער, פאַר-
שטעלן מיט די הענט אירע אויגן און די שטילע, בויגיקע רחל
וועט אים אַרומכאַפּן, וועט אים גלעטן, זיך טוילען צו אים, ווי
אַשפּעסל, און די פּאַלעס פון איר שלאַף-ראָק וועלן זיך צע-
פליען — — —

— ווער איז? ווער איז דאָס?

רחמים האָט דערפילט אויף זיך אַ האַנט, אויפגעציטערט און
זיך אויסגעדרייט.

— וואָס וואַקלסטו זיך ווי אַ נעכטיקער? — האָט דער פּאָ-
טער זיך אַ בייזער געטאָן און אים אָפּגעשטעלט — גייסט אין
מיטן גאַס! שטעל אַ פּאַלקע און חלום ניט, אַ „מאַשין“ קאָן דיך נאָך
איבערפאַרן! וווּ גייסטו, וווּ? — אָט איז דאָך דער מרחץ!

די שוויץ-באָד איז געווען איבערגעפאַקט. פעדלערס, שיך-
פּוצערס און סתם אַרימעלייט זענען געזעסן אויף שטרויענע מאַט-
ראַצן, האַרב-אויסגעטאַנענע, געאַרבעט מיט די הענט, גערעדט אויפן
קול און זייער ברייטע, קלינגענדע אויסשפּראַך האָט דערמאַנט דאָס
גאָדערן פון צייגניער. טייל האָבן זיך געחשבונט, אַנדערע—פאַרריכט

די אונטעררוועש, געווען פארטיפט מיט לייב און לעבן אין די ווארימע לייבלעך און פאר אן אשפנוישן יידן, וואָס איז אַריינגע-קומען פון דער גאַס, האָט עט אויסגעזען ווי אַ היימישער „הקדש“. ניט ווייט פון אויסגעהייצטן אויוון איז געזעסן דער בע-דער — אַרויטער, בייכיקער ייד מיט אַ האַרטן, געפאַלדעוועטן קאַרק, ווי ביי אַ ביק. ער האָט יעדע וויילע אָנגעשטעלט אַן אַנדער טייל פון זיין קערפער קעגן פלאַם, וואָס האָט זיך געשפאַרט דורך די אָפענע טירלעך פון אויוון, געקרעכצט, ווי מע וואָלט אים טרו-קענע באַנקעס געשטעלט און געקוקט מיט זיינע אי מוטנע, אי בלוטיקע אויגן אין פייער אַריין.

דער בעדער האָט אַריינגעשטעקט אַ האַנט אונטערן פאַסעק, זיך געשיבערט איבערן קלאָרן, גלאַטיקן פלייש, וואָס האָט אַרויס-געקוקט פון די צעלעכערטע הויזן, דערמאָנט שטיקלעך הימל צווישן געדיכטע וואָלקנס. ער האָט פאַרקוועטשט די אויגן און מיט אַ צי-טערדיק און טרויעריק קול זיך פאַרגאַנגען ביז צו טרערן. די פעדלערס האָבן אונטערגעכאַפט. טייל האָבן ניט געקאָנט איינזיצן, זיך אויפגעשטעלט, אַרומגערינגלט דעם בעדער, געהויבן מיט די אַקסלן צום טאַקט און מיטגעזונגען דעם איינטאַניקן ניגון, וואָס האָט איינגעשלעפערט.

אין צווייטן חדר, וווּ מע האָט געגאַסן וואַסער אויף אָנגע-געגליטע שטיינער, איז געשטאַנען אַ געדיכטע, קלעפיקע פאַרע, וואָס האָט אַלץ פאַרשטעלט. און וואָס מער מע האָט געגאַסן וואַ-סער, אַלץ געדיכטער איז די פאַרע געוואָרן, געקרעלט אין האַלז, געקראַכן אין די אויגן און די שוויץ-באָד איז פול געוואָרן מיט זיפן און קרעכצן, וואָס קומען פון „יסורי-מענוג“.

שנירלעך וואַסער האָבן זיך געשאַרט איבער די שויבן, ווי אויף דער גאַס וואָלט געגאַסן אַרעגן. איבער די נאַסע, גליטשיקע ווענט זענען אויסגעוואַקסן לענגלעכע טראַפנס, ווי פיאָוקעס, דיקער גע-וואָרן, ווי זיי וואָלטן אַריינגעזאַפט אין זיך די פייכטקייט, געפלאַצט און זיך געשאַרט איבער די ווענט, ווי שלענגלעך.

דער באַד-גוי, אַן אָפגעלאָזענער נעגער, איז אויסגעוואַקסן פון ערגעץ-וווּ, זיך געשיבערט די פלאַך געשוירענע קרייזלעך,

געשפיגן, ווי ער וואָלט איצט אויפגעשטאַנען פון שלאַף, גענומען
אן אייזערנעם שטאַנג, געשאַרט און געקלאַפט די קוילן, אז פונקען
האַבן געשפריצט אין אַלע זייטן.

אַלקבי האָט אַראָפּגענומען פון זיין האַלז זיין לייונטענעם
בייטל, אים געעפנט און דערלאַנגט דעם זון:

— נאַ, צייל איבער!

ער האָט זיך האַלב אויסגעטאַן, פאַרויכערט אַ פיפקע, געקוקט
אויפן בערגל מטבעות, וואָס האָט געהאַלטן אין איין וואַקסן און
אַן אויפגעלייגטער זיך געפרעגט:

— האָסט נאָך שייך-פאַליש?

— שוואַרצע פעלט מיר.

— האָסט דאָך היינט געקויפט צוויי שאַכטלעך שוואַרצן
פאַליש און אַ פלעשל שמירעכץ?

— כ'האַב עס ניט אויפגעגעסן!

— אז דו שמירסט אַ צאָל די דיק! — האָט אַלקבי זיך
אַ בייזער געטאַן און אויסגעשפיגן.

האַט רחמים אויסגעשטעלט אַ שמאַלע און דאַרע ברוסט ווי
אַ קלעפקע, — אויב ס'איז שוין יאָ אזוי, אויב דו ביסט מיך יאָ
חושד — שיק מיך אַוועק! וואָס האַלטסטו מיך? כ'וועל ניט לאָזן
טרעטן אויף מיר! גענוג!

— וואָס, כ'האַב דיר פוגע בכבוד געווען? — האָט דער
פאָטער זיך ניט ג'וואָלט איינרייסן מיטן זון — ווילסט כ'זאָל דיך
איבערבעטן? וואָס שרייסטו? שריי, שריי, וועסט מיך ניט איבער-
שרעקן! און אויב דו וועסט צעטרענצליען דיין געלט אויף מיידן, ווי
כ'בין אַ ייד...

דער אַלטער האָט ניט פאַרענדיקט, אַראָפּגעצויגן דעם זון
דאָס היטל איבער די אויגן און אינגאַנצן זיך געטרייסלט פון
געלעכטער:

— דערווייל בין איך נאָך דיין פאָטער... נעם, נעם
דאָס בינטל און גיי אַהיים. און זע, מע זאָל אים דיר ניט
אַרויסקאַפן! הער זיך איין, אויפן וועג וועסטו קויפן אַ טויך
פאַליש!

רחמים האָט ניט געענטפערט, זיך אויסגעגלייכט, און געלאָזט
האַלן אַ וואָרט:

— כ'דאַרף אַ טאַָג גר!

— שוין ווידער?

— גיסט דען דיינס?

— וואָס איז די נפקא-מינה? און דיינס — איז דען ניט
מיינס? צעטרענצלען געלט דאַרף מען!

— און גיין קרועה - בלואה דאַרף מען? — האָט רחמים
געווזן אויף זיין הילוך און קרענקלעך געשמייכלט. — כ'דאַרף זיך
קויפן אַ העמד מיט אַ קאַלנער.

— דאָס זענען קלאָרע דבורים! — האָט דער פּאָטער אָפּגע-
מאַסטן מיט איין אויג דעם זון, ווי ער וואָלט געוואָלט מיטן
בלויזן קוק אים צעטומלען — קעלנער, מיינ זון, דאָס איז אַן ענין!
ביסט אַנדערש ניט געוווינט! אַ קלייניקייט! ער שפּילט זיך מיט די
אַלקביס! מיינ זון, רחמים, פון דור-דורות אַן אַלקבי, דאָס הייסט
אַ טרעגער בן טרעגער, זאָל חס ושלום ניט אָנטאָן קיין ווייסן קאַל-
נער אום שבת? איז דאָס געהערט געוואָרן? מאָל דיר, מיינ זונדל,
אז ניטאָ מער קיין קעלנער! ניטאָ, אויספאַרקויפט און פטור! איז
אויס לעבן, האָ? וועל איך דיר זאָגן, רחמים, אַז ביסט אַ שוטה!
און אויב דו וועסט מיך ניט פּאַלגן און אַוועקלייגן אַ סענט צו
אַ סענט...

— דו, טאַטע, קלויבסט שוין פאַר מיר אויך — האָט דער
זון אים איבערגעריסן.

— אודאי קלויב איך — האָט אַלקבי געצויגן די ווערטער —
כ'שפּאַר אָפּ פון דער קישקע און כ'וועל דיר פאַרטרויען אַ סוד, אַז,
אם ירצה השם, אין פיר, פינף יאָר אַרום, וועל איך אַהיים פּאַרן
און זיך קויפן אויף דער עלטער אַ נחלה און אויב דו וועסט ניט
קוקן אויף אַ תכלית, וועסטו ס'גאַנצע לעבן בלייבן אַ שיך-פּוצער!
דיין טאַטע, רחמים, איז ניט חסר-דעה, ער האָט שוין דורכגעמאַכט
ס'קאַלטע און ס'וואַרימע — — —

רחמים האָט ניט געענטפערט, אַריינגעשטעקט דעם טאַלער אין

וועסטל-קעשענע, געצווייפלט, צי זיין „אַלטער“ וועט נאָך לעבן פינף יאָר, און איז אַרויס פון מרחץ.

אַלקבי האָט זיך אויסגעטאָן און איז מיט קפרון אַריין אין שוויץ-חדר. די הייסע פאַרע האָט אים אַרומגעכאַפט, זיך צעגאַסן איבער אַלע גלידער, אים דורכגעוואַרימט — האָט דאָס בלוט גע-נומען שטאַרקער קלאַפן. ווי אַיונגערמאַן האָט ער געקלעטערט פון אַ באַנק אויף אַ באַנק, אַז קפרו, וואָס איז געווען ינגער, האָט ניט געקאָנט נאָכקלעטערן און אַלקבי האָט זיך געטראַכט, אַז זעכציק יאָר הייסט נאָך ניט אַלט. אויף דער העכסטער פּאַליצע, וווּ די פאַרע קנוליט זיך, ווערט דיק, שטיקט און ס'דאַכט זיך, אַז ווען מע וואָלט אַרויסגעלאָזט פון דער האַנט אַ שווערע זאַך, וואָלט זי געבליבן הענגען אין חלל, דאָרט האָט זיך אַלקבי אויסגעצויגן, געלעגן איבער אַ מינוט אַ פאַרחלשטער און דערנאָך אָנגעהויבן רופן:

— קפרו, קפרו, אָט בין איך!

קפרו האָט געסאַפּעט, געשלאָנגען די שטיקנדע פאַרע אַ זופּ נאָך אַ זופּ, געקוועטשט מיט די אויגן, ווי ער וואָלט געשטאַנען צווישן אויסגעהייצטע אויוונס און, זיך ניט געקאָנט אָפּיאָגן פון די פלאַמען אַ דורכגעפאַרעטער, רויט ווי אַ ראַק, האָט ער זיך געריבן אָן די ברעטער פון דער פּאַליצע און געברומט:

— אסור אַ גיהנום!

— קפרו, — האָט אַלקבי זיך אויסגעדרייט צו אים — כ'גיב

זיך איבער אין דיינע הענט, נאָר געדענק, רייב מיט רחמנות.

קפרו האָט גענומען רייבן זיין נאַקעטן חבר מיט אַ שוואַם ביז צום בלוט. אַלקבי איז געלעגן מיטן פנים אַרויף, זיך איבער-געגעבן דעם חבר, אויפגעהויבן די הענט, די פיס, זיך פויל גע-דרייט פון איין זייט אויף דער צווייטער, ווי אַן אַלטער בער, און פון גרויס הנאה געקרעכצט. צווישן איין קרעכץ און צווייטן האָט זיך ביי אים געפלאָגנטערט, אַז ער האָט ליגן אין קופער עטלעכע הונדערט טאָלער. ער האָט געוואוסט, אַז פאַר הונדערט, העכסטנס צוויי, וועט אים קפרו געבן די טאַכטער פאַר אַ ווייב. און צוריק-גערעדט, איז טאַקע שווער פאַר אַזא יידן, ווי ער, צו זיין אָן

אַ ווייב! שוין אַלענגערע צייט, ווי ער שלאָפט ניט קיין נעכט,
קלערט וועגן קפרוס טאָכטער, ווי עפעס אַ פאַרליבט בחור'ל, און
וואָס איז דער חדוש? שוין צוויי יאָר ווי ער איז אַן אַלמן, וווינט
אַן אַ ווייב און דער יצר-הרע לאָזט ניט אָפּ, שיקט אויף אים אָן
ליילתן און ער זיצט איבערן קאַפּ אין עברות — — אַ קליי-
ניקייט, ניו-יאָרק, אַזאַ כרד! און וואָס זאָל טאָן אַ בחור, אַזי ניט
זינדיקן? ער האָט זיך אפילו אָנגעשטויסן, אַז רחמים שאַרט זיך
אַרום רחלען, געווען אָבער זיכער, דאָס דער זון וועט דעם טאָטן
ניט גיין אין וועג אַריין.

— קפרו, גענוג! גענוג אויף היינט!

— כאָטש גוט איינגעריבן? — האָט קפרו נאַריש געשמיי-

כעלט.

— כ'בין שוין אָן כוחות!

ער איז אַראָפּגעשפרונגען פון דער פּאָליצע, זיך אָפּגעשווענקט
מיט קאַלט וואָסער, אַראָפּגעאַנגען און זיך גענומען טריקענען אָן
פּלאַמען פון אויוון. אַז ער האָט געהאַלטן ביים אַרויסגיין, האָט
קפרו אים אָפּגעשטעלט און אָנגעהויבן שטאַמלען:

— הער, אַלקבי, באַרג מיר צען טאַלער — — מוצאי-

שבת דאַרף איך באַצאָלן אַ חוב — — און זיי זיכער, אַז
כ'וועל זיי דיר אומקערן מיט פּראָצענט — — ווייסט

דאָך — —

— גוט — האָט אַלקבי אים איבערגעהאַקט און גענומען

זוכן אין די קעשענעס — אויב דו דאַרפסט מער, קאָן איך דיר
אויך געבן!

— אַדאַנק — דערווייל דאַרף איך ניט מער.

זיי זענען אַרויס אויף דער גאַס.

אַלקבי, וואָס האָט געוואָלט אַרויפפירן דעם שמועס אויף
אַן אנדער ענין, האָט מיט אַמאָל אָנגענומען קפרון פאַר אַן אַרעם
און אָנגעהויבן:

— הער, קפרו, כ'וונדער זיך אויף דיר — — צו

וואָס דאַרפסטו לעבן אין דוחק?

— לערן מ'ך טאַקע, ווי נאָך מע קאָן גרינגער לעבן,

ווען מען איז אַ מטופל מיט קינדער און קיין פרנסה איז
ניטאָ?

— האָסט מיך ניט פאַרשטאַנען — האָט אים אַלקבי אָנגע-
נומען פאַרן לאַץ פון ראָק און געטראַכט וואָס צו זאָגן — אַז
מע האָלט שוין יאָ דערביי, וועל איך דיר קלאָר מאַכן דעם ענין.
דו קענסט דאָך אַלקבין ניט פון היינט און ניט פון נעכטן, אמת?
און אַלקבי, ווייסטו, איז אַ מאַנסבל, וואָס שלעפט זיך ניט אַרום
מיט ווייבער, פאַרברענגט ניט מיט זיי, ווי צפניה דער שמיד, און
שפילט ניט אין קאָרטן, ווי חנניה דער שיד-פוצער — — —
אַלקבי איז ניט קיין אויסברענגער! אויב ער פאַרדינט פינף טאָלער
אַ וואָך, פאַרלעבט ער צוויי און ס'איבעריקע באַהאַלט ער, וועט
אויף דער עלטער ניט דאַרפן אָנקומען צו קינדער! כ'האַב אָנגע-
זאַמלט, דאַנקען גאָט, עטלעכע הונדערט טאָלער. נאָר וואָס דען?
שוין צוויי יאָר, ווי כ'לעב אָן אַ ווייב און אַ מאַנסבל אָן אַ ווייב —
וואַרט ניט אויף אים ס'גן-עדן! האָב איך באַשלאָסן — איידער דו
זאָלסט געבן דיין טאָכטער אַ צווייטן, גיב זי מיר. ניט אַזוי? איצט,
אויב דו ווילסט אַלקבין פאַר אַן איידים, זאָג, שעם זיך ניט —
וויפל ווילסטו? און אויב, מיט גאָטס הילף, מיר וועלן דורכקומען,
וועט מען מוצאי-שבת „מקבל-קנין“ זיין. וואָס זאָגסטו, האָ?

— ביסט גערעכט — האָט קפרו זיך געווישט דעם שווייס
פון שטערן — ווי אין פּסוק שטייט — בעסער איך זאָל זי געבן
דיר, איידער זי געבן צו אַ צווייטן! דיך און דיין משפּחה קען
איך. אַן אַלטער באַקאַנטער. און אויב כ'האַב קיין טעות ניט זענען
מיר קרובים, דאַכט זיך, שלישי-ברביעי — — — נאָר וואָס
דען? הונדערט טאָלער זאָגסטו? כ'וועל דיר זאָגן דעם אמת, ווי
זאָגט מען עפעס? אַ מיידל דאַרף זיין שען, און מיין רחל, קיין
עין-הרע, איז דאָך עפעס אַ מענטש, אַז ווער עס זעט זי, קאָן זיך
זעט ניט אָנקוקן! און איצט אַ ווירטין! ס'לויכט דאָך אין יעדן
ווינקל! און זי קאָן קאָכן אויך. איר געקעכץ — מעדני מלך! ניין,
הונדערט טאָלער איז קיין געלט ניט — — —

— הער, קפרו — האָט אים אַלקבי איבערגעהאַקט — איך
וויל דיך ניט באַזולנען!

— זיס ושלום! ווער זאָגט דען?

— אויב אזוי, קאָז דו נאָך אַ ביטל, איך וועל באַטראַכטן און מיר וועלן דורכקומען! מיר זענען דאָך עפעס ייִדן, מיר קומען דאָך עפעס אַרויס פון אברהם אבינו, ניט אמת? וואָס זאָגסטו, קפרו?

— כ'וועל זיך איבערלעגן.

— וואָס איז דאָ זיך איבערצולעגן?

— כ'וועל דיר זאָגן דעם אמת — האָט קפרו געשמייכלט — הלואי זאָל איך אַליין זאָגן, נאָר מיר דאַכט זיך, אַז די קינדער האָבן זיך לייב — — —

— וואָס האָט דאָס צו טאָן מיט די קינדער? — האָט אַלקבי אָן אויפגערעגטער זיך אַ כאַפּ געטאָן פאַרן שיטערן בערדל — און אַז מיר זענען אין אַמעריקע — איז שוין אויס וועלט! דערווייל הייס איך נאָך אַלקבי און כל זמן כ'וועל לעבן, קאָן מיין זון גאָר-ניט טאָן אָן מיין הסכמה! לעת-עתה בין איך נאָך זיין טאַטע און מיינס אַוואָרט — איז ביי אים אַ געבאָט! וווּ איז דאָס געהערט געוואָרן? כ'בעט דיך, קפרו, זאָג מיר — האָסטו אַליין זיך אויס-געקליבן אַ ווייב?

— ניין.

— און איך האָב מיין ווייב זיך אויך ניט אַליין אויסגעקליבן. מיין טאַטע, עליו השלום, האָט מיר געגעבן אַ ווייב, נדן, ווי עס פירט זיך ביי ייִדן, טאָ פאַרוואָס זאָל איך ניט אויסקלייבן אַ ווייב פאַר מיין רחמימען? איז אַלקבי גערעכט?

— און אַז כ'וועל דיר געבן נאָך פופציק טאָלער?

— גיב צוויי הונדערט!

— ע, קפרו, און דאָס, וואָס כ'בין דיינס אַ חבר, איז גאָר-

ניט?

— ס'איז גענוג ביליג, אַלקבי — — —

— ס'בלייבט דאָך אין דער משפחה — האָט אַלקבי זיך אָנגערופן און געגעבן קפרון אַ האַנט — אין אַ מזליקער שעה!

— אין אַ מזלדיקער שעה — האָט קפרו איבערגעזחורט
אַלקביס ווערטער, זיך געקראַצט אַ פאה און אונטערגעברומט — אַן
עולה, אַן עולה — — —

אַלקבי האָט זיך געמאַכט, אַז ער הערט ניט און ווידער אָג-
גענומען קפרון פאַר אַן אָרעם:

— קומט, מחותן, ס'איז שפעט און כ'ווייל מיר זאָלן נאָך
אַפטרעטן ביי אלצדן אין שענק, טרינקען צו גלעזלעך משקה — — —
קפרו האָט זיך נאָכגעשלעפט, באַווונדערט אַלקביס חכמה,
זיך באַלעסקט, אַז ער וועט באַלד טרינקען וויין און טיף אין דער
נשמה האָט זיך ביי אים געבלעזלט אַנעפלדיקע אומרויקייט, דער-
מאַנט, אַז אַן עולה, אַ גרויסע עולה ווערט געטאָן צו די קינדער.
שטילערהייט, ווי ער וואָלט מורא געהאַט, רחל זאָל אים ניט
באַמערקן, האָט רחמים זיך דורכגעגנבעט די קיך און זיך אַריינגע-
שאַרט אין זיין שלאָף-צימער. ער האָט פאַנאָנדערגעוואָרפן דאָס
נייע העמד מיטן איבערגעלייגטן קאָלנער, דעם קאָלירטן שניפס
און אַן אויפגעלייגטער, מיטן האַנטוך, פאַרוואָרפן איבערן אַקסל,
האָט ער זיך גענומען גאָלן. דערנאָך איז ער צוגעגאַנגען צום
קראַן און אָנגעהויבן וואשן די אויסגעשמירטע הענט, דאָס פנים.
ער האָט זיך אויף גיך איבערגעטאָן, געבליבן שטיין פאַר אַ צע-
שפאַלטענעם שפיגל, וואָס האָט געהאַט אַ טבע צו ווייזן עטלעכע
פנימער. ער האָט באַטראַכט זיין אייגענע מראה, די נאָז, געמאַכט
משונהדיקע העוויות, געוואָלט איינגעוויינען ס'פנים צו שמייכלעך, ווען
ער וועט זיך באַגעגענען מיט רחלען, און ס'האָט זיך אים ניט איינ-
געגעבן. אויפן אָרט פון אויג האָט אַרויסגעפרעסט אַ שטיק נאָז,
דער שטערן האָט זיך צונויפגעגאַסן מיטן מוח און אינגאַנצן איז
ער אַרויסגעקומען אַזאַ פאַרזעעניש, אַז ער האָט זיך אַליין דער-
שראָקן און פון פאַרדראָס גרויס חשק געהאַט אַ שיק צו טאָן דעם
שפיגל אין דר'ערד.

רחמים איז אַריין אויף די שפיץ נעגל אין צווייטן חדר. רחל
איז געווען אַזוי פאַרטאָן אין איר אַרבעט, דאָס זי האָט אינגאַנצן
נישט באַמערקט ווען רחמים איז אַריינגעקומען. זי איז געזעסן אויף
דער קאַנאַפע אַרומגערינגלט מיט שאַכטלעך גלעזערנע קרעלן, מיט

קעסטלעך קאָלירטע פאטשערקעס. אַרום האָלז זיינען געהאַנגען זיי-
דענע דרימען. סאַמעטענע בענדלעך, זיידענע סטענגעס, זענען גע-
פאלן פון די אַקסלן, ווי פליגל, אַפּערגעקוקט פון צווישן די צע-
פאַטלטע האָר און אינגאַנצן האָט זי דערמאַנט אַ ציגיינערן.

זי האָט קונציק געשלעפט פונם קליינעם מויל קרעלן, פאַ-
טשערקעס, זיי אויפגעצילעוועט אויף אַ נאָדל, זיי געשיקט איינגע-
האַפטן אין די סאַמעטענע בענדער און די זיידענע סטענגעס, וואָס
זענען געווען אָנגעצויגן אויף הילצערנע רעמלעך. זי האָט געהאַפטן
און צוגעזונגען שטיל און טרויעריק.

אַ צעפינטלעכער, אַז ער וועט באַלד אָנרירן דעם האָלז, וואָס
קיינ פרעמדער מאַנספיל האָט נאָך ניט אַרומגענומען, האָט ער גע-
מאַכט עטלעכע טריט אויף צוריק, זי זאָל אים ניט באַמערקן, זיך
גענומען גנבענען און איידער ער האָט צייט געהאַט צו פאַרמאַכן
איר די אויגן, האָט זי אַ הויב געטאָן דעם קאַפּ, זיך צעשמייכלט
און קאָקעטיש אים אַרויסגעשטעקט אַ שפּיצל צונג:

— זיך ניט איינגעגעבן!

— כ'האָב דיך געוואָלט איבערשרעקן — איז ער אונטערגע-
גאַנגען אַ צעשטראַלטער און געווינן אויפן נייעם העמד.

— דאָס העמד פאַסט דיר ניט.

— אין דער שניפּס?

— ניט שייין. אַזעלכע שניפּסן טראָגן נעגערס!

זי האָט אים באַטראַכט פון אַלע זייטן און געלאַכט.

— וואָס לאַכסטו? — האָט ער זיך אַ בויג געטאָן צו איר,

זי אָנגעכאַפט פאַר די אַקסלען און געוואָלט אַ קוש טאָן.

זי האָט זיך אַרויסגעגליטשט פון זיינע הענט און געוואָרן

ערנסט:

— נאָר ניט דאָס!

רהל איז געבליבן זיצן אין אַ ווינקל פון קאַנאַפע. די פיס
אונטער זיך, די האָר צעשויערט, דורכגעוואָרפן מיט שניצלעך
סאַמעט, מיט דרימען זיידנס. אַרום האָלז — שנירלעך קרעלן, קאָלירטע
פאַטשערקעס. בענדער, סטענגעס פאַלן איבער די אַקסלען, איבער די נאָ-
קעטע הענט און אינגאַנצן זעט זי אויס, ווי אַ שפּאַנישע טענצערן.

רחמים האָט ניט אויסגעהאַלטן איר בליק, געפילט, ווי איבער
דער חוט-השדרה בלעזלט און איז צוגעשטאַנען צו איר.
— ביסט ביזו.

— אודאי בין איך ביזו.

— פאַרוואָס?

— האָסט דאָך עפעס צוגעזאָגט?

— איך?

— יאָ — דו!

— אַ, — האָט רחמים זי אַרומגעכאַפט, — נאָך היינט רעד
איך מיט דיין טאַטן, ווי כ'בין אַ ייד!

— וואָס וועסטו אים זאָגן?

— כ'וועל אים זאָגן, אַז — — — ביסט אַנאַרעלע!

— רחמים, כ'בעט דיך — האָט זיך רחל געטוליעט צו אים

און די גרויסע, שוואַרצע אויגן האָבן אים געגלעט, גע-
וואַרעמט — וואָס וועסטו זאָגן מיין טאַטן?

— אַז איך האָב דיך לייב — — —

ער האָט איינגענורעט זיין פנים אין איר האַלז.

— לאָז אָפּ, רחמים — האָט דאָס מיידל זיך געבעטן און

זיך שטאַרקער צוגעדריקט צו אים.

— רחל! רחל! צייט לייכט בענטשן! — האָט זיך געהערט
פון דער קיך.

רחל איז אַראָפּ פון דער קאַנאַכע.

— די מאַמע גייט!

— פאַק איין, טאָכטער, פאַק איין די אַרבעט און שטנק

אַריין די לייכט אין די לייכטערט, טאַקע באַלד! — האָט די מו-

טער אַריינגעשטעקט דורך דער האַלב-צעעפנטער טיר, דעם קאַפּ
און דערזען רחמימען.

— וואָס עפעס אזוי פרי היינט?

— אַז ס'איז ניטא קיין אַרבעט, מיסעס קפרו, קומט מבן

פריער!

— מיר ווייסן, מיר ווייסן, מיך גענאַרט מען ניט! וועסט שוין

איינמאַל זיין אַ פּרנסה-געבער, פונקט ווי מיין קפרו! דו ווייסט:

נאָר איין זאך, רחמים, צו פאַרדרייען אַ קאַפּ דעם מיידל! זי קאָן קרינגן אַלייטערישן חתן, ס'מאַכט ניט! איז עפעס אַ תּכּלית פאַר אַזאַ יונג ווי דו צו בלייבן ס'גאַנצע לעבן אַ שיך-פּרוער? נעם אונ-זערע פּעדלערס — אַ פּפּודע פּרנסה — און זיי אַלע מאַכן שווערע געלט

— רחמים האָט נאַריש געשמייכלט בשעת מיסעס קפרו האָט גערעדט, געדרייט מיט צוויי פינגער איבער דער אויבערשטער ליפּ, וווּ ס'האָט געדאַרפט זיין אַ וואַנסע און נישט אַראָפּגעלאָזט אַן אויג פון רחלען, וואָס איז רויט געוואָרן און באַהאַלטן די אויגן אין די שאַכטלעך. און אַז זיי זענען ווידער געבליבן אין חדר אַליין, האָבן זיי זיך אָנגענומען פאַר די הענט, זיך געבויגן און געלאַכט אויף וואָס די וועלט שטייט.

די ליכט פון די מעשענע לייכטערס האָבן געטריפט, בולטער געמאַכט דעם טונקעלן פּלאַם פון גאַז, וואָס האָט זיך געשאַרט איבער דער וואַנט ווי אַ ברודיק פּאַסעקל רויך.

קפרוס ווייב אין אַ קאָלירטן שבתדיקן שלאַף-ראַק, אויפן קאַפּ אַ טערקיש טיכל, וואָס האָט זיך פאַרשלייפט אונטערן האַלז, איז געזעסן ביים געגרייטן טיש, מקבל-שבת געווען מיט אַ ניגון פון אַ קלאַנגערקע און פון מאָל צו מאָל אַ הייב געטאָן דער קאַפּ פון סדור. — רחל — פאַרמאַך ס'פענסטער, ס'איז אַ צוג, די ליכט טריפן!

רחל און רחמים זענען געזעסן ביים אָפּענעם פענסטער, אומ-געדולדיקע געקוקט צי די אַלטע גייען שוין פון שול, זיך געקליבן צו גיין נאָכן עסן אין קינאַ. רחמים האָט געלאָזט טאַלן אַ וואָרט: — אין אמעריקע, אַז מען אַרבעט ניט שבת קאָן מען זיך צו קיין זאך ניט דערשלאָגן!

— אַזאַ פאַרשוין, ווי רחמים, אַז ער וועט אפילו מחלל-שבת זיין, וועט ער אויך קיין מזל-ברכה ניט זען! — האָט זיך קפרוס ווייב אָנגערופן פון סדור אַרויס.

— פון וואָן זענט איר אַזוי זיכער, מיסעס קפרו? — האָט רחמים געשמייכלט.

— נעם דניאלן — האָט מיסעס קפרו אַרויפגערוקט דאָס

טיכל איבערן שטערן — ער איז געקומען מיט דיר אויף איין שיף,
איז נאך אין אַמעריקע פרומער געוואָרן און מען שמועסט, אַז ער
איז „ווערט“ שווערע הונדערטער! אין דו, ניט צו פאַרזינדיקן,
ביסט געווען אַ לאַ-יצלע און ביסט עס געבליבן! אַז אַ מאַמע קריגט
אַזא חתן פאַר אַ טאָכטער איז איר אָך און ווי!

— דעם אמת געזאָגט — האָט רחל געקנייטשט מיט די
פינגער ס'פאַרטוך — געפעלט מיר אויך בעסער אַ פעדלער, ווי אַ
שיך-פּוצער!

— ניט אַלע קענען זיין פעדלערס — האָט זיך רחמים
פאַרלוירן.

— אין אַזאַ ניו-יאָרק, אַז מען וויל — האָט מיסעס קפרו
אַרויסגערעדט פון סדור — געפֿנט מען עפעס צו טאָן.
אַלקבי אין קפרו זענען אַריינגעקומען מיט אַ ברייטן „שבת-
שלום“. אַלקבי אַן אויפגערוימטער האָט אַ ווונק געטאָן צום זון ער
זאָל מיטזאָגן „זוהר“. קפרו אַ צענומענער פון וויין איז צוגעגאַנגען
צום ווייב און אויסגעשריען:

— פנינה!

— וואָס שרייטו?

— פנינה, ווינטש מיר מזל-טוב!

— וואָס הייסט? האָט פנינה צעעפנט אַ פאַר אויגן.

— ס'קומט אונז מזל-טוב!

— וואָס ציפסטו מיר די עצמות, אַלטער שוטה, זאָג!

— אונזער טאָכטער רחל איז אין אַ מזלדיקער שעה היינט

געוואָרן אַ פֿלה!

— עי, קפרו — האָט אים אַלקבי איבערגעהאַקט —

האַסט דאָך מיר עפעס צוגעזאָגט צו האַלטן מויל ביז נאָכן עסן?

— ס'איז דען אַ סוד, אַלקבי? אַ סוד פאַר אַן אָרעמער

מאַמע, וואָס וויל דערלעבן נחת פון דער בת-יחידה?

— ווער איז דער חתן? לאָמיר שוין הערן! — האָט ס'ווייב

זיך אויפגעשטעלט.

— שוין איינמאָל אַ חתן! — האָט קפרו נאַריש געשמייכלט.

רחמים און רחל האָבן זיך איבערגעקוקט. ער איז בלאַס גע-

וואָרן, געזעסן אָן אָטעם. אַלְקֵבִי האָט אַ ווּונק געטאַן רחמים זאָל
גיין מיט אים אין שלאַף-צימער.

אַלְקֵבִי האָט פאַרשלאָסן נאָך זיך די טיר, דערזאָגט דעם „זוהר“,
דערנאָך האָט ער אָנגענומען רחמימען פאַר די לאַצן און אים אַוועק-
געזעצט אויף אַ קופער און אַליין האָט ער גענומען שפרייזן הין
און צוריק איבערן צימער. אין חדר איז געוואָרן שטיל. דער טאַטע
מיטן זון האָבן אויסגעמיטן זיך אָנצוקוקן. דער פאָטער האָט אַ וויילע
באַטראַכט זיין שיטער בערדל און אָנגעהויבן:

— וויסן זאָלסטו, רחמים, אַז אַ ייד אָן אַ ווייב איז ס'גיהנום
פאַר אים אָפן! שלעכטע מחשבות, קליפות, יעדע פגע-רע האָט אויף
אים שליטה, פירט אים אַראָפּ פון דרך הישר! האָב איך איינמאַל
אָפגעמאַכט ביי זיך — כ'מוז חתונה האָבן! וואָס זאָגסטו, רחמים,
ביסט דאָך עפעס מיין בכור, ראשית אוני?

רחמים האָט נישט געענטפערט, דערפילט אַ הוילקייט אונטערן
האַרץ און זיך איינגעביסן מיט די ציין אין דער אונטערשטער ליפּ. ער
האַט זיך צוגעהערט צו די פאַרשטיקטע געשרייען, וואָס האָבן זיך
געריסן אין אים, זיי קוים צוריקגעהאַלטן און געוואַרט דער פאָטער
זאָל ענדיקן.

— האָב איך באַשלאָסן חתונה צו האָבן — האָט אַלְקֵבִי
געלאָסן איבערגעזחזחט די לעצטע ווערטער — און ווייסטו וועמען
מ'רעדט מיר? רחלען — קפרוס טאַכטער.

ביי רחמימען אין מח האָט זיך עפעס אַ מיש געטאַן און ער
האַט זיך אויפגעשטעלט:

— טאַטע, כל זמן כ'וועל לעבן — — —

— וואָס פאַרע דבורים? — האָט אים דער פאָטער נישט גע-
לאָזט ענדיקן — דערווייל בין איך נאָך דיין טאַטע! און וויסן
זאָלסטו, אַז כ'פרעג ביי דיר קיין עצות נישט!

— און אויב דו מיינסט, טאַטע, אַז ביסט אין דער היים, אין
סאַלאָניקי ביסטו, האָסטו אַ טעות!

— אויב שוין יאָ אזוי — האָט אַלְקֵבִי געלאָסן געצויגן די
ווערטער — אויב דו זאָגסט מיר יאָ דעות, זאָלסטו וויסן, אַז היינטיקן
מוצאי-שבת ווערט רחל מיין ווייב, דיין טאַטנט ווייב, הערסט? איך

וואָרן דיך — האָט אַלקבי אויפגעוויבן אַ פינגער — אַז פון היינט
אָן און ווייטער זאָלסטו נישט האָבן קיין מגע ומשא מיט רחלען!
— דאָס וועלן מיר נאָך זען! — האָט רחמים אַ צי געטאָן
די הויזן, פון דער זייט אַ קוק געטאָן אויפן פּאָטער, דערמאָנט אַ
האַן, וואָס קלויבט זיך אַ שפּרינג צו טאָן אויפן קעגנער.
אַלקבי האָט זיך געמאַכט ניט הערן, אָנגענומען דעם זון
פאַר אַן אָרעם און שטילער גערערט:

— דאַרפסט נישט פאַלן ביי דיר, רחמים! איך לעב נאָך,
דיין פּאָטער לעבט און ער האָט, ברוך השם, פאַרזאָרגט גיין פאַר
דיר אויך! ס'געלט ליגט אין קופער און כ'וועל מיט גאָטס הילף
געפונען אַ זיווג פאַר דיר אויך, נאָר מען דאַרף זיין אַ מענטש, ווי
דער פּסוק זאָגט — ביי אַ חכם זענען די אויגן אין קאַפּ — — —
— וואָס טרייסטו מיך מיט חלשות? — האָט זיך רחמים
אוועקגעשטעלט קעגן פּאָטער ווי אַ „פּרייז-פייטער“ — מעגסט אפילו
זיין מיין טאַטע, וועל איך ניט דערלאָזן דו זאָלסט מיר אונטער-
שטעלן אַ פיסל!

— ווער שוין בעסער פאַרשטומט, יינגאַטש דו!
— איך בין דער יינגאַטש — — — איך — — — האָ? און דו,
אַן אַלטער ייד — — — שעמען מעגסטו זיך — — —
— אַז שוין יאָ אַזוי, עוכר ישראל — האָט אַלקבי אויפ-
געהויבן אַ פויסט קעגן זון — מעג שוין דיין מוח דאַרן, פושע-
ישראל! היט זיך, רחמים, דען אַז כ'וועל זיך צוכאַפן צו דיר, וועס-
טו האָבן וויסטע יאָר! וועסט ביי מיר פליען אויף אַלע פיר
זייטן!

— פל זמן איך לעב, טאַטע — האָט רחמים זיך אוועקגע-
שטעלט, גענומען פויקן מיט ביידע פויסטן אויף דער אַרויסגעפרעס-
טער ברוסט — פל זמן איך לעב, וועט רחל נישט זיין דיין ווייב!
אַלקבי האָט זיך אַ צי געטאָן, אויסגעהאַקט דעם זון אַ פאַטש
און אים אָנגעכאַפט פאַרן גררת. רחמים האָט זיך אַרויסגעריסן, זיך
געוואָלט וואַרפן אויפן פּאָטער, האָט ער געכאַפט אַ צווייטן פאַטש.
קפרו מיטן ווייב האָבן גענומען קלאַפן אין טיר:
— מיסטער אלקבי! — — — מיסטער אלקבי!

אלקבי האָט געעפנט. רחמים האָט זיך געווישט ס'פנים און זיך געקאָרטשעט פון חרפה. רחל און אַריינגעקומען אַ בלייכע און אונטער רחמימען האָט זיך געעפנט ס'גיהנום. אָן אַ שיער פלענער, ווי אַ נאָך צו נעמען פון פאָטער נקמה, זענען דורך ביי אים אין מוח. מיט אַ קרענקלעכן שמייכל האָט ער זיך אַ שאַר געטאָן צום פאָטער, געטראָשעט:

— אויב ער מיינט, אַז ער איז אין דער היים, איז ער זיך טועה! מיר זענען אין אַמעריקע! אין אַמעריקע זענען מיר! דער אַלטער האָט זיך ווידער אַ וואָרף געטאָן אויפן זון. די אַרומיקע האָבן אים צוריק געהאַלטן. רחל האָט אַרויסגעשטופט רחמימען פון חדר. ער איז געגאַנגען הינטער וויילעכטס, געקוקט דער אַלטער זאָל זיך נישט וואַרפן אויף אים, נישט אויפגעהערט רעדן: — מיר וועלן נאָך זען, טאַטע! מיר וועלן נאָך זען! מיר זענען אין אַמעריקע!

דאָ שלאָגט מען נישט קיין קינדער! — האָט זיך רחל אַריינגעמישט — אין אַמעריקע שלאָגט מען נישט! און אויב אַלקבי ציט זיך נישט אַרויס, גיי איך אַוועק פון שטוב! — שווייג, שווייג, טאַכטער! — איז קפרו אַריין אין דערמיט. — דו דאַרפסט זיך נישט מישן! גיי, גיי אין דיין חדר אַריין. ס'איז געוואָרן אומאַנגענעם שטיל. אַלקבי האָט זיך געריבן די הענט, געקוקט אויף קפרון, אויפן ווייב, געזוכט הילף ביי די אַרומיקע. ער האָט שווער אָפגעזיפצט און זיך אין דרייען אַ בויג געטאָן:

— מיר לאָזן אַ שיינעם דור! אַ שיינעם דור לאָזן מיר!

100

א י נ ה א ל ט

זייט

7	פּוֹן גּוֹיִטְאַרְקער געטא (1914)
109	מאַרס און זיין זון פּיליפּ (1913)
133	אין סאַלון (1917)
143	מאַדאַם מאַרקיו (1917)
151	אַ געוויינלעכע געשיכטע (1917)
161	משה ליגנער (1917)
169	אַ הויז אויף גאַרעק סטריט (1917)
177	לליי (1915)
225	שיך-פּוצער (1920)

ווילנער פארלאג פון ב. קלעצקין
די ווערק פון י. אָפּאַטאַשו

אין צען בענדער:

א ראָמאַן פון אַ פּערד-גנב (נאַוועלן)

אונטערװעלט (נאַוועלן)

היברו, (ראַמאַן)

אַליין (ראַמאַן)

לינטשעריי (נאַוועלן)

אין פּוילישע װעלדער (ראַמאַן)

1863, 2טער טייל פון דער טרילאָגיע „אין

פּוילישע װעלדער (ראַמאַן)

אַרום די חורבות (נאַוועלן)

אויף זייטיקע װעגן (נאַוועלן)

ביאַנקע (נאַוועלן)

די טענצערין (ראַמאַן)